

Dienasgrāmata

Quod sentimus loquamur,
quod loquimur sentiamus!

VEcordia

Izvilums L-DOCUP

Atvērts: 2008.01.24 15:53
Slēgts: 2010.02.10 15:05
Versija: 2017.07.03 18:21

ISBN 9984-9395-5-3

Dienasgrāmata «VECORDIA»

© Valdis Egle, 2017

ISBN

Valdis Egle. «DokumentPortrets»

© Valdis Egle, 1996

Kādā «LV» jubilejā

Valdis Egle

DOKUMENTPORTRETS

Autorportreta uzmetums dokumentu mozaīkā

Impositum

Grīziņkalns 2017

Talis hominis fuit oratio,
qualis vita

Priekšvārds Vekordijā

Šī grāmata nav domāta lasīšanai «no sākuma uz beigām», kā tas ir ar vairumu grāmatu. Te ir iekļauti reāli, patiesi dokumenti, kurus es dažādās sakarībās rakstīju un parasti arī iesniedzu dažādās «instancēs» 1990. gadu pirmajā pusē, bet 1996. gadā (tātad pirms 12 gadiem) apkopāju krājumā ar nosaukumu «DokumentPortrets», pievienojot oriģinālajiem dokumentiem nelielu «beletristisku» ierāmējumu.

Galvenais iemesls tāda krājuma izveidošanai bija vienkārši mana vēlēšanās saglabāt šos dokumentus tādā formā, lai es varētu ātri tos atrast un tajos ieskatīties, un varētu viegli uz tiem atsaukties ar vienkāršu norādi kādos savos sacerējumos, ja ievajagas.

Taču daži no šiem dokumentiem vienam otram lasītājam var būt interesanti paši par sevi, un visi kopā tie, protams, raksturo arī šo dokumentu autoru (kā visi pasaules dokumenti to dara ar saviem autoriem). Tāpēc arī tāds nosaukums – «portrets dokumentos».

Paskaidrojumi tekstos starp dokumentiem ir rakstīti 1996. gadā, kad krājums tapa. 2008. gada papildinājumi, kas pievienoti, ievietojot krājumu Vekordijā, ir doti zemspītras piezīmēs (bez tam šajās piezīmēs tagad atrodas arī norādes uz literatūras avotiem, kuras oriģinālajā krājumā bija literatūras sarakstā).

Valdis Egle

2008. gada 25. janvārī

Burnīca «DokumentPortrets»

«Tauta, tauta, gaišā latvju tauta,
Slavas lauriem vaiņagota tu!...»
Tā pa laikrakstiem un ballēm klaigā,
Resni blēži tautai laimes sauc...
Un mēs sekojam un godu dodam
Naudas maisiem, blēžiem riebiņiem...

Eduards Veidenbaums

Izlaists 1996.08.19
Rakstīts 1990–1995, Rīga

1. Manas dzīves lauskas

§1. Stāsts par Sanmikelu

1928.03

.1761.¹ «...Bet cilvēks nevar dzīvot bez miega. Kad nevarēju vairs gulēt un jebkuras citas zāles bija bezspēcīgas, es sāku rakstīt šo grāmatu. Tas tiešām līdzēja, ciktāl runa ir par mani. Atkal un atkal sirds dziļumos pateicos Henrijam Džeimsam par viņa padomu. Pēdējā laikā jau gulēju daudz labāk. Bija pat bauda rakstīt šo grāmatu, un es vairs nebrīnījos, kāpēc mūsu dienās tik daudzi cilvēki ķeras pie grāmatu rakstīšanas. Diemžēl, rakstot «Stāstu par Sanmikelu», sadūros ar dīvainiem šķēršļiem. Jau pašā sākumā mani pārtrauca negaidīts apmeklētājs, kas nosēdās man pretim pie rakstāmgalda un sāka jucekliīgi pļāpāt par sevi un savām darīšanām, it kā visas šīs blēņas varētu interesēt arī citus, ne tikai viņu vien. Bija kaut kas ļoti kaitinošs un neangliski uzmācībā, ar kādu viņš stāstīja savus dažādos piedzīvojumus un vienmēr izrādījās par varoni, – pārāk daudz Ego jūsu Kosmosā, jaunais cilvēks, es nodomāju. Viņš likās zināms un saprotams visu: antīko mākslu, arhitektūru, psiholoģiju, nāvi un aizkapa dzīvi. Medicīna šķita esam viņa jājamzirdziņš, viņš dēvējās par nervu speciālistu un lielījās, ka bijis Šarko audzēknis, kā jau tādi parasti mēdz lielīties. Dievs, stāvi klāt viņa pacientiem, es sevī nodomāju. Kad viņš nosauca Salpetrjēras direktora vārdu, man sāka likties, ka esmu kaut kad ļoti, ļoti sen viņu redzējis, bet atmetu šo domu kā aplamu, jo viņš izskatījās tik jauns un trakulības pilns, bet es tik vecs un noguris. Viņa nepārtrauktā plātīšanās, pat viņa jaunība sāka krist uz nerviem, vēl ļaunāk – drīz es apjēdzu, ka šis jaunais džentlmenis no paša sākuma labsirdīgi ņirgājies par mani, kā to mēdz darīt jaunība ar vecumu. Viņš pat mēģināja man iestāstīt, ka nevis es, bet viņš cēlis Sanmikelu! Viņš sacīja, ka iemīlējies šo vietu un nolēmis apmesties te uz visiem laikiem. Beidzot es teicu, lai viņš liek mani mierā, iet projām un ļauj man turpināt stāstu par Sanmikelu un Tibērija villas nenovērtējamo marmortēlu fragmentu aprakstu.

.1762. – Nabaga večukiņ, – sacīja jauneklīs ar aizbildniecisku smaidu, – tu kul tukšus salmus! Baidos, ka vēlāk tu pats nespēsi salasīt savu rokkrakstu! Ne jau par Sanmikelu un Tibērija villas marmora lauskām tu raksti, tās ir vienīgi tavas salauztās dzīves māla drumstalas, ko tev izdevies parādīt.

Torre di Materita 1928»

.1763. (Munte Aksels. «Stāsts par Sanmikelu». «Liesma», Rīgā 1971. No angļu valodas tulkojusi Vizma Belševica).

1995.03.30 14:21 ceturtdiena

.1764. – Ak, nabaga večukiņ, – vecais jaukais Aksel! Man arī šķiet, ka pazīstu to uzbāzīgo jaunekli, un mēs varam par viņu šeit parunāt. Tu rakstīji par to, kā izmainījusies ir pasaule: rībēdami nu

¹ Burnīca «DokumentPortrets» Veddā ietilpa grāmatā MUIG2 (Otrajā MuižNiekGrāmatā «Pustukšītis») kā tās trešā (pēdējā) daļa. Vekordijā grāmata MUIG2 ir izformēta, un tās daļas tiek publicētas kā patstāvīgi izdevumi. Taču šajā izdevumā tiek saglabāti tie punktu numuri, kādus programma TECUS bija piešķīrusi šā teksta vienībām grāmatā MUIG2, jo šajos tekstos ir daudz atsauču no vienas vietas uz otru.

trauc vilcieni, un rūķīši bailēs bēg slēpties savās alās. Un tas taču bija vēl pirms 1928. gada! Ko tad lai sakām mēs?

.1765. Par kādu neanglisku uzmācību tu runā? Kur tagad ir tā slavētā angļu atturība? Tagad taču angļu futbola huligāni ir pazīstamākie dauzoņas Eiropā un varbūt pat visā pasaulē. Paklausies, ko raksta šo pašu angļu valodā slavenā dziedātāja un kinozvaigzne Madonna:

§2. Stāsts par kaķēnu

.1766. «I like my pussy. Sometimes I stare at it in the mirror when I'm undressing and wonder what it would look like without any hair like when I was a baby. Sometimes I sit at the edge of the bed and spread my legs. And star into the mirror and wonder what others see. Sometimes I stick my finger in my pussy and wiggle it around the dark wetness and feel what a cock or a tongue must feel when I'm sitting on it. I pull my finger out and I always taste it and smell it...».

(Madonna Čikone. «Sekss»).

.1767. Lūk, kā to tulko Ogsts Jānis («Madonna un viņas guļamistabas stāsti». «Vakara Ziņas», 1995.03.18):

.1768. «Man patīk mans kaķēns. Dažreiz, kad esmu kaila, palūkojos spogulī un domāju, kāds tas izskatītos, ja uz tā nebūtu matu, tāpat kā tas bija tad, kad es vēl biju bērns. Dažreiz apsēžos uz gultas malas un izplešu kājas. Es skatos spogulī un brīnos, ko citi redz. Dažreiz iebāžu savā kaķēnā pirkstu un pavirpinu to apkārt, un cenšos iedomāties, ko jūt gailītis vai mēle, kad es sēžu uz tā. Es izvelku savu pirkstu ārā, pagaršoju un pasmaržoju to...».

.1769. Papētīsim sīkāk, kā tur ir ar to «pussy». Atvērsim angļu valodas skaidrojošo vārdnīcu²:

.1770. «PUSS [pus] n. 1. a cat; the word used to call a cat. 2. a playful, mischievous girl. PUSSY [pusi] n. 1. a child's name for a cat; also «pussy-cat». 2. any soft, furry thing, esp. the catkin of a willow or hazel («pussy-willows» – uzzīmēti pūpoli).

.1771. Tātad «pussy» ir apmēram tas pats, kas krieviski «kiska». Latviski vārdam «kaķēns» nav īsti visu to nokrāsu.

.1772. Nu, tad redzi, veco Aksel, ko tagad pasaules slavenības stāsta grāmatās par sevi – kur viņi (vai, pareizāk, sakot, viņas) bāž pirkstus un kā pēc tam tos laiza un osta. Kas gan, salīdzinot ar to, ir tava jaunekļa stāsti par viņa piedzīvojumiem? «Pārāk daudz Ego viņa kosmosā!» Bet vai tu zini, mīļo večukiņ, ka tieši «*tavas salauztās dzīves māla drumstalas*» bija tas, ko es vācu kopā ar vislielāko rūpību tavā «Sanmikelā» un mēģināju salīmēt tā, lai kļūtu redzams, kas tur īsti ir bijis. Filosofija man nav vajadzīga, to es varu izdomāt pats. Pretēji tavam apgalvojumam, tieši tavs Ego tavā Kosmosā mani arī vienīgi interesēja. Galvenais ir, lai tas būtu īsts, liels Ego īstā lielā Kosmosā, nevis tās muļķes pirksts viņas «kaķēnā».

.1773. «*Salauztās dzīves māla drumstalas*» – tu raksti. Vai nu tava dzīve ir bijusi tik salauzta? Tu daudz dienu pavadīji Salpetrjērā – Parīzes lielākajā psihiatriskajā klīnikā. Bet tu tur biji kā ārsts, kamēr es, – gan citā, – tādā klīnikā daudz dienu pavadīju kā patients. Tad kuram no mums, tīri objektīvi vērtējot, ir vairāk iemesla runāt par savu «salauzto dzīvi»?

.1774. Zemāk šajā brošūrā³ es dažās savās «salauztās dzīves māla drumstalās» ļāju ielūkoties arī tiem lasītājiem, kurus varbūt, pretēji «angliskajai atturībai», varētu interesēt «mans Ego manā Kosmosā». Es nevienam neuzmācos un nevienam neuzspiežu šīs «drumstalas» – kurš negrib, lai nelasa.

.1775. Šis sacerējums ir mozaīka, sastādīta no dažiem atlasītiem dokumentiem, neviens no kuriem nav rakstīts speciāli šai brošūrai. Visi tie sacerēti dažādiem konkrētiem nolūkiem konkrētās dzīves situācijās laikā no apmēram tā brīža, kad es kļuvi par Latvijas Republikas laikraksta «Diena» komentētāju līdz šim brīdim. Kaut arī šie dokumenti rakstīti pavisam citiem nolūkiem, tomēr, kā man šķiet, savienoti kopā, tie zināmā mērā it kā ieskicē autora portretu, un tieši tāpēc es tos arī ievietoju šeit, Otrajā Muižniekgrāmatā.

² Hornby A.S., Gatenby E.V., Wakefield H. «The advanced learner's dictionary of current English». СПИИП «Сенгилей», Ставрополь, 1992.

³ Sestajā Mediotēkā zināma ranga sacerējums saucās gan par «meditāciju» (vārds atnācis no iepriekšējām Mediotēkas paaudzēm), gan par «mediju», «brošūru» un «burtnīcu». Neskaitot dažas tīri stilistiskas nokrāsas, tie bija sinonīmi.

.1776. Bez tam no tālāko muižniekgrāmatu viedokļa tie ir visai svarīgi dokumenti. No citām vietām tajās grāmatās bieži tiks izdarītas atsauces uz šiem dokumentiem, un tāpēc tiem jābūt lasītājam pieejamiem, veidojot šeit it kā zināmu sākotnējo tekstu hrestomātiju.

.1777. Šeit šie dokumenti tiek doti ar minimāliem komentāriem – tikai tik daudz, lai būtu saprotams, kas tas vispār ir par papīru. Lasītājam es varu ieteikt nelasīt šīs grāmatas atlikušo daļu pēc kārtas; tagad tikai pašķirstīt šīs hrestomātijas interesantākās vietas, bet rūpīgāk pievērsties dokumentiem tikai tad, ja uz tiem tiks izdarītas atsauces no kāda viņu interesējoša teksta.

§3. Par zinātniskām konferencēm

.1778. Šis ir dokuments, kurš bija sacerēts, lai atteiktos rakstīt prasītās tēzes «zinātniskajai» konferencē, un tas tiktu atdots adresātiem, ja citādi no konferences izvairīties nevarētu, bet tā kā izdevās izvairīties arī bez tā palīdzības, tad vēstule adresātiem tā arī netika atdota (Jānis Ķikuts bija tās laboratorijas vadītājs, kurā es strādāju, tehnisko zinātņu kandidāts un arī Latvijas ZA Elektronikas un skaitļošanas tehnikas institūta direktora vietnieks; Imants Mētra – fizikas un matemātikas zinātņu kandidāts, agrāk atsevišķas laboratorijas vadītājs, bet tajā laikā – vecākais zinātniskais līdzstrādnieks mūsu laboratorijā); dokumentā pieminētā brošūra sērija {.1784} izlaista patiešām tika; seminārs Laboratorijā par šo tēmu notika 1990. g. 30. oktobrī):

1990.03.16

(pirms 5 gadiem, 0 mēnešiem, 14 dienām)

.1779.

I. Mētram un J. Ķikutam

.1780. Vakar Imants man piedāvāja piedalīties konferencē par skaitļošanas tīkliem. Es apdomāju šo jautājumu un varu teikt sekojošo:

.1781. 1) «Zinātniskās» konferences stagnācijas laikos bija (obligāts) veids, kā imitēt aktīvu un auglīgu darbošanos un kā dalībniekiem iegūt «ķeksīšus» (publikācijas), lai viņi skaitītos «izcili darbinieki». Es domāju, ka šī sistēma agonizē un ka drīzumā darbinieka derīgumu vērtēs pavisam pēc citiem kritērijiem (piemēram, pēc viņa radīto programmu konkurences spējām ar citiem analogiskiem produktiem). Taču arī pēc vecās «ķeksīšu» sistēmas es esmu tagad uz 5 gadiem nodrošināts ar «ķeksīšiem», jo tikko kā uzrakstīju divus rakstus Enciklopēdiskajai vārdnīcai (es ļoti cienu enciklopēdijas un subjektīvi uzskatu enciklopēdijas rakstus par daudz augstāka līmeņa publikācijām nekā uzstāšanās konferencē).

.1782. 2) Situācija, kurā es esmu spiests martā rakstīt «tēzes» (faktiski – tekstu) priekš uzstāšanās oktobrī (pēc 7 mēnešiem!) ir pilnīgi absurda. Martā es nevaru zināt, kas man būs sakāms oktobrī, un oktobrī jebkuras marta tēzes būs bezcerīgi novecojušas.

.1783. 3) Savu psihisko un nervu sistēmas īpatnību dēļ es esmu pieņēmis sev par negrozāmu principu, ka es nekur un nekad neuzstājos publikas priekšā. Visu, kas man ir sakāms cilvēkiem, es izsaku rakstiski.

.1784. 4) Man patiešām IR ko teikt skaitļošanas tīklu būvētājiem (un domāju, ka tiem, kas šeit, Latvijā un PSRS ar to nodarbojas, šīs idejas būs visai interesantas). Taču man jau kopš mēnešiem ir arī nolemts, kad un kādā veidā es šīs idejas publicēšu, un proti: gada beigās (tātad tiešām apmēram konferences laikā) es (pats savā «izdevniecībā» (tā saucas «Īvīvī»)) laidīšu klajā brošūru sēriju vai arī grāmatu, kuru tad arī izdalīšu pazīstamiem skaitļošanas tīklu būvētājiem.⁴ Tas notiks, ja vien tīkmēr nesabruks visa valsts un Institūts. Bet pašlaik visas idejas un tēzes ir firmas noslēpums vairāku iemeslu dēļ (negribu publicēt negatavas, nepārbaudītas idejas utt.).

.1785. Visu šo iemeslu dēļ piedalīšanās konferencē priekš manis ir tikai bezjēdzīgs kavēklis manā ceļā, un tāpēc es atsakos tajā piedalīties. Gaidiet manu šeit anonsēto grāmatu.

1990.g. 16.martā

V. Egle

§4. Vēstule redaktoriem

.1786. Šis ir dokuments, kurš raksturo faktisko situāciju, kāda izveidojās tajā augstāk {.1782} pieminētajā oktobrī; vēstuli bija domāts nosūtīt vairāku izdevumu redaktoriem, taču plāns netika realizēts, jo nākošajā dienā (25.oktobrī) man piezvanīja jaundibināmās «Dienas» galvenais redaktors {2111} un uzaicināja strādāt par komentētāju viņa laikrakstā.

⁴ Dokumentā pieminētā brošūra sērija izlaista patiešām tika (skat. {[TRANS3.3290](#)}); seminārs Laboratorijā par šo tēmu notika 1990.g. 30.oktobrī.

1990.10.24

(pēc 7 mēnešiem, 8 dienām)

.1787. Cien. Redaktor!

.1788. Ļoti sāpīgi ir apzināties, «ka darbs, ko te strādājis, muļķīgs un lieks»⁵...

.1789. Kā redzams no klātpieliktās vēstules kopijas {.2093}, es savā «pamata» darba vietā esmu pieteicis streiku (kaut gan tas ir simbolisks, jo tāpat jau nav iespējams strādāt).

.1790. Es piederu pie «pazaudētās paaudzes», kura dzima tūlīt pēc kara, studēja un strādāt sāka «jaukajos» Brežņeva gados. Kurš negribēja pielāgoties, tas arī netaisīja karjeru... Tagad nu ir atnākuši citi laiki (vismaz morāli, ja ne ekonomiski), bet mana paaudze atkal izrādās lieka, jo ir jaunie, kas nu var sākt un darīt visu labāk nekā mēs, jo tas, ko mēs protam, tagad ir novecojis, bet kur mums apgūt jauno?

.1791. Nesen «Latvijas Jaunatne» rakstīja⁶ par medicīnas studentiem, kuri ASV apgalvojuši, ka daudzi Latvijas ārsti pēc savas kvalifikācijas nemaz nav sliktāki par amerikāņu ārstiem, tikai tie apstākļi... Studenti tika pārprasti, bet es no savas puses to pašu varu apgalvot par Latvijas programmistiem. Tehniskās idejas, ko es ieliku savos «šeit» radītajos izstrādājumos, ticiet man, nekad nebija sliktākas par «viņu» attiecīgās stadijas idejām, tikai normāli realizēt tās nebija iespējams, un kad manu darbu kārtējo reizi meta ārā, lai ņemtu kārtējo «viņu» ražojumu, es arvien redzēju, ka «viņi» to pašu vien ir izdomājuši, ko es...

.1792. Ja es būtu dzimis Rietumos, tad, jādodomā, būtu viens no autoriem kādai tur Makintoša vai tamlīdzīgai kompjutersistēmai un viens no vadošajiem speciālistiem (kad es studēju 1965–1970 gados un sāku par to interesēties, arī pie «viņiem» tādu sistēmu nebija; kā tās radās, – tam es sekoju caur «viņu» biļeteniem...).

.1793. Tagad tādas sistēmas ir arī Latvijā, tikai man ar tām nav nekādas saskares, un es nevaru tās pat izstudēt un novērtēt kā (zināmā mērā) speciālists... Es joprojām esmu spiests darīt bezjēdzīgu darbu drausmīgos apstākļos (un, starp citu, atkal es zinu, ka ideju līmenī tas, ko es taisu, nav sliktāks par rietumnieku izstrādājumiem, – cilvēki jau vien tur strādā, un nemaz ar ne vienmēr talantīgi, – bet šo ideju realizācija un izmantošana šeit nav iespējama). Taču, ja agrāk, kad viss bija pilnīgi bezjēdzīgs, darbam pietika ar apziņu, ka tu kā speciālists neesi sliktāks par rietumniekiem, tad tagad, kad Latvija varbūt sāk atdzimt, gribētos tomēr darīt kaut ko jēdzīgu un cilvēkiem vajadzīgu.

.1794. Ja nu man nebija lemts kļūt par Makintoša (vai līdzīgas) sistēmas autoru, tad es gribētu vismaz strādāt ar šādu (vai līdzīgu) sistēmu. Taču kur to var apgūt, kas mani sūtīs uz kādiem kursiem?

.1795. Tāpēc es piedāvāju Jūsu redakcijai noslēgt ar mani līgumu ar apmēram šādu saturu:

.1796. 1) es apņemos (bez maksas) strādāt visu, kas redakcijai ir vajadzīgs (piemēram, ar Makintoša datoru un tml.; varu arī tulkot no latviešu valodas krievu valodā vai otrādi);

.1797. 2) par to redakcija apņemas dot man iespēju (tai pieejamās robežās) apgūt Makintoša (vai citu analogisku) kompjutersistēmu.

.1798. Šāds līgums varētu tikt noslēgts, teiksim, uz mēnešiem trim.

.1799. Ja redakcija piekrīt, tad lūdzu rakstīt 226011, Rīga, (..) V. Eglem

vai zvanīt (darba laikā) 558447 Lolītai Žilinskai (ar lūgumu nodot man).

1990. g. 24. oktobrī

V. Egle

2. Sākums un stress

§1. «Puslappuse» par darbības programmu

.1800. Kad 26. oktobra sarunā ar Viktoru Daugmali es piekritu kļūt par laikraksta «Diena» komentētāju, viņš pirmām kārtām lika man uzrakstīt «puslappusi» par savu darbības plānu. Par atbildi tapa zemāk redzamais dokuments.

1990.10.28 10:50 svētdiena

(pēc 4 dienām)

.1801. (Ja ir iebildumi, lūdzu tos izteikt)

⁵ Rindiņa no E. Veidenbauma dzejoļa: «...Un izrādās galā, ka viss bijis nieks, Ko cerību pilns tu reiz krājis, Ka darbs, ko te strādājis, muļķīgs un lieks, Viss beidzies un postā tik gājis...».

⁶ «LJ», 1990.10. ...

.1802. 1. Organizatoriski jautājumi. Piekdien sarunā ar Laboratorijas vadītāju un Institūta direktora vietnieku tika panākta vienošanās, ka viņi neliks man šķēršļus pāriešanai darbā «Dienas» redakcijā, taču pieņems mani darbā Institutā uz pusslodzi, lai es varētu turpināt konsultēt un virzīt savu projektu realizētājus. Tādējādi man paliek pieejamas Institūta telpas, kompjūteri un mani bijušie līdzstrādnieki. Izskatās, ka mana galvenā «rezidence» tieši rakstu sagatavošanas laikā paliks Institutā, kur es būšu sasniedzams pa telefonu 558447.

.1803. 2. Tehnoloģija. Materiāli tiks sagatavoti uz Institūta kompjūteriem (ceru, ka redakcija neizvirzīs tādas muļķīgas prasības, kādas tiek izvirzītas, piemēram, disertāciju noformēšanai: jābūt nodrukātai ar noteikta tipa rakstāmmašīnu (nedrīkst ar portatīvo, nedrīkst ar kompjūteru utt.)). Institutā man ir iespējams drukāt no kompjūtera ar trīs tipu printeriem: diviem ir lielie un mazie burti, trešajam – tikai lielie (pēdējais strādā par kārtu (10–20 reizes) ātrāk nekā pirmie, tāpēc ar to tika drukāts CDOM⁷). Taču mazus masīvus (tādus kā 5 lpp. nedēļā (*komentētāju «norma» «Dienā» manā laikā – V.E.*)) var drukāt arī ar «mazajiem» printeriem. Taču visa tā ir padomju tehnika, strādā nestabili un, ja kompjūters dotajā brīdī ir salūzis un nav pieejams, tad materiāls var tikt pārdrukāts arī ar rakstāmmašīnu.

.1804. Viena no manām bijušajām līdzstrādniecēm piekrita «darbu savienošanas kārtībā» palīdzēt man, izpildot «sekretāres» pienākumus: vadīt tekstus iekšā kompjūterā, apstrādāt tur, izdrukāt un tml.

.1805. Ideālā gadījumā vajadzētu nodot redakcijai materiālu tieši no mana kompjūtera jūšējā, lai vispār izslēgtu tādu starpposmu, kā drukāšanu pie manis un atkārtotu ievadīšanu datorā pie jums (un līdz ar to izslēgtu lieku iespēju ienest jaunas kļūdas tekstā). Rietumos to dara ar skaitļošanas tīklu palīdzību (skaitļošanas tīkli ir mana tiešā specialitāte Institutā). Taču Latvijā mums tīklu vēl nav. Vai varētu pārnest citādi (teiksim, ar magnētisko lentu) – tas jautājums ir jāpēta, jo es nepārzinu jūsu tehniku un nezinu, cik lielā mērā tā ir savietojama ar mūsējo.

.1806. Visi materiāli tiks sagatavoti krievu valodā daudzu iemeslu dēļ:

.1807. 1) es jau daudzus gadus rakstu tikai krieviski;

.1808. 2) literatūra (enciklopēdijas, rokasgrāmatas, citas grāmatas) ir pieejama galvenokārt krievu valodā, tāpēc nereti rodas situācijas, kad es nemaz nezinu, kā latviski saucas tā vai cita lieta, ar kuru man ir bijusi darīšana tikai krieviskā kontekstā;

.1809. 3) ne mājās, ne Institutā man nav pieejama nekāda tehnika ar latviešu burtiem – nav pat rakstāmmašīnas, nerunājot jau par kompjūteriem;

.1810. 4) mana «sekretāre» praktiski nepārvalda latviešu valodu un, strādājot ar latviešu tekstiem, nevarētu man palīdzēt.

.1811. 3. Pamatnostādnes. Es nekādā gadījumā neuzskatu sevi par lielu speciālistu politikā vai kādā citā jautājumā, kuru man var nākties komentēt laikrakstā «Diena». Ja kādreiz kaut kur ir atrodami tādi mani izteikumi, kurus varētu uztvert kā lielīšanos, tad jāsaprot, ka tie ceļas nevis no pārliecības par savu visgudrību, bet, tieši otrādi, – no «nepilnvērtības kompleksa», un ir aicināti to noslāpēt un pārliecināt gan citus, gan (galvenokārt) sevi, ka tu tomēr galīga nulle neesi.

.1812. Tāpēc, ja man nāktos, strādājot par «Dienas» komentatoru, tēlot kaut kādu vizziņošu gudrības iemiesojumu, tad tas izraisītu manī ļoti dziļu iekšēju konfliktu, kas varētu beigties ļoti slikti. Es varu pieņemt priekšlikumu strādāt par «Dienas» komentatoru tikai tajā gadījumā, ja visumā saglabājas tās pamatnostādnes, ar kurām es rakstīju savā žurnālā CDOM. Šīs pamatnostādnes varētu izteikt tā:

.1813. 1) savā dziļākajā būtībā es esmu filozofs, kurš no sava «tornīša» vēro pasauli, kuram to vai citu notikumu vai faktu sakarībā rodas kaut kādas domas vai asociācijas un kurš tad tās izsaka citiem cilvēkiem, visumā nemaz neprasot, lai šie cilvēki viņam piekristu vai vispār lasītu;

.1814. 2) šis vērotājs nekad necenšas izlikties gudrāks nekā īstenībā ir, ļoti labprāt norāda, ko viņš zin (un kur ir ņēmis šīs zināšanas) un ko viņš vairs nezina (un kāpēc nevar uzzināt);

.1815. 3) savā dziļākajā būtībā (vismaz subjektīvi) viņš vispār raksta ne avīzei, bet pats sev, savai Dienasgrāmatai, un viņa attiecības ar avīzi (vismaz subjektīvi) bāzējas uz principa: «Lūk, par to es esmu izteicies, to uzrakstījis, es cenšos jums dot materiālus vairāk nekā prasīts, bet jūs ņemiet tos, kas jums patīk – pārējos es vienkārši nodrukāšu savā CDOM»;

.1816. 4) šāda «pasauls vērojuma» tipiskas sastāvdaļas (kuras gan ne vienmēr īsti visas ir klāt) ir šādas:

.1817. a) komentējamās parādības vai fakta būtības izklāsts (parasti īss),

.1818. b) konteksta apraksts (kas bija iepriekš, kas ir apkārt utt.) – parasti jau krietni garāks,

⁷ Computer Diary of Madman – skat. {[R-FIFTH](#)}.

- .1819. c) paralēles un salīdzinājumi (kā tas izskatītos, ja tas pats notiktu tur, vai tur, vai citur...),
- .1820. d) parādības vai fakta vērtējums no kāda «augstāka» abstrakta principa vai shēmas viedokļa (dažreiz vienlaicīgi no vairāku šādu principu un shēmu viedokļa),
- .1821. e) asociācijas (t.i. fakti, kuri gan tieši neietilpst ne kontekstā, ne paralēlēs, tomēr tajā vai citā nolūkā tiek pieminēti – dažreiz lai «atpūtinātu» lasītāju, «izklaidētu», citreiz citos nolūkos),
- .1822. f) paša filozofa viedoklis tiek pasniegts tikai caur abstrakto principu vai shēmu: «Es, lūk, piekrītu šim principam un TĀPĒC vērtēju šo parādību šādi».
- .1823. (Uzrakstīju šo (4.) punktu un nodomāju, ka Jums var likties, ka es to norakstīju no kādas žurnālistikas mācībgrāmatas; es tomēr nekādas grāmatas par žurnālistiku vispār lasījis neesmu, un tikai izklāstīju to, pēc kā es faktiski esmu vadījies, visu mūžu rakstīdams).
- .1824. 4. Stils. Stils, kurā esmu rakstījis, arī ir lielā mērā apzināts un pat aprakstīts (meditācija «MEDITĀCIJAS» {[MUIG1.544](#)}), un es to gribētu saglabāt. Tā pamatprincipi ir šādi:
- .1825. a) es rakstu savā vārdā (ne «mēs domājam», ne «tiek domāts», ne «jādomā», bet – «es domāju»);
- .1826. b) es nepamācu lasītāju, es neklāstu viņam akadēmiski sausas patiesības neitrālā stilā; es ar viņu sarunājos diezgan intīmi (kaut gan ar zināmu distanci) kaut kur «virtuvē»;
- .1827. c) šajā «sarunā» es necenšos izlikties gudrs un noslēpumains, bet, tieši otrādi, labāk izliktos nenopietns («Jukušā Dienasgrāmata» utt.), taču nepārvēršot arī visu par klaunādi;
- .1828. d) rakstot es cenšos iznīcināt lasītājā katru domu par to, ka viņš var kaut ko nesaprast, ka tas «nav priekš viņa» utt.; tieši otrādi – es gribētu viņu pārliecināt, ka viss ir ārkārtīgi vienkārši, katram saprotami un skaidrs kā «divreiz divi» (lasītāji man ir bieži stāstījuši, ka tieši šī vienkāršības sajūta ir uz viņiem visstiprāk iedarbojusies);
- .1829. e) šī «intīmā», «nenopietnā» «saruna» par «vienkāršām lietām», no otras puses, tiek papildināta ar maksimālu informācijas piesātinātību, piemēram, teikumā par to, ka kāds ir kaut ko darījis, it kā garāmejot tiek pieminēts, cik viņš ir vecs, kur viņš ir dzimis, kurā gadā viņš ir vēl kaut ko darījis un kāds būs viņa liktenis (ja runa ir par vēsturi) un tml.
- .1830. Tādi ir galvenie mana stila elementi. Vispār es negribētu līdzināties kādam citam komentatoram un negribētu arī, lai kāds cits autors mani atdarina. Es gribētu, lai pat bez paraksta būtu redzams: lūk, šo te ir rakstījis Valdis Egle un neviens cits.
- .1831. 5. Tēmas. Tas, ka redakcija maksā man algu, uzliek par pienākumu izpildīt uzdevumu uzrakstīt materiālu par pieprasītu tēmu, un es to, protams, darīšu, ja vien spēšu. Taču no Pamatnostādņu 3. punkta {1815} izriet, ka vispār būtu vēlams pamatā saglabāt pašreizējo manu tēmu izvēles principu: es vēroju apkārtējo pasauli un, kad tajā parādās kaut kas tāds, ko pēc manām domām vajadzētu komentēt, tad es arī sāku rakstīt. CDOMa laikos šis «kaut kas» varēja būt visdažādākās dabas: politiski notikumi, kāda publikācija, pārraide utt., un tēmas arī bija visdažādākās: par Šatrova lugu {[FIFTH.488](#)}, par Interfrontes kongresu {[SUHOV.472](#)}, par Kalnu Karabahu {[FIFTH.2122](#)}, par Buddu {[SUHOV.2356](#)}, par Solžeņicina grāmatu {[SUHOV.2545](#)}, par pasaules pārapsūtoību {[RULES.18](#)}, par senajiem baltiem {[SUHOV.791](#)} utt., utt...
- .1832. Es nezinu, kādā mērā redakcija domā iegrožot šo manu agrāko tēmu dažādību. Personīgi man patiktu, ja tēmas joprojām paliktu visai «raibas». Vēlreiz atkārtoju, ka neuzskatu sevi par speciālistu nekādā nozarē (ja nu vienīgi skaitļošanas tīklos) un politikā un ekonomikā jau nu pavisam ne. Tāpēc ierobežot mani ar tekošo politiku man liekas ne vairāk pamatoti, kā, teiksim, ar vēsturi vai literatūrkritiku. Vienīgais, ko es varu teikt, – ka lai par kādu tēmu es arī rakstīju, cilvēki to lasīja labprāt (tikai par matemātiku – par to gan nelasīja).
- .1833. Es piedāvāju redakcijai šādas tēmu līnijas:
- .1834. 1) «ātrās reaģēšanas līnija»: līdzko pasaulē notiek kaut kas «ass», tā es pēc iespējas īsākā laikā gatavoju materiālu par šī notikuma kontekstu; piemēram, – šodien saspīlēts stāvoklis Moldāvijā; tūlīt – kas tie tādi gagauzi (tjurki? – kas tie tādi tjurki), cik viņu, kam radnieki, cik liela tā «gagauzu republika» (salīdzinot ar Latviju), cik procentu no Moldāvijas (arī par moldāviem; arī par citām tautām Moldovā), vēsture, vadoņi... – visu, ko jau nu var atrast pieejamos avotos;
- .1835. 2) «pārskatu līnija»: kad cilvēki klausās vai lasa jaunākās ziņas, tās ir ļoti fragmentāras – šodien Baku viens armēnis nositis ar cirvi divus azerbaidžāņus, kas ielauzušies viņa dzīvoklī... šodien Baku simtiem tūkstošu cilvēku mītiņš... šodien armēņu grautiņi... šodien Maskavā ieradušies bēgļi... šodien izsludināts karastāvoklis... Bet cilvēks nenoklausās rīta ziņas, un vakarā tur jau stāsta ko citu; nākamreiz viņš aiziet uz restorānu un vispār neko nenoklausās; rezultātā vairumam cilvēku ir visai

miglainis priekšstats par kopējo ainu: «Tur, Azerbaidžānā kaut kas bija...». Precīzus datumus arī, protams, viņš vairs neatceras. Tāpēc ir vēlams kādu laiku pēc tam, kad notikumi ir beigušies (bet vēl nav aizmirsti) dot par tiem vienotu, pēc iespējas skaidrāku un precīzāku pārskatu;

.1836. 3) «psiholoģiskā līnija»: cilvēkiem vispār patīk psiholoģija, taču vienlaicīgi viņu vairo ir psiholoģijā ļoti neizglītoti. Arī žurnālisti un komentatori ļoti reti analizē notikumus psiholoģijas kategorijās. Taču patiesībā psiholoģijai ir milzīga, nepārvērtējama nozīme vēsturē un politikā. Tāpēc varētu dot psiholoģisku aprakstu sēriju: sākot ar psiholoģijas nozīmi vēsturē un politikā vispār, tad pazīstamu personību psiholoģiskos portretus (piemēram, Ivans Bargais, Pēteris Pirmais, Nikolajs II, Kārlis Markss, Engelss, Ļeņins, Staļins, Hruščovs, Berija, Brežņevs, Gorbačovs, Jeļcins, Gorbunovs utt.); arī sociālā psiholoģija – LNNK psiholoģija, interfrontiešu psiholoģija, latviešu psiholoģija, krievu psiholoģija (Latvijā, Krievijā);

.1837. 4) «kritikas līnija»: tiek ņemta kāda atsevišķa publikācija visumā progresīvā izdevumā («Neatkarīgā Сīņa», «Огонек», «Литературная Газета» un tml.; reaģēt uz publikācijām tādos izdevumos kā «Единство», «Советская Латвия», «Советская Россия» vispār nav nekādas jēgas) – tiek ņemta atsevišķa publikācija, kas no mana (mūsu) viedokļa šķiet apšaubāma un tiek vispusīgi iztirzāta un sagrauta;

.1838. 5) «eseju līnija»: visbeidzot, redakcijai tiek piedāvātas esejas (vai, kā tās man saucās CDOMā – meditācijas) par dažādām filozofiskām, vēsturiskām u.c. tēmām, kas nav saistītas ar dienas aktualitātēm.

.1839. Tādu pirmajā tuvinājumā es varētu iedomāties savu darbību laikrakstā «Diena». Gaidu iebildumus un ierosinājumus. Atvainojos, ka puslappuses vietā uzrakstīju gandrīz sešas un tādējādi aizņēmu Jūsu laiku. Bet ko lai dara – filozofs! Cilvēkam patīk paprātot par visu ko.

V.E.

§2. Vēstule Guntim Valujevam

.1840. Šis dokuments tika radīts ar nolūku mazināt stresu, kuru es visu laiku izjutu «Dienas» redakcijā un it īpaši savas komentētāja darbības sākumā. Kaut arī Guntis Valujevs neizdarīja neko no tā, ko es viņam lūdzu, tomēr vēstules rezultātā mēs pārgājām uz «tu». Pēc dažiem mēnešiem šo vēstuli CDOM grāmatas sastāvā izlasīja Zalmans Kacs un piedāvāja izdarīt to, ko es agrāk biju lūdzis Guntim Valujevam, taču tajā laikā es jau biju paspējis «iekārtot savu komentētāja nišu» un negribēju vairs uzņemties nekādus jaunus stresus, tāpēc atteicos, bet vēl tagad esmu pateicīgs Zalmanam Kacam par iejūtību.

1991.01.27 12:45 svētdiena
(pēc 2 mēnešiem, 30 dienām, 1 stundas, 55 minūtēm)

.1841.

Ļ.cien. Guntim Valujevam

Valdis Egle
ZA ESTI vec. zin. līdzstr.
(tel. 558447)

.1842. Man ir zināmā mērā neērti, ka visā pilnībā Jūsu uzrakstītajam rakstam 24. janvāra «Dienā»⁸ ir klāt arī mans vārds, pie tam vēl pirmajā vietā. Taču es mierinu sevi ar domu, ka tas viss ir pilnībā Jūsu iniciatīva, un mana loma tās realizācijā bija tikai tāda, ka es piekritu visiem Jūsu ierosinājumiem, ne pret ko neprotējot. Lai nu kā, bet tagad man ir radusies vēlētānās izmantot šo mūsu «līdzautorības» gadījumu, lai nodibinātu ar Jums mazliet tuvāku pazīšanos un ciešākus kontaktus, kādēļ arī rakstu šo vēstuli, jo vairāk tādēļ, ka atkal kārtējo reizi esmu slims, vēl vakar vispār necēlos no gultas, bet arī šodien ne uz kādu nopietnāku darbu joprojām neesmu spējīgs...

.1843. Šai vēstulei ir pievienota mana grāmata [CDOM-K2](#). Varat uzskatīt, ka es Jums to dāvinu. Tā ir OTRĀ grāmata no «Ārprātīgā kompjūterizētās dienasgrāmatas» sērijas. Pirmā atrodas pie Dzintara⁹ (vismaz es pēdējo reizi to redzēju mēnešus divarpus atpakaļ viņa somā). Tā ka, ja Jūs vēlaties

⁸ Эгле В., Валуевс Г. «Горбиев узел: разрубить или развязать?». «Диена» №27, 1991.01.24. **2008.gada piezīme:** Šo rakstu es neuzskatu par savu, un tas nefigurē nekur Vekordijā, izņemot šo vietu. Es vairs neatceros, kāpēc Valujevs un/vai Daugmalis tam pielika klāt manu vārdu. Laikam es piedalījos kādā sarunā par šīm lietām vai arī tur izteiktās domas bija «iedvesmotas» no kāda mana sacerējuma.

⁹ Dzintars Zaļūksnis, toreizējais «Dienas» komentētāju korpusa vadītājs.

redzēt pirmo, tad palūdziet viņam un, savukārt, ja viņš vēlētos palasīt otro, tad neliedziet viņam to. Eksistē arī trešā un ceturtnā (tās pašreiz guļ šeit, man pie labās rokas) un principā ir viegli dabūjamas. Piektā grāmata ir praktiski gatava kompjūtera atmiņā, taču nav izdrukāta. Sestā un septītā arī jau gandrīz pilnībā atrodas kompjūtera atmiņā, taču tur vēl daudz darba, tās rediģējot un apstrādājot. Astotā, devītā, desmitā... Ir mašīnraksta manuskripti, ir rokraksti, sašūti (burtiski) ar baltiem diegiem atsevišķos sējumos. Taču jāšaubās, vai tie kādreiz pārvērtīsies par kompjūterizētajām, ar statistiku un visādiem rādītājiem apgādātajām CDOM grāmatām jo, pirmkārt, diezin vai man būs laiks tos rokrakstus «kompjūterizēt» un, otrkārt, būtībā viss parastam lasītājam vairāk vai mazāk interesantais jau ir izteikts pirmajās septiņās grāmatās; tālāk tur nāk diezgan garlaicīgas lietas: matemātiskas teorijas, informācijas teorijas, kā arī personiskas dienasgrāmatas, vēstules un tml. Nu, bet tās pirmās septiņas grāmatas – tās gan es ceru pabeigt.¹⁰

.1844. Tas nu būtu par to grāmatu, kas pievienota šai vēstulei, un par to, kas tai apkārt. Palasiet, varbūt ka vietām Jums būs interesanti. Savu draugu un paziņu lokā es skaitos «speciālists» psiholoģijā (arī šajā, 2. grāmatā psiholoģijas jautājumi ir mazliet skarti, taču galvenokārt mani uzskati psiholoģijas jomā ir izklāstīti 4. grāmatā). Lai arī ar kādu cilvēku es nesaskartos, es viņu tūlīt novērtēju no šo psiholoģisko teoriju viedokļa, un Jūs neesat izņēmums. Un lūk, šīs psiholoģiskās teorijas man saka, ka Jūs esat dzimis šizoīds (cerēsim, ka Jūs nenobaidīs šis vārds; no visiem četriem galvenajiem cilvēku tipiem šizoīdi ir intelektuāli vispēcīgākais tips, faktiski vienīgais patiešām intelektuālais tips; lielāko daļu kultūras vērtību vispār un jo sevišķi abstraktās teorijas un filozofiskās sistēmas ir radījuši tieši šizoīdi; šizoīdi bija gan Ņūtons, gan Einšteins, gan Marks Tvens, gan Bernards Šovs...). Jūsu nelabojamais racionālisms spiežas ārā no katra Jūsu žesta, no katra Jūsu vārda.

.1845. Jūs esat tāds, kāds es biju jaunībā, kāds es būtu bijis, ja zināmi apstākļi nebūtu salauzuši manu psihi. Tagad es esmu mazliet savādāks. Tagad es katru gadu dzīvoju ar tādu sajūtu, ka šis ir pēdējais gads manā dzīvē, un ja tas tomēr izrādās ne pēdējais, tad nākamais jau man liekas kā kaut kas virs normas iedots. Es katru dienu lietoju neiroleptiskos līdzekļus, ko man dod Rīgas psihoneiroloģiskajā dispanserā. To visu es paskaidroju tādēļ, lai Jūs saprastu, kādēļ es pilnīgi apzināti ignorēju to, ko mums kādreiz mācīja skolā, likdami rakstīt visādus sacerējumus par to, kā cilvēkam vajagot būt stipram, pārvarēt sevi un tamlīdzīgas blēņas. Priekš manis tā ir mazu bērnu murmulēšana. Sekot tamlīdzīgiem padomiem nozīmē – nokļūt taisnā ceļā psihiatriskajā slimnīcā. Tāpēc es apzināti izvairos no jebkuras psihotraumējošas situācijas (pie kam man psihotraumējošas parasti ir tādas lietas, kas citiem var likties elementāras). Praktiski, mūsu darbā «Dienas» redakcijā tas nozīmē, piemēram, ka es nekad nedošos nevienu intervēt (pat ja tādēļ man draudētu atļaišana no darba «Dienā»). Es nekad nedošos viens uz Augstāko Padomi, LTF mītni vai vēl kaut kur tikmēr, kamēr priekš manis uz turieni nebūs «labi iemīta taciņa». Ja mani, piemēram, mēģinātu intervēt TV, es no tā kategoriski atteiktos...

.1846. Mans statuss «Dienas» redakcijā man nav īsti skaidrs. Man ir aizdomas, ka īstenībā es esmu ārštata komentētājs un tāvad paraksts «Valdis Egle, Dienas komentētājs» nav likumīgs. Savus pirmos rakstus es parakstīju vienkārši «Valdis Egle», taču (acīmredzot Dzintars) arvien pielika klāt «Dienas komentētājs», un tad arī es sāku tā parakstīt. Lieta tā, ka mana darba grāmatiņa joprojām atrodas Zinātņu Akadēmijas ESTI, no kurienes es neesmu aizgājis un kur mēs strādājam vienā laboratorijā ar Hariju Kaiju, kurš sakās Jūs pazīstam no armijas «sboriem». Darbs elektronikas institūtā arī, protams, prasa savu laiku, kaut gan es arvien esmu strādājis ļoti daudz un bez grūtībām varētu gan strādāt Institūtā, gan arī uzrakstīt to «komentāru normu», kas vajadzīga «Dienas komentētājam». Taču man vēl gribas arī pabeigt (ja ne 10–12, tad vismaz) 7 CDOM grāmatas; bez tam gribas uz Mediotēkas bāzes izveidot tādu grāmatu, kuru varētu izdot «oficiāli» (Daugmaļa kungs man to piedāvāja), gribas arī (vēlams, 1991. gada laikā!) uzrakstīt grāmatu par starpnacionālajiem konfliktiem mūsdienu pasaulē (man personīgi ļoti interesanta tēma, pie tam aktuāla). Bet fiziskais stāvoklis visu laiku balansē uz veselības un slimības robežas...

.1847. Tas viss dara ļoti sarežģītu manu klātbūtni «Dienas» redakcijā katru dienu, kā tas, acīmredzot, ir ar citiem (vai īstajiem) «Dienas» komentētājiem. Taču tajā pašā laikā man gribētos, lai komentētāju nodaļas (un vispār redakcijas) dzīve neietu man pavisam secen. Patiesībā tas arī ir galvenais iemesls, kādēļ es rakstu Jums šo vēstuli. Izmantojot mūsu «līdzautorības» gadījumu, es gribēju nodibināt ar Jums tuvāku pazišanos un ciešākus kontaktus, lai Jūs laiku pa laikam informētu mani par redakcijas dzīvi, piezvanītu man, ja gatavojas kas svarīgs (sapulce, preses konference un tml.), uzaicinātu mani līdz uz AP, LTF vai kur citur un parādītu kas, kur un kā ir pieejams «presei», pie kuras es nu it kā arī

¹⁰ Reāli tika izdotas astoņas pilnas CDOM grāmatas un 40% no devītās, līdz izdošana bija jāpārtrauc tās tehnisko līdzekļu (ES kompjūteru) bojāejas dēļ.

piederētu... Mans telefons Jums ir zināms (Institūtā). Tur istabā sēž vēl divas sievietes, kurām Jūs varat visu teikt, ja manis dotajā brīdī nav: visīsākajā iespējamajā laikā viņas man visu nodos... Bet pagaidām palasiet CDOM...

3. *Fašisms*

.1848. Kā tas bija redzams jau no {1806}, viss, ko es pusotra gada laikā uzrakstīju priekš «Dienas», tika sacerēts krievu valodā un iesniegšanai redakcijā drukāts vai nu ar krievu rakstāmāšīnu (parasti), vai arī ar ACPU (retāk). Šajā periodā tikai vienu rakstu es sacerēju latviski, uzbudināts pēc Alfrēda Rubika uzstāšanās PSRS «Tautas deputātu kongresā», kur viņš runāja par fašismu Latvijā. Biju domājis šo tekstu tāpat rokrakstā un vienā eksemplārā (nekādas tehnikas latviešu alfabētam man tolaik nebija) aiznest laikrakstam «Pilsonis», bet galu galā tā arī neaiznesu. Pēc kādiem mēnešiem pārtulkoju to krieviski un ievietoju savā žurnālā CDOM. Kad attiecīgais CDOM numurs nonāca «Dienas» galvenā redaktora Viktora Daugmaļa rokās, viņš tūlīt (pat neaprunājies ar mani) bija licis pārtulkot šo tekstu atpakaļ latviski un nodrukāt «Dienā»¹¹. Šeit zemāk šis dokuments ir ievietots divos variantos: kā tas tika oriģinālā uzrakstīts, un kā to iespieda «Diena» atpakaļtulkojumā (manu krievu tulkojumu var redzēt {DIENA.166}). Tulkam par šo rakstu tika izteikts rājiens, vēlāk viņa aizgāja no darba. No visiem «Dienā» publicētajiem rakstiem šis man izsauca visnepatīkamākās sajūtas: lasītāji taču domāja, ka tas ir Valdis Egle, kurš (protams, latviski rakstot!) sauc cionistus par «sionistiem», nacionālsociālistus par «nacionālistiem» utt.

.1849. Kopš tās reizes gandrīz visus savus rakstus es pats tulkoju no krievu valodas arī latviski, kaut gan man par to nemaksāja {MUIGI.2593}.

.1850. Šī raksta publikācija «Dienā» (galvenokārt krievu izdevumā, kur gan teksts bija manis paša tulkots un nebija izkropļots, gan arī auditorija jutās vairāk ieinteresēta un aizskarta) izsauca plašu rezonansi. Man uzbruka «Sovetskaja Latvija» {DIENA.1704}, atsevišķi publicisti {DIENA.1666}; es cirtu pretī ar «Otro antiinterfrontes brošūru» {DIENA.1770} utt...

§1. Loģiski un filoloģiski apsvērumi par vārdu «fašisms»¹²

1990.12.24 15:01 pirmdiena
(pirms 1 mēneša, 2 dienām, 21 stundas, 44 minūtēm)

.1851. Latviešu presē, pat tādos izdevumos, kā «Pilsonis» un «Neatkarība», joprojām var sastapt šāda tipa izteicienus: «Krievu komunisti un vācu fašisti...» (darīja to un to). Jāsaka, ka tamlīdzīgi izteicieni liecina par rakstītāju diletantismu, gandrīz vai analfabētismu politiskos jautājumos. Vārds «fašists» ir Musolīni partijas biedru pašnosaukums un ceļas no itāļu vārda «*fascio*» – saišķis, savienība. Maskavā darbojas tāda «tautas deputātu» grupa Viktora Alkšņa vadībā, kura saucas «*Sojuz*». Ja šo krievu vārdu pārtulko itāļiski, tad tieši arī iznāk: «fašio». Vācu Hitlera partijas biedri, turpretim, saucās par nacionālsociālistiem (no šejienes viņu pretinieku dotā palama «nacisti»). Ja hitleriešus kāds nosauktu par fašistiem, tas viņos, jādomā, izraisītu tādus pašus smieklus, kā, teiksim, ja Latvijas Komitejas piekritējus viens nodēvētu par cionistiem. Cita tauta, cita valoda, cita valsts, cita partija, citi mērķi. Tikai mazizglītotu komunistu propagandistu priekšstatā itāļu fašisti un vācu nacionālsociālisti ne ar ko neatšķiras. Patiesībā starp Itāliju un Vāciju pastāvēja pietiekoši dziļas atšķirības un arī pretrunas. Tiesa, Hitlers un Musolīni bija sabiedrotie, bet sabiedrotie jau bija arī, teiksim, Staļins un Rūzvelts, taču tāpēc jau Rūzveltu nevar nopietni saukt par komunistu.

.1852. Tātad, ja jautājumam pieiet stingri zinātniski, tad tādus izteicienus, kā «vācu fašisti», «fašistiskā Vācija» lietot nedrīkst. Ja, turpretim, jautājumam pieiet beletristiski, mākslinieciski, un vārdu «fašisti» lieto nevis tā pamatnozīmē, bet gan plašāk, vispārinātāk, apzīmējot ar to ne tikai zināmu itāļu partiju, bet vispār totalitārus, tās vai citas partijas vadītus, slepkavu režīmus, tad jāatzīst, ka fašisma pamatlicējs ir Ļeņins, un visfašistiskākā valsts pasaules vēsturē ir PSRS. Arī šajā gadījumā izteiciens «krievu komunisti un vācu fašisti» ir loģiski nekorekts, jo tad ir jāsaka: «krievu fašisti un vācu fašisti...» (darīja to un to).

.1853. Vispārzināms ir fakts, ka itāļu fašisti un vācu nacionālsociālisti savā darbībā kopēja un lietoja Krievijas boļševiku izgudrotos paņēmienus, un šajā ziņā bija Ļeņina skolnieki un sekotāji.

¹¹ Egle Valdis. «Vārda “fašisms” loģiskais un etimoloģiskais skaidrojums». «Diena» 1991.05.10.

¹² Šis ir mans oriģinālais raksts.

Slavenais krievu rakstnieks Solžeņicins, piemēram, savā «Gulaga arhipelāgā»¹³ dēvē Hitlera kārtību par «ученический режим» (par «mācekļu režīmu» – mācījušies no komunistiem). To atzina arī paši boļševiki. Tā, piemēram, kādu laiku ķengātais, bet tagad atkal godā celtais krievu komunistu līderis Nikolajs Buharins, tolaik Kominternes vadītājs, 1923. gada aprīlī VK(b)P 12. kongresā Kominternes atskaites ziņojumā teica: «*Fašistu cīņas metodēm raksturīgs ir tas, ka tie lielākā mērā nekā jebkura partija, ir apguvuši un pielieto praksē krievu revolūcijas pieredzi (...). Tehnikas un politisko paņēmieni ziņā tā ir pilnīga boļševiku un it īpaši krievu boļševisma taktikas pielietošana*». Tālāk Buharins arī uzskaita šos paņēmienus, un katrs to varēs izlasīt, ja atšķirs 273. lappusē grāmatu «ВКП(б). 12-й съезд. Стенографический отчет. Госполитиздат, М., 1968».

.1854. Tāpēc, ja mēs vārdus «fašisms», «fašisti» lietojam plašākā nozīmē, nekā tikai Musolīni partijas biedru apzīmēšanai, tad ir pilnīgs pamats šos vārdus piemērot arī Ļeņina un Staļina piekritējiem un sekotājiem. Latvijas preseī šajā jautājumā vajadzētu būt konsekventai: vai nu vārdu «fašisti» lietot tikai šaurajā nozīmē itāļu kustības apzīmēšanai, vai arī plašākajā nozīmē, un tādā gadījumā vienādi piemērojot visiem totalitārajiem režīmiem.

.1855. Ievērojot tās asociācijas, kas padomju pilsoņiem un arī okupēto valstu iedzīvotājiem saistās ar vārdu «fašisms», labāk būtu, ja Latvijas prese izmantotu otro variantu, t.i. – lietotu šo vārdu tā plašākajā nozīmē, tādējādi precīzāk izsakot arī lietas būtību. Tomēr vārdu «fašisms» nevajadzētu pārvērst par lamuvārdu; tam jāklūst vienkārši par lietišķu, neitrāla stila apzīmējumu attiecīgajām kustībām un to biedriem, piemēram, tādos izteicienos, kā: «Maskavā fašistisko deputātu grupas «*Sojuz*» līderis Viktors Alksnis šodien intervijā izteicās, ka...», «Latvijas fašistu leļļu līderis Rubiks vakar uzstājās televīzijā un...», «Latvijas fašistu oficiālais orgāns «*Sovetskaja Latvija*» šodien raksta, ka...», «Padomju fašistiskās armijas ģenerālis Kuzmins ir teicis runu Latvijas parlamentā...», «krievu fašistiskās armijas kritušo karavīru kapi Latvijā ir labi sakopti, un neviens tos neaiztiek», «lai nesaasinātu situāciju Latvijā, mēs iesakām fašisma pamatlicēja Ļeņina pieminekli Rīgā saglabāt...», «vakar divi fašistu virsnieki kafejnīcā «Rostoka» piedzērās un sarīkoja kautiņu...», «Interfrontes mītiņā, kurš bija veltīts Lielās Oktobra Fašistiskās revolūcijas 74. gadadienai, uzstājās Rīgas gauleiters biedrs Klaučens» (šeit vārds «gauleiters» arī lietots paplašinātā nozīmē) – un tā tālāk.

.1856. Nekādā gadījumā nevajadzētu lietot tādus nekorektus izteicienus, kā «fašistu zvēri», «fašistiskie rīklurāvēji», «krievu fašistiskie iebrucēji» un tamlīdzīgus. Tādi paņēmieni lai paliek pašu fašistu repertuārā.

1990. g. 24. decembrī

§2. Vārda «fašisms» loģiskais un etimoloģiskais skaidrojums¹⁴

.1857. Valdis Egle, «Dienas» komentētājs

.1858. Latviešu presē, tādos izdevumos kā «Pilsonis» un «Neatkarība» vēl joprojām var lasīt: «krievu komunisti un vācu fašisti» (izdarījuši to un to). Šādi izteicieni liecina par autoru diletantismu, gandrīz vai analfabētismu politiskajos jautājumos. Vārds «fašisms» atspoguļo Musolīni partijas biedru apziņu un ir atvasināts no itāļu vārda «*fascio*» – saite, savienība. Maskavā Viktora Alkšņa vadībā darbojas šāda «tautas deputātu» grupa, kas sevi dēvē par «*Sojuz*». Ja šo krievu vārdu iztulkotu itāliski, tad iegūtu jau minēto vārdu «*fascio*».

.1859. Hitlera partijas locekļi pretēji Musolīni dēvēja sevi par nacionālistiem (no šejienes arī radies saīsinājums «nacisti», kā viņus dēvēja partijas pretinieki).

.1860. Ja hitleriešus kāds būtu saucis par fašistiem, tad iespējams, tas viņus uzjautrinātu tāpat kā Latvijas Komiteju apzīmējums «sionisti»: cita tauta un valoda, valsts, partija, mērķi. Tikai mazizglītotu komunistisko propagandistu izpratnē itāļu fašisti neatšķiras no vācu nacionālsociālistiem. Īstenībā starp Itāļu un Vāciju pastāvēja pietiekami izteiktas atšķirības, pat pretrunas. Tiesa, Hitlers un Musolīni bija sabiedrotie. Taču mēs zinām, ka arī Staļins un Čerčils bija sabiedrotie, bet vai tādēļ Čerčilu var nosaukt par komunistu?

.1861. Ja mēs šo jautājumu analizējam zinātniski, tad tādus vārdu savienojumus kā «vācu fašisti», «fašistiskā Vācija» lietot nedrīkst. Ja izvēlamies pretēju pieeju un šo jautājumu apskatām no mākslinieciskā un beletristiskā viedokļa un vārdu «fašisti» lietojam, lai apzīmētu ne tikai pazīstamo itāļu partiju, bet vispār visus totalitāros, vienas partijas vadītos slepkavu režīmus, tad jāatzīst, ka fašisma

¹³ Солженицын А.И. «Архипелаг Гулаг».

¹⁴ Šis ir raksts, kādu to iespieda «Diena» atpakaļtulkotājumā no krievu valodas.

radītājs ir Ļeņins, bet visfašistiskākā valsts pasaules vēsturē bija PSRS. Arī šajā gadījumā apzīmējumi «krievu komunisti», «vācu fašisti» no loģikas viedokļa nav korekti, jo būtu jāsaka «krievu fašisti» un «vācu fašisti» (izdarījuši to un to).

.1862. Tas, ka itāļu fašisti un vācu nacionālsociālisti savā darbībā kopēja un izmantoja Krievijas boļševiku paņēmienus un šajā ziņā bija Ļeņina skolnieki un darba turpinātāji, ir vispārzināms fakts. Piemēram, slavenais krievu rakstnieks Solžeņicins savā darbā «Gulaga arhipelāgs» hitleriešu kārtību dēvē par «skolnieku režīmu» (mācījušies no komunistiem). To atzina arī paši boļševiki.

.1863. Arī kādreiz zākātais, tagad no jauna godā celtais krievu komunistu līderis Nikolajs Buharins, toreiz Kominternes vadītājs, 1923. gada aprīlī Kominternes atskaites referātā VK(b)P 12. kongresā teica: «Fašistiskās cīņas metodes raksturīgas ar to, ka fašisti vairāk nekā jebkura cita partija ir apguvuši un praksē izmanto krievu revolūcijas pieredzi. (...) No politisko paņēmienu viedokļa tas ir pilnīgs boļševistiskās taktikas, jo sevišķi krievu boļševisma taktikas apkopojums». Tālāk Buharins uzskaita šos paņēmienus, kurus var izlasīt katrs, kas 273. lappusē atvērs grāmatu «ВКП(б) 12-й съезд. Стенографический отчет. Госполитиздат, М., 1968».

.1864. Ja mēs ar vārdiem «fašisms» un «fašisti» neapzīmējam tikai Musolīni partijas locekļus, bet lietojam tos plašākā nozīmē, tad ir pamatots šo vārdu lietojums arī attiecībā uz Ļeņina un Staļina līdzgaitniekiem un sekotājiem. Arī Latvijas presē tos šaurākā nozīmē var lietot, apzīmējot jau minēto Itālijas partiju, bet plašākā nozīmē – runājot par visiem totalitārajiem režīmiem.

.1865. Ņemot vērā tās asociācijas, kuras padomju pilsoņiem un okupēto valstu iedzīvotājiem rodas, lasot vārdu «fašisms», Latvijas presē būtu ieteicams lietot šo vārdu paplašinātā nozīmē, lai precīzāk atklātu lietas būtību. Vārdu «fašisms» tomēr nevajadzētu pārvērst lamuvārdā, tam jāklūst par lietišķu apzīmējumu neitrālos izteiksmes veidos, kad runājam par attiecīgajām kustībām un to biedriem. Piemēram, tādos izteikumos, kā:

.1866. – Maskavā Viktors Alksnis, fašistiskās deputātu grupas «*Sojuz*» līderis, šodien intervijā teica...

.1867. – Latvijas fašistu līderis – marionete Rubiks vakar uzstājās televīzijā...

.1868. – Latvijas fašistu speciālais izdevums «*Sovetskaja Latvija*» šodien raksta...

.1869. – Padomju fašistiskās armijas ģenerālis Kuzmins vakar uzstājās Latvijas parlamentā...

.1870. – Lai Latvijā nesaasinātu situāciju, mēs rekomendējam Rīgā saglabāt fašisma radītāja Ļeņina pieminekli...

.1871. – Vakar divi fašistu virsnieki kafejnīcā «Rostoka» piedzērās un sarīkoja kautiņu...

.1872. – Interfrontes mītiņā, kas veltīts Lielās oktobra fašistiskās revolūcijas 74. gadadienai, uzstājās Rīgas gauleiters Klaučēns (šeit vārds «gauleiters» arī lietots plašākā nozīmē) utt.

.1873. Nekādā gadījumā nevajadzētu lietot tādas nekorektas frāzes kā «fašistiskie zvēri», «krievi – fašistiskie iekarotāji» un tamlīdzīgas. Tādi izteicieni, lai paliek pašu fašistu repertuārā.

.1874. Var likties, ka šajā sacerējumā pret komunistiem vērstais paņēmienis ir «pārāk nežēlīgs». Taču rakstīt mani pamudināja apstākļi, ka VIŅI nepārtraukti sauc MŪS par fašistiem. Gribas jautāt, kas vairāk pelnījis šos apzīmējumus: slepkavas, teroristiskā režīma pakalpiņi vai es – nelabojams parlamentārās demokrātijas piekritējs? Tātad skaidrojums ir pareizs: fašists ir un paliek fašists – lai cik nepatīkami tas arī kādam būtu.

* * *

.1875. (Iepriekšējā rindkopa ir saīsināts un slikti tulkots komentārs, kurš žurnālā CDOM {1848} pavādīja doto tekstu {DIENA.184} – V.E.).

4. Projekts DIAD

§1. DIAD dokumenti

.1876. Ceturtdien, 1991. gada 9. maijā, tajā pašā dienā, kad laikraksts «Diena» bez manas ziņas gatavoja rītdienas numuram to nelaimīgo rakstu par fašismu {1848}, pie galvenā redaktora Viktora Daugmaļa notika komentētāju korpusa sapulce, kurā apsprieda iespējas «Dienā» publicēt «daidžestus», citu avīžu publikāciju pārskatus, atbildes uz svešām publikācijām un tml. lietas. Par cik es zināmā mērā jau ar to nodarbojos, tad, kā arvien, izsaucos to darīt. Taču nākošajās brīvdienās, apdomājot, kā tas viss varētu izskatīties, radās projekts DIAD, – tie dokumenti, kuri ievietoti šajā nodaļā zemāk. Pirmdien, 13 maijā Galvenais Redaktors pamatvilcienos apstiprināja projektu, un tā es kļuvi par jaunnodibinātā «Dienas Informācijas Apkopošanas Dienesta» vadītāju.

.1877. Šajā projektā bija dažas nerealizējamās lietas. Piemēram, nepārzinot vēl PC un Makintošu tehniku, es pārvērtēju šo kompjūteru printeru iespējas, domādams, ka to jauda varētu būt salīdzināma ar ES ESM printeru (ACPU) jaudu. Taču visumā, mazliet modificētā veidā, projekts bija pilnīgi realizējams, bet šāda dienesta nepieciešamība avīzē bija pilnīgi neapšaubāma.

.1878. Taču, pilnīgi negaidot, es sadūros ar apzinātu destruktīvu pretestību Redakcijā no divām pusēm. Pirmkārt, pretojās «Dienas» oficiālie «programmētāji», kuru pārziņā bija laikraksta kompjūtertehnika (konfliktam ar viņiem veltīta nākošā nodaļa {1949}) un, otrkārt, «Dienas» komercdirektors Arvils Ašerādens jau tolaik raudzījās uz «Dienu» kā uz savu privātīpašumu (toreiz gan es to vēl nesapratu) un domāja tikai par to, kā iebāzt avīzi sev kabatā. Visi viņa lēmumi tika pieņemti, vadoties tikai no šī mērķa, nevis no tā, kā labāk organizēt avīzes darbu. Bet DIAD dienests šo mērķi nekādi nesekmēja, un tādēļ (no Ašerādēna viedokļa) tā bija veltīga naudas izšķiešana (viņa personīgās naudas! – pēc Ašerādēna domām). Galvenajam Redaktoram nebija paraksta tiesību finansu lietās, tās bija tikai Ašerādēnam, un pēdējais apzināti boikotēja DIAD finansēšanu, neraugoties uz visām manām un Galvenā Redaktora pūlēm. Tā arī nesaņēmis pat vienu vienīgu datoru, DIAD nomira dabīgā (nedabīgā) nāvē, un manā laikā avīzē «Diena» tā arī nenotika absolūti nekāda informācijas apkopošana (izņemot to, ka atsevišķi komentētāji krāja priekš sevis avīžu izgriezumus).

.1879. Kad Ašerādēns bija veiksmīgi nozadzis Latvijai «Dienu», pie reizes padzenot arī tās dibinātāju un Galveno redaktoru Viktoru Daugmali, Latvijai nācās dibināt jaunu oficiālo laikrakstu ar nosaukumu «Latvijas Vēstnesis». Tā statūtos «Dienā» pieļautā kļūda tika ņemta vērā, un «Latvijas Vēstnesī» Galvenais redaktors (Oskars Gerts) bija vienlaicīgi arī ģenerāldirektors ar visām finansiālajām paraksta tiesībām.

§2. Dienests

1991.05.12 13.52 svētdiena

(pēc 4 mēnešiem, 17 dienām, 22 stundām, 51 minūtes)

.1880. Nosaukums: «Dienas» informācijas apkopošanas dienests.

.1881. Mnemonika: DIAD.

.1882. Mērķi:

.1883. 1) Radīt tādu «Dienas» redakcijas rīcībā esošās informācijas uzkrāšanas un apkopošanas sistēmu, lai visi ieinteresētie darbinieki varētu maksimāli ērti un ātri iegūt tiem nepieciešamās ziņas un tādējādi paaugstināt savas kompetences līmeni un rakstu kvalitāti.

.1884. 2) Vienlaicīgi ar iepriekšējo radīt priekšnoteikumus, lai daļa no šīs informācijas varētu tikt publicēta laikrakstā.

.1885. 3) Vienlaicīgi ar abiem iepriekšējiem radīt priekšnoteikumus, lai daļa no šīs informācijas varētu apkopotā un sistematizētā veidā tikt izdota kā rokasgrāmata vai datu krājums ar varbūtēju nosaukumu «Dienas enciklopēdija».

.1886. Struktūra: Sistēma DIAD sastāv no divām kaut gan savā starpā saistītām, tomēr atsevišķām apakšsistēmām:

.1887. 1) «Dienas» redakcijas iekšējās avīzes vai žurnāla ar varbūtēju nosaukumu «Kodols»;

.1888. 2) Potenciālās grāmatas vai sērijas «Dienas enciklopēdija».

§3. Žurnāls «Kodols»

.1889. Žurnāls «Kodols» tiek veidots ar redakcijas datoriem un drukāts nelielā eksemplāru skaitā ar redakcijas līdzekļiem bez tipogrāfiju iesaistīšanas.

.1890. Žurnāls iznāk reizi nedēļā (varbūtēji svētdien, lai netraucētu laikraksta sagatavošanu un lai pirmdien to varētu saņemt visi ieinteresētie redakcijas darbinieki).

.1891. «Kodolā» ir šādas nodaļas:

.1892. 1) Hronika – iepriekšējās nedēļas notikumu uzskaitījums hronoloģiskā kārtībā un pēc iespējas ar precīzām detaļām.

.1893. 2) Prese – precīzi citāti ar precīzu norādi uz avotu no dažādiem preses izdevumiem, kas iznākuši iepriekšējā nedēļā, atlasīti ar tādu aprēķinu, lai tie saturētu pēc iespējas vairāk precīzu datu, kas minēti attiecīgajā rakstā, atspoguļotu raksta būtību un nebūtu lielāki par vienu rindkopu.

.1894. 3) Literatūra – precīzi citāti ar precīzu norādi uz avotu no dažādiem neperiodiskiem izdevumiem (enciklopēdijām, monogrāfijām utt.) par tēmām, kas ir aktuālas dotajā brīdī.

.1895. 4) Komentāri – «Kodola» redakcijas komentāri par aktualitātēm.

.1896. 5) Programma – koncentrēts tuvākā laikā gaidāmo notikumu uzskaitījums; redakcijas darbiniekiem vajadzētu šiem notikumiem sekot, vākt informāciju, veidot rakstu sagataves utt.

.1897. 6) Paziņojumi – redakcijas vadības paziņojumi redakcijas darbiniekiem.

.1898. «Kodola» nodaļa «Hronika» kļūst par pamatu attiecīgajai rubrikai «Dienā» (kur tiek publicēta apkopota mēneša hronika nākošā mēneša sākumā un «Dienas enciklopēdijā» (kur tiek publicēta hronika pa gadiem).

.1899. No nodaļām «Prese» un «Literatūra» zināms daudzums citātu tiek atlasīti «Dienas» attiecīgajai rubrikai (vadoties pēc pieļaujamā avīzes laukuma), pārējie paliek publicēti tikai «Kodolā» redakcijas darbinieku zināšanai.

.1900. «Kodola» komentāri vēl pirms žurnāla iznākšanas (svētdien?) iepriekšējās nedēļas laikā tiek izdrukāti atsevišķi, līdzko tie ir ievadīti datorā, un tiek atdoti tādā veidā redakcijas vadībai, kura izlemj, vai tos publicēt «Dienā» negrozītā vai mazgrozītā veidā, vai izmantot kā bāzi kādu redakcijas neparakstīto rakstu veidošanai vai arī atstāt publicēšanai tikai «Kodolā» redakcijas darbinieku zināšanai. Ja komentārs tiek publicēts «Dienā», tad redakcijas vadība par to informē «Kodola» redakciju, un tā pati izpilda raksta tulkojumu otrajā valodā.

.1901. Skaitās, ka «Kodola» lasītāji brīvi pārvalda latviešu, krievu un angļu valodu, tāpēc nodaļās «Prese» un «Literatūra» citāti tiek doti oriģināla valodā (ja oriģināls ir kādā no šīm trim valodām) vai latviešu tulkojumā (ja oriģināls ir kādā citā valodā). Komentāri var tikt uzrakstīti jebkurā no tām valodām, kurās iznāk «Diena». Pārējās nodaļas «Kodolā» tiek vestas valsts valodā.

.1902. Materiālus «Kodolam» sagatavo galvenokārt «Kodola» redakcijas darbinieki, taču var dot arī pārējie ieinteresētie «Dienas» darbinieki.

.1903. «Kodola» apjomu nosaka galvenokārt fiziskās iespējas: cik žurnāla redakcija var sagatavot materiālus, cik ir pieejami kompjūteri, cik ir vietas uz disketēm, kāda ir printeru jauda utt.

.1904. Žurnāls iznāk standarta mašīnraksta loksnes formātā.

§4. Enciklopēdija DICA

.1905. Nosaukums: «Dienas enciklopēdija» jeb «Encyclopaedia Diennica».

.1906. Mnemonika: DICA.

.1907. Enciklopēdija DICA tiek uzturēta četros veidos:

.1908. – kā pastāvīgi modificējama kompjūteru failu sistēma;

.1909. – kā regulāri atjaunojama izdruku sistēma, kura kalpo kā operatīva rokasgrāmata redakcijas darbiniekiem;

.1910. – kā rubrika laikrakstā, kurā tiek publicēti DICAs materiāli kad tie ir gatavi;

.1911. – kā tipogrāfijas ceļā izdota rokasgrāmata, kuras atjaunoti un papildināti izdevumi iznāk ik pēc zināma laika perioda.

.1912. Enciklopēdijā DICA ir četras nodaļas:

.1913. 1) Hronika – visu svarīgāko vai interesantāko politisko notikumu uzskaitījums hronoloģiskā kārtībā ar precīzām detaļām; veidojas uz «Kodola» hronikas bāzes, apvienojot iknedēļas hronikas un papildinot tās ar tiem notikumiem, kuru nozīmība savlaicīgi netika pamanīta, un ar tiem notikumiem un detaļām, kuras kļuva zināmas tikai vēlāk.

.1914. 2) Personas – lakoniski dati par visiem ievērojamākajiem cilvēkiem, kuru darbība ir bijusi nozīmīga priekš Latvijas kopš «Dienas» iznākšanas sākuma.

.1915. 3) Organizācijas – lakoniski dati par visām organizācijām, kuru darbība ir bijusi redzama priekš Latvijas kopš «Dienas» iznākšanas sākuma.

.1916. 4) Notikumi – svarīgāko notikumu (tādu kā, piemēram, kongresi, sadursmes utt.) un procesu (partiju veidošanās, attiecību attīstība) lakoniski apraksti ar precīzām detaļām.

.1917. Visumā enciklopēdijas DICA interešu loks skar jaunāko politiku (par kuru nav ziņu citās enciklopēdijās) pirmkārt Latvijā (detalizēti) un otrkārt pasaulē (mazāk detalizēti). Savā būtībā enciklopēdija DICA ir politiska rokasgrāmata ātrai precīzu ziņu iegūšanai.

§5. Rubrikas laikrakstā

.1918. Ar projektu DIAD laikrakstā «Diena» ir saistītas šādas rubrikas:

.1919. 1) Hronika – parādās katra mēneša sākumā un satur iepriekšējā mēneša notikumu uzskaitījumu; veidojas uz «Kodola» hronikas nodaļas bāzes, apvienojot nedēļas hronikas un papildinot tās ar vēlākām ziņām. Varbūtējs nosaukums: «Aprīļa hronika» utt.

.1920. 2) Prese – parādās nedēļas sākumā un satur izlasi no attiecīgās «Kodola» nodaļas, pārtulkotu jau vienā valodā. Varbūtējs nosaukums: «Ko raksta citi».

.1921. 3) Literatūra – parādās neregulāri, saistībā ar kādu notikumu, un satur izlasi no attiecīgās «Kodola» nodaļas, pārtulkotu dotā izdevuma («Dienas») valodā. Varbūtējs nosaukums: «Ko par to raksta».

.1922. 4) Atbildes – satur «Dienas» atbildes uz citu izdevumu publikācijām. Ja šīs atbildes ir veidojusi «Kodola» redakcija, tad «Kodolā» tās parādās komentāru nodaļā, citādi «Kodolā» neparādās. Šī rubrika tādējādi ir saistīta ne tikai ar DIAD. Varbūtējs nosaukums: «Diena atbild».

.1923. 5) «Dienas enciklopēdija» – ar tādu varbūtēju nosaukumu «Diena» publicē jau sagatavotos DICAs rakstus no nodaļām «Personas», «Organizācijas» un «Notikumi».

§6. Par projektu DIAD

.1924. Cilvēku resursi. Tāds laikraksts, kā «Diena», kurā ir simtiem darbinieku, var atļauties turēt dažus līdzstrādniekus speciāli «stratēģiskās datu bāzes» izveidošanai. Minimālais (un sākumā arī optimālais) cilvēku skaits DIAD grupā ir četri:

.1925. – viens komentētājs «Kodola» un «DICAs» rediģēšanai un daļēji materiālu sagatavošanai, sevišķi «Kodola» komentāru izgatavošanai);

.1926. – viens reportieris «Dienas enciklopēdijai» nepieciešamo ziņu iegūšanai;

.1927. – viens latviešu operators ar DIAD saistīto latviešu (un angļu) tekstu uzturēšanai, kā arī materiālu (citātu) sagatavošanai no latviešu preses;

.1928. – viens krievu operators analogiskai darbībai ar krievu tekstiem un krievu izdevumiem.

.1929. Tomēr grupā funkcijas nav stingri norobežotas, un grupas dalībnieki var viens otru aizstāt, kad kaut kur veidojas «šaurās vietas».

.1930. Darba režīms. Grupai DIAD jāizdala «Dienas» redakcijas telpās vismaz viens atsevišķs galds, kurā glabāt (un caur kuru nodot) materiālus, kā arī pie kura satikties, kad grupa sanāk kopā.

.1931. Katram grupas loceklim tiek izdalīta sava preses izdevumu (un varbūt TV un radiopārraižu) kopa, kurai tas seko. Preses izdevumos (ja vien iespējams) citāti tiek apvilkti ar krāsainu rakstāmo un pēc tam (bez pārrakstīšanas) ievadīti kompjūtērā. Ja citi grupas darbinieki (kas nepieder grupai DIAD) arī grib, lai kāds viņu atrasts citāts nonāk «Kodolā», tad tāpat apvelk citātu un atstāj izgriezumu (avīzi, žurnālu) uz DIAD grupas galda. TV un radiopārraides, ja tās arī tiek nolemts citēt, jāieraksta magnetofonā.

.1932. Priekš enciklopēdijas tiek noteikta to cilvēku un organizāciju kopa, par kurām DICA rakstīs, un DIAD grupas reportiera galvenais uzdevums ir saistīties ar šiem cilvēkiem un šo organizāciju pārstāvjiem, lai dabūtu no viņiem ziņas vai arī lai vienotos, ka viņi (pēc zināmas, enciklopēdijā DICA pieņemtas, shēmas) paši sacerēs rakstus par savām organizācijām. Par tiem, kas atsakās ziņas dot, tās tiek vāktas pa visiem citiem pieejamajiem kanāliem.

.1933. Operatoru galvenais uzdevums ir ievadīt datorā visus uz DIAD attiecošos tekstus, sagatavot «Kodola» kārtējo numuru, «DICAs» izlaidumus, izdrukāt tos vajadzīgajā eksemplāru skaitā un nodot adresātiem, izdrukāt (jau pirms žurnāla iznākšanas) komentārus un nodot tos redakcijas vadībai. Ja darba režīms ir tāds, ka galvenais darbs «Kodola» un DICAs izlaišanai ir sestdien vai svētdien, tad brīvdienas operatoriem (vai vienam – kurš strādā sestdien vai svētdien) ir citās dienās (un tad šim amatam ir vajadzīgs cilvēks, kurš būtu ar mieru strādāt tādā režīmā).

.1934. DIAD grupas komentētāja galvenais uzdevums ir uzrakstīt «Kodola» komentārus, sagatavot materiālus nodaļai «Literatūra», kā arī vispār rediģēt un saskaņot visus DIAD materiālus.

§7. Vēstule V. Daugmalim

1991.05.12 13.52 svētdiena

.1935. Augstāk izklāstītais «projekts DIAD», protams, nav radies «no zila gaisa». Visu savu mūžu es esmu centies vākt un sistematizēt dažādu informāciju (un esmu arī guvis šajā jomā zināmu pieredzi). Taču tagad šāda informācijas vākšana un sistematizēšana ir vienkārši «profesionāla nepieciešamība». Tā ka darbs tāds ir jādara vienalga, vai «Dienas» redakcijā tiks izveidots tāds DIAD dienests vai netiks. Taču ja ar to nodarbosies katrs komentētājs atsevišķi, tad lieli panākumi nav gaidāmi, un katrs atkārtos tos pirmos soļus, ko jau dara cits.

.1936. Var jau būt, ka mana orientācija atšķiras no citu cilvēku orientācijas, bet man tā ir simtprocentīgi uz precīzu, detalizētu informāciju, – gan lasot, gan rakstot. Raksti ar izplūdušām, aptuvenām kontūrām man liekas garlaicīgi, kad es tādus lasu un nekvalitatīvi, ja es tādus rakstītu. Es nevaru, piemēram, uzrakstīt: «Savas darbības pirmajos mēnešos Gamsahurdija...», man gribas uzrakstīt:

«Savas darbības pirmajos X mēnešos...», un tad man uzreiz ir jāzin, cik tas «X» ir – kad tieši Gamsahurdija tika ievēlēts par Gruzijas parlamenta priekšsēdētāju. No galvas es to ne vienmēr varu pateikt, un ja arī varu, tad tomēr visādam gadījumam to vajadzētu pārbaudīt. Tad man to vajag uzzināt dažās sekundēs, sliktākajā gadījumā dažās minūtēs. Ja tādas lietas nevar uzzināt ātrāk par 5 minūtēm, tad var uzskatīt, ka šīs informācijas vispār nav, pat ja tā šajā istabā īstenībā ir – kaut kur avīžu kalnos vai kaut kādās burtnīcās un mapītēs. Ja informāciju nevar atrast ātrāk par 5 minūtēm, tad autors, vienalga, ir spiests šo «X» izlaist un rakstīt izplūdušu, neprecīzu tekstu. Un runa nav tikai par precizitāti vien: ja autors var momentā dabūt veselu rindu faktu, salīdzināt tos un izdarīt secinājumu, tad viņa secinājums ir kompetents. Ja, turpretim, šo faktu savlaicīgi nav, tad autora secinājums (zinu to no savas pieredzes!) var būt pilnīgi cits (un īstenībā tas ir nekompetents secinājums).

.1937. Protams, visas šīs lietas nav jaunas, un tomēr es nevaru teikt, ka «Dienā» visi ar to nodarbotos un to ievērotu. Vismaz es neesmu pamanījis, kur «Dienā» būtu tāda sistēma, kas man ļautu lielākais 5 minūšu laikā dabūt ziņas par jebkuru jautājumu: vai nu atbilstošo informāciju, vai arī atbildi, ka tādas informācijas bankā¹⁵ nav, un laiks vairs tālāk meklējot nav jātērē.

.1938. Ārzemēs tādas datu bankas veido uz kompjūteriem (nevis vienkārši ievadot tekstus skaitļotājā, bet gan tā, ka kompjūters pats meklē ziņas un dod atbildi). Cik es saprotu, tāda tipa datu bankas mēs pašreiz veidot nevaram, tā ka mums ir jāorientējas uz mazliet cita veida «banku» – uz enciklopēdijas tipa izdevumu.

.1939. Projekts DIAD, tātad, ir mērķēts uz tādas datu bankas izveidošanu, kura ļautu lielākais 5 minūšu laikā vai nu dabūt nepieciešamo informāciju, vai arī konstatēt, ka tās nav, pie kam sistēmai ir 2 līmeņi: operatīvās informācijas līmenis (žurnāls «Kodols») un stratēģiskais jeb galīgais līmenis (enciklopēdija «DICA»). Projektā pēc iespējas paredzēta tehniskā darba minimizācija (teksti no «Kodola» var tikt «pārsviesti» uz «Dienu», tad uz enciklopēdiju un tā tālāk; citāti pēc iespējas netiek pārrakstīti, bet gan tieši no izdevuma lappusēm ienesti «Kodolā» utt.).

.1940. Taču arī informācijas kodolīgums, precizitāte un lakonisms (uz kuriem viss orientēts projektā DIAD) vēl nav viss, ko var sasniegt informācijas atrašanas paātrināšanā un nodrošināšanā. Minēšu tādu piemēru. Savā laikā es izgatavoju diezgan lielu V. Levi grāmatas «Es un Mēs»¹⁶ konseptu. «Trešajā Mediotekā» tas aizņēma 45 mašīnraksta lappuses (gan ne blīva teksta). Reiz man ievajadzējās nocītēt, ko Levi teicis par Freidu {[PSYHE.364](#)} (citātu es visumā atcerējos, taču gribēju dot vārds vārdā – precīzi). Labu laiku es šķirstīju tās 45 mašīnraksta lappuses. Nu nav! Nolēmu, ka laikam atceros citātu no pašas grāmatas, kaut gan tas nav pārņemts konseptā. Vēl labu laiku šķirstīju grāmatu. Pagāja apmēram stundas divas, bet citātu tā arī neatradu, un nācās to atstāstīt saviem vārdiem. Pēc dažiem gadiem visi šie teksti tika ievadīti kompjūterā un (ar sistēmas «TECA» palīdzību) tika izgatavotas CDOM tipa grāmatas, kas apgādātas ar vārdu un apzīmējumu rādītājiem. Reiz man atkal ievajadzējās to pašu citātu. Es paņēmu attiecīgo CDOM grāmatu, paskatījos rādītājā vārdu «Freids»... Kādās 5 sekundēs citāts man bija rokā, kaut gan grāmata CDOM saturēja apmēram 20 reizes vairāk informācijas, nekā tās 45 mašīnraksta lappuses (kurās taču citāts, izrādās, tomēr bija!).

.1941. Tas, kurš nav sadūries ar visām šīm problēmām un nav pats izjutis, kādu milzīgu laika ekonomiju, precizitāti un garantijas sajūtu dod tā tekstu organizācija, kas tiek lietota CDOM,¹⁷ diez vai sapratīs, kādēļ es tik ļoti gribu pārnest to arī uz žurnālu «Kodols» un «Dienas enciklopēdiju». Taču pašreiz man nekas nav zināms par analogiskas programmu sistēmas eksistenci Makintoša kompjūteros. Vajadzētu uzdot Uldim izpētīt jautājumu par kaut kādu indeksu izgatavošanu, un ja tādas sistēmas nav,

---

¹⁵ Tajā laikā Latvijā vēl nebija nostabilizējusies terminoloģija – kā saukt attiecīgās informācijas struktūras: par «datu bankām» vai par «datu bāzēm». Lietoti tika abi termini, un es šī sējuma dokumentos pārsvarā izmantoju pirmo (jo man tas likās piemērotāks). Vēlāk tomēr nostiprinājās termins «datubāze».

¹⁶ Levi V. «Es un Mēs». «Zinātne», Rīgā, 1972.

¹⁷ Tā bija sistēma, kad tekstā visi punkti tiek (ar kompjūteru) numurēti un pēc tam tiek izgatavoti rādītāji (indeksi) ar šiem numuriem. Tā ir labākā organizācijas un meklēšanas sistēma tekstos, kuri atrodas uz papīra. Šī sistēma pēc CDOM tika pielietota arī Veddā, un Veddās punktu numuri (kā arī toreiz radītie indeksi) ir Vekordijā saglabāti daudzām grāmatām, kuras nākušas no Veddās. Taču, ja teksti vairs nav uz papīra, bet gan atrodas pilnībā datoros, tad šāda numurēšanas un indeksēšanas sistēma vairs nav vajadzīga. Tad meklēšanu var izpildīt ar tādiem līdzekļiem kā «Find» un «Search». Mūslaikos, kad jau pastāv Internets un WWW, meklēšana ir kļuvusi elementāra ne tikai atsevišķās bibliotēkās, bet pat visas planētas mērogā. Taču toreiz, kad tapa šeit publicētie dokumenti, nekā no tā visa vēl nebija. Informācija atradās uz papīra, bet datoros to tikai gatavoja drukāšanai (un tad arī ne vienmēr: «Dienas» komentētāju istabā stāvēja rakstāmmašīna, un daudzi uz tās drukāja; arī visi mani raksti tika iesniegti redakcijā tikai uz papīra).

taid izstrādāt to pašiem (es taču uztaisīju sistēmu «TECA»!). Ja «Kodols» un «DICA» nebūs apgādāti ar kvalitatīviem indeksiem, tad tie daudz zaudēs no savas efektivitātes.

.1942. Protams, šis projekts ir izstrādāts, nerēķinoties ar «Dienas» reālajām iespējām, ar to, vai var pašlaik tikt izdalīti cilvēki, kompjūteri, vieta uz diskiet. Tomēr vai nu šādā vai citā veidā informācijas apkopošanas jautājumi ir jārīšina.

5. Spēriens

§1. DatorTehnika

.1943. Šis ir fragments no kāda mana nepabeigta sacerējuma ar nosaukumu «Datorīvēvis»:

1994.02

(pēc 2 gadiem, 9 mēnešiem)

.1944. «DatorTehnikas» 4. numurā (rakstā «Ko tu domā par *Macintosh?*»¹⁸ 4.lpp.) Andrejs Vasiļjevs un Uldis Dzenis «pie kafijas tases» uz spīdoša krīta papīra tālu Vācijā drukātā tekstā filozofē par «Makintoša» datoriem:

.1945. «Andrejs: Tas, liekas, bija 1989. gadā «Atmodā». Atceros savu cīņu ar nepaklausīgo pelīti, mēģinot trāpīt vajadzīgajā ikonā.

.1946. Uldis: Toreiz man bija sajūta, ka «Maks» noteikti jāapgūst, lai arī es būtu viens no privilīģētajiem, kas ielauzies šīnī lauciņā».

.1947. Tā tad esot gribējies apgūt «Makintošu» nevis vienkārši lai ar to strādātu, bet gan lai tiktu starp «izredzētajiem», lai kļūtu par vienu no šīs īpašās, augstākās kastas piederīgajiem. Un kad nu tas bija noticis, tad, protams, uz pārējiem vairs nevarēja raudzīties citādi, kā vien tikai no augšas... Bija, jau bija, Uldi, tas redzams «Dienas» redakcijā! Andrejs Vasiļjevs un Uldis Dzenis savu stāstu publicēja «DatorTehnikas» 1993. gada decembra numurā, bet apmēram 2 gadus un 4 mēnešus agrāk laikraksta «Diena» redakcijā tika izplatīts mašīnraksta dokuments, kura pilns un negrozīts teksts tiek šeit dots nākošajā paragrāfā. Arī šis dokuments attiecas uz Datorīvēvja vēsturi un no tā zināmā mērā var spriest, kādas asociācijas man varēja izsaukt Andreja Vasiļjeva vārds «DatorTehnikas» redkolēģijas sastāvā (man ir aizdomas, ka Andrejs Vasiļjevs ir manas vidusskolas matemātikas skolotājas Kvēles Vasiļjevas dēls; ja tas patiešām tā ir, tad māti es atceros ar daudz lielākām simpātijām nekā dēlu).

.1948. Un tagad tā tad šajā Datorīvēvja hronikā nāk divi negrozīti dokumenti: viens ir pirms divarpus gadiem, tieši 1991. gada «augusta puča» priekšvakarā, uzrakstītais «Trieциens» {1951}, bet otrs – 1993. gada decembra zobgalīgā vēstule «DatorTehnikas» redakcijai¹⁹ {2957}...

§2. «Trieциens»

.1949. Es jau pieminēju {1878}, ka DIAD projektam Redakcijā pretestību izrādīja ne vien Ašerādēns, bet arī «Dienas» kompjūterspeciālisti (gan citu motīvu vadīti). Šie «programmētāji», kā viņus sauca Redakcijā, bija (tas ir redzams tagad) Latvijas datordzīvē samērā ievērojami cilvēki. Neviens no viņiem vairs nestrādā «Dienā». Tagad (1995. gadā) Andrejs Vasiļjevs ir žurnāla «DatorTehnika» redaktors (ne galvenais, bet vienkārši redaktors), Uldis Dzenis ir firmas «Tilde» («*MicroSoft*» oficiālā pārstāvja Latvijā) prezidents, bet Uldis Cērbulis strādā firmā «*Starlet*» – galvenajā Makintoša datoru izplatītājā Latvijā.

.1950. Zemāk šeit ievietots viens dokuments no «Dienas» laikiem. Tas tika uzrakstīts un nodrukāts ar rakstāmašīnu latviešu {1951} un krievu {[DIENA.2473](#)} valodās (kopā 10 Redakcijā izplatāmos eksemplāros) brīvdienās 1991. gada 17. un 18. augustā, un bija paredzēts to izplatīt Redakcijā pirmdien, 19. augustā. Taču 19. augusta rīts atnesa vēsti, ka Maskavā sācies pret Gorbačovu vērst valsts apvērsums – slavenais «Augusta pučs», – tāpēc sākotnēji ieplānotajā veidā «Trieциens» netika dots. Vēlāk, kad pučs bija beidzies un atkal varēja domāt par ikdienišķām lietām, «Trieциens» tika daļēji izplatīts Redakcijā un padarīja trīs «Dienas programmētājus» par mani tajā laikā varbūt visnīkākajiem ienaidniekiem Redakcijā. Katrā ziņā viņi arī turpmāk darīja visu, kas vien bija viņu spēkos, lai nobloķētu visus priekšlikumus, kas nāca no manas puses.

¹⁸ Vasiļjevs A. «Ko tu domā par *Macintosh?*». «DatorTehnika», Nr.4, Decembris, bez gada.

¹⁹ Šajā izdevumā tā ir 26. nodaļa {[2957](#)}.

1991.08.17 12:26 sestdiena
(pirms 2 gadiem, 6 mēnešiem)

.1951. «Dienas» programmistiem

Uldim Cērbulim,
Andrejam Vasiļevam un
Uldim Dzenim

no Valda Egles

triecienis.

.1952. Godātie kungi! Man jau sen pamazām brieda nolūks sakarā ar jūsu neciešamo uzvedību dot jums morālu triecienu (tādas lietas es parasti daru rakstiska vēstījuma veidā). Mūsu vakardienas (piektdienas, 16.augusta) saruna komentētāju telpās 75.istabā bija pēdējais piliens, kas nolieca svaru kausu uz leju un pārliecināja mani, ka, neskatoties uz Arvila Ašerādena kunga uzbrukumiem jums (vai varbūt tieši to dēļ), jūs turpinat savu demagoģiju un ka šoreiz to tā vairs nevar atstāt.

.1953. Mana vēstule (jeb, kā šis dokuments tiek šeit oficiāli nosaukts: Trieciens) sastāv no divām galvenajām daļām:

.1954. I. jūsu demagoģijas īsa, bet pietiekoši dziļa analīze;

.1955. II. precīzs plāns, kā cīnīties pret jūsu demagoģiju.

.1956. Ķersimies pie pirmās daļas. Tātad jūsu demagoģiskās uzvedības analīze. To mēs izdarīsim trīs aspektos:

.1957. 1) ģīs jūsu grupas psiholoģiskais portrets;

.1958. 2) varbūtējie mērķi, kādēļ jūs lietojat savu demagoģiju;

.1959. 3) galveno jūsu demagoģisko paņēmienu uzskaitījums.

.1960. Pārejam pie pirmā aspekta. Jebkuram cilvēkam, kurš kaut cik orientējas psiholoģijā, psiholoģiskās attiecības jūsu trijotnē ir skaidras no pirmā acu uzmetiena. Jūsu grupas vadītājs Uldis Cērbulis ir acīm redzams histeroīds (jeb melanholiķis, kā tos dēvēja Hipokrāts). Šī kvadranta cilvēkiem raksturīga dziļa iekšēja nepilnvērtības sajūta, ko tie parasti pūlas rūpīgi slēpt un dažādos veidos kompensēt, piemēram, cenšoties visādi izcelt savu personību un pastāvīgi pasvītrot savu pārakumu pār citiem cilvēkiem. Viņiem raksturīga arī «teātra spēlēšana» konkrētas, racionālas un lietišķas darbības vietā. Es domāju, ka tieši Ulda Cērbuļa histēriskumā slēpjas jūsu grupas nenormālās uzvedības pirmsākumi.

.1961. Taču tie ir tikai pirmsākumi, kamēr visaugstāko vilni demagoģija sasniedz Andreja Vasiļjeva izpildījumā. Andrejs pieder pie šizoīdiem (flegmātiķiem pēc Hipokrāta), t.i. – pie intelektuāli visattīstītākā cilvēces kvadranta. Būdams intelektuāli visstiprākais jūsu grupā un (diemžēl) pieņēmis un pārņēmis Ulda histeroīdās nostādnes un taktiku, Andrejs tās noved līdz pilnībai tā, ka faktiski kļūst par galveno demagoģisko paņēmienu autoru un izpildītāju, līdz ar to kļūdamas arī par šī mana Trieciena galveno objektu.

.1962. Uldis Dzenis pieder pie maniakoīdiem (sangviniķiem pēc Hipokrāta), t.i. – pie tiem cilvēkiem, kas parasti ir vispatīkamākie apkārtējiem, visvienkāršākie, viscilvēcīgākie un sirsnīgākie. Ja viņš neatrastos abu savu kolēģu ietekmē, tad pret viņu arī nevarētu būt nekādu pretenziju.

.1963. Tādas, manuprāt, ir psiholoģiskās attiecības jūsu trijotnē. Pāriesim tagad pie jūsu demagoģiskās uzvedības mērķiem. Tie, man šķiet, varētu būt trīs:

.1964. 1) Par katru cenu saglabāt sava pārakuma sajūtu pār citiem cilvēkiem. Kā jau teicu, savā psiholoģiskajā būtībā tā ir tipiski histeroīda tieksme, kuru dvēseles dziļumos rada slēpta vēlēšanās kompensēt savu faktisko nepilnvērtības kompleksu. Jūsu grupa skaitās «Dienā» lieli speciālisti kompjuāteru jautājumos; desmitiem cilvēku visu laiku ir spiesti prasīt jums padomu un palīdzību, un jūs šo stāvokli vēlaties saglabāt uz mūžīgiem laikiem, vairāk vai mazāk apzināti cenšoties (it kā palīdzot un skaidrojot) faktiski nedot citiem cilvēkiem tās zināšanas, kuras (tikmēr, kamēr tās ir jūsu monopols) nodrošina jums pārakuma sajūtu.

.1965. 2) Domāju, ka līdz ar vēlēšanos uz mūžīgiem laikiem saglabāt sava pārakuma sajūtu pār apkārtējiem cilvēkiem, jūsu uzvedību nosaka arī otrs faktors – diezgan zems faktiskais kompetences līmenis programēšanas jautājumos. Man jau sen bija aizdomas, ka jūsu kompetences līmenis nav pārak augsts, bet piektdien jūsu izrunāšanās par *FoxPro* deva man pilnīgi neapgāžamus pierādījumus tam. Bet par to mazliet tālāk.

.1966. 3) Trešais jūsu demagoģiskās uzvedības cēlonis varētu būt tas, ka jums ir blakus «Dienas» darbam t.s. «haltūras» jeb nelegāls papilddarbs uz redakcijas kompjūteriem, ko tad jūs cenšaties noslēpt ar visādām jums tik tipiskajām miglainajām izrunām.

.1967. Tādi ir trīs iespējamie izskaidrojumi jūsu uzvedībai. Ja arī kāds no šiem skaidrojumiem nav taisnība, tad pats jūsu demagoģijas fakts nav apstrīdams. Tagad īsumā apskatīsimies, kā tad īsti šī demagoģija izpaužas, kādus paņēmienus jūs lietojat augstāk minēto trīs mērķu sasniegšanai. Visu, ko es esmu pieredzējis no jums un ko esmu novērojis jūs lietojam pret citiem cilvēkiem, varētu klasificēt sekojošā veidā:

.1968. 1) Viltuspaskaidrojums. Šis demagoģiskais paņēmiens pastāv iekš tam, ka cilvēkam, kurš ir nācis prasīt jums paskaidrojumu par kādu ar kompjūteriem saistītu lietu, šis paskaidrojums it kā tiek dots, taču lieta netiek izklāstīta vienkārši, skaidri un gaiši, bet gan ar apzinātu nolūku tiek runāts tā, lai jautātājs neko nesaprastu un lai rastos iespaids, ka viņš ir galīgs neprāša un muļķis, bet jūs esat visaugstākās klases korifeji. Bez tam šajā gadījumā saglabājas arī jūsu monopols uz šīm zināšanām, un jautātājs (ja vien viņš beidzot neatmet ar roku) var nākt pie jums vēl otreiz, trešoreiz utt.

.1969. 2) Viltusaizņemība. Šis paņēmiens tiek lietots, lai liktu nācējam kādu laiku bezmērķīgi gaidīt apstākļos, kad viņš neko citu nevar darīt. Atceros, kā reiz, kad jūs sarunājāties ar mani, ienāca kāds reportieris un lūdza jūsu palīdzību, jo nezin kādēļ neejot druka. Jūs atbildējāt, lai pagaidot, jūs uziesiet pēc desmit minūtēm. Faktiski pagāja ilgāks laiks, kaut gan nebija nekādas vajadzības, lai sarunā piedalītos VISI klātesošie, un viens no jums tīri mierīgi varēja uzreiz palīdzēt reportierim. Pat man toreiz kļuva neērti, kaut gan es tad vēl neiejaucos. Citos gadījumos viltusaizņemība izpaužas, piemēram, kā darbs ar kompjūteru, kuru it kā nevar pārtraukt lai pievērstu uzmanību prasītājam utt.

.1970. 3) Nenoteiktība. Nekādā gadījumā nedot konkrētus izpildes datumus, kas ļautu citiem orientēties un plānot savu darbu. Šajā ziņā tipiska saruna:

- Kad tiks uzstādīts tas un tas?
- Uzstādīsim.
- Bet kad?
- Nu, būs, būs...
- utt.

.1971. 4) Nepieklājība. Šis paņēmiens izpaužas tā: jūs sarunājāties ar cilvēku, tas uzdod jautājumu, jūs it kā aizdomājāties par atbildi, bet tad sākat darīt kaut ko citu, it kā būtu aizmirsuši par prasītāja klātbūtni. Tikai viņa atkārtots jautājums atgriež jūs realitātē. Reiz vienas sarunas laikā tikai viena vienīga jautājuma sakarā man veselas trīs reizes no vietas nācās šādā veidā atgriezt Andreju Vasiļjevu no viņa bezgala gudrajām domām un neapšaubāmi vērtīgajiem darbiem.

.1972. 5) Gumijas stiepšana. Šo paņēmieni vislabāk ilustrēt ar piemēru, kā 75. istabā tika uzstādīts kompjūters. Kaut arī es tagad neesmu pārāk augstās domās par jūsu kompetenci kompjūteru jautājumos, tomēr, man šķiet, jums vajadzētu zināt, ka lai tādu kompjūteru varētu praktiski izmantot, ir vajadzīgas trīs lietas:

- pats kompjūters;
- programmas uz diska vai disketēm;
- printeris.

.1973. Taču jūs gluži mierīgi atnesāt tikai pirmo komponenti un tālāk nelikāties ne zinīs, lai dotu man iespēju atkal nākt pie jums lūdzēja lomā un prasīt printeri, disketes, programmas... Par cik tajā laikā man jau bija pilnīgi skaidra jūsu psiholoģija un demagoģiskie paņēmieni, bet dot jums morālu triecienu es vēl nebiju izšķīries, tad disketes es nopirku pats par savu naudu un pie paziņām pārrakstīju uz tām MSDOS, Nortona komanderi un citas man vajadzīgās programmas, un tikai printeri man tomēr nācās no jums prasīt. Taču, atnesuši to, jūs, protams, atkal nelikāties ne zinīs par kādām tur programmām vai disketēm.

.1974. 6) Viltusrūpes par sistēmu. Šis demagoģiskais paņēmiens tiek pielietots tā, ka, it kā izrādot rūpes par avīzes informācijas sistēmu kopumā, jūs prasāt no partnera (šajā gadījumā no manis) detalizētu plānu par kompjūtera izmantošanu, taču kad plāns tiek iesniegts (rakstiski uz desmitiem lappušu!), tad tas tiek ignorēts, netiek izvirzīti nekādi konkrēti priekšlikumi par tā uzlabošanu, iekļaušanu pastāvošajā sistēmā utt.

.1975. 7) Viltusaizmāršība. Pēc kāda laika tiek apgalvots, ka tāda plāna gandrīz vai nemaz nav bijis, ka tur nekas neesot bijis pateikts un tiek prasīts jauns plāns.

.1976. Iespējams, ka šis jūsu demagoģisko paņēmieni uzskaitījums nav īsti pilnīgs, ka arsenāls faktiski ir krietni bagātāks, taču aina visumā šķiet skaidra, tāpēc nekavēsim velti laiku un pāriesim ātrāk pie šī dokumenta otrās daļas un proti, pie tā, kā cīnīties pret šīm jūsu demagoģiskajām izdarībām.

.1977. Kā es jau augstāk paskaidroju, starp šādas jūsu uzvedības mērķiem pirmajā vietā stāv vēlēšanās saglabāt monopoltiesības zināšanās par kompjūteriem un paturēt sev privilēģētu stāvokli redakcijā, pastāvīgi sajust un pastāvīgi demonstrēt savu pārkumu pār citiem cilvēkiem. No psiholoģijas viedokļa šādas uzvedības cēloņi ir skaidri un saprotami, bet objektīvi tā kaitē normālai avīzes un tās dienestu darbībai, tādēļ jūsu augstprātībai ir jātieks satriektai un viņa tiks satriekta, vismaz attiecībās ar mani un manu dienestu.

.1978. Turpmāk mana dienesta attiecības ar jūsu dienestu būs pavisam savādākas, nekā līdz šim. Nekad un neko es vairs nelūgšu no jums un neielaidīšos ar jums arī nekādās mutiskās sarunās. Jums tiks iesniegtas rakstiskas prasības ar precīzu uzskaitījumu, kas jums ir jāizdara un līdz kuram laikam. Visus iebildumus jūs varat iesniegt man rakstiski un, ja tie būs man pieņemami, es koriģēšu savas prasības. Ja manas prasības netiks izpildītas, tad nekavējoties tiks iesniegti rakstiski ziņojumi «Dienas» galvenajam redaktoram Daugmaļa kungam (viņa atvaļinājuma laikā Raudsepa kungam) un direktoram Ašerādena kungam. Turpmāk es vairs nebūšu lūdzēja lomā, bet gan pieņemēja lomā. Es pieņemšu jūsu darbu un pēc jau savās prasībās aprakstīta testa pārbaudīšu, vai jūs esat to kārtīgi izpildījuši.

.1979. Un tā, sāksim nu, godātie kungi! Viss zemāk uzskaitītais jums ir jāizpilda šīs nedēļas laikā līdz piektdienai ieskaitot.

.1980. 1) Vispirms jūs man uzstādīsiet sistēmu *FoxPro*. Kad es piektdienas sarunas laikā lūdzu (toreiz vēl lūdzu!) to izdarīt, jūsu izrunāšanās, Vasiļjeva kungs, deva man neapgāžamus pierādījumus Jūsu nekompetencei šajā jautājumā un pilnīgi pārliecināja, ka acīm redzot Jūs neesat strādājis ar šo sistēmu. Tādēļ arī es tagad paskaidrošu Jums, ko nozīmē uzstādīt *FoxPro* sistēmu. *FoxPro* ir it kā *Foxbase+* tālāks uzlabojums, taču faktiski kvalitatīvi, principiāli savādāka sistēma. Tā vairs nav interpretators, bet gan kompilators, un interfeiss ar lietotāju ir veidots pēc logu principa (kā WINDOWS un citās līdzīgās sistēmās). Kad lietotājs ieiet *FoxPro* vidē, tad, atverot attiecīgos «menu», «logus» un «dialogus», lietotājs var radīt dažādas datu bāzes (t.i. – DBF-failus), piepildīt tās ar datiem, kā arī radīt savus specializētus interfeisus (pieskaņotus konkrētajam uzdevumam). Tātad, Vasiļjeva kungs, ja jau Jūs nezināt, ko nozīmē uzstādīt *FoxPro* sistēmu, tad es paskaidroju Jums, ka, lai lietotājs varētu ieiet *FoxPro* vidē, viņam uz kāda diska (man ir pilnīgi vienalga, vai tas būs «C», «D» vai «E» disks utt.) ir jābūt pieejamai apakšdirektorijai, kas parasti saucas «FOXPRO» (kaut gan man ir arī pilnīgi vienalga, kā šī direktorijs sauksies), kurā tad arī glabājas visi *FoxPro* sistēmas faili. Es uzskatīšu, ka Jūs esat man uzstādījis *FoxPro* sistēmu tad, kad Jūs uz mana kompjūtera nodemonstrēsiet, kādā veidā no kompjūtera ieslēgšanas mirkļa es varu nonākt *FoxPro* vidē un kad es redzēšu, ka visas dokumentācijā un *Help*-os aprakstītās lietas darbojas normāli un neparādās nekādi ziņojumi par kaut kādu failu trūkumu. Vairāk šajā jautājumā man no Jums nekā nevajag – visas man nepieciešamās datu bāzes es uztaisīšu pats.

.1981. 2) Tālāk, kungi, jūs man uzstādīsiet «C» valodas translatoru. Tas man ir vajadzīgs, lai es varētu uzrakstīt šādas tādas programmas, kur nepietiks ar datu bāzēm. Lai es pieņemtu no jums šo jūsu darbiņu, jūs man uz mana kompjūtera izpildīsiet sekojošu testu: uzrakstīsiet primitīvu «C»-programmu (kuras izejas teksts sauksies, teiksim, AAA) un kura nedarīs neko citu, kā ņems vienu failu (teiksim, BBB) un nokopēs to citā failā (teiksim, CCC). Kad jūs man nodemonstrēsiet, kādā veidā var palaist translatoru uz programmu AAA un kādā veidā var izpildīt iegūto programmu, tad es uzskatīšu, ka jūs savu darbu esat izdarījuši, un ar pārējo es tikšu galā pats.

.1982. 3) Tālāk, kungi, jūs apgalvojāt, ka jums esot tā Maskavas firmas «Locmanis» datu bāze. Tātad jūs man arī viņu uzstādīsiet, t.i. – uz mana kompjūtera nodemonstrēsiet, kādā veidā es varu ieiet viņas vidē un ko nozīmē viņas «menu» iedaļas (jo, atšķirībā no *FoxPro* un «C», ne *Help*-u, ne dokumentācijas, jādodomā, šai sistēmai nav).

.1983. 4) Un visbeidzot, kungi, jūs man uzstādīsiet tādu sistēmu (man ir pilnīgi vienalga, kas tā būs par sistēmu un nekādu konkrētu prasību šeit nav), kura atļauj sagatavot tekstus latviešu un krievu (bet ne tikai angļu) valodās tā, lai tie varētu nonākt avīzē bez atkārtota ievada no klaviatūras. Tā vietā, lai kā parasti gari un plaši izmuldētos par to, ka es nezinu, kādi man ir vajadzīgi draiveri, šoreiz jūs man vienkārši uzstādīsiet visu, kas tam nepieciešams un parādīsiet (protams, ka arī šoreiz uz mana kompjūtera!) man un citiem komentētājiem kā ar jūsu atnesto sistēmu strādāt. Aizmirsīsim no šī brīža, ka es kādreiz kaut kur esmu bijis programmists. «Dienā» programmisti esat jūs, jums maksā naudu par programmu palaišanu un par to, lai tās normāli darbotos, bet man maksā par komentāru rakstīšanu un tamlīdzīgām lietām. Tā ka es varu atļauties neko nezināt par kompjūteriem un prasīt, lai jūs visu man pienestu gatavu.

.1984. Un vēl viens: jūs iesniegsiet man rakstisku instrukciju par to, kāda drošības tehnika man ir jāievēro strādājot pie kompjūtera, lai es viņu nejauši nesabojātu.

.1985. Tā ka uz priekšu, kungi! Vēlu sekmes!

.1986. Un lai šis mans Trieciens jums būtu efektīvāks, kā arī lai tie daudzie cilvēki, ko jūs savā laikā esat pazemojuši, sajastu gandarījumu, šis dokuments tiks izplatīts redakcijā 10 eksemplāros (5 latviešu un 5 krievu valodā) un tiks iesniegts

latviešu valodā:

- adresātiem
- Viktoram Daugmalim (kad viņš atgriezīsies)²⁰
- Paulam Raudsepam
- Arvilam Ašerādenam
- Inesei Zanderei

krievu valodā

- Sergejam Ancupovam
  - Dzintaram Zaļūksnim
  - Lato Lapsam □
  - Tomam Skābardim
  - operatoriem.
- } (atvainojos, ka nepietika latviešu eksemplāru)

V. Egle

6. Vēstule Paulam Raudsepam

.1987. Zemāk ievietotā vēstule Paulam Raudsepam, laikraksta «Diena» galvenā redaktora vietniekam un vienam no tiem ASV latviešiem, kuri atgriezušies senču dzimtenē, ir sava veida kopsavilkums par (neveiksmīgo) DIAD darbību, kurš uzrakstīts tūlīt pēc manas aiziešanas no DIAD vadītāja amata. No vēstules ir redzams, ka tajā laikā es vēl neizpratu Ašerādena īstos nolūkus {.1878}.

.1988. Pretruna starp punktiem {.1972} un {.2026} ir tikai šķietama. Punktā {.1972} pieminētais kompjūters bija XT bez cietā diska un ar vienu vienīgu pieccolīgo 360 KB diskvadu. Lai varētu izpildīt kaut vai tikai kādu DOS komandu, nācās tajā mainīt disketes. Nekāds darbs uz tā nebija iespējams. Kādreiz agrāk Zviedrijā (no kuras Latvija «Dienas» tehniku bija pirkusi) šie XT bija lietoti lokālajā tīklā, bet «Dienā» netika izmantoti, jo nebija apgādāti ar mikroshēmām, kuras realizētu latviešu un krievu burtus. Vēlāk, kad dibinājās «Latvijas Vēstnesis», «Diena» četrus šādus darba nespējīgus XT nodeva jaunajam oficiozam, bet vēl pēc diviem gadiem es kā «LV» informācijas centra vadītājs organizēju to norakstīšanu lūžņos un atdevu puikām, lai spēlējās.

.1989. Interesanti vēl būs atzīmēt, ka tajā laikā, kamēr mans DIAD dienests nevarēja funkcionēt kompjūtera trūkuma dēļ un es biju gatavs ziedot Redakcijas darbam savu personīgo datoru {.2019}, Raudsepa kunga kabinetā stāvēja savs PC (personīgais kompjūters), – tik liela bija ASV latviešu autoritāte parasto latviešu vidū.

1991.11.10 10.33 svētdiena
(pēc 2 mēnešiem, 23 dienām, 22 stundām, 7 minūtēm)

.1990.

Ļ.c. Paulam Raudsepa kungam

no Valda Egles

.1991. 6. novembrī sapulcē pie Galvenā Redaktora Jūs ieminējāties par DIAD dienesta atskaiti par padarīto, tāpēc es nolēmu uzrakstīt šo dokumentu, kuru var uzskatīt par manu atskaiti personīgi Jums kā Galvenā Redaktora vietniekam.

.1992. Pēc dažiem Jūsu izteicieniem es varu spriest, ka Jūs nebijāt īsti lietas kursā par DIAD dienesta uzdevumiem, kurus es savā laikā apspriedu tikai ar Galveno Redaktoru, kā arī izklāstīju dažiem citiem cilvēkiem Redakcijā, taču ar Jums šīs lietas apspriest mums kaut kā nekad neiznāca.

.1993. Šī dienesta priekšvēsture ir šāda: kad es 1991. gada sākumā darbojos kā komentētājs, man radās problēmas kur, rakstot kārtējo sacerējumu, ļoti operatīvi dabūt informāciju par pēdējā laika notikumiem. Piemēram, es atceros, ka kaut kad gada sākumā Gamsahurdija tika ievēlēts par Gruzijas AP priekšsēdētāju (tad vēl ne par prezidentu), bet man ir vajadzīgs precīzs datums, kad tas notika. Kur to ņemt? Šķirstīt avīzes? Bet tas, kā rāda pieredze, prasa vairākas stundas, un, ja šādu faktu man rakstam vajag kādus desmit, tad... Bez tam avīzes bieži vien nemaz nefiksē precīzi visus notikumus, dod izplūdu-

²⁰ V.E. 2010.02.09:Galvenais redaktors Daugmalis tajā laikā atradās atvaļinājumā; viņš priekšlaicīgi atgriezās no tā 19.augustā, līdzko sākās «pušs».

šus izteicienus utt. Radās paradoksāla situācija: par seniem notikumiem es visu ātri un precīzi varu uzzināt no enciklopēdijām, bet par neseniem nav kur ņemt.

.1994. Tāpēc es vedu dažādus reģistrus, kur centos precīzi fiksēt notikumus un datus, sākumā vienkārši uz papīra, bet no aprīļa man pieejamā kompjūterā («ES ESM» – IBM/370 padomju kopija) Elektronikas Institutā. Taču aprīļa pieredze izgaismoja divas lietas:

.1995. 1) ka man pieejamā padomju ražojuma mašīna ir

.1996. a) ārkārtīgi nekvalitatīva un uz viņas vairāk laika iznāk zaudēt tehnisku kļūmju dēļ, nekā strādāt,

.1997. b) darbojas ļoti maz un neizdevīgā laikā (tā nav personālais kompjūters, bet «lielā» koplietošanas mašīna, kuru es nevaru ieslēgt, kad pats gribu),

.1998. c) ir morāli novecojusi, salīdzinot ar IBM/PC un Makintoša datoriem, nav savietojama ar tiem (t.i. – es nevaru uz tās sagatavotu rakstu vienkārši disketē atnest uz redakciju);

.1999. 2) ka, strādādams viens, pats priekš sevis, es nevaru izveidot tādu datu banku, kādu varētu uztaisīt vesela grupa, kas darbojas priekš visas Redakcijas.

.2000. Šādos apstākļos loģiska likās doma, ka to darbu, ko es līdz šim darīju viens un tikai pats priekš sevis, pie kam uz vecas mašīnas nožēlojamās apstākļos, Redakcijā varētu uz moderna un pastāvīgi pieejama kompjūtera veikt grupa no dažiem cilvēkiem, kuri (salīdzinot ar iepriekšējo tehnoloģiju, kur es visu darīju viens pats) vismaz atbrīvotu mani no tīri tehniska darba (piemēram, no datu ievada un izdrukāšanas), bet tos materiālus, kurus iepriekšējā tehnoloģijā izmantoju es viens pats, tagad varētu izmantot visi Redakcijas darbinieki, sevišķi komentētāji.

.2001. Vadoties no šādas domas, es 12. maijā uzrakstīju dokumentu ar nosaukumu «Projekts DIAD» {1880}, kurā visu augstāk teikto izklāstīju (tikai daudz plašāk, nekā šeit, un devu arī precīzu plānu, kā šim tad vēl hipotētiskajam dienestam jādarbojas). Nākošajā dienā projekts tika iesniegts Galvenajam Redaktoram un vēlāk nozuda kaut kur Redakcijā.

.2002. Tādējādi Dienests netika radīts no «zila gaisa», tam nebija jāskaidro, kas būtu vai nebūtu vajadzīgs Lato Lapsam vai Mārai Sīmanei, vai vēl kādam. Jautājums stāvēja ārkārtīgi vienkārši: ir darbs, ko es jau ilgāku laiku daru:

- a) viens pats,
- b) tikai priekš sevis,
- c) tehniski nožēlojamās apstākļos.

.2003. Jautājums bija tāds: vai Redakcija vēlas, lai es šo darbu turpmāk darītu:

- a) ar palīgiem,
- b) priekš visas Redakcijas,
- c) ar modernu tehniku?

.2004. Šis darbs šajā dokumentā turpmāk tiks saukts par Pamatuzdevumu.

.2005. Galvenais Redaktors uz dokumentā «Projekts DIAD» uzdoto jautājumu atbildēja «jā», tikai piebilda, ka viņš vēl gribētu, lai šis dienests vēl arī (par cik jau Pamatuzdevumā ietilpa sekošana presei, lai fiksētu datus) sagatavotu atskaiti par to, kur un kā mūsu avīze atpaliel no citām, kā arī uztvertu vispārējās tendences politikā (šos uzdevumus, kā arī visus pārējos, kas vēlāk tika izvirzīti Dienestam, šajā dokumentā es turpmāk sauca par Palīguzdevumiem).

.2006. Es neiebildu pret šādu Dienesta uzdevumu paplašināšanu, jo, ja tiek veiksmīgi izpildīts Pamatuzdevums, tad abi Redaktora prasītie Palīguzdevumi nav grūti izpildāmi (taču ir grūti vai (otrais) vispār neizpildāmi, ja Pamatuzdevums netiek veikts). Es neiebildu pret Dienesta uzdevumu paplašināšanu, un tā vienošanās bija panākta, Dienests pēc kāda laika izveidots (administratīvi – ar pavēli, ne faktiski – ar resursiem).

.2007. Lai izveidotu tādu Dienestu, kurš spējīgs izpildīt Pamatuzdevumu, bija (un ir) vajadzīgs:

.2008. 1) izdalīt kompjūteru, uz kura projekts tiks realizēts;

.2009. 2) ieviest uz šī kompjūtera zināmu tehnoloģiju (t.i. – programmas un darba kārtību);

.2010. 3) pieņemt un nosēdināt cilvēkus, kas pēc šīs tehnoloģijas darīs noteiktu darbu.

.2011. Ir taču pilnīgi skaidrs, ka šīs trīs lietas ir jāizdara tieši tādā kārtībā, kādā viņas te uzskaitītas. Ir pilnīgi bezjēdzīgi pieņemt cilvēkus, kad nav tehnoloģijas, pēc kuras viņi strādās. Ir pilnīgi bezjēdzīgi pirkt programmas, kad nav kompjūtera, uz kura tās laist. Tas ir pilnīgi bezjēdzīgi, bet tieši tas tika izdarīts Redakcijā.

.2012. Protams, šī bezjēdzība tika izdarīta ne jau vienkāršas muļķības vai stulbuma dēļ. Visu laiku tika uzskatīts, ka kompjūters nupat nupat būs. Redakcijā notika štatu reorganizācija, un TĀPĒC tika iedoti cilvēki tieši jūlijā, bet nevis jau maijā vai, teiksim, septembrī. Doma bija tāda, ka «pašreiz viņiem vēl nav īsti ko darīt, bet lai mazliet pagaida, tūlīt būs kompjūters, tad ieviesīsiet tehnoloģiju un sāksiet

strādāt». Tikai uzklauset šādu argumentāciju, es vispār pieņemu savā pakļautībā cilvēkus, kad man vēl nebija ne kompjūtera, ne tehnoloģijas (vēl maijā, kad «Projekts DIAD» tika pirmoreiz apspriests, es (rakstiski!) atteicos ņemt cilvēkus, kamēr man nebūs iedots kompjūters un es nebūšu uz tā ieviesis savu tehnoloģiju).

.2013. Tā nu pēkšņi uznākušās štatu reorganizācijas dēļ cilvēki avansveidīgi tika iedoti, kaut gan pēc Redaktora vārdiem «viņiem vēl īsti nebija ko darīt», Dienests administratīvi izveidots, un tūlīt arī sāka nākt arvien jaunas Papildprasības, kurām nebija nekāda sakara ar to Pamatuzdevumu, kuru es biju piedāvājis Redakcijai veikt un par kuru bija noslēgta vienošanās.

.2014. Jūs, Raudsepa kungs, piemēram, sākat prasīt, lai mans Dienests izveidojot visu «Dienas» rakstu indeksu (rādītāju). Bez jebkāda entuziasma, bet es tomēr atbildēju, ka varētu arī to izdarīt, ja būtu kompjūters un attiecīgas programmas. Cērбуļa programmisti sāka prasīt, lai mēs sistematizējot visus failus (rakstus), kas tagad ir «sagāzti kaudzē» uz kopējā diska, un kad es atteicos, tad atbildēja, ka tādā gadījumā tāds dienests vispār neesot vajadzīgs, un sāka arī attiecīgi izturēties...

.2015. Viss tālākais bija arvien lielāks absurds. Tā vietā, lai iedotu man beidzot kompjūteru, bez kura nekāds darbs nav iespējams, no manis prasīja arvien jaunas lietas, kam nebija nekāda sakara ar Pamatuzdevumu, un sāka uzskatīt, ka Dienests strādājot slikti vai vispār neesot vajadzīgs.

.2016. Septembra sākumā izveidojās situācija, kad

.2017. a) Redakcijā tika galīgi un noteikti paziņots, ka kompjūtera nav un nebūs;

.2018. b) kāda jaundibināma privāta Izdevniecība piedāvāja nopirkt no manis autortiesības uz manām agrāk sacerētajām grāmatām; es atteicos autortiesības pārdot, bet nācu ar kontrpriekšlikumu, lai Izdevniecība iedala man kompjūteru, uz kura tad es (ar saviem cilvēkiem) sagatavotu savu grāmatu maketus, kā arī (perspektīvā) varbūt sava žurnāla izdošanu.

.2019. Izdevniecība šo kontrpriekšlikumu pieņēma, un tādējādi man radās cerība beidzot tomēr iegūt kompjūteru (kuru tad es varētu izmantot arī DIAD dienesta Pamatuzdevuma veikšanai). Taču lai šo cerību realizētu, man vajadzēja steidzīgi sagatavot izdošanai savas grāmatas (tur vēl bija darbs tās rediģējot) un, lai veiktu šo darbu, es «pazudu» no Redakcijas (es uzskatīju sevi par tiesīgu to darīt, jo šādā ceļā iegūto kompjūteru es gatavojos izmantot arī Redakcijas vajadzībām, kaut arī tas būtu mans personīgais īpašums).

.2020. Paralēli es uzsāku arī vēl otra veida darbību, lai iegūtu beidzot senloloto kompjūteru: sāku meklēt kādu bagātu firmu, kas varētu atbalstīt un finansēt grāmatas par puču rakstīšanu (ar kompjūtera palīdzību), kā arī sāku vākt materiālus šādai grāmatai.

.2021. Septembra beigās likās, ka šī darbība jau nes augļus. Izdevniecībai es biju pēc tās pasūtījuma noorganizējis trīs kompjūteru pirkšanu (no kuriem viens bija paredzēts man), kontrakts bija sastādīts un no pārdevējiem parakstīts, kompjūteri sagatavoti un nokomplektēti prasītajā konfigurācijā, bet kontrakta parakstīšana no Izdevniecības puses un apmaksa nolikta uz 2. oktobri (1991. g. – red.). Man bija arī sarunāti cilvēki (gandrīz pieņemti darbā), kuri tūdaļ, līdzko kompjūters būs, sāks strādāt, sagatavojot manu grāmatu maketus un arī programmas un tehnoloģiju DIAD dienestam.

.2022. Par cik šāda risinājuma gadījumā sāka zust robeža starp manām personīgajām lietām (grāmatām), īpašumu (kompjūteru) un darbiniekiem no vienas puses un Redakcijas lietām, īpašumu un līdzstrādniekiem no otras, tad es piedāvāju Redakcijai noformēt manu Dienestu kā finansiāli autonomu, lai būtu skaidri norēķini starp mums un Redakciju.

.2023. Arī otrs ceļš likās nesam augļus: kāda firma apsolīja mums nopirkt kompjūteru priekš tam, lai mēs uz tā sagatavotu grāmatu par puča norisi Latvijā.

.2024. Tomēr jaunajā Latvijā jaunie biznesmeņi vēl netur savu vārdu. Izdevniecība (principā, kā es uzskatu, nepiedodamas nolaidības dēļ) noliktajā termiņā (2. oktobrī) neparakstīja manis organizēto kontraktu, nostādot arī mani muļķīgā situācijā attiecībā pret kompjūteru pārdevējiem (un pret tiem cilvēkiem, kurus es biju sarunājis pieņemt darbā).

.2025. Kamēr Izdevniecība vilcinājās ar kontraktu parakstīšanu, Latvijā iestājās kompjūteru deficīts (jo Maskava vairs nepiegādāja), cenas sāka strauji augt, un tagad Izdevniecībai par tiem pašiem kompjūteriem būs jāsamaksā vismaz divreiz vairāk, ja viņa vēl vispār gribēs pirkt)... Stāvoklis kļuva ļoti nenoteikts. Arī otra firma atteicās no saviem vārdiem, atsaucoties uz papīra trūkumu un grūtībām ar tipogrāfijām.

.2026. Tādējādi oktobra beigās man kļuva skaidrs, ka ne tikai Redakcijā, bet arī pa saviem ceļiem es kompjūteru diezin vai dabūšu, vismaz tuvākajā laikā, bet ja tā, tad mana Dienesta Pamatuzdevums ir nerealizējams. Nodarboties TIKAI ar papilduzdevumiem man nebija nekādas vēlēšanās, un tā es lūdzu Galveno Redaktoru atgriezt mani sākotnējā komentētāja statusā.

1991.11.11 10.20 pirmidiena
(pēc 23 stundām, 47 minūtēm)

.2027. Un tagad, Raudsepa kungs, Jūs man jautājat: kas ir izdarīts? Ziniet, tas ir apmēram tā, it kā kāds būvuzņēmējs nolīgtu strādniekus mājas celšanai, tad atvestu tiem jumta skārdu un pēc kāda laika jautātu: «Nu, kas ir izdarīts?». Ja viņš būtu atvedis akmeņus pamatiem, tad vismaz pamati būtu ielikti. Ja viņš būtu atvedis vēl arī ķieģeļus sienām, tad arī sienas būtu uzceltas, kaut arī nebūtu jumta. Bet ja viņš ir iedevis tikai jumta skārdu, tad skaidrs, ka arī jumts nav uzbūvēts, jo māju nesāk celt no jumta.

.2028. Tāpēc arī es nemaz neturu par vajadzīgu atbildēt uz šādiem jautājumiem. Jūs man iedevāt akmeņus pamatiem jeb kompjūteru? Neiedevāt? Nu, tad saruna beigusies.

.2029. Laiks tika izlietots, mēģinot visvisādos ceļos dabūt kompjūteru. Vienīgais labums, kas ir iegūts un par ko es esmu gandarīts, ir tas, ka manas grāmatas ir daudz tuvāk izdošanai, nekā divus vai trīs mēnešus atpakaļ. Tas ir padarīts, un to vairs man neatņems, bet citādi es esmu turpat, kur biju maijā, un tagad man, acīmredzot, nāksies atjaunot reģistru vešanu:

- a) vienam pašam;
- b) tikai priekš sevis;
- c) ar nožēlojamu tehniku.

.2030. (Šie vārdi atkal liecina par Muļķa naivumu – *red.* – turpmāk viņam nebija pat tās «nožēlojamās» tehnikas, bet mazliet vēlāk nebija vairs arī ko ēst, un tad vajadzēja nevis reģistrus vest, bet vienkārši strādāt maizei – maizei burtiskā nozīmē).

.2031. Žēl, ka, cerēdams uz plaša vēriena pamatīgu darbu, kuram nupat nupat jāsākas, es savu «mājamatniecību» biju uz šiem mēnešiem pārtraucis. Tagad man būtu jau diezgan solīda datu banka...

.2032. Kas attiecas uz tiem diviem ceļiem, pa kuriem es mēģināju tikt pie kompjūtera, apejot Redakciju, tad tur, kaut arī man dotie solījumi nav savlaicīgi izpildīti, tomēr arī pilnīga atteikuma nav. Principā var pienākt diena, kad Izdevniecība man saka: «Kompjūteru mēs nopirkām ārpus Latvijas; paraksti kontraktu, nāc un strādā!». Arī sponsoru grāmatai mani «aģenti», ja tā var izteikties, turpina meklēt, un kādu dienu var pienākt ziņa: «IR firma, kas vēlas mūs finansēt»...

.2033. Starp citu, Raudsepa kungs, vai Jūs gadījumā, vai kādi Jūsu paziņas Rietumos nevēlas piedalīties šādā pasākumā?

.2034. Runa ir par grāmatu, kurā būtu smalki un pamatīgi, bet tajā pašā laikā interesanti un varbūt pat beletrizēti aprakstīti notikumi Latvijā no 1986. gada («Helsinki» grupas nodibināšana) līdz pat tiesas prāvai pret Rubiku un viņa līdzgaitniekiem. Piedāvājam pārdot autortiesības uz šo nākamo grāmatu. Varēsiet izdot, ja vēlaties, Latvijā latviešu un krievu valodā, Rietumos latviešu un angļu valodā utt. Mēs gribam uzrakstīt nevis kaut kādu vienas dienas lubu literatūru, bet gan fundamentālu darbu, kuru citēs un atkārtoti izdos vēl pēc gadu desmitiem. Summa, par kuru tādas autortiesības var tikt pārdotas, ir atkarīga no vienošanās, taču absolūti nepieciešams ir zināms avanss, lai mēs vienkārši varētu strādāt. Bez kompjūtera mēs darbu vispār nesāksim, un arī ēst kaut ko vajag. Pārējo summas daļu var izmaksāt pēc tam, kad būs manuskripts izgatavots vai grāmata izdota.

.2035. Protams, Jūs varat šaubīties, vai mēs (t.i. Valdis Egle un Dainis Sūna) tādu grāmatu esam spējīgi uzrakstīt, jo pašlaik vēl jau manuskripts nav iesākts (tikai materiāli tiek vākti). Tās ir Jūsu tiesības šaubīties, taču MAN tādu šaubu nav, jo ne vienu vien grāmatu jau esmu sarakstījis (tikai vecā režīma apstākļos tās ne tikai izdot nevarēja, bet pat svešākiem cilvēkiem rādīt, jo tad ātri vien es būtu kļuvis par cietumos un lēģeros bojā aizgājušu nacionālo varoni, līdzīgu Gunāram Astram).

.2036. Tā, ka padomājiet, Raudsepa kungs, bet kas attiecas uz mani, tad, neatkarīgi no tā, vai man beidzot izdosies sev sagādāt puslīdz cilvēcīgus darba apstākļus vai ne, es turpināšu rāmā garā strādāt vien uz priekšu arī tad, ja nāksies palikt tajos nožēlojamajos apstākļos, kuros esmu dzīvojis un strādājis visus šos gadus un gadu desmitus. Dāvanas es nelūdzu.

Ar cieņu

V. Egle

7. Pirmā vēstule Viktoram Daugmalim

§1. Divas vēstules

.2037. Nākošajās divās nodaļās ievietotās divas vēstules «Dienas» galvenajam redaktoram Viktoram Daugmalim tika uzrakstītas tajā laikā, kad es, vēl būdams DIAD vadītājs, izmisīgi mēģināju

«pa saviem ceļiem» iegūt kompjūteru, – ne vien sev, bet arī priekš «Dienas», – un šim nolūkam pūlējies ES mašīnās sagatavot savas grāmatas.

.2038. Pēdējos divus darba gadus ar ES ESM LZA Elektronikas institūtā es atceros kā vienu vienīgu šausmīgu murgu. Nav iespējams aprakstīt visu, kas tur notika, – izmisīgā nikumā sadauzītās mēbeles, lamu kliegzienus pilnā balsī utt... utt... Veddā ir atspoguļota tikai niecīga daļa no visa tā, ko man toreiz nācās pārdzīvot. Taču šīs vēstules ir dažas bālas liecības no tā laika dokumentiem.

§2. Pirmā vēstule

1991.10.09 18:00 trešdiena

(pirms 1 mēneša, 1 dienas, 16 stundām, 20 minūtēm)

.2039. Labdien, Viktor!

.2040. Divas stundas kopš 16.00 sēžu ar visumā drūmām domām un nolēmu uzrakstīt Tev vēstuli.

.2041. Mans gaidāmais līgums ar izdevniecību, ja tas būs, tad būs par 8 CDOM grāmatu izdošanu. Septiņas no šīm grāmatām man ir kompjūterā gatavas tādā veidā, kādā Tu pirmo no šīm grāmatām redzēji gandrīz precīzi gadu atpakaļ. Bet astotā grāmata vēl ir jānovēd līdz tādām stāvoklim: daļa tekstu vēl jāievada kompjūterā, jāredīgē, jāapstrādā ar sistēmu TECA utt. Šo darbu es gribu steigties izdarīt pēc iespējas ātrāk, lai 1) visas astoņas grāmatas būtu «kondīcijā» un es varētu par tām īpaši nedomāt; un 2) lai man būtu brīvas rokas, līdzko kļūs pieejams PC (personālais kompjūters). Tāpēc pašlaik es par savu galveno uzdevumu uzskatu 8. grāmatas gatavošanu. Tā notiek uz «EC ЭBM» Elektronikas institūtā – uz tās pašas mašīnas, kura man jau 1,5 gadu velk nervus ārā pa diedziņam.

.2042. No rīta es steidzos uz Institūtu un gaidu: kad beidzot atnāks inženieri un ieslēgs mašīnu. Labākajos gadījumos tas notiek ap plkst. 10; sliktākajos es nīkstu un gaidu ilgāk, dažreiz pat līdz 13. Pēc tam es strādāju, cenšoties pēc iespējas vairāk padarīt, kamēr mašīna ir pieejama. Pulksten 16.00 viņu izslēdz (tas ir, labākajā gadījumā, – ja viņa nav salūzusi jau agrāk). Tad no plkst. 16.00 es sēžu un skaišos par to, ka man nav mašīna pieejama normālā daudzumā, par to, cik stulba ir Institūta vadība, kas domā tādā veidā taupīt līdzekļus, un domāju, ka gudra vadība jau sen būtu dabūjusi masu pasūtījumu (pats varētu viņiem sagādāt vismaz divus pasūtījumus), darbinātu mašīnu cauru diennakti, ieskaitot svētdienas, un raustu naudu kaudzēm. Bet tie... (izlaidīšu vārdu «muļķi») grib izdzīvot, strādādami arvien mazāk. Skaidrs, ka viņi noies dibenā, bet žēl tikai, ka grimdami viņi vēl kaitē man...

.2043. Tā nu es katru dienu no pulksten 16 sāku skaidties, nervozēt un gaidīt nākošās dienas rītu. Lai neizlaistu nevienu dārgā mašīnlaika minūti, es cenšos no 9 līdz 17 neplānot nekādus citus pasākumus, arī «Dienas» redakcijas apmeklējumus.

.2044. Tādējādi galvenā manas dzīves problēma ir un paliek – kompjūters: gan šeit, Institūtā, gan tur – Redakcijā. Kamēr man nebūs pieejams kompjūters nepieciešamajā daudzumā, – nekāds normāls darbs nav iespējams. Tas ir – teorētiski, protams, ir iespējamās tehnoloģijas bez kompjūteru pielietošanas, taču tās būs arhaiskas un tās varētu pielietot, ja būtu skaidri zināms, ka kompjūteru nav un nebūs. Taču situācija nav tāda: visu laiku it kā nupat būs, nupat būs, bet šeit Institūtā, kaut arī nožēlojami maz, bet tomēr šad tad ir. Tāpēc pāriet uz bezkompjūteru tehnoloģijām arī nevar izšķirties, un rezultātā visu laiku iznāk tikai tāda raustīšanās un gaidīšana: kad tad būs? kad tad būs?

.2045. Tāpēc arī es tagad esmu tik «uzskrūvēts» un nervozs, kas, jādodomā, dažreiz ir jūtams arī manā tonī. Lūdzu atvainot.

.2046. Redakcijā, cik es saprotu, kompjūtera priekš manis un maniem cilvēkiem nav un praktiski arī nebūs. Taču mani tas pašlaik pārāk neuztrauc, jo acīmredzot es dabūšu kompjūteru savā lietošanā un pēc tam arī īpašumā citādos ceļos. Dabiski, ka tad rodas norēķinu problēma, kuru var atrisināt tikai tad, ja DIAD kļūst autonomas, tā sakot, ar savu bilanci. Protams, man var pārnest, ka es tādu autonomiju pasludināju bez «kolektīva kopsapulces» lēmuma, bet viņu (DIAD darbinieku) statusā taču nekas nemainās no tādas autonomijas. Tā ir vienkārši līdzeklis, kā savilkt galus kopā un zināt, kas kuram cik ir parādā.

.2047. «Dienai», cik man zināms, ir sliktā pieredze ar Gintu Vīnu, kurš arī «autonomizējās» un pēc tam pavisam privatizējās. Taču es vēlreiz atkātoju, ka negribētu saraut saites ar «Dienu», jo uzskatu tās par abpusēji izdevīgām. Tas var notikt tikai tad, ja «Diena» mūs piespiedīs aiziet.

.2048. Lai nopirktu sev kompjūterus, mums ir jānopelna nauda. Lai nopelnītu naudu, mums ir jāuzraksta grāmatas. Man pašlaik ir iecerētas 4 grāmatas sērijai «Dienas enciklopēdija»:

.2049. – par notikumiem Latvijā no 1987. gada 14. jūnija līdz Rubika tiesas prāvai (varbūtējs nosaukums «Krahs»);

.2050. – par augusta puču Krievijā;

.2051. – «Latvijas politiskie darbinieki»;

.2052. – «Latvijas politiskās organizācijas».

.2053. Šīs grāmatas vajadzētu sagatavot līdz 1992. gada beigām.

.2054. Es, protams, saprotu, ka tas ir ļoti liels darbs, taču, no otras puses, nav arī noteikts, cik lielam jābūt apjomam. Nu, ja nepaspēsim, būs vienkārši mazāks apjoms. Pašlaik nekāds nopietns darbs pie šīm grāmatām nenotiek, jo 1) es steidzos pabeigt 8. CDOM grāmatu un īstenībā negribu pagaidām pārslēgties uz citu darbu; un 2) tā kā nav kompjūtera, tad nav iespējams organizēt to tehnoloģiju, pēc kuras šīs grāmatas būtu jātaisa. Taču garā es šīs grāmatas redzu gatavas un zinu, kādām tām jāizskatās.

.2055. Tas arī patiesībā ir viss, ko es gribēju teikt. Ja ir kādi iebildumi pret manis teikto, tad mani telefoni ir vecie:

558447 Institutā (..)

.2056. Ja ne, tad es turpinu darboties tajā pašā virzienā, kā līdz šim.

V. Egle

8. Otrā vēstule Viktoram Daugmalim

§1. Otrās vēstules sākums

1991.10.27 12:00 svētdiena
(pēc 17 dienām, 18 stundām, 0 minūtēm)

.2057.

Viktoram Daugmalim

no Valda Egles.

.2058. Mēģināšu puslīdz sistematizēti izklāstīt tās domas, kas ir radušās man sakarā ar mūsu 23. oktobra sarunu (kurā es arī apsolīju to visu rūpīgāk pārdomāt). Uzreiz jāsaka, ka rakstu bez melnraksta (un bez pārrakstīšanas ar rakstāmmašīnu), tāpēc labojumi praktiski nav iespējami, un, sekojot Paskāla piemēram, man ir jāatvainojas, ja iznāks gara vēstule, jo man nav laika uzrakstīt īsu.

.2059. Ja jau Tu esi nolēmis kļūt par politisku līderi un gribi mani redzēt, tā sakot, «savā štābā», tad es gribētu iesākt ar īsu «autopsihogrāfiju» un pie reizes aprakstīt, kā mūsu gandrīz precīzi gadu ilgā sadarbība izskatījās no manas puses.

.2060. Es esmu dzimis 1946. gada 30. novembrī (Vinstona Čērčila 72. dzimšanas dienā) Balvos, kur abi mani vecāki bija skolotāji: tēvs ģimnāzijā pasniedza matemātiku un loģiku (toreiz to vēl mācīja skolā), bet māte «visu» jaunākajās klasēs. Pēc dažiem Taviem izteicieniem es redzēju, ka Dzintars Tev ir rādījis manu «Vēstuli Zetam» {[MUIG1.661](#)} un Tu to esi lasījis, tādēļ atļaušos uz to atsaukties. «Zets» tur tika iedalīts «šizoīdo histeroīdu» kategorijā un, aprakstot šo cilvēku psihi, tur tika teikts {[MUIG1.685](#)}:

.2061. «Ja nebeidzama dzīšanās pēc pašapliecināšanās, patoloģiski meli, īstenības ignorēšana un izmisīgs huligānisms kā līdzekļi «cīņā» ar iekšējo neapmierinātības sajūtu bija vairāk raksturīgi dažādiem citiem histeroīdā temperamenta subkvadrantiem (katram savi), tad Jūsu («šizoīdo histeroīdu») subkvadrantam vistipiskākais, visizplatītākais iekšējās neapmierinātības jūtu kupēšanas (apspiešanas) līdzeklis ir to apspiešana ar alkoholu. Es savā dzīvē esmu pazinis vairākus Jūsu subkvadranta cilvēkus, un visi tie ir izjutoši gandrīz nepārvarāmu tieksmi pēc alkohola (daži no viņiem aizgāja bojā)».

.2062. Diemžēl viens no šiem «dažiem, kas aizgāja bojā», bija mans tēvs. «Es atnācu no savas bērnības» – ir teicis Antuans de Sent-Ekziperī. Es arī atnācu no savas bērnības, bet, diemžēl, es iznācu no tās jau ar stipri bojātu nervu sistēmu. Tagad, kad es dažus savus sacerējumus jokodams parakstu «Maiks Hjūdžs, psiholoģijas doktors», es varu teikt, ka jau studentu gados man neapšaubāmi bija vajadzīga psihiatra palīdzība. Savlaicīga iejaukšanās, pavisam neliela medikamentoza palīdzība un, galvenais, pasargāšana no tālākām psihotraumām viegli varētu stabilizēt manu psihi un novērst tālākās nelaimes. Diemžēl tad es vēl nebiju «psiholoģijas doktors», un manā apkārtne arī nebija neviena, kas šajās lietās kaut minimāli orientētos, varētu iejaukties vai vismaz dot padomu (cilvēku analfabētisms psiholoģijā vispār ir vienkārši satriecošs – arī tagad, kaut gan visumā stāvoklis pa šiem 30–25 gadiem ir mazliet uzlabojies).

.2063. Tā nu tā vietā, lai sniegtu man viegli iespējamo glābjošo palīdzību, es pēc LVU beigšanas 1970. gadā tiku iesaukts Padomju Armijā un tur 2 gadus psihiski briesmīgi spīdzināts. Psihiatri, ar kuriem man drīz vien pēc atgriešanās no armijas iznāca darīšana, uzskata, ka tieši tā bija galvenais faktors...

.2064. To visu es stāstu tādēļ, ka bez šīm zināšanām vienkārši nav iespējams pareizi novērtēt manu izturēšanos un uzvedību. Jebkurš cits vērtējums ir diletantisks.

.2065. 1972. gadā es sāku strādāt Elektronikas un skaitļošanas tehnikas institūtā, kuru vadīja akadēmiķis Jakubaitis. Šis Krievijā dzimušais lietuvietis un kara laikā padomju virsnieks (ievainots, kopš tā laika klibo) septiņdesmitajos gados bija tipisks Brežņeva perioda vadītājs. Viņa institūtā viss balstījās uz to, ko krievu valodā sauc par «показы». Viņš pats bija Latvijas PSR AP deputāts, pieņēma pie sevis darbā un pat pārvilināja uz Institūtu veselu lērumu republikas vadošo darbinieku bērnu un znotu, «cepa» viņiem disertācijas pat tad, ja viņi paši tās nemaz negribēja rakstīt (varu nosaukt vārdus, biju vienā laboratorijā). Tādiem un līdzīgiem paņēmieniem viņš ieguva nepieciešamos miljonus, lai uzturētu Institūtu, un tad imitēja vētrainu darbošanos, uzmanīgi sekojot konjunktūrai un visu laiku cenšoties nodemonstrēt kaut ko ļoti modernu, kas pašreiz ir «uz viļņa», kas ir modē... Nodemonstrēt un pēc tam izmest.

.2066. Es biju jauns darbinieks, un man patika strādāt. Jakubaiša taktiku un Institūta būtību es sapratu ļoti ātri, taču tas mani pārāk neuztrauca, jo darbs man sagādāja prieku, lai arī būtu bezjēdzīgs.²¹ Man bija daudz ideju, un es tās vienu pēc otras metu laukā. Laikā no 1973. līdz 1976. gadam kādi 10 projekti (es vairs precīzi neatceros visus) tika izstrādāti, vairāk vai mazāk realizēti un tad izmesti papīrkurvī.

.2067. Beidzot man apnika strādāt papīrkurvim, un es nolēmu strādāt sev. 1976. gadā es sāku izstrādāt savu personīgo operāciju sistēmu (vēlāk direktors viņu nosauca par «Dispečeru»), kas būtu labāka par toreiz pieejamajām. (Operāciju sistēma – «*Operating system*» – «*Операционная система*» – tā ir tāda programmu sistēma, kas darbojas «plikā» mašīnā un nodrošina lietotājiem visdažādāko servisu. Parasti operāciju sistēmas izstrādā tā pati firma, kas konstruē mašīnu (piemēram, IBM, Apple, Hewlett-Packard utt.); 1970-tajos gados tipiska attiecība starp izmaksām pašas mašīnas izstrādāšanai un operāciju sistēmas izstrādāšanai bija apmēram 30% pret 70%). Neviens «normāls» mašīnu pircējs nekad neizstrādā savas operāciju sistēmas, bet ņem tās gatavas kopā ar mašīnu.

.2068. Tā nu 1976. gadā es sāku izstrādāt savu personīgo operāciju sistēmu, kurā izdomāju un realizēju tās lietas, kuru trūka tolaik pieejamajās sistēmās. Tā bija ļoti dīvaina sacensība ar pasaules lielākajām firmām, kaut kas līdzīgs tam, kā «*Элочка людоедка*» no Iļfa un Petrova romāna²² sacentās modes lietās ar amerikāņu miljardiera Vanderbilda sievu. Līdzko es savā operāciju sistēmā kaut ko izdomāju un realizēju, tā pēc mēneša vai diviem (burtiski! – es nepārspilēju, tā tas arī bija) no okeāna otras puses atnāca jaunas sistēmas, kur arī tas jau bija (parasti gan realizēts daudz lielākā mērogā, ar amerikānisku vērienu). Rezultāts bija tāds, ka visi lietoja standarta ārzemju sistēmas, tikai es viens pats lietoju savu personīgo sistēmu.

.2069. Darbs pie Dispečera turpinājās (ar pārtraukumiem un ar paralēlu darbu pie citām lietām) vairāk nekā desmit gadus. Vairākas versijas nomainīja viena otru, galu galā sistēmas apjoms bija ap 100'000 operatoru. Lai būtu labāk redzams, ko tas nozīmē, minēšu Jodana²³ klasifikāciju (tas ir viens no «*computer science*» tēviem, amerikāņu programmēšanas teorētiķis). Viņš programmu sistēmas iedala tā:

.2070. – līdz 1'000 operatoriem – mazas;

.2071. – 1'000 – 10'000 – vidējas (kur pieder «lielum lielais vairums» programmu izstrādājumu);

.2072. – 10'000 – 100'000 – lielas (šeit vairums operāciju sistēmu, piemēram, slavenajā sistēmā UNIX ir 30–40 tūkstoši operatoru);

.2073. – 100'000 – 1'000'000 – ļoti lielas (te, piemēram, milzenis OS/360);

.2074. – 1'000'000 – 10'000'000 – par tām Jodans ironiski saka, ka viņam tādas nav zināmas, bet ka Aizsardzības ministrija taisās tādas izstrādāt un apgalvo, ka bez tādas sistēmas valsts drošība nav garantējama.

.2075. Tas, protams, viss attiecas uz 1970-tajiem gadiem, 1990-tajos mērogi droši vien jau ir citi, tomēr kaut kādu priekšstatu par Dispečera apjomu un spēku tas, cerams, dod. Katrā ziņā priekš viena cilvēka personīgās operāciju sistēmas tā patiešām bija (vai ir – es viņu joprojām ekspluatēju, taču, jādomā, pēdējos mēnešus) – priekš viena cilvēka tā bija gigantiska sistēma.

²¹ V.E. 2010.02.09: Sal. {ROAD.408}.

²² Iļfs I., Petrovs A. «Divpadsmit krēsli».

²³ Yourdon Edward. «Techniques of program structure and design». Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1975.

.2076. No sākuma Dispečers bija «uz viļņa», Jakubaitis viņu demonstrēja un lielījās ar to, pat kinofilma tika uzņemta... Gadus 5 vai 7 viņu ekspluatēja Institutā «oficiāli» (ārpusē gan nekur nepārdeva), pēc tam pamazām atmēta un aizmirsta, un tikai es viens pats turpināju ar viņu strādāt...

.2077. Kad Dispečers noslīdēja no «viļņa», tas vairs nevarēja būt mana «oficiālā» nodarbošanās Institutā, kā tas bija no 1976. līdz apmēram 1987. gadam. Tad es sāku nodarboties ar JTM (*Job Transfer and Manipulation*). Ar JTM lieta bija tāda: pasaulē pastāv tāda organizācija ISO (*International Standards Organization*), kuras biedri ir neatkarīgas valstis (drīzumā, tātad, arī Latvija) un kura nodarbojas ar visdažādāko standartu izstrādāšanu (no skrūvju izmēriem līdz TV rindu un punktu skaitam un līdz protokoliem skaitļošanas tīklos). ISO standartiem ir rekomendāciju statuss, un katra valsts var pieņemt vai nepieņemt šīs rekomendācijas par savu nacionālo standartu.

.2078. Ap 1979. gadu (precīzi neatceros) ISO sāka standartizēt skaitļošanas tīklu protokolus (t.i. – definēt, kā atsevišķām sistēmām jādarbojas, lai tās viena otru saprastu dažādās pasaules malās). Jakubaitis tūlīt metās uz šiem standartiem, un kaut kad ap 1980-to gadu sākumu tie kļuva par Institutā galveno nodarbošanos.

.2079. Vispirms ISO izstrādāja t.s. «Bāzes modeli», pēc kura visi protokoli tika sadalīti 7 «līmeņos». Viszemākajā, 1.līmenī tiek standartizēti elektriskie signāli, un ar tiem tika galā ļoti ātri. Otrajā līmenī tiek standartizēti «kadri», trešajā «paketes» utt. Visaugstākajā, septītajā līmenī tiek definētas tās lietas, kuru dēļ tīkli vispār pastāv. ISO virzījās no «apakšas» uz «augšu», un ar katru līmeni protokoli kļuva arvien sarežģītāki... Kaut kad 1980-to gadu vidū ISO sāka izstrādāt pirmos trīs 7. līmeņa protokolus, un tie bija: VT, FTAM un JTM (tagad jau ir iesākti vairāk).

.2080. Lūk, vienu no šiem 7. līmeņa protokoliem «atdeva» man un iesākumam iedeva no «aizdīķa» atnākušū papīru, kurš saucās «*work draft*»... Darbs pie šiem ISO protokoliem pats par sevi bija ļoti dīvaina nodarbošanās. Tie tur, Rietumos, regulāri reizes divas gadā salasījās kopā tajā vai citā Kalifornijas, Austrālijas vai Bahamu salu kūrortā (tas saucās «*work group meeting*»), tur kaut ko sprieda un strīdējās, un pēc tam izlaida dokumentu, kas «*was discussed in WG meeting in...*». No PSRS uz šiem «mītiņiem» brauca lielu priekšnieku bērni no Maskavas, kuri skaitļošanas tīklos, kā mēdz teikt, «ne bum-bum». Toties viņi atveda līdzī «mītiņu» dokumentu kserokopijas, sūtīja tās mums; mums tās vajadzēja izstudēt un vēl atbildēt viņiem, lai viņi zinātu, ko nākamajā «mītiņā» teikt un kādus iebildumus celt...

.2081. Ar pirmajiem pieciem līmeņiem mūsu institūts vēl kaut kā tika galā, bet ar 6. un 7. tās bija vienas šausmas. Katru pusgadu mums gāza virsū arvien jaunu un jaunu kserokopiju lērumu, katru no šīm kopijām normālas grāmatas biežumā 50–200 lappuses, un katreiz viss mainās, un saprast nevar neko, ko viņi tur savās Bahamu salās ir sprieduši un domājuši (jo, kā izrādās, viņi tur ir domājuši par tādām sistēmām, kuras mēs ne tikai redzējuši nebijām, bet vispār iedomāties toreiz nevarējām, un tikai «Dienā» ieraudzījis Makintošu, es varu aptvert, ka, lūk, tas tur trīs gadus atpakaļ tajā papīrā laikam bija domāts šis te, ko es tagad redzu Makintoša ekrānā)...

.2082. Bet vadība no manis prasa nevis vienkārši izlasīt un saprast, bet gan realizēt, t.i. – uztaisīt to, kas tur ir aprakstīts, lai Jakubaitis atkal varētu teikt, ka viņš ir pirmais, ka viņam jau ir gatavs, nāciet, skatieties, un dodiet naudu turpmākajam darbam!

.2083. Es VARU uztaisīt sistēmas, un pat milzīgas sistēmas, bet, velns parāvis, es nevaru uztaisīt «to, nezina ko»... Ar vārdu sakot, 1988. gada vasarā iestājās totāla depresija, smaga krīze, un es kārtējo reizi nonācu psihiatriskajā slimnīcā (taisni tajā laikā, kad pa Rīgu sāka nēsāt pirmos sarkanbaltsarkanos karogus, tā ka es viņus pat neredzēju). Slimnīcā (20. – neurožu – nodaļā) es kā nākas atpūtos (un tas arī bija līdz šai dienai mans pēdējais atvaļinājums), tur mani vairāk vai mazāk salāpīja un rudenī (septembrī) izlaida ārā.

.2084. Atgriezies Institutā, es faktiski atmetu ar roku JTM, un sāku nodarboties galvenokārt ar CDOM žurnāla izlaišanu. Priekšniecība skatījās uz to caur pirkstiem, sapratusi, ka dabūt gatavu JTM tuvākajā laikā nav iespējams. (Šodien, 1991. gada beigās ir vēl labāk nekā tolaik redzams, cik absurda bija prasība līdz 1988. gada beigām realizēt JTM Latvijā, Elektronikas institūtā, kaut arī ne pilnā mērā, bet «vismaz kaut ko», «vismaz kādu daļu»... ISO, var teikt, ir iestīgusi savos standartos un viņu milzīgumā. Rietumu firmas un tīkli nebūt nestateidzas ieviest augstāko līmeņu ISO standartus, bet pragmatiskā garā tūri labi iztiek ar vienkāršākiem, bet toties stabiliem un skaidriem protokoliem. JTM

joprojām nekur pasaulē nav realizēts,²⁴ kaut gan «viņu» programmistiem būtu iespējams aizbraukt uz tām Bahamu salām un uz vietas noskaidrot, kas tajos papīros īsti ir domāts...)

.2085. Tā nu visu 1989. gadu es nodarbojos galvenokārt ar CDOM un izlaidu 4 grāmatas, bet attiecībā uz JTM aprobežojos ar to, ka vienkārši sekoju jaunumiem, necenšoties neko realizēt.

.2086. Kārtējais lūzums iestājās 1989. gada 19. decembrī, kad man piedāvāja atnest JTM un realizēt VT – citu 7. līmeņa standartu, taču par kārtu vienkāršāku (arī Rietumos tas jau tajā laikā bija realizēts dažās firmās). Es nopriecājos, ka nu beidzot man būs darbs, ko iespējams paveikt, kas attaisnos manu eksistenci (vismaz Institūta robežās), manu algu un vispār dos man psiholoģisku komfortu. Tas, kas sākās 1989. gada 19. decembrī, bija īsta darba orgija. Nekas tāds vēl nebija manā mūžā piedzīvots, pat Dispečera jaunības laikos ne.

.2087. Dažu nedēļu laikā pirms un pēc 1990. gada Jaungada tika pieņemta masa tehnisku lēmumu un risinājumu, tika izstrādāta un pārdomāta gigantiskas sistēmas koncepcija... Tas bija vairāk nekā VT, daudz vairāk. Lieta tā, ka visus šos gadus mūsu Institūta darbinieki strādāja apmēram tādos pašos apstākļos kā es: praktiski nekādu kontaktu ar protokolu izstrādātājiem Rietumos nebija, ko saprata, to taisīja un kā saprata, tā taisīja. Pie kam taisīja pakāpeniski: vispirms 3. līmeni (nedomājot par ceturto), tad 4. (nedomājot par piekto) utt. (arī ISO izlaida savus dokumentus pakāpeniski, un kad ar apakšējiem jau viss bija puslīdz skaidrs un pie mums tos sāka realizēt, ar augšējiem pašā ISO vēl bija pilnīga migla). Tādējādi, izstrādājot iepriekšējos līmeņus, nebija vienotas koncepcijas, kas visu saistītu no augšas līdz apakšai. Tāpēc savā laikā tika pieņemti fundamentāli nepareizi lēmumi, un visi tikai brīnījās, kāpēc sistēma darbojas tik drausmīgi lēni un kā tie «gudrinieki» no Rietumiem varēja tādas muļķības sadomāt, ja jau tas strādā tik lēni, un jo vairāk būvē virsū, jo lēnāk...

.2088. Kad es tajās Jaungada nedēļās pārdomāju VT koncepciju un kā tas būs, un kā tam jābūt, tad man kļuva skaidrs, ka nekādu patiešām reālu VT uz tās «apakšas», kas mums ir, uztaisīt nevar. Tā būs sistēma, kurai var uzdot jautājumu, tad likties gulēt, un kad pamodīsies, tad atbilde būs gatava. (Reiz mēs izdarījām eksperimentu, vēl krietni sen: no kompjūtera, kas stāvēja pirmajā stāvā, Balvis Gulbis nosūtīja caur mūsu skaitļošanas tīklu paziņojumu kompjūteram, kurš atradās ceturtajā stāvā, un pats metās skriet pa kāpnēm augšā. Viņš paspēja taisni laikā, lai ieraudzītu, kā viņa paziņojums parādās ekrānā. Tā nav anekdote, tas ir vēsturisks fakts, kuram es pats biju par liecinieku).

.2089. Ar vārdu sakot, es sapratu, pārdomājot VT koncepciju, ka taisīt kaut ko uz tādas «apakšas» nav nekādas jēgas, tā būs tikai kārtējā miglas pūšana acīs un darbs papīrkuŗvim. Man bija arī skaidrs, kas tieši ir nepareizi apakšējos līmeņos un kā to izlabot. Bet tas nozīmēja, ka visa «apakša» ir jāpārtaisa pēc vienotas un skaidras koncepcijas... Teikt kaut ko tādu priekšniecībai nedrīkstēja, tā to nekad neakceptētu. Tātad izvēle bija tāda: vai nu taisīt fiktīvu VT, jau iepriekš lemtu miskastei, vai arī taisīt īstu VT, bet tad pašam ar savu «apakšu», pārklājot praktiski visu to, ko vesela laboratorija daudzos gados ir sastrādājusi...

.2090. Es pieņēmu otro lēmumu un sāku strādāt. Tas bija reibinošs darbs. Viss tika atlikts malā: visi CDOM, dienasgrāmatas, grāmatas, viss... Es strādāju tik, cik tas fiziski ir iespējams. Nebija nekādu izejamo dienu, nekādu svētku. Aizbraucam uz mežu, sieva iet ogas lasīt, es nosēžos zem koka un atveru portfeli... Skaidrs, ka tas nebija algas darbs. Tas bija darbs, lai sasniegtu Mērķi. Un Mērķis bija skaists. Arī agrāk es jau biju taisījis lielas sistēmas. Dispečers bija milzīgs, un daudz ko spēja, un labi prata. Bet viņš nebija skaists. Viņš arī tika audzēts vairāk nekā 10 gadus, un sākumā nebija zināms, kas iznāks beigās, tāpēc viņā nebija vienotas, no paša sākuma iebūvētas koncepcijas. Tagad, turpretim, tāda koncepcija bija. Visu savu daudzos gados iekrāto prasmi es ieliku šajā sistēmā, visas Dispečerā pielaistās kļūdas tika ņemtas vērā... Ar vārdu sakot, tā bija patiešām skaista sistēma, īsts programmēšanas mākslas darbs. Neko tamlīdzīgu Elektronikas institūtā vēl nebija taisījuši (žēl, ka šo mākslas darbu varētu novērtēt tikai otrs tāda paša līmeņa profesionālis)...

.2091. Es aprēķināju, ka, lai realizētu šo sistēmu, man būs vajadzīgs apmēram gads vai pusotra gada tāda darba, kā es strādāju, un es biju ar mieru šo gadu vai pusotra savas dzīves atdot, lai sasniegtu šo Mērķi. Es, protams, nedomāju, ka šī sistēma spēs izkonkurēt Rietumu sistēmas. Tās ir muļķības. Nekādu padomju ražojumu principiāli neņems, ja būs pieejams ārzemju ražojums. Runa nav par kvalitāti, bet par firmas marku. Taču es biju pieņēmis lēmumu šo darbu sākt un TĀPĒC gribēju to pabeigt... Šo nostādni varbūt varēs labāk saprast, ja atcerēsies, ka visumā jau viss, ko mēs šajā pasaulē darām, ir muļķības, un galu galā lemts iznīcībai. Un tomēr mēs darām...

²⁴ **V.E. 2010.02.09:** Tas, ko tolaik ISO izstrādāja «atvērto sistēmu» jomā, vēlāk pārvērtās par tagad visiem zināmo Internetu; daudzas izstrādes, ar kurām es tajā laikā saskāros, tādas kā VT un FTAM, reāli strādāja Internetā (un strādā vēl tagad). Bet interesanti, ka JTM tā arī nekur reāli neparādījās.

.2092. Ar vārdu sakot, reiz sācis, es gribēju savu mākslas darbu pabeigt. Un man to neļāva!.. To es Elektronikas institūtam nekad nepiedošu, un savā zemapziņā es faktiski uzskatu sevi par morāli tiesīgu ņemt no viņiem jebkurus resursus bez atlīdzības, saņemot algu un nestrādāt, utt. – tas viss manā uztverē ir tikai niecīga kompensācija par to ļaunumu, ko viņi pēc manas zemapziņas domām ir man nodarījuši.

§2. Iesniegums E.A. Jakubaitim par streiku

1990.10.23

(pirms 1 gada, 0 mēnešiem, 4 dienām)

.2093. (Tulkojums no krievu valodas)

LZA ESTI direktoram
akadēmiķim E.A. Jakubaitim

lab. 2.8 v.z.l. V.V. Egles

IESNIEGUMS
(jautājumā par streiku)

.2094. Līdz vakardienai es biju varbūt vienīgais mūsu Institutā (vai vismaz viens no ļoti nedaudzajiem), kurš, neskatoties uz vispārējo sabrukumu, turpināja pašreizējā strādāt (ne pie kādām tur kooperatīvu lietām, – nē!) pie Institutā tematikas.

.2095. 1990. gada priekšvakarā Laboratorijas vadība uzdeva man izstrādāt Virtuālā termināla programmnodrošinājumu priekš ES ESM. Es ķēros pie tā ne šaurā tikai šī konkrētā uzdevuma aspektā, bet gan plašā vispārējās koncepcijas kontekstā, lai realizētu visus skaitļošanas tīklu augstākos līmeņus ES mašīnās, izstrādāju universālus līdzekļus, noderīgus ne tikai VT, bet arī visiem citiem ISO augstāko (6–7) līmeņu standartiem. Šajos līdzekļos ietilpst PASN valoda, kura pārklāj ASN.1, translators šai valodai un daudz kas cits. Dokumentācija un daudzi citi ar šiem līdzekļiem saistīti materiāli 218 lappusēs tika nodoti Laboratorijas vadībai š.g. 26. septembrī laboratorijas semināram, un Jūs varat šos materiālus pieprasīt no 2.8 laboratorijas, lai ar tiem personīgi iepazītos.

.2096. Šis (visai lielais) darbu apjoms tika izpildīts ļoti īsos termiņos (apmēram 9 mēnešos) gandrīz vienpersoniski. Tas kļuva iespējams tikai tāpēc, ka es centos izmantot darbam ikvienu stundu, ikvienu minūti, kad ir pieejama mašīna, bet kad tās nav (brīvdienās, svētkos un tml.) – strādāju pie dokumentācijas, apdomāju tālākos tehniskos risinājumus un tml. Man nebija žēl tērēt tam savu personīgo laiku, tāpēc, ka darbs īstenībā ir vienīgais manas (nebūt ne laimīgās) dzīves saturs un jēga. Desmitiem cilvēku Institutā, sākot ar miličiem pie ieejas un beidzot ar otrās maiņas operatoriem vai kooperatoriem, kuri pa vakariem nodarbojas ar savu biznesu, var apliecināt, ka es visu gadu strādāju vidēji līdz pulksten 23 katru dienu, ieskaitot piektdienas, bet mājinieki var izstāstīt, cik bieži viņi ir redzējuši listingus un citus darba materiālus manās rokās sestdienās un svētdienās pat «Zinātņu Namā» Jūrmalā.

.2097. Es atkārtāju, ka darbs priekš manis ir dabisks stāvoklis un neprasu par to visu nekādus īpašus labumus. Veiksmīgi paveikts darbs noved mani mierīgā un svētīgā stāvoklī, kurš arī ir priekš manis iekšēji pilnīgi pietiekama balva par visām pūlēm (pie kam pašreizējā sadzīves un manas personīgās dzīves stāvoklī sekmīgs darbs ir vispār vienīgais, kas var atnest man gandarījumu un mieru).

.2098. Un tajā pašā laikā liegta iespēja veiksmīgi izpildīt darbu, sevišķi pastāvīgi, hroniski liegta iespēja, kas arvien vairāk iešūpo psiholoģisko svārstu, var novest mani arvien lielākā aizkaitinājumā, kurš galu galā var pāriet pilnīgi psihotiskā stāvoklī.

.2099. Apstākļi, kuros mums nācās strādāt, nekad nav bijuši sevišķi labi sekmīgai darba veikšanai. Tomēr manas pašreizējās izstrādes pirmajos piecos mēnešos (1990. g. janvāris – maijs) šie apstākļi bija ciešami. Taču no jūnija iestājās tāds stāvoklis, kuru es nevaru kvalificēt savādāk, kā tādu, kad absolūti nav iespējams neko izdarīt. Viss sākās ar mašīnas 3-C demontāžu jūnijā. Otru mašīnu (3-D) atslēdza, «lai nestrādātu zem sprieguma», – kā mums sākotnēji solīja, – uz divām dienām. Īstenībā mēs sēdējām bez mašīnas (un tāpat praktiski nestrādājām) 3 nedēļas. Tad mašīna parādījās, bet bez ACPU (printera); vēl vēlāk ACPU pieslēdza, bet mašīna nav darba spējīga līdz pat šai dienai (es to apgalvoju noteikti!).

.2100. Mašīna bojā un iznīcina man failus; es daudzas reizes atkārtāju vienu un to pašu darbu vai arī gaidu – gaidu – gaidu: kad gan varēs strādāt... Es rakstīju gan dienesta ziņojumus nodaļas priekšniekam Garnicam, gan iesniegumus direktora vietniekam Ķikutam...

.2101. Es paziņoju kategoriski: no jūnija mēneša (5 mēnešus no tiem 10, kuros es nodarbojos ar VT!) strādāt bija absolūti neiespējami; visi šie 5 mēneši bija nepārtraukta ņirgāšanās par visām manām pūlēm un centieniem, par visu manu pašai izziņību; mans darbs atkal un atkal tika iznīcināts, lai arī kādas viltības es lietoju, lai arī kā censtos apiet šķēršļus, izdomājot visneiedomājamākās un visneticamākās tehnoloģijas, lai gūtu vismaz kaut kādu progresu ar darba pilnīgi nespējīgu tehniku (sīkāk sk. manu 1990. g. 26. septembra iesniegumu direktora vietniekam Ķikutam {[TRANS.3435](#)}).

.2102. Vakar dienas vidū man tika paziņots, ka mašīna 3-D strādā pēdējo nedēļu, pēc tam tiks demontēta, bet mūs pārceļ uz mašīnu 4-A vai 4-B. Vakar vakarā mašīna atkal iznīcināja visu, ko man ar tādām pūlēm, ar tādu briesmīgu sasprindzinājumu bija izdevies dienas laikā izdarīt, tādējādi vēlreiz apliecinot savu darba nespēju. Skaidrs, ka šajā – pēdējā – nedēļā viņu neviens vairs labot neies. Tātad šonedēļ es strādāt nevaru... Pēc tam atkal 2–3 nedēļas bez mašīnas (un tātad – bez darba!), bet man jau no vasaras guļ vesela kaudze papīru, kurus es nevaru ievadīt, kaudze programmu, kuras es nevaru noskaņot... Un tā: atkal veselu mēnesi piespiedu bezdarbība! Un nav zināms, kas būs pēc tam ar 4. stāva mašīnām...

.2103. Bet šoreiz man ir diezgan! Pietiks ņirgāties par mani!

ES PIESAKU STREIKU!

.2104. Parasti streika laikā cilvēki nāk uz darbu, bet tur neko nedara. Ja es rīkotos tāpat, tad vienkārši neatšķirtos no mūsu Institūta darbinieku lielumā vairākuma, un neviens manu streiku nepamanītu. Tāpēc es rīkošos savādāk. Es izdarīšu tā, lai par manu streiku uzzinātu ne vien visā Institūtā, bet arī visā pilsētā!

1990. g. 23. oktobrī

Vecākais zinātniskais līdzstrādnieks
V.V. Egle

§3. Vēstules turpinājums

1991.10.27 18:55 svētdiena

.2105. Es pievienoju šai vēstulei kopiju no dokumenta, kurš tika uzrakstīts 1990. gada 23. oktobrī, tātad precīzi gadu pirms tās mūsu sarunas ar Tevi, par atbildi uz kuru top šī vēstule, kuru, mazliet atpūties, es nu turpinu.

.2106. Tātad ar manu «programmistisko mākslas darbu» viss gāja labi līdz 1990. gada 1. jūnijam. Viss virzījās uz priekšu pēc grafika vai pat to apsteidzot, bija uzrakstītas (un turpat arī noskaņotas – tāda bija ieviesta tehnoloģija) milzums programmu, paralēli veidojās dokumentācija (ar sistēmu «TECA»); bija uzrakstīta jau vesela grāmata – kādas 300 vai 400 lappuses – un viss pirmklasīgs, bez kādas haltūras vai sasteigtām lietām, kas programmēšanā ir tik parastas...

.2107. Un tad no 1. jūnija man atņēma mašīnu! Sākumā it kā uz divām dienām, bet kā izrādījās – uz visiem laikiem.

.2108. Es ilgi cīnījos. No sākuma rakstīju «uz priekšu» (t.i. – neievadot uzreiz kompjūtērā un nenovedot līdz kondīcijai – ļoti neefektīva tehnoloģija, jo tas, ko uzreiz var noskaņot un noslīpēt ļoti viegli, pārvēršas par problēmu, ja tas jā dara pēc nedēļām vai mēnešiem, kad viss jau ir aizmirsies un domas citur). Man palika veselas kaudzes neievadītu un neapstrādātu papīru... Pēc mēnešiem mašīna parādījās, bet darba nespējīga. Viņa sāka iznīcināt manus failus, manu darbu... Ilgi es sitos kā muša pret stiklu, pirms padevos – gandrīz piecus mēnešus...

.2109. Piektā mēneša vidū, jau atrazdamies permanentas depresijas un pastāvīgas galējas sakaitināmības stāvoklī, es izlasīju avīzē «Балтийское Время» sludinājumu, ka jaunajai avīzei «Diena» ir vajadzīgi tulki. Domādams, ka varbūt nāksies aiziet no Institūta, ja jau nav iespējams strādāt, aizgāju uz sludinājumā norādīto vietu, satikos ar Bergeru, pēc tam uzrakstīju viņam vēstuli un atstāju pirmo CDOM grāmatu...

.2110. Kamēr grāmata bija redakcijā, darbs, vai, pareizāk sakot, spīdzināšana Institūtā turpinājās. 22. oktobra vakarā es pēdējo reizi mēģināju kaut ko darīt Hasksistēmas labā (tā mana jaunā sistēma bija nosaukta). Tajā vakarā mašīna atkal kārtējo reizi iznīcināja visu, ko es pa dienu biju izdarījis... Un tad bija afekta stāvoklis. Es sagrābu krēslu un triecu to pret grīdu. Nē, es nevis vienkārši sadauzīju institūta krēslu, es to ilgi dauzīju un laužu smalkās skaidās, situ mēbeles, kļiedzu un lamājos... Tā beidzās mans darbs ar Hasksistēmu, manu programmēšanas meistarstīki... To visu es demonstratīvi atstāju istabā, izkāris lielu plakātu, ka es piesaku streiku...

.2111. Nākošajā dienā es darbā neierados, uzrakstīju Jakubaitim šeit pievienoto vēstuli un smagas depresijas stāvoklī vizinājos pa Rīgu 11. tramvajā no viena gala uz otru. Tāds bija 23. oktobris tieši gadu atpakaļ. Bet 24. oktobrī man pirmoreiz zvanīja Viktors Daugmalis (tikai neatrada uz vietas, jo darbā manis nebija – turpinājās streiks ar unikālu streiku vēsturē prasību: dot iespēju strādāt). 24. oktobra vakarā man atnesa vēstuli no Institūta, kurā mani lūdza 25. oktobrī ierasties darbā un noturēt (jau agrāk ielānotu) semināru, lai pēc tam streiku turpinātu. Tā, var teikt, gandrīz vai nejauši, Viktora Daugmaļa otrs zvans 25. oktobrī mani tomēr sasniedza... 26. oktobrī mēs satikāmies viņa kabinetā... Tā es nonācu «Dienā».

.2112.

«...Не знали вы, что в сонмище людском
Я был как лошадь, загнанная в мыле,
Пришпоренная смелым ездоком...»

(...Nezinājāt jūs, ka ļaužu barā
Es biju zirgs, kas nodzīts vienās putās,
Kam piešus sānos pārdošs jātnieks spiež... – red.)

.2113. «Diena» man bija jauns ļoti stipru stresu avots. Ja Institūtā visa nelaime bija tā, ka nebija iespējams produktīvi strādāt, bet attiecības ar cilvēkiem un visa vide bija vienkāršas un daudzos gados pierastas, tad «Dienā» tieši attiecības un vide bija tie, kas izsauca stresu un, kad tas kļuva nepanesams, tad vēlēšanos pazust un nerādīties redakcijā (kas ne vienreiz vien arī notika).

.2114. Pati komentāru rakstīšana man grūtības nesagādāja; faktiski es to darīju rotaļādamies un neņemdamas pārāk nopietni to, ko rakstu. Dažreiz komentāri bija neveiksmīgi (kā, piemēram, 14. jūnijā, bet to gan es rakstīju, būdams slims – ar augstu temperatūru un sāpošu galvu), taču pa lielākai daļai veiksmīgi. Komentāru rakstīšana man grūtības nesagādāja, kaut gan komentāri, protams, nav mans īstais žanrs un vispār ne sevišķi patīk (gan lasīt, gan rakstīt).

.2115. Galvenā problēma, kas radās, komentārus rakstot, bija: kur un kā ātri dabūt vajadzīgo informāciju par jaunākajiem notikumiem. Par seniem notikumiem var uzzināt enciklopēdijās, bet kur par neseniem? Es izmēģinājos visādi: mēģināju vest burtnīcu, kur visu pierakstīt, krāt avīzes, vest hroniku (pēc 22. oktobra es trīs mēnešus nepieskāros mašīnai, bet janvāra beigās tomēr sāku atkal pie tās šā tā bakstīties, kā jau nu tā tur strādāja – nožēlojami maz un ārkārtīgi slikti, bet tomēr aprīlī es mēģināju ar savu sistēmu «TECA» «izdot» hronikas žurnālu «LUNA» un citus reģistrus ar kopēju nosaukumu «Dienas enciklopēdija» jeb, kodētā veidā – DICA. Tomēr bija skaidras divas lietas:

.2116. 1) ka mašīna strādā tik riebīgi maz un slikti, ka neko jēdzīgu ar to paveikt nevar, ir vajadzīgs šim nolūkam pastāvīgi pieejams un normāli funkcionējošs kompjuters (acīmredzot PC);

.2117. 2) ka viens pats es maz ko varēju paveikt un ka principā varētu pieslēgt vēl dažus cilvēkus (nu, kaut vai lai darītu tādu tīri tehnisku darbu, kā datu (teksta) ievadīšanu).

.2118. Šīs idejas un šīs problēmas arī radīja to dokumentu, kurš saucās «Projekts DIAD» {1880} un tika uzrakstīts 12. maijā. Tu pieņēmi šo projektu, kaut gan, kā vēlāk izrādījās, dienesta uzdevumus mēs sapratām katrs mazliet savādāk. Tas pats par sevi nebūtu nekas sevišķs: var jau arī mazliet modificēt sākotnējo ideju, taču kad es piekritu būt par šāda dienesta vadītāju avīzē, sirds man nebija mierīga, un pats sev es teicu, ka Dievs vien zin, kas no tā visa iznāks un ar ko tas beigsies.

.2119. Lieta tā, ka par priekšnieku es negribu būt. Agrāk, vēl Dispečera laikos, man deva palīgus un padotos, bet nekādu labumu no viņiem es gūt nevarēju un galu galā pilnīgi apzinīgi no visiem atbrīvojos (nesen es kaut kur periodikā izlasīju kāda cilvēka atziņu, kura simtprocentīgi atbilst manai uztverei: «Независимость – это не тогда, когда над тобой нет начальства, а тогда, когда у тебя нет подчиненных» («Neatkarība ir ne tad, kad tev nav priekšnieku, bet tad, kad tev nav padoto» – red.). To visu es apzinājos jau tad, taču, no otras puses, bija arī skaidrs, ka viens pats maz ko spēšu izdarīt un, ja grib nopietni strādāt, tad ir jāiet uz šo nepatīkamo lietu: būt par priekšnieku.

.2120. Tomēr stresu tas arī vēl palielināja, un, ja ņem vērā priekšvēsturi, tad... Sevišķi smagas man bija plānošanas un citas sapulces, kur jārunā. Tās es varēju izturēt tikai iepriekš ieņēmis (virs parastajām «fona» tabletēm) vēl vienu tableti eleniuma. Taču eleniumam piemīt tā negatīvā īpašība, ka tas rada «paģiras». Tajā dienā, kad eleniums iedzerts, es esmu gan mierīgs un līdzsvarots (vismaz puslīdz), taču nākamajā dienā stāvoklis ir zem vidējās normas: nepamatota trauksme utt. (dažreiz domāju: kāpēc man šodien tik slikti, nekas taču nav noticis, bet liekas, ka debesis tūlīt sabruks? – un tad atceros: ak tā, vakar taču es pirms sapulces dzēru eleniumu!). Ja eleniumu lieto katru dienu, vispār var iestāties pierašana jeb narkomānija. Tāpēc es centos «dot atslodzes», taču ja piecas dienas pēc kārtas ir

lietots eleniums un pēc tam brīvdienās to nepieņem, tad sestdienā man iestājās tāda depresija, ka dažreiz es vispār necēlos no gultas augšā...

.2121. Kad tu sapulcē pateici, ka mans dienests puča laikā ir strādājis slikti, mazliet aizskarts jau es biju, taču īsto iemeslu tik «vētrainai reakcijai» vesels cilvēks nemaz nevarētu iedomāties: īstenībā es to nolēmu izmantot kā ieganstu, lai reorganizētu darbu tā, lai man nebūtu jāpiedalās plānošanās un sapulcēs. Es «pagrūdu» savā vietā Litu – tāda bija visa tā trokšņa galvenā jēga priekš manis.

.2122. Tomēr lietas ar DIAD dienestu, kā jau Tu zini, gāja slikti. Es mēģinu vienu, otru, trešo (teiksim, vienojos ar programmistiem ārpus «Dienas», ka viņi uztaisīs datu banku gandrīz vai par velti, izprojektēju šo banku, bet... nav kompjūtera, nav pāris tūkstošu rubļu par banku, kas maksā 20 tūkstošus... Es mēģinu ceturto, piekto, sesto, – bet iznākums viens un tas pats. Jau tā nelīdzsvarots, es sāku vēl papildus nervozēt arvien vairāk un vairāk... Cilvēki nekad nenonāk afekta stāvoklī uzreiz; katram psihologam zināms, ka tas notiek tā saucamā «psiholoģiskā svārsta» rezultātā, kad cerības mijas ar vilšanos, pie kam ar katru reizi cerības kļūst arvien izmisīgākas, bet vilšanos katrreiz pavada arvien lielāks īgnums un niknums...

.2123. Ir pārsteidzoši liela līdzība starp to, kā 1990. gadā no pirmā jūnija līdz 22. oktobrim gandrīz 5 mēnešus Institutā grūstīja šo psiholoģisko svārstu, un to, kā 1991. gadā tas pamazām iesvārstījās no 12. maija līdz 5. oktobrim, kad es parakstīju «Neatkarības deklarāciju». Acīm redzot nepilni 5 mēneši ir tas maksimālais laiks, ko es varu izturēt permanentas neveiksmes savu mērķu sasniegšanā un pēc kura nāk kaut kādi asi pagriezieni.

.2124. Protams, tagadējās manas reakcijas ir tipiski neirastēniskas. Kaut gan «Dienas» programmisti uzvedās draņķīgi, tomēr droši vien īsti tik stipri vainīgi viņi nebija, kā es to iztēloju savā «Trieceņā». Vispār es jutos noguris un (varbūt pirmo reizi mūžā) ilgojos pēc atvaļinājuma. Kā jau es rakstīju, pēdējo reizi es atpūtos 1988. gadā psihiatriskajā slimnīcā. 1989. gadā noformēju atvaļinājumu, bet faktiski turpināju mierīgi strādāt pie CDOM; 1990. gadā noformēju atvaļinājumu, bet faktiski turpināju strādāt pie Hasksisistēmas; 1991. gadā atvaļinājumu neizdevās noformēt, jo mainīju darba vietu...

1991.10.30 19:50 trešdiena
(pēc 3 dienām, 0 stundām, 55 minūtēm)

.2125. Rīt domāju iet pie Tevis runāties, tāpēc vajag pabeigt vēstuli. Svētdien uzrakstīju garu gabalu par pagātni, tagad pāriesim pie nākotnes.

.2126. Tātad trīs jautājumi, kurus Tu man uzdevi pagājušo trešdien:

.2127. 1) avīzes dienests, kurš «uzķertu» stratēģiskos virzienus, jaunas tendences utt.;

.2128. 2) avīzes vispārējā koncepcija; rubrikas; kā to padarīt interesantāku un labāk pirktu;

.2129. 3) centra partijas dibināšana.

.2130. Vispār par katru no šiem jautājumiem es varētu ļoti daudz uzrakstīt, taču tas prasa ilgu laiku, un es baidos, ka šovakar to nepaspēšu, tāpēc vispirms lakoniskas atbildes uz visiem trim jautājumiem, pēc tam to sīkāks iztirzājums, kurš droši vien netiks šodien pabeigts:

.2131. 1) Dienests, kuram galvenais uzdevums būtu «uzķert», atklāt tendences un tml. nav gluži tas dienests, ko es gribēju taisīt, bet tas nebūtu galvenais. Svarīgāks ir tas apstāklis, ka dienests ar tādu galveno uzdevumu, kādu gribi Tu, man būtu ļoti grūti realizējams, jo tā mērķis man liekas pārāk izplūdis; es nevarēšu nekad sev atbildēt, vai es savu uzdevumu esmu izpildījis, vai ne, un kā sekas man būs pastāvīga sajūta, ka šis uzdevums NAV izpildīts, ar visām no tā izrietošajām sekām... Lai dienests ar tik neprecīzi definētu mērķi varētu pastāvēt, tā vadītājam ir jābūt ļoti pašpārliecinātam un mierīgam, bet ar redaktoru (vispār priekšniecību) ir jābūt ļoti tuvām un draudzīgām attiecībām, kas neizsauc diskomfortu padotajam un neprasa kontroli no priekšniecības puses. Manuprāt mūsu gadījumā tik nenoteiktus mērķus nevar izvirzīt par galvenajiem (tikai par blakus- un fakultatīviem), bet galvenajiem mērķiem ir jābūt definētiem viennozīmīgāk: piemēram, izgatavot tādus un tādus dokumentus utt.

.2132. 2) Par avīzes koncepciju lakoniski atbildēt ir grūti, jo te var būt daudz dažādu ideju, kuras viena var būt pretrunā ar otru. Visumā var teikt sekojošo:

.2133. – ziņas «Dienā», manuprāt, ir vislabākās Latvijā un būtiskas izmaiņas te nebūtu vajadzīgas;

.2134. – komentāri visumā ir garlaicīgi, un cilvēki tos maz lasa, bet tā tas ir visā pasaulē: tāds šis žanrs ir principā (Niklāvs Lopukins no Zviedrijas arī stāstīja, ka viņu komentārus lasa maz); vienīgais ceļš, kā padarīt komentārus interesantus, manuprāt, ir: padarīt tos nenopietnus (kā, teiksim, Sorokins raksta «CM» par Krievijas AP), taču tas ir pretrunā ar pašu nopietnas un respektablas

avīzes ideju; bez tam, lai rakstītu nenopietnus komentārus, ir vajadzīgi nenopietni komentētāji, bet «Dienā» visi, izņemot vienu, ir nopietni;

.2135. – «NC», manuprāt, «izpeldēja» lielā mērā pateicoties «krokodilu medniekiem»; varbūt arī «Diena» varētu (ne tikai «Sestdienā») publicēt turpinājumos romānus, memuārus utt.;

.2136. – «Diena» varētu publicēt tādus rakstus, kādi gāja savā laikā «ЛГ»: apjomā uz visu lappusi zem rubrikas «Мораль и право» – īsti detektīvi no dzīves.

.2137. Es varētu izvirzīt vēl citas idejas tamlīdzīgā garā, taču apkopojot uzreiz var teikt, ka galvenā problēma, kā es to redzu, ir tāda, ka pastāv fundamentāla pretruna starp to, ka «Diena» grib būt nopietna un respektabla avīze, bet interesantais ir nenopietns (vai otrādi: nenopietnais ir interesants). Es domāju, ka visumā šī pretruna ir neatrisināma un ka iespējami tikai nelieli uzlabojumi, ja «Diena» negrib kardināli mainīt savu «imidžu».

.2138. 3) Par politisko partiju. Svētdienas vēstulē es jau smalki aprakstīju, kāds es esmu psihiski nenormāls. Tas ir fakts, un ar to ir jārēķinās kā jau ar objektīvu realitāti. Man šķiet, ka vienīgā vieta, ko es varētu politikā ieņemt, ir būt par līdera padomnieku, pie kam ar sekojošiem noteikumiem:

.2139. – ka man nekad netiks uzdotas nekādas publiskas uzstāšanās (pat samērā nelielā lokā, kādas bija plānošanas redakcijā);

.2140. – ka man nekad netiks uzdots kāda pasākuma organizēšana;

.2141. – ka mana funkcija būs visu vērot no malas un izteikt savus vērtējumus vai nu līderim mutiski vai arī (plašākam lokam) rakstiski.

.2142. Te var rasties jautājums: «Priekš kam līderim tāds padomnieks, kuram neko nevar uzdot?» – un šis jautājums būs pilnīgi pamatots. Es uz to pats visdrīzāk atbildētu, ka laikam jau nav vajadzīgs. Bet es arī pēc savas iniciatīvas «nelienu» politikā. Taču, no otras puses, es jau esmu zināmā mērā pieradis, ka daudzi cilvēki (nezin kāpēc) lūdz man rakstīt (vai izteikt) viņu vai citu cilvēku psiholoģiskos portretus («Zets» {[MUIG1.661](#)} nebija ne pirmais, ne vienīgais), prognozes par viņu rīcību (vai šīs rīcības skaidrojumu), jautā, kāds būtu tās vai citas problēmas pareizais risinājums utt. Tā ka, kaut gan visumā man visa tā lieta šķiet diezgan šaubīga, tomēr principā teorētiski es pieļauju domu, ka līderim varētu būt noderīgs tāds «malā stāvošs novērotājs», kurš ģenerē idejas un var izteikt savas domas... Taču šeit stāvoklis ir līdzīgs tam, ko es aprakstīju 1. punktā {[.2131](#)} (par avīzes dienestu): šis padomnieks nevar būt profesionāls, t.i. – algots, jo tad tūlīt radīsies problēma, vai viņš ir izpildījis savu uzdevumu, vai nav. Turpretim, ja viņš profesionāli ir citur nodarbināts (un par citu saņem algu vai arī ir patstāvīgs privātuzņēmējs), tad problēma atkrīt: ko jau izdarīja, to izdarīja, un neviens nevar prasīt vairāk.

.2143. Tas būtu īsumā par visiem trim jautājumiem. Atgriezoties pie pirmā jautājuma (par DIAD dienestu), tāad var teikt:

.2144. 1) ka šī dienesta uzdevumus mēs katrs sapratām mazliet savādāk

.2145. – tā, kā to sapratu es, tas nav realizējams bez kompjūtera (vai vismaz nav vērts to darīt bez kompjūtera un attiecīgas tehnoloģijas);

.2146. – tā, kā to saprati Tu, var realizēt arī bez tehnikas, taču tas nav tas, ko es gribēju darīt, un baidos, ka būs diskomforts un konflikti;

.2147. 2) Vismaz trīs lietas ir izmainījušās kopā tā laikā, kad es 12. maijā uzrakstīju «Projektu DIAD», un šīs trīs lietas ir šādas:

.2148. a) 1. augustā es oficiāli kļuvu par DIAD vadītāju (aizgāju no ESTI, iestājos ar darba grāmatiņu «Dienā»), bet 6. augustā man nāca piedāvājums par 200 000 rubļiem nopirkt autortiesības uz manu CDOM; es, padomājis, atteicos pārdot, taču piedāvāju kopīgi (daloties peļņā) izdot 8 CDOM grāmatas un turpināt izlaist CDOM žurnālu (no 81. numura) uz komerciāliem pamatiem; šis mans kontrapiedāvājums tika pieņemts... Tādējādi tikai 6 dienas no 1. līdz 6. augustam es biju tāds DIAD vadītājs, kuram patiešām galvā pirmajā vietā bija dienesta lietas (skaidrs, ka pēc 6. augusta tīri subjektīvi man viss, kas saistīts ar CDOM izdošanu, kļuva iekšēji daudz svarīgāks par DIAD...);

.2149. b) 19. augustā sākās valsts apvērsuma mēģinājums, kura rezultātā situācija izmainījās tā, ka kļuva iespējama OMON u.c. noziegumu reāla izmeklēšana; Dainis (pēc savas iniciatīvas) saistījās ar Ritu Aksjonoku un galu galā iznāca tā, ka mēs rakstām grāmatu par puču un tā izmeklēšanu;

.2150. c) 20. oktobrī notika «Dienas» privatizācijas sapulce, kurā katrs no pieciem prezidijā sēdošajiem «nopirka» vairāk nekā divas reizes vairāk akciju, nekā VISI pretimsēdošie kopā; man radās aizdomas, vai tikai īstais pircējs nebija tas sestais, kurš sēdēja prezidijā un klusēja; ja manas aizdomas izrādītos pamatotas, tad avīze no Viktora Daugmaļa «Dienas» kļūtu par Paula Raudsepa «Dienu», un tas man stipri nepatīk (nu negribu es kalpot Paulam Raudsepam un viss; es varētu no psiholoģijas viedokļa izanalizēt šīs jūtas, un tad tur uzpeldētu kaut kas līdzīgs histeroīdai skaudībai:

«viņi tur auga pārticībā un bagātībā, kamēr mani šeit mocīja un spīdzināja, un tagad viņi te nāks par saimniekiem un vēl mūs komandēs... Nav viņiem tādu morālu tiesību, kā nebija tiesību Korotičam arī turpmāk vadīt žurnālu «Огонек», ja viņš puča laikā palika Parīzē, kad Rostropovičs, visu pametis, atlidoja...» – kaut kāda tamlīdzīga jūtu gamma. Lai nu kā, bet ja Viktora Daugmaļa «Diena» kļūs par kāda cita «Dienu», tad es tajā palikšu tikai tajā gadījumā, ja man galīgi nebūs kur iet.

.2151. Lūk, tie ir trīs faktori, kas ir būtiski izmainījuši situāciju, salīdzinot ar to laiku, kad 12. maijā es rakstīju «Projektu DIAD» un 1. augustā atnācu uz «Dienu» ar darba grāmatiņu.

.2152. Protams, ideālā gadījumā es gribētu kļūt par profesionālu rakstnieku, kas mierīgā garā izdod tālāk savu žurnālu-dienasgrāmatu – principā tāpat, kā es to izdevu agrāk, tikai tagad uz komerciāliem pamatiem. Tur es rakstītu savus komentārus gan par politiku, gan par vēsturi, izlasītām grāmatām, periodikas rakstiem un tā tālāk, – kā jau es to darīju agrāk. Droši vien sāktu nākt vēstules no lasītājiem, uz dažām es savā žurnālā atbildētu... Lai tas būtu iespējams, ir vajadzīgs, lai pirktu ap 10'000 žurnāla eksemplāru... Par cik es rakstu krieviski, un potenciālā krievu valodu saprotošā auditorija ir kādi 200 miljoni lasītāju, tad 10'000 pircēju principā it kā nemaz nebūtu tik neiespējami. Vismaz līdz šim cilvēki ir ļoti labprāt lasījuši šīs grāmatas (19. augustā kāda mana paziņa, kurai bija viens eksemplārs, nobijusies nolēma tās noslēpt pie draugiem, bet kad ap 23. augustu gribēja dabūt atpakaļ, tad viņai atbildēja: «Ну нет, теперь вернем только когда прочитаем!» («Nu nē, tagad atdosim tikai kad izlasīsim!» – red.)). Ja nebūtu krīzes, tad es varētu būt puslīdz drošs par šādu nākotni, taču krīze var būt tik smaga un tik briesmīga, ka cilvēki var nepirkt neko, var nebūt papīra, lai izdotu, var nobankrotēt visas izdevniecības...

.2153. Divas nedēļas atpakaļ mums Institūtā paziņoja, ka EC mašīnas tikšot slēgtas un pārdotas (faktiski viena – pēdējā no četrām). Tāpēc man bija steidzīgi jāglābj savas grāmatas: vajadzēja uzrakstīt programmas, kas pārkodētu failus un pārnestu uz PC... Ja šīs 8 grāmatas vajadzētu no jauna salikt, tas prasītu laikam kādu gadu; ja man izdosies tās pārsviest uz PC, tad faktiski man būs gatavs viņu kompjutersalikums disketēs: vienreiz iziet cauri korektējot, un var uz lāzerprintera taisīt maketu... Visumā es jau esmu diezgan tuvu šim mērķim; pēc nedēļas vai divām, cerams, visas 8 grāmatas būs disketēs, un tad manis pēc lai viņi pārdod tās EC mašīnas, bet es tad varēšu ar mierīgu sirdi sākt darīt kaut ko citu.

.2154. Kam es tad pievērsīšos, tas būtībā arī ir tas jautājums, kas mums tagad jāizlemj. Ir vairāki varianti:

.2155. 1) sākt rakstīt tālāk CDOM (pagaidām kaut vai ar rakstāmmašīnu);

.2156. 2) sākt rakstīt grāmatu par apvērsumu Latvijā;

.2157. 3) atcelt 5. oktobra «Neatkarības deklarāciju» un mēģināt kaut ko darīt DIAD (tikai ko?);

.2158. 4) apstiprināt DIAD pašlikvidēšanos un kļūt par vienkāršu komentētāju; sākt atkal rakstīt komentārus;

.2159. 5) tā vietā, lai rakstītu grāmatu par puču, veidot rakstu sēriju priekš «Dienas» (ja tā nemtu).

.2160. Tādi ir galvenie varianti. Ko man iesaka Redakcija?

9. «Malvīnes» ķelneri

§1. Vēl viens mēģinājums

.2161. No iepriekšējā dokumentā pieminētajiem variantiem {.2154} tika izvēlēts tāds, ka es kļuvu atkal par avīzes komentētāju, bet mans DIAD dienests vēl kādu laiku agonizēja bez manis, līdz nobeidzās lēnā nāvē. Tomēr arī vairs nebūdam DIAD vadītājs, es turpināju cīnīties par kompjuteru. Starp daudziem pasākumiem, kurus es tajā laikā šajā nolūkā uzsāku, bija arī griešanās pie firmas SWH vadības.

.2162. Tagad man ir kauns, ka es toreiz tā pazemojos, vērsdamies pie šīs firmas vadītājiem un rakstīdam viņiem tādas liriskas vēstules. Bet jāņem vērā, ka toreiz šī firma tikko kā bija parādījusies Latvijas arēnā un tai nebija vēl tās skandalozās slavas, kāda ir tagad (no dokumenta teksta redzams, ka tad vēl man nav bijusi zināma pat abreviatūra «SWH» un esmu rakstījis pēc žargoniskās izrunas: «Softverhaus»). Vienīgais, ko es toreiz zināju par «SWH Riga» bija tas, ka pie tās dibināšanas esot bijis klāt slavenais latviešu izcelsmes programmētājs un programmu projektētājs Gobiņš. Tieši viņš man arī

bija acu priekšā, kad es rakstīju zemāk ievietotos dokumentus, tajā skaitā arī vēstuli man toreiz vēl nepazīstamajam Tālbergam.

.2163. Vēlāk avīzē «Pilsonis» bija rakstīts, ka Tālbergs un citi SWH vadītāji esot kafejnīcas «Malvīne» bijušie ķelneri. Vai tas taisnība, neņemos galvot, taču, spriežot pēc tā, cik labi viņi prata novērtēt sadarbības iespējas ar mani, manus rakstus un projektus, – tas varētu būt taisnība.

.2164. Tāpat kā daudzi citi ceļi, pa kuriem es tajā laikā mēģināju tikt klāt kompjūteram, arī šis nedeļa neko.

§2. Vēstule SWH vadībai

1991.11.24 19.35 svētdiena
(pēc 24 dienām, 23 stundām, 45 minūtēm)

.2165.

Firmas «Softverhaus» vadībai

no Valda Egles

.2166. Šai vēstulei pielikumā tiek pievienotas astoņas CDOM grāmatas jeb 80 CDOM žurnāli. Šajos rokrakstos, kā arī autora iecerēs, iekšā ir miljoni. Ar šo vēstuli firmai tiek piedāvāts palīdzēt šo naudu izņemt tā, lai daļa peļņas tiktu firmai un daļa autoram.

.2167. CDOM žurnāli tika izdoti (sākumā nelegāli) no 1988. gada 8. jūnija uz IBM/370 tipa EC mašīnām ar autora izgatavotu programmu sistēmu «TECA» Latvijas ZA Elektronikas institūtā (ESTI). Trīsarpus gadu laikā ir iznākuši 80 žurnāla numuri pa 40 lpp. katrs (sistēma «TECA» vēlāk no katriem 10 numuriem formē vienotu grāmatu). CDOM žurnāli neizmainītā veidā nebija paredzēti publicēšanai plašākai, nekā dažu eksemplāru izdrukāšana uz АИИИВ savām un draugu vajadzībām (bija paredzēts vēlāk CDOM failus reorganizēt, izveidojot no tiem sistematizētu grāmatu sēriju). Tādēļ CDOM tajā viņa veidā, kurš redzams šeit pievienotajās izdrukās, piemīt zināmi trūkumi: materiāls nav pietiekami sistematizēts (ir izvietots ne loģiskajā kārtībā, bet gan tajā, kurā to vadīja iekšā kompjūterā), tas vietām satur pārāk intīmas lietas (kuras gan derēja, kamēr CDOM bija dienasgrāmata šauram draugu lokam, bet kuras vajadzētu aizvēkt, ja runa ir par masu publikāciju), vietām ir pārāk nenozīmīgas lietas (kuras gan autoram derēja kā darba materiāli vai citādi, bet kuras plašākam lasītāju lokam nebūtu interesantas) utt. Tomēr domājams, ka visumā grāmatu potenciālais spēks ir redzams arī cauri šiem trūkumiem.

.2168. Grāmatas ir uzrakstītas krievu valodā vairāku iemeslu dēļ, no kuriem par galvenajiem var uzskatīt divus:

.2169. 1) žurnāls bija adresēts krievu lasītājiem un Atmosferas laikā darbojās pretī Interfrontes ideoloģijai;

.2170. 2) autoram nekad nav bijusi pieejama nekāda tehnika darbam ar latviešu tekstiem.

.2171. Vispār autors vienlīdz labi (vai slikti) raksta latviešu un krievu valodās, un vajadzības gadījumā varētu arī savas grāmatas tulkot latviski.

.2172. Ar firmu «Softverhaus» varētu tikt apspriestas šāda veida sadarbības iespējas:

.2173. 1) Uzrakstīt programmu sistēmas «TECA» analogu priekš IBM/PC (attiecīgu sistēmu ar nosaukumu «Gramma» autors ir izprojektējis; kāda izdevniecība paredzēja tās realizācijai 10'000 rubļu, taču kontrakts netika noslēgts kompjūteru trūkuma dēļ). Sistēma «Gramma» darbotos kā priekšprocesors tradicionālajām izdevniecību sistēmām, t.i. – Grammas rezultējošie faili kļūtu par ieejas failiem šīm izdevniecību sistēmām. Šāds procesors latviešu un krievu tekstiem varētu būt pārdodams programmu produkts, tomēr galvenokārt tas ir vajadzīgs autoram pašam, lai realizētu zemāk uzskaitītos projektus.

.2174. 2) Izdot CDOM tādā veidā, kāds tas ir tagad («Softverhaus» nav izdevniecība, taču šeit un zemāk ar vārdu «izdot» tiek saprasti vispirmām kārtām divu veidu kapitālieguldījumi, kuri nepieciešami kādas grāmatas vai žurnāla izdošanai:

.2175. a) nodrošināt izdevēju ar kompjūteru un lāzerprinteri maketa izgatavošanai,

.2176. b) apmaksāt tipogrāfijas un papīra rēķinus).

.2177. 3) Izdot CDOM latviešu valodā.

.2178. 4) Izdot atsevišķas CDOM daļas Rietumos angļu un/vai vācu valodās.

.2179. 5) Izdot CDOM tālāk no 81. numura (pašlaik CDOM izdošana pat vēl vecajā veidā – bez komerciāliem pamatiem – vairs nav iespējama, jo ESTI kompjūters nav darba spējīgs).

.2180. 6) Sākt izlaist jaunu žurnālu (latviešu un/vai krievu valodā) pēc CDOM principa, taču uz komerciāliem pamatiem, un tajā publicēt gan vecos CDOM materiālus, gan jaunus, aktuālus rakstus

(autors mēģināja nodibināt sabiedrību tāda žurnāla izdošanai, taču nav sākuma kapitāla kompjūteru iegādei un tipogrāfijas apmaksāšanai).

.2181. 7) Izdot uz CDOM bāzes reorganizētu, sistematizētu grāmatu sēriju (autors mēģināja reorganizēt CDOM failus pēc jau sen izstrādāta plāna, taču ESTI IBM/370 tipa EC kompjūters vairs nav darba spējīgs, bet IBM/PC kompjūtera autoram nav).

.2182. 8) Sagatavot un izdot fundamentālu, bet saistoši (CDOM stilā) uzrakstītu grāmatu par notikumiem Latvijā no 1987.gada 14. jūnija līdz tiesas prāvai pret Rubiku un viņa līdzgaitniekiem (šādu grāmatu autors un laikraksta «Diena» žurnālists Dainis Sūna sāka gatavot uzreiz pēc augusta puča, savācot diezgan daudz materiālu gan LR prokuratūrā, gan bijušajā KGB, gan citur, taču tagad darbs ir apstājis, jo nav kompjūtera, uz kura gatavot manuskriptu (neies taču mūsu laikos un pēc CDOM pieredzes burtiski pa rindiņai vāktus materiālus drukāt un simtreiz pārdrukāt uz rakstāmmašīnas).

.2183. 9) Izveidot Latvijā lielāko kompjūterizētu datu banku par politiskajiem darbiniekiem un kustībām (šādu banku autors, būdams «Dienas» informācijas apkopošanas dienesta vadītājs, izprojektēja un mēģināja izveidot laikraksta «Diena» redakcijā, taču projektu neizdevās realizēt, jo avīze piecu mēnešu laikā no maija līdz oktobrim tā arī nespēja sagādāt šim nolūkam vajadzīgo kompjūteru un autoram arī pa saviem ceļiem neizdevās to iegūt, tāpēc beigās viņš aizgāja no DIAD vadītāja amata; pēc funkcijām līdzīgu, taču pieslēgtu skaitļošanas tīklam koplietošanas datu banku autoram piedāvāja izveidot ESTI, uz IBM/370 tipa EC mašīnas, taču darbs apstājas, jo ESTI nebija spējīgs uzturēt savu mašīnu darba kārtībā).

.2184. 10) Sagatavot un izdot rokasgrāmatas par politiskajiem darbiniekiem, kustībām, notikumiem utt. (autors šādas rokasgrāmatas mēģināja gatavot laikraksta «Diena» redakcijā un pastāvēja vienošanās ar izdevniecību «Otrdiena» par to izlaišanu, taču darbs apstājas, jo nebija pieejams kompjūters).

.2185. 11) Nodibināt un izlaist firmas «Softverhaus» žurnālu, kurā daļa materiālu būtu firmas informācija un reklāma, bet pārējais – interesanta lasāmviela, tajā skaitā CDOM tipa materiāli.

.2186. Tie būtu galvenie darbības virzieni, ko varētu apspriest, ja firma piekristu sadarboties ar autoru (protams, ir iespējami dažādi varianti un kombinācijas). No augstākteiktā ir redzams, ka autoram pēdējā laikā ir bijis daudz plānu, bet visi tie beigušies neveiksmīgi. Taču neveiksmes nav bijušas tādēļ, ka autors nav spējis kaut ko izdarīt, bet tikai un vienīgi tādēļ, ka viņam nav bijuši, neskatoties uz visām pūlēm, pieejami kompjūteri. Tajos laikos, kad kompjūteri ir bijuši pieejami, arī izdarītā apjoms ir iespaidīgs (8 CDOM grāmatas tam nav vienīgais pierādījums).

.2187. Lūdzu paziņot man firmas atbildi līdz 15. decembrim pa vienu no sekojošiem telefoniem:

558447 – ZA ESTI;

229596 – «Dienas» redakcijā.

.2188. CDOM grāmatas lūdzu nosūtīt man atpakaļ caur kādu no jūsu firmas darbiniekiem, kas agrāk ir strādājuši ESTI (piemēram caur Raivo Matveku vai Balvi Gulbi), lai es tās varētu piedāvāt kādai citai firmai, ja «Softverhaus» atteiktos (izdrukāt vēl vienu CDOM eksemplāru vairs nav iespējams, jo ESTI kompjūters nestrādā).

LR ZA ESTI vec.zin.līdzstr.,
«Dienas» komentētājs
V. Egle

§3. Vēstule Tālbergam

1991.11.25 19:21 pirmdienā
(pēc 23 stundām, 46 minūtēm)

.2189. Tālberga kungs!

(ceru, ka pareizi saklausīju tālrunī Jūsu uzvārdu)

.2190. Vakar, svētdien, es uzrakstīju vēstuli firmas «Softverhaus» vadībai (nezinot un tāpēc neminot vadītāju vārdus). Biju domājis tikai atstāt (sekretārei vai vienai kam, kas nodotu vadītājiem) CDOM grāmatas un vēstuli, bet personīgu tikšanos nemeklēt, jo būtībā pirms firmas vadība ir iepazinusies ar visiem šiem materiāliem un apdomājusi manus priekšlikumus, nav jau īsti par ko runāt. Taču pirmdien pa kādu telefonu, kura numurs man bija iedots kā ierindas programmētāju tālrunis, mēģināju noskaidrot firmas adresi, un iznāca tā, ka mani uzreiz savienoja ar Jums un ka mēs sarunājām tikšanos...

.2191. Ja jau tā, tad piebildīšu dažus vārdus pie svētdienas vēstules. Kā jau tas redzams no tās vēstules, galvenā mana nelaime ir tā, ka man nav pieejams kompjūters (ne IBM PC ne arī vairs «EC

ЭBM», uz kuras ir izgatavotas šīs grāmatas). Daudzus mēnešus ilgi pūliņi visvisādos ceļos tikt pie kompjūtera ir bijuši veltīgi. Bet bez kompjūtera var rakstīt dzejoļus, nu vēl romānus, bet ne darīt to darbu, ko es daru. Šo situāciju vispār es uztveru kā dzīves netaisnību, jo savā sirdī domāju, ka man kompjūters īstenībā ir vairāk vajadzīgs, nekā lielākajai daļai to, kuriem tas ir pieejams, un no kompjūtera manās rokās būtu daudz lielāks labums, nekā citās... Taču tas, protams, nav būtiski: vai nu mazums dzīvē netaisnību?

.2192. Būtiski ir tas, ka es meklēju tādu firmu un tādus vadītājus, kuri saprastu, ka, iedodami man kompjūteru, viņi drīz vien iegūtu SEV lielu, pat ļoti lielu labumu. Nesen es piedāvāju kādai firmai tādu variantu (tas būtībā ir viens no svētdienas vēstulē minētajiem 11 priekšlikumiem): viņi dod mums kompjūteru un pieņem darbā dažus līdzstrādniekus, bet mēs uzrakstām grāmatu par puču, un autortiesības uz to paliek firmai... Viņi sākumā it kā piekrita, bet vēlāk sāka vaidēt: «Cilvēki ir noguruši no politikas... Vai tik pirks?... Bet ja nu nepirks?» – un galu galā atteicās.

.2193. Tā bija nabadzīga firma, un viņi nebija redzējuši manas grāmatas – tas ir vienīgais attaisnojums viņiem manās acīs. Tāpēc piedodiet, Tālberga kungs, ka šīs rūgtās pieredzes mācīts, es tagad sāku ar to, ka nokrauju Jums priekšā astoņas savas grāmatas: ņemiet, skatieties, šķirstiet, pētiet – vai tas cilvēks var rakstīt, vai nevar?

.2194. «Cilvēki ir noguruši no politikas»... Ne jau tādēļ viņi lasīs šo grāmatu, ka tā ir par politiku, bet tādēļ, ka to ir uzrakstījis Valdis Egle (Jūs piedodiet, Tālberga kungs, ka es tagad tā slavīnu sevi, bet dzīve mani ir nostādījusi tik muļķīgā situācijā, ka man nu ir sevi jāpārdod, un katrs tirgotājs jau savu precī liela).

.2195. Paņemiet «Šveiku»²⁵, Tālberga kungs, un atšķiriet to vietu ceturtajā daļā, kur stāv rakstīts: «*tiktāl jau slimais Jaroslavs Hašeks nodiktēja «Krietnā kareivja Šveika dēkas pasaules karā». Romānu turpinājis un pabeidzis Hašeka draugs rakstnieks Karels Vaneks»!* Palasiet dažas lappuses pirms un pēc šīs iezīmes: diena un nakts! Nav... nav! Kaut arī rakstnieks, kaut arī Hašeka draugs – tikai Šveiks vairs nav Šveiks! Tas pierāda, ka ne tik daudz tēma ir svarīga, cik kaut kas tāds, kas piemita vienīgi Hašekam... To varētu nosaukt par «Dieva dzirksti»...

.2196. Tāpēc arī, atvainojiet, Tālberga kungs, es krauju Jums priekšā šīs grāmatas: pētiet pats, skatieties pats, meklējiet pats – ir «Dieva dzirksts» vai nav? Lasīs vai nelasīs? Un no tā tad patiesībā vajadzētu atkarāties Jūsu lēmumam...

.2197. Nu labi, atgriezīsimies pie lietas. Tātad ko es piedāvāju Jūsu firmai? Tajā svētdienas vēstulē ir uzskaitīti 11 varianti, kurus varētu apspriest. Taču lietas būtība faktiski ir viena un tā pati: man ir vajadzīgs kompjūters (vēlams, individuāls un pieejams jebkurā laikā dienu un nakti, brīvdienās un svētkos). Vēlams pieņemt darbā manu komandu (2–4 cilvēki). Protams, tas viss ne jau par velti, bet pret zināmu labumu, ko firma varētu gūt (taču kādu tieši labumu – tas firmai ir jāizvēlas). Firma var, piemēram, iegūt autortiesības uz grāmatu par Rubika puču, kā es to piedāvāju iepriekšējiem partneriem (atļausos atgādināt, ka rubļus iznīcina inflācija, pat dolāri, kaut arī lēnāk, bet krītas tomēr cenā, taču autortiesības nerūsē un nebojājas, bet tikai pieaug vērtībā (protams, ja grāmata laba); tā ir tāda pati kapitāla ieguldīšana, kā, teiksim, labu gleznu uzpirkšana). Bet vispār izvēlieties paši, kādu labumu Jūs varētu no manis gūt...

.2198. Jūsu firma ir kompjūteru firma (vismaz vārds «*software*» it kā uz to norādītu). Mans CDOM ir kompjūterizēta un kompjūteru stilā ieturēta dienasgrāmata, ko uzrakstījis ilggadējs profesionāls programmētājs. Vai tā nav zīmīga sakritība? Mana dienasgrāmata vēl nav izgājusi pasaulē (bet gan jau agri vai vēl izies!). Varbūt tā var parādīties kaut kādā veidā zem firmas «Softverhaus» zīmes. Un izplatīt ne tikai manu vārdu, bet arī firmas nosaukumu?... Varbūt es vēl kļūšu par «Softverhaus» firmas filozofu, kā Hēgelis bija Prūsijas valsts filozofs? Ko gan visu nevar izdomāt, ja fantāzija darbojas...

.2199. Ja firma nevar izdarīt lielus kapitālieguldījumus autortiesībās un reklāmā, tad var izdot žurnālu vai brošūru sēriju pēc tā principa, kā savā laikā iznāca CDOM. Tad kapitālieguldījumi ir samērā nelieli, kapitāla aprīta ātra, un naudu varētu drīz dabūt ar uzviju atpakaļ...

.2200. Tādi visumā ir mani piedāvājumi, bet nav jau zināms, vai firma principā vēlas darboties šādos virzienos. Nu ko, mana lieta piedāvāt, Jūsu – lemt. Ja ne, tad iesim pie citiem...

V. Egle

²⁵ Hašeks Jaroslavs. «Krietnā kareivja Šveika dēkas Pasaules karā».

10. «Dienas» komentētāja gals

§1. Tālākās pūles

.2201. Bija izjukuši visi plāni iegūt kompjūteru caur SWH un daudzām citām firmām, piedāvājot tām uzrakstīt grāmatu par Augusta puču Latvijā un PSRS, kā arī citus pasākumus. Savāktie materiāli (ļoti konspektīvā veidā) tika publicēti «Dienā»²⁶ {L-DIENA.465} {[R-DIENA.513](#)}. Arī šī raksta galviņu es mēģināju izmantot, lai caur avīzi lūgtu palīdzību kompjūtera meklēšanā. Taču «Dienas» redaktora vietniece Inese Zandere (caur kuras «dārziņu» šis materiāls gāja) izsvītvoja visus manus saucienus pēc palīdzības (tas jau sāka mani noskaņot pret viņu – sk. {.2215}).

.2202. Kad arī caur «Dienu» neizdevās pāvirzīt uz priekšu kompjūtera lietu, es griezos pie LNNK vadības. Zemāk, sākot ar punktu {.2205} ir ievietota mana vēstule viņiem, bet no punkta {.2212} – Ineses Zanderes izsvītrotā mana raksta daļa, kura tika atdota LNNK vadībai kā pielikums pie manas vēstules.

.2203. Vēstuli LNNK birojā pieņēma Mirdza Vītola, – toreizējā LNNK lietvede – un tajā pašā dienā izskatīja manā klātbūtnē kaut kādā «saimnieciskās padomes» sēdē (neatceros precīzu nosaukumu, bet lielā LNNK Padome tā nebija). LNNK piekrita dot man iespēju ievadīt un glabāt savus tekstus viņu «Makintošā». Tomēr tas nebija tas, ko es gribēju – man vajadzēja iespēju programmēt un, vēlams, IBM PC datorā.

.2204. Drīz pēc tam viens no LNNK Padomes locekļiem – Severīns Dūms – pateica man, ka LNNK vadībā daudzi šķendējoties par maniem rakstiem «Dienā», konkrēti par rakstu «Līdzsvars»²⁷, un piekodināja, lai es vairāk tā nerakstot, savādāk man neļaušot lietot datoru. Tad es galīgi atteicos no sadarbības ar LNNK.

§2. Vēstule LNNK vadībai

1992.01.09 14:40 ceturtdiena
(pēc 1 mēneša, 14 dienām, 19 stundām, 19 minūtēm)

.2205.

LNNK vadībai

Valdis Egle, «Dienas» komentētājs

.2206. Šai vēstulei Pielikumā Nr.1 ir pievienots vakar, 8. janvārī «Dienā» publicētais manis sagatavotais materiāls²⁸ par puča laika notikumiem Latvijā un Krievijā. Pielikumā Nr.2 ir dots materiāla galviņas faktiskais teksts (izlaistas ir tās vietas, kuras redakcija nebija izmainījusi un kuras sakrīt ar avīzes tekstu).

.2207. No šiem pielikumiem ir redzams, ka manis uzrakstītās šī materiāla galviņas būtība bija aicinājums Latvijas organizācijām vai firmām palīdzēt ar kompjūteriem (un varbūt ne tikai ar tiem) radīt grāmatu, kurā detalizēti un saistoši būtu aprakstīta Latvijas visjaunākā vēsture. Redzams arī, ka «Dienas» redakcija šo manu aicinājumu bloķēja.

.2208. Nevarēdams vērsties caur presi vienlaicīgi pie visām Latvijas organizācijām un firmām, es ar šo vēstuli griežos speciāli pie LNNK un lūdzu tās vadību pārdomāt:

.2209. 1) vai tā būtu ieinteresēta šādas grāmatas radīšanā;

.2210. 2) kādu tieši palīdzību tā varētu man piedāvāt, ja atbilde uz 1. jautājumu būtu pozitīva.

V. Egle

§3. Raksta galviņas izsvītrotā daļa

1991.12.15 22:27 svētdiena
(pirms 24 dienām, 16 stundām, 13 minūtēm)

.2211. Pielikums Nr.2

Tās divas nedēļas

Valdis Egle

.2212. Aizejošā gada galvenais notikums neapšaubāmi bija (...). Bet informācijas bija tik daudz, ka tā neietilpa nekādos avīzes materiāla ietvaros. Tad mēs nolēmām uzrakstīt par to visu grāmatu ar nosaukumu «Krahs». Mums likās vilinoši katru epizodi, kura zemāk pieminēta vienā teikumā, izvērst

²⁶ Egle V. «Tās divas nedēļas...». «Diena» 1992.01.08.

²⁷ Egle V. «Līdzsvars». «Diena» 1992.02.01. {[R-DIENA.861](#)}

²⁸ Egle V. «Tās divas nedēļas...». «Diena» 1992.01.08.

grāmatā līdz veselai nodaļai (...). Bet tāda tipa manuskriptu var veidot tikai ar kompjūteru, taču iegūt to savā rīcībā mums, neskatoties uz visām pūlēm, tā arī neizdevās, un oktobrī darbs apsīka...

.2213. Tagad, aizvadot gadu, kurš neapšaubāmi kļuvis leģendārs, mēs drukājam daļu no toreiz, septembrī savāktā materiāla. Iespējams, ka vēlāk ienākušās informācijas gaismā viena otra detaļa šeit ir novecojusi vai izrādīsies neprecīza. Bet labosim mēs to tikai tādā gadījumā, ja atsāksim darbu pie grāmatas «Krahs». Bet atsāksim to mēs tikai tad, kad iegūsim savā rīcībā kompjūteru. Un ja kāds vēlētos mums palīdzēt šādas grāmatas radīšanā un uz zināmiem noteikumiem (par kuriem mēs vienotos) varētu dot mums kompjūteru, tad lūdzu zvanīt man pa telefonu 558447.

.2214. Zemāk publicēto hroniku radīšanā piedalījās (...).

§4. Konflikts ar Inesi Zanderi

.2215. Konflikts ar Galvenā redaktora vietnieci Inesi Zanderi, iesācies jau ar to, ka arī viņa (tāpat kā visi iepriekšējie) nobloķēja manus centienus tikt pie kompjūtera {2201}, ātri vien auga apmēros. Nākošo stimulu tam deva Latvijas Valsts statistikas komitejas priekšsēdētāja vietnieka Ulda Ušacka vēstule «Dienai» {2223} par manu rakstu²⁹.

.2216. Vēstuli parādīja man, un es teicu, ka to nevajag publicēt, jo tur ir sarakstītas muļķības (publicēta taču tiek tikai necīga daļa no visām avīzes saņemtajām vēstulēm). Taču Zandere atbildēja, ka TĀDA vēstule ir jāpublicē. Tad es uzrakstīju «Piebildi, ja publicēt» {2234}, kur lakoniski (avīzē plaši izvērsties, kā es to izdarītu savā žurnālā CDOM, es, protams, nevarēju) izklāstīju galvenās Ušacka aplamības. Uzrakstīju arī zīmīti {2240} Gintam Jēgermanim – toreizējam «Dienas» komentētāju korpusa vadītājam.

.2217. Tomēr, pretēji manām prasībām, Zandere Ušacka vēstuli publicēja, un publicēja bez manas «Piebildes». Tādējādi avīze bija nostājusies pret SAVU komentētāju un pati izdarījusi to, ko varētu gaidīt no kāda konkurentu vai politisko pretinieku laikraksta.

.2218. Visvairāk Ušacka vēstulē mani kaitināja tas, ka tajā pat vārds «atbilde» bija ielikts pēdējās {2226}, it kā manu rakstu pat par atbildi dēvēt nemaz nevarētu. Slikta atbilde, laba atbilde, īsa atbilde, gara atbilde, – visas taču ir atbildes. Tas, ka vēstules autors (vai autori) liedza manam rakstam pat tiesības saukties par atbildi, liecina ne tik daudz par rakstītāu stulbumu, cik par viņu naidu un vēlēšanos mani pazemot. Mans raksts bija diezgan polemisks un vērst pret interfrontisko domāšanu. Man jau toreiz šķita (un arī tagad šķiet), ka Ušackis nebija īstais vēstules autors, ka viņš to tikai parakstīja, bet ka īstās autores bija kādas viņa Komitejas interfrontiski noskaņotas darbinieces (nezin kādēļ man vienmēr ir licies, ka rakstītājas ir tieši sievietes, – varbūt lielā aplamību skaita dēļ).

.2219. Par to, ka vēstule sākotnēji ir bijusi uzrakstīta krieviski un tikai tad tulkota latviski, liecina vairākas teksta īpatnības. Piemēram, punktā {2233} frāze «*veidot adekvātu praktiskajai īstenībai sabiedrisko domu*» latviski ir kroplīga un neveikla, bet toties krieviski tās burtisks tulkojums skan pavisam gludi: «*формировать соответствующее практической действительности общественное мнение*».

.2220. Un lūk, šajā sadursmē Inese Zandere un līdz ar to visa «Diena» nostājās manu politisko pretinieku pusē. Zanderes nodevība bija pēdējais piliens, kurš pārpildīja jau tā visai pilno neapmierinātības kausu: «Dienā» manus rakstus pastāvīgi kropļoja, taisīja iespraudumus it kā manā vārdā utt.; jau agrāk es biju rakstījis vairākus protestus {DIENA.2380}, {DIENA.2776}, kuri redakcijā gāja no rokas rokā...

.2221. Šis incidents ar Ušacka vēstuli faktiski bija lūzuma punkts, pēc kura es vairs iekšēji negribēju būt šīs avīzes komentētājs. Es gribēju rakstīt tāpat kā agrāk, – sava žurnāla CDOM laikos – kad galīgais teksts satur visu to un tieši to, ko es esmu uzrakstījis, un kad es pats lemtu, ko publicēt manā izdevumā un ko ne.

.2222. Drīz vien Zandere atkal sakropļoja manu kārtējo rakstu³⁰, izsvītrodama manu tekstu un ielikdama vietā savu. Es atkal uzrakstīju daiļrunīgu «Protestu» {2241}. Kaut gan tā beigās es it kā atstāju ceļus izlīgumam {2274}, tomēr faktiski attiecības ar Inesi Zanderi bija pilnīgi sabojātas un, cik atceros, mēs ar viņu vairs nekad netikām sarunājušies līdz pat manai (drīzajai) aiziešanai no laikraksta «Diena».

²⁹ Egle V. «Atbilde Sergejam Rubļevskim». «Diena» 1991.12.28. {R-DIENA.481}

³⁰ Egle V. «Moldova». «Diena» 1992.02.22.

§5. Ulda Ušacka vēstule

1992.01.08

.2223. Godātā «Dienas» redakcija!

.2224. 1991. gada 28. decembra «Dienas» rubrikā «Komentāri» nodrukāta Valda Egles publiska atbilde uz avīzē «SM-segodņa» ievietoto S. Rubļevska rakstu «Vesela sabiedrība nemēģina celt slimu valsti»³¹.

.2225. Parasti komentāru rubrikā «Diena» līdz šim drukājusi kvalificētus un uz patiesas informācijas bāzētus argumentētus viedokļus.

.2226. To, diemžēl, nevar teikt par V. Egles «atbildes» ekonomisko, konkrēti – demogrāfisko iedaļu.

.2227. Līdz šim tika uzskatīts, ka mēs visi esam ārkārtīgi kompetenti lauksaimniecības jautājumos... Daudziem, arī V. Eglem šķiet, ka tikpat kompetenti mēs visi esam arī ekonomikā. Kādi tam ir rezultāti lauksaimniecībā, redzams visai uzskatāmi. Bet ekonomikā, tai skaitā arī demogrāfijā?

.2228. Neuzskatot par nepieciešamu palīdzēt S. Rubļevskim atbildēt uz V. Egles jautājumiem, tomēr ieteicu «atbildes» autoram ieskatīties arī kādā no Latvijas pieredzējušāko demogrāfu publikācijām. Piemēram, kā datu avotu par atsevišķu Latvijas tautību iedzīvotāju dzimstības līmeni var nosaukt rakstu 1991. g. 7. decembra «Latvijas Jaunatnē».

.2229. Savukārt man jājautā V. Eglem, kur viņš ņēmis datus, ka starp jaundzimušajiem latvieši bija 16%», kas ir galīgi kļūdaini?

.2230. Pēc dzimtsarakstu reģistrācijas iestāžu dokumentiem, uz kuriem balstās arī demogrāfiskā statistika, 1985. gadā latviešu bija 51,2%, 1989. gadā – 53,9%, 1990. gadā – 56,5% no visu dzimušo bērnu kopskaita (uzskaitē notiek pēc mātes tautības). Šie un daudzi citi dati, kas raksturo demogrāfisko situāciju mūsu valstī, atrodami Valsts statistikas komitejas ikgadējā statistikas biļetenā «Iedzīvotāju dabiskā kustība un migrācija Latvijā», ar kuru V. Egle var iepazīties lielākajās Rīgas bibliotēkās vai Valsts statistikas komitejā.

.2231. Pārlietu rožainas ir V. Egles cerības, ka skaidrību par «īsto demogrāfisko situāciju Latvijā» varēs gūt tikai no iedzīvotāju reģistra. Atbilstoši Augstākās Padomes pieņemtajam likumam tas pirmkārt ir iecerēts LR pilsoņu kopuma apzināšanai. Kā V. Egle domā savākt datus par «atbildē» pieminētajiem faktiski Latvijā dzīvojošajiem neuzskaitītajiem iebraucējiem?

.2232. Manuprāt, pēc iedzīvotāju reģistra datiem latviešu īpatsvars valsts iedzīvotāju kopskaitā vismaz sākotnēji (tādēļ, ka nebūs savākti dati par visiem cittautiešiem) varētu būt pat augstāks nekā attiecīgais 1989. gada tautas skaitīšanas rādītājs (52,0%).

.2233. Diezin vai šāds komentārs var veidot adekvātu praktiskajai īstenībai sabiedrisko domu delikātajā starpnacionālo attiecību jautājumā.

Uldis Ušackis
Valsts statistikas komitejas
priekšsēdētāja vietnieks
08.01.92

§6. Piebilde, ja publicēt

1992.01.15 13:05 trešdiena
(pēc 30 dienām, 14 stundām, 38 minūtēm)

.2234. Rubļevska raksts³² tika publicēts 1991. g. 28. novembrī; es savu atbildi uzrakstīju 29. novembrī, atdevu redakcijai un vairāk ar šo lietu nenodarbojos, tādēļ 7. decembra materiāls «Latvijas Jaunatnē» to vairs neietekmēja. Uzreiz nenopublicēto rakstu novecošana ir problēma, kuru šeit neskaršim, jo tā nav tik vienkārša. Man ir prieks, ka Ušacka kunga dati par latviešu dzimstību tagad ir parādījušies ne tikai viņa pieminētajā statistikas biļetenā, jo V. Egle jau nu vēl varētu aizstaigāt uz «lielākajām Rīgas bibliotēkām» vai statistikas komiteju, bet vairums lasītāju gan ne. Jo lielāks man ir prieks par šo datu saturu. Taču tonis, kādā Ušacka kungs izsaka savus aizrādījumus, man liekas

³¹ Рублевский Сергей. «Здоровое общество не пытается строить большое государство». «СМ-сегодня» 1991.11.27.

³² Рублевский Сергей. «Здоровое общество не пытается строить большое государство». «СМ-сегодня» 1991.11.27.

aizskarošs, tāpēc, būdams pieredzējis sofists, atļausos atzīmēt, ka vēstule satur vismaz četras loģiskas kļūdas.

.2235. 1) Es nekad neesmu apgalvojis, ka jaundzimušo latviešu īpatsvars ir 16%. Es tiku apgalvojis, ka šādi dati ir figurējuši latviešu presē. Mans apgalvojums būtu nepareizs tad, ja šādu datu presē nekad nebūtu bijis. Par šo datu pareizību es neizteicu neko, izņemot šaubas intonācijā. Mana gala tēze bija tāda, ka daudzi latvieši ir nobažījušies par savas tautas nākotni. Šī tēze būtu aplama tad, ja nobažījušos latviešu būtu maz, vai tādu nebūtu nemaz.

.2236. 2) Es nedomāju vākt datus par neuzskaitītajiem iebraucējiem. Ar to nodarbosies, cik man zināms, Pilsonības un imigrācijas departaments.

.2237. 3) Ja arī pirmkārt Reģistrs «ir iecerēts LR pilsoņu kopuma apzināšanai», tad tas vēl nenozīmē, ka otrkārt tas nevarētu uzskaitīt arī tos, kas vēlas saņemt medicīnisko palīdzību, autovadītāja tiesības utt.

.2238. 4) Ušacka kungs apgalvo: «*V. Eglem šķiet, ka kompetenti mēs visi esam arī ekonomikā*». Es apgalvoju, ka man tā nešķiet. Es gribētu, lai Ušacka kungs pierāda savu apgalvojumu.

Valdis Egle, «Dienas» komentētājs

§7. Zīmīte Gintam Jēgermanin

1992.01.15 14:44 trešdiena
(pēc 1 stundas, 39 minūtēm)

.2239. Gint!

.2240. Šis Uldis Ušackis nav gudrs cilvēks. Viņš nav spējīgs nedz precīzi saprast, ko autors apgalvo savā rakstā un ko neapgalvo (piemēram, par tiem 16%), nedz arī pats izvairīties no izteicieniem, kuri ir loģiski muļķīgi un kurus viņš nevarētu aizstāvēt, līdzko es tiem uzbruktu (piemēram, kad viņš izrunājas par to, kas MAN šķiet). Taču viņa muļķību analīze avīzē izskatītos kā tāda sīka kašķēšanās, un redakcijas vietā es to nepublicētu un vispār nereaģētu uz viņa vēstuli. Bet ja jūs gribat tomēr publicēt, tad TIKAI kopā ar manu atbildi.

V.E.

§8. «Sestdienas» redakcijai protests

1992.02.26 09:39 trešdiena
(pēc 1 mēneša, 10 dienām, 18 stundām, 55 minūtēm)

.2241. «Sestdienas» redakcijai

Valda Egles

protests.

.2242. Izsaku protestu «Sestdienas» pielikuma redakcijai sakarā ar to, ka manā rakstā³³, to publicējot 22. februāra avīzē, divās vietās mani apgalvojumi bija mainīti uz diametrāli pretējiem. Pirms izskatīt šīs vietas pēc būtības, es gribētu norādīt sekojošo.

.2243. Cilvēku lielākajai daļai nav tik attīstīta un izkopta loģiskā domāšana, lai viņi varētu gan paši izvairīties no neprecizitātēm savos izteicienos, gan arī saprast un novērtēt, kad kāds cits izsakās precīzi. Šī cilvēces lielākā daļa zemāk tiks saukta par Vairākumu (ar lielo burtu). Citiem, turpretim, šī loģiskā domāšana ir ļoti attīstīta, un tāpēc viņi gan paši izsakās ar ārkārtīgu precizitāti (ārkārtīgu priekš Vairākuma, bet dabisku priekš viņiem pašiem), gan arī jebkura sveša neprecizitāte tiem uzreiz duras acīs. Šī cilvēces daļa zemāk tiks saukta par Mazākumu.

.2244. Procentuālās attiecības starp Vairākumu un Mazākumu, protams, ir atkarīgas no kritērija: kad cilvēka loģisko domāšanu uzskatīt par attīstītu un kad par neattīstītu. Taču, pat ja šo kritēriju izvēlētos tādu, ka Vairākumā tiktu ieskaitīti 99% Latvijas iedzīvotāju, bet Mazākumā tikai viens no simta, arī tad es ietilptu Mazākumā un nebūtu tur pēdējais. Es negribu izcelt sevi, bet tikai paskaidrot, kādēļ mani teksti ir neparasti precīzi (no vidēja cilvēka viedokļa raugoties), kādēļ Vairākuma cilvēki bieži vien nesaprot šo precizitāti, saskatot manos izteicienos kļūdas, un kādēļ viņu mēģinājumi labot manu tekstu vairumā gadījumu noved pie īstām kļūdām.

³³ Egle V. «Moldova». «Diena» 1992.02.22. {[R-DIENA.886](#)}

.2245. Kopš 1979. gada beigām (tātad vairāk nekā 12 gadus) man nācās vest (reizēm visai niknas) rakstiskas loģiskas cīņas ar dažādiem pretiniekiem un par dažādām lietām. Vislielākā no šīm kaujām bija apmēram četrus gadus ilgā t.s. «Kantoriāna» {CANTO} – cīņa ap Kantora teorēmu ar diviem Latvijas (tad vēl Valsts) Universitātes matemātikas pasniedzējiem, zinātņu kandidātiem. Viņi šo cīņu zaudēja, un ja kāds tam netic, tad es varu viņam piedāvāt izlasīt divus biezus sējumus ar «Kantoriānas» protokolliem (jo viss notika rakstiski). Ir bijušas arī daudzas citas loģiskas cīņas. Visu šo 12 gadu laikā nevienam vēl nav izdevies atklāt un uzrādīt kādu kļūdu manos tekstos (kaut gan uzbrukumu un apvainojumu, protams, ir bijis simtiem). Ar to es negribu teikt, ka vispār nekad nekļūdus (viena kļūda šajos 12 gados tomēr bija, taču to es atklāju un uzrādīju pats). Ar šo es gribu tikai teikt, ka kļūda Valda Egles tekstā – tas nav vis kaut kas līdzīgs vieglprātībām Vairākuma cilvēku izteicienos. Loģiska, būtības kļūda (ne jau vienkārša pārrakstīšanās) manā tekstā – tas ir kaut kas ārkārtējs, un tāpēc ir ļoti ļoti rūpīgi jāpārbauda, vai tā patiešām ir kļūda.

.2246. Tipiska šajā ziņā bija Ušacka vēstule no Statistikas komitejas. Būdams Vairākuma pārstāvis, pie tam loģikas ziņā ne jau tas labākais, viņš nemaz nebija sapratis, par ko ir runa manā rakstā, bet pats vienā lappusē ielaida četras smagas loģiskas kļūdas, kuras «Kantoriānas» laikos ļautu man desmitiem lappusēs tās izanalizēt, demonstrēt lasītājiem un tad pēc patikas izsmiet. Protams, avīzē neviens tādu sacerējumu neievietotu, tāpēc uzrakstīju atbildei tikai vienu lappusīti koncentrēta teksta, kurš savas saspiesības dēļ Vairākuma pārstāvjiem droši vien nebija sevišķi saprotams, un neiebilda arī, kad pat to nedrukāja. Tajā atbildē es sevi nosaucu par «pieredzējušu sofistu» {.2234}. Īstenībā, protams, pēc šiem 12 loģisku cīņu gadiem sevi es uzskatu par pieredzējušu loģiķi un joprojām apgalvoju: Ušackis bija puīselis, salīdzinot ar maniem iepriekšējiem pretiniekiem (tie vis netaisīja vienā lappusē četras primitīvas loģiskas kļūdas!), un sasist viņu lupatās man būtu dažu pie rakstāmgalda pavadītu stundu jautājums.

.2247. Lūk, to visu vajadzētu zināt tiem, kas grib ķerties klāt manam tekstam. Būdams izteikts Mazākuma pārstāvis, es praktiski nekad neizsaku neko tādu, ko nevarētu aizstāvēt. Kad es rakstu, galvā man paralēli visu laiku darbojas kontrole: «Kā es aizstāvēšu šo izteicienu, ja tam kāds uzbruks?». Un ja man nav dziļas un pamatīgas apgalvojuma aizstāvēšanas varianta, tad es gluži vienkārši to nerakstu vai arī formulēju tādā veidā, kādā to ir iespējams aizstāvēt. Piemēram, šīs rindkopas otrajā teikumā vārdiņš «praktiski» pirms «nekad» nebūt nav liekvārdība, bet ir ārkārtīgi svarīgs: apgalvojums «nekad neizsaku» būtu ļoti apdraudēts, jo ej nu sažini – varbūt, ka es kaut kur kaut kad kaut ko neaizstāvēmu arī pasaku. Turpretī apgalvojums «praktiski nekad neizsaku» ir aizstāvams pat tajā gadījumā, ja kaut kur kaut kad kaut kas vieglprātīgs tomēr ir pateikts (daudzi Vairākuma pārstāvji droši vien būs pārsteigti, ka tā vispār var domāt un rakstīt, bet man tā ir norma).

.2248. Tādēļ arī nav brīnums, ka līdzko mana teksta vietai kāds uzbrūk, man tūdaļ aizstāvībai ir gatava tāda piecstāvu vai desmitstāvu argumentu piramīda, kāda Vairākuma pārstāvim varbūt pat sapņos nav rādījusies (un tādēļ arī man ļoti nepatīk, ka manā tekstā kaut ko groza, jo parasti šo grozījumu rezultātā teksts kļūst neaizstāvams, kaut gan nodrukāts it kā manā vārdā).

.2249. Tagad pāriesim pie raksta par Moldāviju (starp citu, nosaukumu «Moldāvija» redakcija bija nomainījusi ar «Moldova», kaut gan arī te mana vārdu izvēle nebija nejauša. Pirmkārt jau es vispār neatzīstu kādas valsts parlamenta tiesības lemt, kā šai valstij jāsaucas latviešu (vai krievu) valodā. Tad jau Bonnas, Londonas vai Stokholmas parlamenti arī varētu prasīt, lai mēs viņu valstis saucam par Doičlandi, Ingrandi vai Sverigu. Un, otrkārt, ja arī atzīt Moldovas jauno nosaukumu, tad šis vārds iegūst latviešu valodā modernu skanējumu, kamēr vārdam «Moldāvija» paliek senatnīguma pieskaņa. Līdz ar to vārdu izvēle norāda, ko es dotajā brīdī akcentēju: mūsdienu dzīvi vai pagātņi. Tādējādi, izvēlēdamies rakstam nosaukumu «Moldāvija», es pasvītēju senatnes, vēstures lomu šajā rakstā. Nomainot nosaukumu, jūs līdz ar to pārnesāt akcentu uz mūsdienām).

.2250. Tālāk, divās vietās mani izteicieni tika mainīti uz pilnīgi pretējiem. Pirmā izmaiņa bija tekstā «*Sabiedrotās lielvalstis (Anglija, Francija, Itālija), neskatoties uz visām rumāņu diplomātijas pūlēm, šo aneksiju atzina tikai 1920. gada 28. oktobrī*». Acīmredzot teiciens «neskatoties uz visām (...) pūlēm» tika atzīts par pārāk burtisku tulkojumu no krievu valodas un aizstāts ar «ņemot vērā visas (...) pūles» (man gan nav sava latviešu teksta kopijas, tāpēc iespējams, ka toreiz tulkojot es izteicos mazliet savādāk nekā šeit nocītēju, bet pateikt tā, kā tas ir avīzē, es jau nu noteikti nevarēju, jo tas ir nelōģiski. Pirmkārt jau avīzes teicienā ir iekšēja pretruna: «... ņemot vērā visas rumāņu diplomātijas pūles, atzina tikai 1920. gada...». Vairākuma pārstāvis varbūt te nekā sevišķa neredz, bet man tas duras acīs ne mazāk kā «*contradictio in adjecto*». Otrkārt, grozītais izteiciens ir nepareizs pēc savas būtības, jo Sabiedrotie atzina Besarābijas pievienošanu TIKAI 1920. gada (un nevis 1918.!) beigās neskatoties uz, neraugoties uz, pretēji rumāņu diplomātijas pūlēm (kura gribēja to panākt jau 1918. un 1919. gadā).

.2251. Lieta tur bija tāda: 1918. gada 8. aprīlī sfatulcērijs (Besarābijas parlaments – red.) nobalsoja par Besarābijas pievienošanu Rumānijai. Taču pati Rumānija tajā laikā atradās katastrofālā stāvoklī. Galvaspilsēta un puse valsts bija vāciešu un viņu sabiedroto okupēta. Otra puse turējās tikai ar krievu karaspēka palīdzību, bet Krievija pirms mēneša (3. martā) bija parakstījusi Brestas mieru un izstājusies no kara. Viena turēties Rumānija nevarēja, un tādēļ 7. maijā faktiski padevās «ass valstīm», parakstot separātu mieru. Tolaik Rumānijai bija pavisam cits izskats nekā tagad, un tā bija divreiz mazāka, taču arī vēl no tām zemēm atdeva Austrijai un Bulgārijai lielus apgabalus. Toties Vācija, Austrija un to sabiedrotās atzina šajā līgumā Besarābijas pievienošanu Rumānijai. Tā bija šīs pievienošanas pirmā starptautiskā atzīšana. Kad pēc pusgada padevās pašas Vācija, Austrija, Turcija u.c., 7. maija mierlīgumu anulēja, visu Rumānijai atņemto atdeva atpakaļ un vēl no Austrijas nodeva tai Transilvāniju, Bukovinu un Banatu (tā ka Rumānija ieguva savu tagadējo apveidu). Šīs pievienošanas Versaļas miera konference nekavējoties atzina, un Rumānijai tur nekādu problēmu nebija, turpretim krietni agrāk (un visumā brīvprātīgi) izdarīto Besarābijas pievienošanu Versaļa atzīt atteicās, lai arī kā Rumānijas delegācija tur centās.

.2252. 1919. gada 8. februārī «Rumānijas jautājuma» komisija Versalā pieņēma lēmumu, ka nedrīkst pārkāpt Krievijas teritoriālo neaizskaramību. Pēc pusotra mēneša rumāņi panāca, ka 22. martā komisija mīkstināja savu viedokli un noteica, ka jānotiek atsevišķām krievu–rumāņu sarunām šajā jautājumā. 26. maijā notā Kolčaka valdībai Sabiedrotie paskaidroja, ka sarunām jānotiek tikai par rumāņu apdzīvoto Besarābijas daļu, bet 2. jūlijā Antantes ārlietu ministru apspriede atgriezās pie sākotnējās formulas: «Krievijas teritoriālā integritāte nav aizskarama», un tā nu rumāņi atkal nebija neko panākuši. Un lūk, tikai 1920. gada 28. oktobrī, kad bija sakautas visas Sabiedroto atzītās Krievijas valdības (Kolčaks, Deņikins, Vrangelis u.c.), Sabiedrotie piekrita atdot Besarābiju Rumānijai (un arī tad ASV atteicās to darīt, tā ka bija no trim galvenajām lielvalstīm jāiztiekt tikai ar Anglijas un Francijas piekrišanu vien). Tā, lūk, bija ar tām «rumāņu diplomātijas pūlēm».

.2253. Šo grozījumu manā tekstā izdarīja, jādomā, korektore un, kaut arī tas ir muļķīgs, es tā vien dēļ neietu rakstīt šo protestu, bet ja nu reiz rakstu, tad arī pieminēju. Šis gadījums var arī derēt par piemēru tam, cik vieglprātīgi Vairākuma pārstāvji maina manu tekstu un cik dziļi es varu aizstāvēt katru savu vārdu.

.2254. Tagad pāriesim pie galvenā jautājuma – pie gagauzu pārkrievošanās. Šo grozījumu izdarīja ne jau nu korektore.

.2255. Ar to gagauzu literatūru stāvoklis ir tāds: rakstības gagauziem nebija, un līdz mūsu gadsimta sākumam nekādi pierakstīti teksti gagauzu valodā neeksistēja. Gadsimta pirmajos gados Besarābiju apmeklēja Moškova ekspedīcija, kura savāca un pierakstīja (fonētiskā transkripcijā) gagauzu folkloras materiālus, kurus akadēmiķis V. Radlovs 1904. gadā izdeva Sankt-Pēterburgā kā sērijas «Образцы народной литературы тюркских племен» 10. sējumu «Наречия бессарабских гагаузов (тексты)». Tas bija pirmais un līdz pat šai dienai klasisks gagauzu literatūras piemineklis.

.2256. 1929. gadā (tad vēl jaunais – 31 gads) padomju «tjurkoloģijas tēvs» K. Dmitrijevs pārbaudīja Moškova transkripciju (un atzina par ļoti precīzu) un tālāk rakstīja: «Эволюция гагаузского языка в связи с его ассимиляцией другими языками стоит на грани почти что полного исчезновения, так как молодое поколение гагаузов, имеющих среднее и даже высшее образование, чаще пользуются другим языком, чем своим собственным» («Gagauzu valodas evolūcija sakarā ar tās asimilāciju citās valodās, atrodas uz gandrīz pilnīgas izzušanas sliekšņa, jo gagauzu jaunā paaudze, kuriem ir vidējā vai pat augstākā izglītība, biežāk lieto citu valodu, nevis savējo» – red.) (citēts no izdotā pēc Dmitrijeva nāves viņa rakstu krājuma: Дмитриев Н.К. *Строй тюркских языков*. Изд-во Восточной литературы, М., 1962, с.204). Besarābijas gagauzi tajā laikā dzīvoja Rumānijas valstī.

.2257. Kad Moldāviju atkal pievienoja Krievijai un beidzās karš, tas pats Dmitrijevs, tikai tagad jau paveca ZA korespondētājloceklis, 1950. gadā PSRS ZA Valodniecības institūtā Maskavā nodibināja «gagauzu pētniecības komisiju», kura izstrādāja pirmo gagauzu rakstības projektu. Tomēr Staļina ierēdņi atzina to par nevajadzīgu, un tas netika realizēts. Tikai pēc Staļina nāves 1953. gadā un Dmitrijeva nāves 1954. gadā Hruščovs 1957. gadā atļāva ievest gagauzu rakstību, kas tika oficiāli izdarīts ar MPSR AP Prezidija 1957. gada 30. jūlija lēmumu.

.2258. Tomēr stāvoklis jau bija diezgan bēdīgs. PSRS ZA Mikluho-Maklaja v.n. Etnogrāfijas institūta 1964. gadā izdots fundamentālais darbs «Народы Европейской части СССР» rakstīja: «Хозяйственная деятельность, быт, культура гагаузов (..) близки к быту и культуре всех бывших колонистов Приазовья (..). Гагаузский язык сохраняется еще в семейном быту среди лиц старшего и среднего поколений, дети его уже не знают» (т.2, с.835–836) («Gagauzu saimnieciskā darbība, sadzīve, kultūra (..) ir tuvas visu bijušo piezovas kolonistu sadzīvei un kultūrai (..). Gagauzu

valoda saglabājas vēl ģimenes sadzīvē starp vecākās un vidējās paaudzes personām, bērni to vairs nezina» – red.).

.2259. Tas bija nodrukāts 1964. gadā, pirms 28 gadiem, tātad pirms veselas paaudzes. Tas bija nodrukāts fundamentālā pētījumā padomju laikā, kad vispār mazo tautu faktisko stāvokli un to pārkrievošanas tendences slēpa, rādot «laimīgo dzīvi», «kultūras uzplaukumu», nacionālās dejas tautas tērpos utt.

.2260. Arī mūsdienu presē vairākkārt ir izteikti apgalvojumi par gagauzu pārkrievošanos, taču tagad atrast un nocītēt šos rakstus nav iespējams un nav arī vajadzīgs, jo tiem nebija liela loma mana viedokļa veidošanā. Daudz būtiskāki bija abi augstāk citētie avoti, kurus es uzskatīju par pietiekoši autoritatīviem, lai atļautos to aizsegā izteikt savus apgalvojumus.

.2261. Tajā pašā 1964. gadā tika izdota Dmitrijeva skolnieces L. Pokrovskas sarakstītā «Gagauzu valodas gramatika» (Покровская Л.А. *Грамматика гагаузского языка*. Академия Наук СССР, Институт языкознания. «Наука», М., 1964). Šīs grāmatas ievadā autore uzskaita visus tai pieejamos tekstus gagauzu valodā (t.i. – praktiski visu gagauzu literatūru):

.2262. 1) Moškova savākto materiālu sējums (С.-Пб., 1904);

.2263. 2) 1910–1930. gados Kišiņevā izdotie reliģisko tekstu tulkojumi gagauzu valodā, iespiesti sākumā krievu, pēc tam rumāņu burtiem;

.2264. 3) 1958–1960. g. Kišiņevā izdotās mācību grāmatas:

a) «Ābece» (1958),

b) «Dzimtā valoda» (pirmsskolas bērniem; 1959),

c) «Dzimtā valoda» I klasei (1959),

d) «Dzimtā valoda» II klasei (1960),

e) «Aritmētika» I klasei (1959),

f) «Gramatika» II klasei (1960);

.2265. 4) Avīzes «Молдова социалистэ» pielikums gagauzu valodā ar rakstu, stāstu un dzejoļu sēriju;

.2266. 5) Folkloristiski-literārs krājums «Буджистан сеслап» («Budžistanas balsis», viena grāmata);

.2267. 6) Avīze, kura iznāca no 1957. līdz 1960. g.;

.2268. 7) desmit npublicēti gagauzu ciemu iedzīvotāju rokraksti;

.2269. 8) viena privāta vēstule.

.2270. Turpmākajos gados tika izdoti tie Pokrovskas pieminētie desmit npublicētie rokraksti un arī jauni darbi. Parādījās grupa gagauzu valodā rakstošu cilvēku, starp kuriem pirmo vietu ieņem Dioniss Tanasoglu. Viņš ir punktā {2264} «f» pieminētās «Gramatikas» autors, filologs, beidzis Kišiņevas universitāti, zinātņu kandidāts, viens no gagauzu rakstības izstrādātājiem. Tomēr šī filologu grupa, lai arī cik slavējami būtu tās centieni, nespēja būtiski mainīt stāvokli simttūkstoš cilvēku lielajā gagauzu masā.

.2271. Kad es rakstīju savu darbu «Dienai», man šis stāvoklis visumā bija skaidrs, jo gan Dmitrijeva, gan Pokrovskas, gan arī Mikluho-Maklaja institūta darbus es biju ja nu ne gluži izstudējis, tad vismaz apskatījis gan, un rakstot zināju, kādā veidā es savu tēzi par gagauzu pārkrievošanos aizstāvētu, ja kāds tai uzbruktu (tagad šeit šis plāns ir realizēts). Pati tēze, kā parasti, bija noformulēta aizstāvamā veidā. Nebija teikts, ka VISI gagauzi ir aizmirsuši «savu turku valodai līdzīgo izlokšni», bet gan ka lielākā daļa no viņiem to nezina. Tādējādi gagauzu literatūras eksistence nav pretrunā ar manu tēzi (var jautāt, cik liela gagauzu daļa prot izlasīt to, ko raksta tā filologu grupa, cik lieli ir metieni un cik lielu daļu no tiem izpērk). Jādomā, ka «gagauzu literatūra» varēja eksistēt tikai ar valsts dotācijām un droši vien dažiem tā bija ērts iztikas avots.

.2272. Tajā tekstā, kuru ielika manis teikto vārdu vietā, bija pieminēta arī «padomju impērija», kurā gagauzi bijuši spiesti apmeklēt krievu skolas. Šeit nu gan būtu nevietā runāt par gagauzu apspiešanu «padomju impērijā», un es tā nekad nebūtu teicis. Latviešu kultūra, kura pastāvēja ilgi pirms padomju laika, patiešām tika nomākta pēc 1940. gada, bet gagauziem taču pirms «padomju impērijas» nebija pat rakstības, toties 1957. gadā (apmēram ap to laiku, kad pie mums Pelše sāka izspiest visu latvisko) viņiem gandrīz vai mākslīgi radīja rakstību un atvēra valsts dotācijas literatūras uzturēšanai.

.2273. Tādējādi gagauzu pārkrievošanās jautājumā es palieku pie sava viedokļa. Pat ja man nebūtu taisnība un mūsdienu gagauzu lielākā daļa tomēr prastu savu senču valodu, – arī tad situācija nav tik viennozīmīga, jo manā pusē ir ļoti autoritatīvas grāmatas, un nevar tā vienkārši ņemt un mainīt manu apgalvojumu uz diametrāli pretējo. Vispār es gribētu atgādināt, ka redakcijas viedoklim nav obligāti jāsakrīt ar autora viedokli (Trešās Atmodas sākumā daudzi laikraksti to pat speciāli pasvītvoja). Un ja «Sestdienas» redakcija nepiekrīt man kādā punktā un grib šo nepiekrīšanu speciāli parādīt, tad var

nodrukāt redakcijas zemspītras piebildi. Taču es nekādā gadījumā negribu, ka tiek grozīts mans teksts un manā vārdā apgalvots kaut kas pilnīgi pretējs manām domām.

.2274. Nobeigumā es gribētu teikt, ka neesmu dusmīgs uz «Sestdienu», taču noteikti vēlos, lai tādas lietas vairs nekad neatkārtotos. Ziniet, ka es protu un varu aizstāvēt savus vārdus tā, kā to reti kurš no jums varētu un prastu. Var jau, protams, atrasties tādi, kas uzbrūk manis teiktajam un tam, kas jums šķiet tajā apšaubāms. Taču vienmēr atcerieties, ka tas vēl neko nenozīmē: tāds uzbrucējs vairumā gadījumu ātri vien dabūs no manis pamatīgu pretsparu.

Ar cieņu:

V. Egle

.2275. P.S. Starp citu, vai jūs ievērojāt, ka krievu izdevumā jūsu grozītais teksts bija ielikts nevis mana «gagauzu teikuma» vietā, bet gan raksta beigās? Līdz ar to:

.2276. 1) rakstā bija divi pilnīgi pretēji apgalvojumi par gagauzu pārkrievošanos;

.2277. 2) bija pazudusi mana noslēguma rindkopa;

.2278. 3) raksts beidzās ar pilnīgi bezjēdzīgu fragmentu bez sakara ar iepriekšējo tekstu.

11. Nes priekus, nes bēdas, kā kuram

§1. Lūdzu uz paša vēlēšanos...

1992.04.23

.2279.

Latvijas Republikas laikraksta «Diena»
galvenajam redaktoram

komentētāja Valda Egles

iesniegums.

.2280. Vēlos rakstīt tad, kad gribu, par to, ko gribu un to, ko gribu, tādēļ lūdzu atbrīvot mani no štata komentētāja darba (ja redakcija vēlas, varu palikt ārštata komentētājs) un

.2281. 1) vai nu pārceļt ar š.g. 1. jūniju darbā ar avīzes datu banku (ar ko es jau faktiski nodarbojos divus mēnešus),

.2282. 2) vai arī, ja tas nav iespējams, tad atļaut uz paša vēlēšanos ar š.g. 1. jūniju.

1992. g. 23. aprīlī

.2283. Augstāk ievietotais iesniegums runā pats par sevi, bet zemāk ir novietots uzmetums, kuru es taisījos uz atvadām atdot Sarmītei Ēlertei, kad viņa, valdonīgi atstūmusi malā Viktoru Daugmali, savāca kopā komentētājus un lika viņiem apdomāt avīzes komentētāju darbu un pēc tam savas domas izteikt viņai. Taču uzmetums netika pabeigts un netika atdots.

§2. Meditācija par komentēšanu

1992.04.29 23.01 trešdiena

(pēc 2 mēnešiem, 3 dienām, 13 stundām, 22 minūtēm)

.2284. Valdis Egle, bijušās «Dienas» bijušais komentētājs

.2285. Tagadējie cilvēki vairs nezina, kas ir «meditācija» un domā, ka tas esot kaut kas saistīts ar jogu un mistiku. Īstenībā viduslaiku sholastiem bija trīs galvenie sacerējumu veidi: traktāts, disertācija un meditācija. Tiem, kas saprot latīņu valodu, nebūs grūti aptvert, ka pēdējais vārds latviski skanēs kā «pārdomas». Principā man bija vienalga, kā nosaukt savus sacerējumus, taču, piekrītiot, tas skanētu visai neparasti, ja es kaut kur apgalvotu, ka esmu uzrakstījis, teiksim, sešdesmit disertācijas. Bet «Trešajā Mediotekā» vien bija 57 meditācijas, lielākā no tām uz 241 mašīnraksta lappuses, mazākā uz 11 lappusēm. Šie dati ir absolūti precīzi, tos ir izdevis kompjuters.

.2286. To es pastāstīju, lai nerastos pārpratumi par pašu vārdu «meditācija», jo parasti tie rodas. Tagad par meditāciju saturu. Vispār, kad es vēl biju meditētājs, nevis komentētājs, tad rakstīju par visu ko. Viens meditāciju krājums, piemēram, saucās «Par skaitļu dabu» {[NATUR](#)}. Vai jūs zināt, kas ir skaitlis? Reāli eksistē tikai tās lietas, par kurām var pateikt, kurā telpas punktā un kurā laika momentā tās pastāv. Piemēram, šī rakstāmašīna eksistē Pils ielā 12, 33. istabā 30. aprīlī pusdeviņos no rīta. Bet

kur un kad eksistē skaitlis «2»? Nav tādas telpas vietas un tāda laika momenta! Tas eksistē «vispār», tātad neeksistē nemaz. Bet kas tādā gadījumā ir matemātikas priekšmets?

.2287. Tie ir ļoti interesanti jautājumi, un tikai tiem, kas nekad nav tajos iedziļinājušies, šķiet, ka tur viss ir vienkāršs un skaidrs. Toties labākie matemātiķi jau gadu simtiem (kur nu simtiem – tūkstošiem! – kopš Pitagora laikiem un agrāk) lauza galvu par to, kas tas īsti tāds ir, ko viņu zinātne pēta. Nu un lūk – beidzot es viņiem to izskaidroju (tas man prasīja apmēram tūkstoš mašīnraksta lappušu). Bet cilvēce mani neuzklausa, un rezultātā tagad to zinu tikai es viens pats visā plašajā pasaulē. Es neteikšu, ka cilvēce ar to ir daudz zaudējusi. Līča karš droši vien būtu noticis arī tad, ja cilvēki (un pat Sadams Huseins) zinātu, kas ir skaitļi. Bet arī par sevi es nevaru teikt, ka būtu daudz zaudējis. Nav nemaz tik slikti apzināties, ka tu saproti kaut ko tādu, ko cilvēce nesaprot. Izmēģiniet šo sajūtu pie sevis!

.2288. To visu es izstāstīju tikai tādēļ, lai visiem būtu pilnīgi skaidrs: ja jau mani necik neuztrauc tas apstākļi, ka cilvēce nezina, kas ir matemātikas priekšmets, kad es to zinu, tad jo mazāk mani uztrauks tāds sīkums, kā fakts, ka es zinu, kas ir komentāri, kamēr «Dienas» redakcija to nezina un tomēr manī neklausās. Vispār pusotrā gadā, ko es nostrādāju «Dienā», es daudzkārt nācu ar visādiem ierosinājumiem kā izdarīt «Dienai» labāk. Lielākie no tiem bija 1991.g. 12.maijā iesniegtais projekts DIAD {1880} un 1992.g. 30.martā iesniegtais projekts NIBS {2359}. Bet «Diena» tos, protams, ignorēja. Vēl vairāk: uz mani vispār skatījās kā uz ļaundari. Sevišķi direktors Ašerādēna kungs, kura izskats parasti nepārprotami liecināja, ka es tieku turēts aizdomās par mēģinājumu izvilkt no «Dienas» kases lielas naudas summas. Tagad manī ir pamodies pētnieks, un es pārdomāju zinātnisku eksperimentu: jāmēģina iesniegt «Dienai» projekts, kas tai kaitētu un jāpaskatās, vai arī TAD viņi to noraidīs?

.2289. Bet tagad ķersimies pie lietas, t.i. – pie komentāriem. Tā nu ir sanācis, ka kārtējā avīzes modeļa apspriešanas kampaņa ir sakritusi ar manis izsludināto aiziešanu no komentētāja amata, tā ka 27. un 29. aprīļa apspriedēs par komentētāju korpusa darbu es varēju piedalīties kā novērotājs no malas. Un arī šo meditāciju uzrakstīt ne kā ieinteresēta persona, bet gan kā neatkarīgs filozofs.

.2290. Ja no filozofijas augstumiem novērtē to, ko man nācās vērot šajos «Dienā» pavadītajos pusotra gados, tad jāsaka, ka te valdīja šausmīgs haoss. Tam bija divi iemesli:

.2291. 1) nepaspēja «Diena» lāgā iesākt iznākt, kā Rubika omonieši ieņēma Preses namu, avīzei uzreiz izmainījās formāts, papīrs, iznākšanas regularitāte, un tā tas viss lāgā nav nostabilizējies vēl šobaltdien;

.2292. 2) «Dienas» vadība nezināja, kāda mēroga filozofs manā personā strādāja viņu redakcijā, un tāpēc neizmantoja manu intelektuālo potenciālu komentēšanas teorijas izstrādāšanai, bet bez teorijas tā prakse tālu netika.

.2293. Nu, otro trūkumu es tūlīt uz atvadām izlabošu. Tātad sāksim.

.2294. Filozofijas zinātne māca, ka, lai izstrādātu kādu teoriju, vispirms ir jādefinē šīs teorijas priekšmets, tātad šajā gadījumā – kas ir komentārs. To var definēt kā vien ienāk prātā – definīcijas nevar būt nepareizas. Var, piemēram, definēt komentāru tā: «komentāri ir Petrarkas dzejoļi, kurus tas veltījis Laurai». Ja pieņem šādu komentāra definīciju, tad «Diena» līdz šim nav iespiedusi nevienu komentāru. Var pieņemt citu definīciju, piemēram, tādu: «Komentārs ir tas, ko uzrakstījusi Aija Cālīte». Tādā gadījumā «Dienai» ir viena komentētāja.

.2295. Var pieņemt arī tādas komentāru definīcijas, kuras vairāk vai mazāk saskan ar tām, ko lieto citi cilvēki (simtprocentīgi saskaņot nav iespējams vienkārši tādēļ, ka tie «citi» arī lieto visvisādas definīcijas, un nav zināms, kuram īsti no viņiem mēs lai pieskaņojamies). Ja mēs atveram «Liesmas» 1969. gadā izdoto «Svešvārdu vārdnīcu»³⁴, tad tur varam atrast tādu definīciju: «*Komentāri – spriedumi, paskaidrojošas un kritiskas piezīmes par kaut ko*». Protams, šī grāmata ir izdota komunistu laikā un tagad varbūt vairs nav pareiza. Tomēr riskēsim un ņemsim to vismaz par pamatu.

.2296. Kad nu ir definēts jaunradāmās teorijas priekšmets, tad ir jāizstrādā šī priekšmeta klasifikācija. Tātad – kā komentāri iedalās? Iedalīsim tos

- a) neparakstītajos un
- b) parakstītajos.

.2297. Nu, un, protams, atkal ir jādefinē, ko mēs saprotam ar vieniem un otriem:

.2298. a) neparakstītie komentāri ir tie, kuriem nav klāt autora vārds, kuri parasti ir kolektīvs darbs (viens rakstījis, otrs labojis un grozījis) un kuri izsaka «oficiālo» avīzes viedokli;

.2299. b) parakstītie komentāri ir tie, kuriem ir klāt autora vārds; tie izsaka autora personīgo viedokli, kurš var sakrist vai nesakrist ar «oficiālo» avīzes viedokli.

³⁴ «Svešvārdu vārdnīca». Tulkojums no krievu valodas. Papildinājis A. Feldhūns. «Liesma», Rīga, 1969.

.2300. Tajā laikā, kad es vēl biju «Dienas» komentētājs, vislielākais juceklis komentāru jomā šajā avīzē cēlās tieši no tā, ka avīzes vadība absolūti neizšķīra šos komentāru veidus. Neparakstītie komentāri faktiski nepastāvēja, un vadība centās šo trūkumu kompensēt, izvarojot parakstītos. Sevišķi tas attiecās uz t.s. «Dienas komentāriem», kuros visspilgtāk izpaudās iekšējā pretruna starp autora vārda klātbūtni un prasību tajā pašā laikā paust avīzes «oficiālo» viedokli.

.2301. Kad nu mēs esam definējuši šīs divas komentāru grupas, tad padomāsim, kādi cilvēki un kādā veidā varētu tos radīt. Sāksim ar parakstītajiem komentāriem, jo manā laikā tikai tie vien «Dienā» pastāvēja un tāpēc man tie ir labāk pazīstami.

.2302. Tātad, saskaņā ar augstāk pieņemto komentāra definīciju, tas ir «spriedumi, paskaidrojošas un kritiskas piezīmes par kaut ko». Parakstītā komentāra gadījumā tūlīt rodas divi jautājumi:

.2303. a) kāpēc tieši šis cilvēks un ne kāds cits izteiks savas «paskaidrojošās un kritiskās piezīmes»? un

.2304. b) par ko tad viņš tās izteiks?

.2305. Manā laikā «Dienā» atbilde uz šiem jautājumiem, ja kāds to būtu noformulējis, skanētu tā:

.2306. a) tieši šis un ne cits cilvēks rakstīs komentārus tāpēc, ka viņš ir pieņemts darbā;

.2307. b) viņš rakstīs par to, par ko tiks rakstīt galvenais redaktors, galvenā redaktora vietnieks vai komentētāju korpusa vadītājs (vakar par Latvijas aizsardzību, šodien par sešprocentu sliekšni Saeimas vēlēšanās, rīt par Abreni, parīt par Krievijas tautas deputātu kongresu utt).

.2308. Ja uz minētajiem jautājumiem atbild šādā veidā, tad iegūst to rezultātu, kuru mēs varam šodien vērot «Dienā». Taču uz šiem jautājumiem var atbildēt arī savādāk, tad iegūstot arī citu rezultātu. Iespējamās, piemēram, ir šādas atbildes:

.2309. a) savus «spriedumus, paskaidrojošas un kritiskas piezīmes par kaut ko» izteiks tieši šis un ne cits cilvēks tādēļ, ka kaut kādu iemeslu dēļ citiem cilvēkiem (lasītājiem) ir interesants tieši viņa viedoklis šajos jautājumos (tālāk var skaidrot, kādēļ tad tieši viņa viedoklis tiem ir interesants – vai nu tā ir kāda slavenība ar valstī labi zināmu pagātni un vārdu, vai viņa uzskati un spriedumi ir kaut kādi neparasti, oriģināli, vai viņš prot kaut kā īpaši saistoši visu pasniegt utt. – tā jau ir avīzes lieta, kādēļ tā tieši šo cilvēku ir uzaicinājusi būt par parakstīto komentāru autoru tās slejās; skaidrs tikai viens, – ka tai ir jābūt Personībai ar lielo burtu);

.2310. b) savus «spriedumus, paskaidrojošas un kritiskas piezīmes» šī Personība, protams, izsaka ne jau pēc priekšniecības pavēles, bet gan par tām lietām, par kurām pati vēlas, juzdamās pietiekoši kompetenta, lai par to varētu izteikties, nekaitējot savai reputācijai.

.2311. Pēc būtības tas ir kontrakts starp avīzi un Personību. Šajā kontraktā nosaka tikai vispārējās robežas tam laukam, kurā Personība darbosies (tas ir vajadzīgs tādēļ, lai šī Personība nesadurtos ar citām Personībām, kas darbojas citās jomās), arī nosaka rakstu apjomus un iesniegšanas termiņus. Kontraktā noteiktajā laikā Personības rakstiem avīzē tiek rezervēta vieta norunātajā apjomā, rakstus neviens nekad negroza un nemaina; ja Personības raksti avīzi neapmierina, kontrakts netiek pagarināts vai pat tiek priekšlaicīgi laužts.

.2312. Tās ir tipiskas, normālas attiecības starp avīzi un parakstīto komentāru autoru. Kad mani uzaicināja strādāt «Dienā» (bet uzaicināja mani ne jau kā žurnālistu, bet gan kā personu, kas redaktoram bija likusies interesanta, jo viņa rokās bija nonākusi viena no CDOM grāmatām, un viņš bija to izlasījis), – kad mani uzaicināja strādāt «Dienā», man piedāvāja tieši šādus noteikumus, un tieši tiem es devu savu piekrišanu, tikai vēlāk šie noteikumi nezin kādēļ netika ievēroti, un no rakstnieka-filozofa-Personības es kaut kā nemanāmi pārvērtos par vāju žurnālistu bez profesionālas izglītības, kurš slikti pilda priekšnieku rīkojumus... Nu, tagad tas viss jau aiz muguras.

.2313. Kaut arī pats es atvados no komentētāja amata, tomēr, ja vēlaties, varu jums uz «Dienā» iegūtās pieredzes pamata pastāstīt, kādā ceļā būtu iespējams iegūt augstas kvalitātes parakstītos komentārus...

1992.05.24 11.50 svētdiena
(pēc 24 dienām, 12 stundām, 49 minūtēm)

.2314.

Laiks ātrāki steidzas kā vagona rats,
Nes sāpes, nes priekus, kā kuram.
Man uzklausa, biedri, man dievīga acs,
Man zinību vairāk kā buram...

.2315. Divdesmit četras dienas aizsteigušās, nesot sāpes vai priekus – kā kuram. Šodien jau 24.maijs – šodien paliek tieši simt gadu, kopš 1892. gada 24. maijā (12. maijā pēc «vecā stila») Liepas

ciema Kalāčos 24 gadu, 7 mēnešu un 21 dienas vecumā no tuberkulozes mira viens no ģeniālākajiem latviešiem, kas jebkad staigājis pa zemes virsu, un personīgi man vistuvākais latviešu dzejnieks. Viņš sarakstījis 72 nemirstīgus dzejoļus, veselu lērumu atdzejojumu, tulkojumu, darbus par fiziku, tautsaimniecību, tehnikas vēsturi. Ja viņš to būtu paveicis kādos 40 dzīves gados – nu, tad labi, tad es teiktu, ka tas ir normāli, tas ir patiešām spējīgs un talantīgs cilvēks. Bet Viņš to izdarīja 24 gados!!!

.2316. Cēzars, lielais Gajs Jūlijs Cēzars, no kura vārda cēlušies un gadu tūkstošos pastāvējuši tādi tituli kā «ķeizars» un «cars», šis Cēzars savā laikā izsaucās: «23 gadi – un nekas nav paveikts priekš nemirstības!». Pat viņš tādā vecumā vēl nebija izdarījis neko, lai cilvēce viņu atcerētos. Bet Kalāču klētiņas iemītnieks, kurš tā arī nepaspēja pabeigt savu nelaimīgo Tērbatas universitāti, – tas BIA izdarījis!!!

.2317. Es atceros savus 24 gadus. Ja es būtu tad nomiris, man nebūtu ko atstāt cilvēkiem (tagad jau nu ir, – bet tagad arī gadu man ir gandrīz divreiz vairāk, nekā bija Viņam). Es apbrīnoju cilvēkus, kuri var paveikt kaut ko tādu, kas man ir absolūti neaizsniedzams sapnis.

.2318. Es nezinu, kā Latvija atzīmēs Viņa nāves simtgadi un vai atzīmēs vispār, bet es to, kā redzat, atzīmēju.

.2319.

... Te pasaulē cilvēku milzīgais bars
Ar mūžīgām rūpēm vien kaujas,
Caur rūpēm tik retam mirdz laimības stars,
Un kapā grimst cerības straujās...

.2320. Šodien skaista diena: koki jau pavisam zaļi, debess neparasti zila, un spoži spīd saule, kuru mēs tagad redzam tik reti. Pirms simt gadiem, kad Viņam kapā grima cerības straujās, daba droši vien bija vēl daudz jaukāka. Neviens tad, raudzīdamies zilajās debesīs, vēl nedomāja par izirstošo ozona slāni un, uzlūkojot zaļo zemi, prātā tolaik nenāca vēl nitrāti un svins...

.2321. Bet atgriezīsimies nu pie mūsu meditācijas tēmas. Tātad pirms 24,5 dienām es jums apsoliju, pamatojoties uz «Dienā» iegūto pieredzi, pastāstīt, kā būtu iespējams iegūt augstas kvalitātes parakstītos komentārus...

* * *

.2322. Liktenis bija stiprāks par mani, un apsollīto izklāstīt man tā arī neizdevās.

12. Ekspertīzes slēdziens

.2323. Kad pēc Ineses Zanderes nodevības {2220} un citām «Dienas» cūcībām es vairs negribēju būt par tās komentētāju, es tomēr vēl cerēju palīdzēt šai avīzei kā programmētājs un galu galā tomēr izveidot tai (un visai Latvijai) apkopotas datubāzes. Šajā nolūkā (un arī nolūkā kaut kādā veidā tomēr tikt klāt datoriem) es uzsāku vairākas iniciatīvas, kuras atspoguļotas zemāk ievietotajos dokumentos.

1992.03.28 10:50

(pirms 1 mēneša, 26 dienām, 1 stundas, 0 minūtēm)

.2324.

Latvijas Republikas laikraksta «Diena»
galvenajam redaktoram V. Daugmalim,
direktoram A. Ašerādenam,
galvenā redaktora vietniekam P. Raudsepam

Valda Egles

veiktās ekspertīzes
slēdziens.

§1. Apsekotais priekšmets

.2325. Kad 1991.g. 23.oktobrī šīs ekspertīzes autors atteicās no DIAD vadītāja amata, jo «Diena» nevarēja nodrošināt Dienestu ar kompjuertehniku un nekāds normāls darbs nebija iespējams, ar Galveno redaktoru palika spēkā noruna, ka tad, kad būs iespējama kaut kāda ar kompjūteriem saistīta darbība informācijas apkopošanā, ekspertīzes autors pie šīm problēmām atgriezīsies. Kad š.g. februāra beigās pie «Dienas» caur viņu griezās LZA laboratorijas vadītājs Redjko, ekspertīzes autors uzskatīja, ka 23.oktobra norunā paredzētā situācija ir iestājusies, un marta mēneša laikā (paralēli ar citiem darbiem) veica Redjko k-ga ierosinātās problēmas izpēti, kā arī galveno potenciālo partneru apsekošanu un

faktiskā stāvokļa noskaidrošanu šajā jomā, darbodamies faktiski kā DIAD vadītājs, kaut gan formāli tāds nebija.

- .2326. Tika apsekots stāvoklis un potenciālās iespējas šādās organizācijās:
- .2327. 1) LZA ESTI laboratorija 5.2 (vadītājs Redjko, telefons 558440);
- .2328. 2) LR AP Kancelejas Informācijas nodaļa (vadītāja Dūdiņa, t. 325322);
- .2329. 3) LR MP Skaitļošanas centrs (vad. Griškāns, t. 287883);
- .2330. 4) LR Valsts ministrijas Kompjūteru nodaļa (vad. Bruners, t. 289384);
- .2331. 5) LR Ārlietu ministrijas SC (vad. Tomass, t. 212273);
- .2332. 6) Latvijas telegrāfa aģentūra LETA (dir. vietnieks tehniskajos jautājumos Urbulis, t. 222480);
- .2333. 7) Programmēšanas firma «Software House Riga» (pārvaldnieks Latvijā Tālbergs, t. 651590).
- .2334. (Piezīme: dažu šeit minēto nodaļu nosaukumi var būt neprecīzi, piemēram tā faktiski var saukties nevis «skaitļošanas centrs», bet kaut kā citādi, tāpat arī «pārvaldnieks» vietā var būt «direktors» utt., taču uzvārdi un telefonu numuri ir pareizi).
- .2335. Apsekošana tika izdarīta no ALTIS tipa sistēmu izstrādāšanas viedokļa (par ALTIS sistēmām sk. klātpielikto NIBS dokumentu Nr.3 {2406}; par šāda tipa sistēmu ekspertīzes autors stāstīja arī 2.marta seminārā «Dienas» redakcijā).

§2. Apsekošanas rezultāti

.2336. Apsekošana parādīja, ka pašreiz kompjūteru lietošana Latvijas galvenajās iestādēs notiek ļoti zemā līmenī: tos izmanto galvenokārt kā inteliģentas rakstammašīnas, kā arī mazām «piezīmju grāmatiņām» tipa datubāzēm.

.2337. Līdzko sākās runa par ALTIS tipa sistēmām, tās vai nu tika uzskatītas par fantastiskām (vājākajos SC), vai arī (stiprākajos) tūlīt tika norādīts uz «Software House» izstrādāto «Juridisko sistēmu», kura it kā jau atrisinot visus šos jautājumus un kura tika uzskatīta bezmaz vai par programmēšanas mākslas augstāko sasniegumu. Īstenībā tā ir vidēja lieluma (datu apjoms pašreiz 11 megabaitu, kamēr «Diena» pēc Vasiljeva k-ga ziņām izstrādā 160 megabaitus gadā – gan laikam kopā ar vadības simboliem, tātad «tīrā teksta» mazāk) – tā ir vidēja lieluma sistēma, pie kam darbojas pēc ļoti specializēta algoritma, kas balstās uz vienā dokumentā (t.s. «juridiskajā klasifikatorā») uzskaitīto juridisko terminu pazīšanu un atrašanu AP un MP likumu, lēmumu un rīkojumu virsrakstos (ne pašos tekstos) un tātad absolūti nav piemērojama avīzei.

.2338. Firmas «Software House» «Juridiskā sistēma», kuru izstrādāja 3 cilvēki no 1991. g. aprīļa līdz 31. decembrim (oficiālais nodošanas termiņš) faktiski ir vienīgā lielākā datubāze apsekotajās organizācijās. Visi citi mēģinājumi radīt kaut cik nopietnas datubāzes ir beigušies neveiksmīgi (galvenokārt tāpēc, ka izstrādātāji bija jauni, bez iepriekšējas lielu sistēmu projektēšanas un realizēšanas pieredzes).

.2339. LETĀ strādā divas SM (firmas DEC sistēmas PDP-11 padomju analogs) mašīnas, kuras viena otru nomaina, kad viena no tām salūzt. Nekāda informācijas uzkrāšana nenotiek; mašīnas ir morāli un fiziski novecojušas, un LETU tās pašreizējā stāvoklī nevar izmantot par ALTIS tipa sistēmu bāzi. (Drīzumā gan LETA cer saņemt jaunus ārzemju kompjuerus).

.2340. ESTI laboratorijai 5.2 ir līdz 1.jūlijam piešķirts «grants» (valsts finanses) «informācijas meklēšanas sistēmu» izstrādāšanai latviešu tekstos. Laboratorijas vadītājam, tehnisko zinātņu kandidātam Redjko, nav programmēšanas un projektēšanas darbu pieredzes; viņa īstā specialitāte ir elektriskās shēmas (plates). Laboratorijā bez viņa ir trīs sievietes, kuras augsta līmeņa projektus izstrādāt nevar. Kopumā laboratorija orientējas uz krievu literatūrā aprakstīto (un lielākajās krievu tekstu datu bankās – tādās kā TASS – izmantoto) «celmu metodi», kuru Redjko cenšas piemērot latviešu valodai, maksājot Latvijas Universitātes latviešu filoloģijas katedrai par konsultācijām. Metode tomēr ir izstrādāta ļoti sen, vēl pavisam primitīvās datu bankās, kur nevarēja pielietot citas, universālākas un spēcīgākas metodes. «Celmu metodes» pielietošana pēc šīs ekspertīzes autora domām ir fundamentāla Redjko laboratorijas kļūda, kas neļaus tai radīt patiešām efektīvu un ērtu sistēmu. Tādējādi patstāvīgi izstrādāt ALTIS tipa sistēmu Redjko laboratorija nav spējīga, taču nav izslēgts, ka tā varētu realizēt labu un precīzu projektu, kuru tai iedotu jau gatavu.

.2341. Ekspertīzes autors sāka izstrādāt šādu projektu, balstoties uz «celmu metodei» alternatīvu pieeju, un pirmie trīs šā projekta dokumenti {2359}, {2380}, {2406} ir šeit pievienoti. Tie ir vēl visai abstrakti un nekonkrēti. Dokuments Nr.4 un tālākie, kur tiek arvien precīzāk definētas sistēmas ALTIS-1

datu struktūras, interfeisi, programmu moduļi un algoritmi, ir autora intelektuālais īpašums, un pagaidām tiem ir uzlikts grifs «slepeni» tam gadījumam, ja projektu nāktos realizēt privātā uzņēmumā.

§3. Vispārinājumi

.2342. Summējot apsekošanas rezultātus, var konstatēt sekojošo:

.2343. 1) tekstuālo (un vispār kaut cik prāva apjoma) datu banku veidošana Latvijā atrodas pašā sākuma stadijā;

.2344. 2) nevienā organizācijā (izņemot ESTI laboratoriju 5.2) pašlaik netiek veikti nekādi darbi, kurus varētu izmantot avīzes tekstu (ALTIS tipa) datu banku izveidošanai;

.2345. 3) pilnai avīzes tekstu datu bankai ir vajadzīga tehnika, spēcīgāka nekā PC AT, taču šādas tehnikas Latvijā nav (daļēja, ierobežota banka var tikt veidota uz PC AT);

.2346. 4) neviena organizācija Latvijā pašlaik nav spējīga plašā apjomā finansēt šāda veida darbus.

.2347. Tomēr ir skaidrs, ka ar laiku Latvijā būs maksātspējīgs pieprasījums pēc šāda tipa banku informācijas, un bankas tiks radītas. Pašlaik šī niša vēl ir brīva, un tas, kurš, neskatoties uz visām šīs dienas grūtībām, tagad piepildīs to, ieņemot šajā laukā centrālās pozīcijas, nākotnē var kļūt Latvijā par monopolistu un labu peļņas avotu īpašnieku, faktiski turpmāk piespiežot visus citus pievienoties savam jau dominējošam tīklam. Šajā sakarībā pašlaik ir divas principiālas iespējas:

.2348. a) nedarīt neko, jo grūtības ir acīmredzamas;

.2349. b) neskatoties uz visām grūtībām, tomēr darīt pagaidām iespējamo, lai pamazām virzītos uz nosprausto mērķi – nišas aizņemšanu «elektronisko avīžu» un tamlīdzīgu datu banku jomā.

.2350. Ekspertīzes autors uzskata, ka «Dienas» vadībai pašlaik ir jāpieņem principiāls lēmums – vai avīze centīsies sasniegt šo mērķi, aizņemt nišu, un vai uzsāks konkrētu darbību šajā virzienā.

§4. Konkrētas darbības pirmie soļi

.2351. Ja tiks pieņemts principiāls lēmums, ka «Diena» centīsies radīt «elektronisko avīzi» un citas savas datu bankas un uzsāk tagad konkrētu darbību šajā virzienā, tad ekspertīzes autors piedāvā sākumam šādu rīcības programmu:

.2352. 1) «Dienas» vadībai ir kontakti ar zviedru avīzi «*Expressen*» (kura pēc baumām gatavojoties piedalīties ar savu kapitālu), kā arī varbūt ar citām Rietumu avīzēm. Izmantojot šos kontaktus, vajadzētu:

.2353. a) uzzināt, uz kādiem kompjūteriem, ar kādām programmu sistēmām darbojas viņu datu bankas un dabūt šo sistēmu aprakstu kopijas (ne tikai «*user guide*», bet arī «*system programmers' guide*» tipa materiālus) un nodot tos šīs ekspertīzes autoram izpētīšanai;

.2354. b) noskaidrot, vai šīs avīzes būtu gatavas atdot «Dienai» savas programmas, ja tās izrādītos derīgas latviešu (un krievu) tekstiem, kā arī varbūt lietotus kompjūterus, – un uz kādiem noteikumiem.

.2355. 2) «Diena» ir pirkusi firmas «*Apple*» Makintoša tipa kompjūterus (un arī IBM PC kompjūterus) un varbūt tai vēl ir kādi kontakti ar šo firmu pārstāvjiem. Izmantojot šos kontaktus, vajadzētu noskaidrot, vai šīs firmas nebūtu ar mieru finansēt laikrakstu datu banku izstrādāšanu latviešu un krievu valodām. Izmantojot par bāzi kādu jau gatavu šo firmu sistēmu (angļu, vācu utt. tekstiem), uzdevums būtu to tikai pielāgot latviešu un krievu valodām, un izmaksas varbūt nebūtu lielas, toties minētās firmas iegūtu jaunu programmu produktu, kas ļautu tām drošāk iespiesties jaunajās Austrumeiropas valstīs.

.2356. 3) Neatkarīgi no pirmo divu punktu panākumiem vajadzētu noslēgt vienošanos ar kādu no apsekotajām organizācijām (AP, MP, VM, ĀM, LETA vai citu), ka tās dod «Dienai» lietošanā vienu vai vairākus kompjūterus apmaiņā pret tiesībām vēlāk bez maksas lietot «Dienas» datu bankas, vai uz līdzīgiem noteikumiem. Šāda vienošanās ekspertīzes autoram ir panākta ar AP Informācijas nodaļu, taču tās vadītājam Dūdiņai nav pietiekošu pilnvaru šāda darījuma oficiālai noslēgšanai. Ir nepieciešams, lai «Dienas» vadība iedarbotos viņas priekšniecības līmenī.

.2357. 4) Tā kā ESTI laboratorija 5.2 ir no valdības finansēta aplūkojamo sistēmu radīšanai un tai vienai šajā sakarībā ir kaut kas jādara, bet pašlaik tā iet nepareizā virzienā, tad «Diena» varētu (neatkarīgi no punktu {2352} un {2355} rezultātiem) dot šai laboratorijai savu detalizētu projektu ar noteikumu, ka autortiesības uz izstrādājumu (tiesības to pārdot un tirāžēt) piederēs kopīgi «Dienai» un laboratorijai.

.2358. 5) Uzdot šādu projektu no «Dienas» puses izstrādāt Valdim Eglem, atgriežot viņu DIAD vadītāja amatā (ja Māris Meisters iet projām) vai arī radot viņam speciālu amatu (pirmajā gadīju-

mā gan ar noteikumu, ka faktiski viņš vadīs tikai visas ar kompjūteriem saistītās lietas, kamēr ar pārējām nodarbosies tagadējie Dienesta darbinieki tāpat kā līdz šim un bez tiešas Valda Egles līdzdalības; abos gadījumos administratīvās izmaiņas izdarāmas tikai tad, ja ir jau garantēta iespēja strādāt ar kompjūteriem).

Rīga, 1992. g. 30. martā.

13. Projekta būtība

1992.03.21 09:36

(pirms 7 dienām, 1 stundas, 14 minūtēm)

.2359.

Projekts NIBS.

Dokuments Nr.1: Projekta būtība.

Projekta nosaukums: Latvijas Nacionālā Informācijas Banku Sistēma.

Abreviatūra: NIBS.

Dokumenta cilme: laikraksts «Diena» (V. Egle).

§1. Projekta NIBS sākums

.2360. 1992.g. februāra beigās laikraksta «Diena» redakcijā griezās LZA Elektronikas institūta Redjko k-ga vadītā laboratorija ar priekšlikumu sadarboties t.s. «informācijas meklēšanas sistēmas» radīšanā. Laboratorijai ir valdības piešķirtas (līdz 1.jūlijam) finanses (t.s. «grants») šādas sistēmas izstrādāšanai darbam ar latviešu tekstiem. Laboratorija vēlējas izmantot «Dienas» reālos, jau kompjūteros esošos tekstus, kā arī atrast saviem izstrādājumiem konkrētu pielietojumu. Tā kā «Dienai» pastāvēja problēma ko darīt ar «vecajiem» tekstu failiem un nekāds risinājums pagaidām nebija atrasts, tad avīze piekrita sadarboties ar minēto laboratoriju.

.2361. Taču ne «Dienai», ne Laboratorijai nebija kompjūteru, uz kuriem sistēma varētu tikt reāli ekspluatēta (izstrādāšanas laikā laboratorija kompjūterus nomā). Tāpēc «Diena» griezās LR AP Informācijas nodaļā ar priekšlikumu sistēmu ekspluatēt sākumā Augstākajā Padomē deputātu vajadzībām (vēlāk iespēju robežās uzstādot sistēmas kopijas arī pašā redakcijā un varbūt citās vietās). AP Informācijas nodaļa tās vadītājas Anitas Dūdiņas personā piekrita šādai sadarbībai, un «Diena» sāka izstrādāt konkrētu sistēmas projektu.

.2362. Tomēr jau pirmie projektēšanas soļi noveda pie pārlicības, ka problēma ir jārisina nevis lokāli vienas redakcijas vai kādas citas organizācijas ietvaros, bet gan globāli, valsts mērogā, veidojot Nacionālo Informācijas Banku Sistēmu. Tad «Diena» griezās ar sadarbības piedāvājumu vēl arī «Letā», Ministru Padomē un Ārlietu ministrijā, bet projekta sekmīgas virzīšanās gadījumā varētu iesaistīt arī citas ieinteresētas organizācijas.

.2363. Tā radās šis projekts, kuram pagaidām ir dots nosacīts nosaukums «NIBS».

§2. Projekta galamērķis

.2364. Projekta galamērķis ir izveidot Latvijā tādu publisku (t.i. jebkuram pieejamu – gan varbūt pieejamu par maksu) informācijas banku sistēmu, kura darbotos atvērtā skaitļošanas tīklā.

.2365. Katru atsevišķu banku ar informāciju aizpildītu attiecīgās organizācijas. Piemēram, vienā bankā varētu glabāties laikraksta «Diena» kādreiz publicētie materiāli. Citu banku ar saviem materiāliem aizpildītu, piemēram, «Latvijas Jaunatne» (kaut gan programmas šeit varētu būt tās pašas). Nākošo banku aizpildītu AP ar tiem dokumentiem, kurus tā dara publiski pieejamus – un tāpat arī citas organizācijas, iestādes, firmas. Latvijas skaitļošanas tīkla reģistrēts lietotājs varētu no sava termināla (piemēram, PC) griezties pie jebkuras bankas un dabūt attiecīgo informāciju.

.2366. Šis projekta galamērķis paredz, ka Latvijā kādreiz ne visai tālā nākotnē darbosies atvērts skaitļošanas tīkls pēc ārzemju tīklu parauga un starptautiskajiem (ISO, MCCITT vai citiem) standartiem. Paša šī tīkla izveidošana neietilpst NIBS projekta ietvaros. Projekts paredz tikai datu banku saskaņotu izstrādāšanu un ieviešanu ieinteresētajās organizācijās, taču jau pašā projektēšanas sākumā ir jāapzinās un jāņem vērā, ka kādreiz šīs bankas darbosies atvērtos tīklos un tāpēc tās jāveido tā, lai, pieslēdzot tās tīklam, nerastos nekādas problēmas.

.2367. Tikmēr, kamēr skaitļošanas tīkla reāli nav,³⁵ sakariem starp bankām un starp lietotājiem jāizmanto pieejamie primitīvāki līdzekļi.

§3. Finansiālie un organizatoriskie jautājumi

.2368. Pašreizējā stadijā var runāt tikai par pašiem finansēšanas un līdzdalības pamatprincipiem. Visfundamentālākais princips, protams, ir tas, ka katram pasākuma dalībniekam ir jāsaņem proporcionāli projektā ieguldītajiem resursiem.

.2369. Resursus pirmajā tuvinājumā var klasificēt sekojošā veidā:

- 1) programmu izstrādāšanā ieguldītais darbs;
- 2) tehnisko līdzekļu vērtība;
- 3) bankās ievadītās informācijas vērtība.

.2370. Acīmredzot «Dienas» bankā glabājamā informācija pieder laikrakstam, un tas par to saņems maksu. Attiecīgi citu banku informācija pieder citām avīzēm vai organizācijām. Taču kompju-teri, kuros «Dienas» datu banka darbojas, var piederēt citai organizācijai, kura par to saņem savu daļu atlīdzības. Savukārt programmas var būt izstrādājuši vēl kāda firma, no kuras tad tās tiek nopirktas vai nomātas.

.2371. Pašlaik šķiet, ka projekta realizācijai varētu izveidot divas sabiedrības:

.2372. 1) SIA, kuras dibinātāji būtu konkrēti cilvēki no dažādām organizācijām, kuri tieši piedalīsies programmu projekta detalizētā izstrādāšanā un tālāk tā realizācijā. Šai SIA tad piederētu autortiesības uz datu banku programmām.

.2373. 2) Sabiedrību, kuras dibinātāji būtu dažādas ieinteresētas organizācijas (tādas kā «Diena», AP, MP, ĀM, LETA utt.) un kura būtu tehnisko līdzekļu turētāja, kā arī starpnieks, no vienas puses, maksājot informācijas devējiem un, no otras, iekasējot maksu no tās patērētājiem.

.2374. Iespējami, protams, arī citi risinājumi.

§4. Tuvākā darbība

.2375. Pirmais principiālais izlemjamais jautājums ir: vai augstākminētās organizācijas ir ar mieru piedalīties šādā pasākumā?

.2376. «Diena» ierosina no ieinteresēto organizāciju pārstāvjiem izveidot darba grupu, kuras eksistence praktiski nozīmētu, ka

.2377. 1) visas pasākumā iesaistītās organizācijas atdalītu savas iekšējās (slepenās) datu bankas no tām, kas var būt publiskas, un šīs publiskās tad tiktu izstrādātas koordinēti (piemēram, «Diena» apspriestu savas bankas projektu ar galvenajiem potenciālajiem lietotājiem un ievērotu to vēlmes, bet, teiksim, ĀM, projektējot kādu publisku datu banku par ārzemju politiku, attiecīgi apspriestu projektu ar «Dienu» un pārējiem grupas dalībniekiem un arī ievērotu to domas);

.2378. 2) katras grupas dalībnieks varētu iesniegt darba grupai dokumentus ar priekšlikumiem (kā to tagad dara «Diena»), par kuriem tad visi dalībnieki tiktu informēti;

.2379. 3) stratēģiskus, priekš visas Latvijas informācijas bankām svarīgus lēmumus grupa pieņemtu koleģiāli.

Rīga, 1992. g. 21. martā.

14. NIBS arhitektūra

1992.03.21 12.15
(pēc 2 stundām, 39 minūtēm)

.2380.

Projekts NIBS.

Dokuments Nr.2: NIBS arhitektūra.

Dokumenta cilme: laikraksts «Diena» (V. Egle).

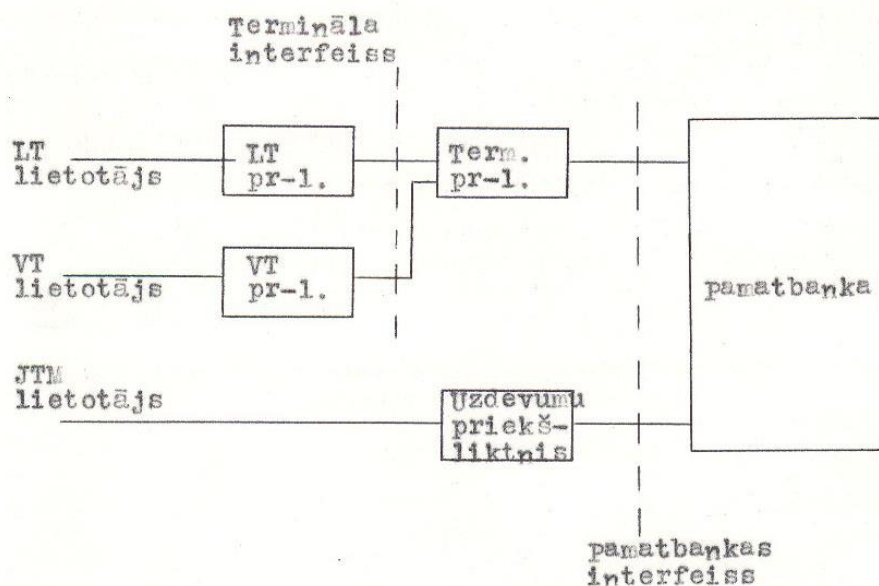
.2381. Savā galīgajā veidā Nacionālā Informācijas Banku Sistēma (NIBS) darbojas Latvijas atvērtā skaitļošanas tīkla (LAST) ietvaros un ir viens no tā praktiskajiem pielietojumiem.

---

³⁵ V.E. 2010.02.09: Projekts NIBS apsteidza savu laiku par 5–10 gadiem. Tas, par ko es šeit runāju, sāka parādīties Latvijā 1990. gadu beigās Interneta veidā.

§1. NIBS bankas pamatmodelis

.2382. NIBS sastāv no atsevišķām datu bankām. Vispārīgā gadījumā katru no tām konceptuāli var attēlot sekojošā shēmā:

.2383. Šajā modelī ir definēti sekojoši jēdzieni:

.2384. Pamatbanka ir tāda programmu un failu kopa, kura realizē visu galveno darbu informācijas glabāšanas un meklēšanas jomā, taču «nezina», vai lietotājs atradīsies pie lokāla termināla vai strādās caur tīklu, kā arī vai viņš darbosies dialoga režīmā vai arī sūtīs uzdevumus.

.2385. Pamatbankas interfeiss ir tā noteikumu kopa, pēc kuras kāds no iespējamajiem priekšliktniem strādā ar pamatbanku.

.2386. Priekšliktnis ir tāda programmu daļa, kas organizē darbu ar pamatbanku tajā vai citā režīmā. Darbam ar pamatbankas interfeisu ir definēti divi priekšliktni:

- a) terminālais priekšliktnis (dialoga režīmam);
- b) uzdevumu priekšliktnis.

.2387. Termināla interfeiss ļauj dialoga režīma gadījumā pieslēgt vēl divus priekšliktnus:

- a) lokālā termināla (LT) priekšliktni un
- b) virtuālā termināla (VT) priekšliktni darbam caur tīklu.

.2388. Šis ir abstrakts modelis, kas parāda NIBS datu banku principiālās iespējas. Konkrētās realizācijās šeit definētajiem elementiem var nebūt skaidri izdalītu programmistisku ekvivalentu, kā arī daži elementi var nebūt realizēti.

§2. Trīs darba režīmi

.2389. Vispārīgā gadījumā ar pamatbanku var strādāt:

- .2390. 1) dialoga režīmā lokāls lietotājs pie vietējā termināla;
- .2391. 2) analogiskā veidā, bet tikai attālināts lietotājs;
- .2392. 3) tīkla uzdevuma devējs bez tieša dialoga ar datu banku.

.2393. Šie trīs darba pamatrežīmi turpmāk tiks dēvēti attiecīgi par:

- 1) LT-režīmu;
- 2) VT-režīmu;
- 3) JTM-režīmu.

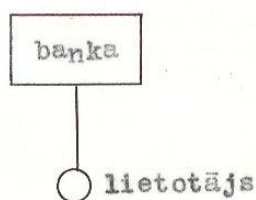
.2394. Pēdējās divas abreviātas nozīmē, ka tiek plānots izmantot starptautiskos standartus VT (ISO 9040)³⁶ un JTM (ISO 8831)³⁷ vai arī kādus to vājākus analogus.

.2395. Šos trīs režīmus no lietotāja viedokļa attēlo sekojošas shēmas:

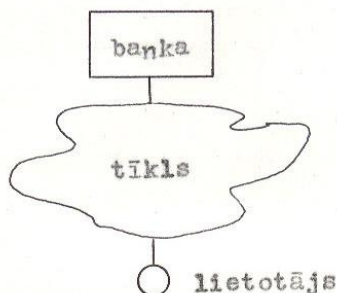
³⁶ ISO/DIS 9040.2. Information processing systems – Open systems interconnection – Virtual terminal service – Basic class. 1987-10-22.

³⁷ ISO/DIS 8831. Information processing systems – Open systems interconnection – Job transfer and manipulation – Concepts and services. 1987-04-30.

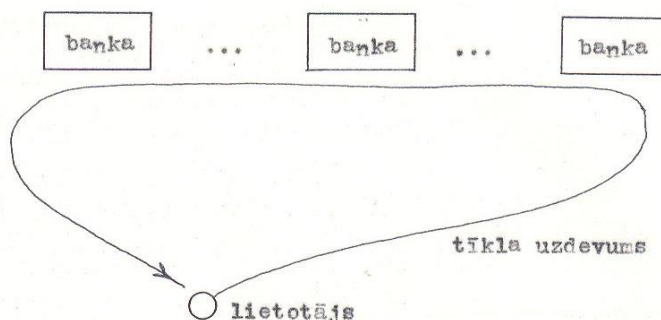
.2396. 1)

.2397. 2)

.2398. 3)

.2399. Trešajā gadījumā lietotājs iesniedz t.s. tīkla uzdevumu (JTM standarta terminoloģijā «*OSI-job*»), kurš pēc tā iesniegšanas automātiski pārvietojas pa skaitļošanas tīklu, pievēršoties dažādām datu bankām (vispārīgā gadījumā ne tikai datu bankām, bet arī citiem objektiem), savāc lietotājam vajadzīgo informāciju un galu galā rezultātus atdod lietotājam. No JTM viedokļa datu banka šajā gadījumā ir «darba aģentūra» (*execution agency*).

.2400. VT un JTM līdzekļu izstrādāšana nav NIBS projekta uzdevums. No NIBS bankām tikai tiek prasīts, lai tās būtu spējīgas pieslēgties VT vai JTM, ja šie līdzekļi Latvijā tiks radīti vai iepirkti.

.2401. Tīkmēr, kamēr šo līdzekļu nav, NIBS bankas darbojas LT-režīmā vai arī VT tiek aizstāts ar kādām primitīvākām sakaru līnijām, bet JTM lomu var daļēji izpildīt, piemēram, kurjers, kas pārnes disketes no viena kompjūteera uz otru.

§3. Banku grupas

.2402. NIBS bankas pēc sava pielietojuma un uzbūves iedalās grupās. Katra grupa satur viena tipa bankas, kas funkcionē dažādās vietās.

.2403. Pirmais NIBS projekta ietvaros definētais banku tips ir ALTIS tipa bankas (no «Automatizētas Latviešu Tekstu Indeksēšanas Sistēma»). Tās ir paredzētas latviešu (piemēram, avīžu, bet ne tikai avīžu) tekstu indeksēšanai un informācijas meklēšanai šādos tekstu korpusos. ALTIS tipa banku sāk izstrādāt «Diena» kopā ar ESTI laboratoriju, un tās projekti tiks aprakstīti nākamajos «Dienas» iesniegtajos dokumentos.

.2404. Citi NIBS dalībnieki var definēt un aprakstīt citu tipu bankas vai arī lietot ALTIS tipa bankas savām vajadzībām, aizpildot tās ar savu informāciju.

§4. Tuvākā darbība

.2405. NIBS arhitektūras jomā galvenais jautājums pašreiz ir noskaidrot, cik reāla šobrīd ir pilnvērtīga skaitļošanas tīkla ieviešana Latvijā (kaut vai Rīgas robežās, savienojot galvenās NIBS

projektā iesaistītās organizācijas). No tā ir atkarīgs, cik lielā mērā, projektējot konkrētas bankas, var rēķināties ar tīklu, un cik lielā mērā jāorientējas uz dažādiem pagaidu aizstājējiem.

Rīga, 1992. g. 22. martā.

15. ALTIS bankas pamatmodelis

1992.03.22
(pēc 1 dienas)

.2406.

Projekts NIBS.

Dokuments Nr.3: ALTIS bankas pamatmodelis.

Dokumenta cilme: laikraksts «Diena» (V. Egle).

§1. ALTIS definīcija

.2407. ALTIS tipa bankas ir viena no NIBS banku grupām. To pamatiezīmes ir sekojošas:

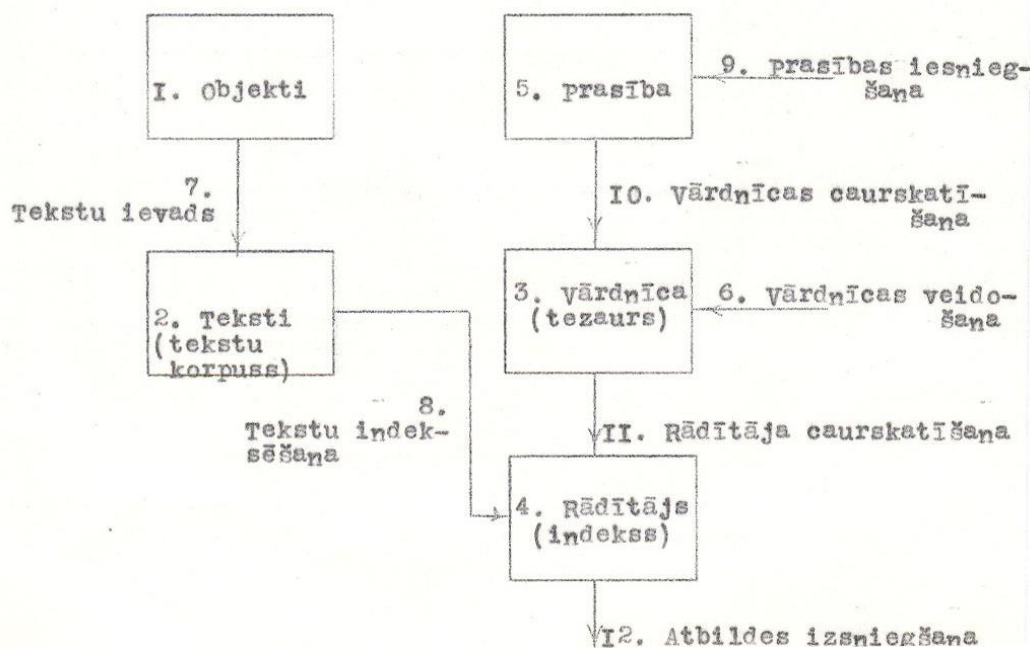
.2408. 1) lieli un ļoti lieli tekstu masīvi latviešu valodā;

.2409. 2) eksistē indeksēšanas procedūra, kuras laikā teksti tiek analizēti (iespējams, arī ievērojot specifiski latviešu gramatiku);

.2410. 3) šī procedūra izveido (vai papildina) indeksu jeb rādītāju, kurš ļauj pēc tam ātri atrast visus tos tekstus, kur tiek lietoti prasītie atslēgvārdi.

§2. ALTIS bāzes modelis

.2411. ALTIS (Automatizētas Latviešu Tekstu Indeksēšanas Sistēma) bāzes modelis ir attēlots sekojošā shēmā:

.2413. ALTIS bāzes modelī ir definēti 12 pamatjēdzieni (5 lietas, apzīmētas ar taisnstūriem, un 7 darbības, attēlotas ar bultiņām).

§3. Pamatjēdzienų definīcijas

.2414. Lietas:

.2415. 1. Objekti ir ārpus kompjūtersistēmas atrodošās lietas, kuras apraksta kompjūterā ievadīti teksti. Piemērs: objekts – kādas bibliotēkas grāmata; teksts – tās anotācija.

.2416. 2. Teksti jeb tekstu korpuss ir kompjūterā ievadīti un tam pieejami objektu apraksti. Piemērs: ja objekti ir krimināllietas, tad teksti var būt to īsi izklāsti. Citos sistēmas ALTIS variantos

tekstiem var nebūt skaidri noteikta objekta, piemēram: tie var būt avīžu raksti, vēstules, stenogrammas, ziņojumi utt.

.2417. 3. Vārdnīca jeb tezaurs ir kompjūtera fails vai failu sistēma, kura nosaka, par kādiem vārdiem (terminiem) sistēmas ALTIS lietotājs var atrast informāciju Rādītājā.

.2418. 4. Rādītājs jeb indekss ir kompjūterā fiksētu saišu (norāžu) sistēma, kura ļauj par katru Vārdnīcas vārdu ātri, precīzi un izsmeloši noteikt, kuros tekstos tas ir sastopams.

.2419. 5. Prasība ir to vārdu uzskaitījums, par kuriem lietotājs dotajā brīdī grib no sistēmas ALTIS dabūt atbildē to tekstu sarakstu, kuros šie vārdi ir minēti. Prasībā var būt norādītas arī loģiskās saites starp vārdiem («un», «vai», «ne»), kā arī konteksta saites (vārdi sastopami blakus, vārdi sastopami vienā teikumā utt).

.2420. Darbības:

.2421. 6. Vārdnīcas veidošana nosaka to vārdu kopu, par kuriem lietotājs varēs interesēties tekstu korpusā. Ir iespējami trīs galvenie Vārdnīcas veidošanas ceļi:

.2422. a) neautomātiskais, kad cilvēki vienkārši sagatavo viņus interesējošo lietu uzskaitījumu;

.2423. b) pusautomātiskais, kad kompjūters tekstu indeksēšanas gaitā veido sagataves, kuras cilvēks pēc tam koriģē;

.2424. c) automātiskais, kad kompjūters Vārdnīcu veido pats, analizējot tekstu korpusu.

.2425. 7. Tekstu ievads ir tekstu ievietošana kompjūterā.

.2426. 8. Tekstu indeksēšana ir darbība, kuras laikā kompjūters pārbauda, vai tekstā tiek lietoti Vārdnīcā uzskaitītie vārdi (kā arī kādā kontekstā) un fiksē šīs ziņas Rādītājā. Vārdnīcas pusautomātiskās veidošanas gadījumā paralēli tiek radītas arī sagataves Vārdnīcas papildināšanai, bet automātiskas veidošanas gadījumā Vārdnīca tiek papildināta.

.2427. 9. Prasības iesniegšana ir lietotāju interesējošo vārdu uzskaitīšana, norādot loģiskās un konteksta saites starp tiem. Prasības iesniegšanai var tikt izmantota speciāla sistēmas ieejas valoda vai arī dabisks latviešu teksts.

.2428. 10. Vārdnīcas caurskatīšana ir kompjūtera darbība, kas ļauj tam pārbaudīt Prasības izpildāmību un pievērsties attiecīgajām Rādītāja daļām.

.2429. 11. Rādītāja caurskatīšana ir kompjūtera darbība, kuras rezultātā tas iegūst visu lietotāju interesējošo tekstu sarakstu.

.2430. 12. Atbildes izsniegšana ir Prasībai atbilstošās informācijas izdrukāšana ar printeri vai attēlošana ekrānā. Galvenie atbildes veidi ir:

a) Prasībai atbilstošo tekstu saraksts;

b) paši teksti;

c) tie šo tekstu fragmenti, kuros Prasībā minētie vārdi ir skarti.

§4. Bāzes modeļa konkretizācija

.2431. Sistēmas ALTIS bāzes modelis ir pietiekoši abstrakts, lai varētu veidot ļoti dažādas konkrētu ALTIS tipa sistēmu modifikācijas. Arī «Diena» acīmredzot veidos vairākas paralēlas versijas ar dažādiem parametriem. Nākošajā «Dienas» izstrādātajā dokumentā tiks pamatvilcienos definēts viens no šādiem variantiem – sistēma ALTIS-1.

Rīgā, 1992. g. 22. martā

16. Bezcerīgi mēģinājumi

§1. Atgādinājums

1992.04.10

.2432.

Latvijas Republikas laikraksta «Diena»
galvenajam redaktoram V. Daugmalim,
direktoram A. Ašerādenam,
galvenā redaktora vietniekam P. Raudsepam

Valda Egles

atgādinājums.

.2433. Cienījamie kungi! Atgādinu jums, ka ir pagājušas desmit dienas, kopš es iesniedzu laikraksta vadībai dokumentu ar nosaukumu «Ekspertīzes slēdziens» {2324} un pielikumā pie tā trīs pirmos NIBS projekta dokumentus, bet nekādu oficiālu atbildi līdz šim neesmu saņēmis. Tas liek man domāt, ka «Dienas» vadība varbūt nav pratusi novērtēt nedz minētā sūtījuma humoristiskās, nedz arī nopietnās puses.

.2434. Uzdrošinos tomēr norādīt, ka oficiālas atbildes saņemšana man ir svarīga vairāku iemeslu dēļ, kurus tūlīt zemāk paskaidrošu.

.2435. Apmēram 20 iepriekšējos gadus mana garīgā darbība noritēja ap diviem galvenajiem centriem:

.2436. 1) lielu kompjuersistēmu izstrādāšana (gan tādu, kuras man pasūtīja par maksu, gan arī tādu, kuras es pats izdomāju un realizēju vienkārši kā mākslas darbus);

.2437. 2) dažādu grāmatu rakstīšana, kurās es teicu to, ko domāju un tā, kā domāju, un kuras tādēļ vecā režīma apstākļos nevarēja publicēt, jo tās bija pretrunā ar režīma ideoloģiju.

.2438. Šo līdzsvaru starp minētajiem centriem izjauca Elektronikas institūta krahs, kura rezultātā es nonācu laikrakstā «Diena». Pēdējā laikā man bija pilnīgi liegta iespēja nodarboties ar kompjuersistēmām un lielā mērā liegta arī iespēja brīvi rakstīt to, ko domāju, kā es to darīju agrāk, Brežņeva laikos (kaut arī pagrīdē), jo tagad man vajadzēja izteikt nevis savu, bet redakcijas viedokli.

.2439. Dabīgi, ka arvien vairāk manī auga vēlēšanās atjaunot agrāko stāvokli, kad:

.2440. 1) es strādātu ar kompjueteriem un

.2441. 2) vienlaicīgi arī rakstītu to, ko es gribu un tā, kā es gribu, runājot tikai un vienīgi savā vārdā un pats arī atbildot par saviem vārdiem.

.2442. Tas, protams, nozīmētu aiziešanu no «Dienas» komentētāja amata. Principiāls lēmums par to tika pieņemts pirms kāda mēneša vai pusotra. Šeit es neskaršu jautājumu par to, kur un kam es rakstīšu augstāk pieminētā punkta {2441} ietvaros, bet pievērsīšos tikai punktam {2440}, jo tā ir tā vieta, kur es labprāt saglabātu sadarbību ar «Dienu».

.2443. Pašlaik man ir piedāvājumi no divām kompjueterprogrammistu firmām. Viena no tām aicina piemērot latviešu valodai viņu izstrādāto krājbanku kompjueterizācijas sistēmu, solot algu, kas apmēram divreiz pārsniedz to, ko es pašlaik saņemu no «Dienas». Otra sola tikai pusotras reizes lielāku algu galvenā projektētāja amatā.

.2444. Tomēr manas uzvedības motīvos naudai nekad nav bijusi ne vien centrālā vieta, bet tā nav spēlējusī gandrīz vispār nekādu lomu. Priekš manis daudz svarīgāki vienmēr ir bijuši psiholoģiski, zinātniski vai mākslinieciski motīvi. Gadus 15 atpakaļ daudz strīdējās par to, vai kompjueterprogrammēšana ir arods vai kas cits, un tad mana tēze bija šāda: «Kā kokapstrāde ir arods, ja to veic galdnieks, un māksla, ja to dara kokgriezējs, tā arī programmēšana ir arods vai māksla atkarībā no tā, kas to veic». Vispazīstamākais kompjueterzinātnes darbs, Donalds Knuts slavenā daudzsējumu grāmatā³⁸ saucas «Kompjueterprogrammēšanas māksla» («*The ART of computer programming*»).

.2445. Un lūk, no šāda mākslinieciska viedokļa banku sistēmas ir visai neinteresantas, turpretim sistēma, kuru es tā – garāmejojot – ieskicēju priekš «Dienas» (arī vadoties ne no merkantīla aprēķina, bet no tīri mākslinieciskiem motīviem) ir iekšēji loģiski skaista, un man būtu patiešām žēl, ja pēc manas aiziešanas kāds amatnieks to sabojātu.

.2446. Lai nu kā, bet tuvākajā laikā man ir jādod kaut kāda atbilde tām pieminētajām kompjueterfirmām un jāizšķiras par to, kur es realizēšu savas programmētāja tiesības: «Dienā», kurai es katrā ziņā dotu priekšroku pat neskatoties uz zaudējumiem finansiālā izteiksmē, vai tomēr kaut kur krājbankās. Tieši tādēļ arī man ir svarīgi zināt, pie tam samērā ātri, «Dienas» vadības principiālo nostāju:

.2447. 1) vai «Diena» domā uzsākt konkrētu darbību dokumentā «Ekspertīzes slēdziens» norādītajā virzienā?

.2448. 2) un ja jā, tad vai «Diena» ir ar mieru, ka ar šāda pasākuma kompjueterzinātnisko pusi nodarbojos es (administratīvo pusi es labprātāk atdotu kādam menedžera tipa cilvēkam; praktiski nekad labs zinātnieks nav labs organizators un otrādi, tāpēc šos amatus labāk atdalīt, kā to, spriežot pēc literatūras, parasti dara Rietumos, nevis apvienot, kā tas bija pieņemts padomju sistēmā).

.2449. Cerot tuvākajā laikā saņemt (vienalga, mutiski vai rakstiski) oficiālu atbildi

V. Egle

Rīga, 1992. g. 10. aprīlī.

³⁸ Knuth D.E. The Art of Computer Programming, vol 1, Fundamental Algorithms, Addison-Wesley, 1968.

1992.06.04 15:57 ceturtdiena
(pēc 2 mēnešiem, 13 dienām)

§2. Vēstule Sarmītei Elertei

.2450. Sarmītei Elertes kundzei

no Valda Egles.

.2451. Daugmaļa kungs man nesen teica, ka gatavojoties drīzumā aiziet no galvenā redaktora amata neatkarīgi no tā, kurš privatizācijas variants tiksot realizēts, un visai Latvijai ir zināms, ka tādā gadījumā acimredzot Jūs šo amatu ieņemsiet. Tāpēc es gribētu, lai Jūs vismaz pamatvilcienos iepazītos ar zināma domas virziena vēsturi «Dienas» redakcijā. Dažādos laikos dažādām personām Redakcijā es esmu iesniedzis vairākus desmitus dažādu dokumentu, no kuriem minētās vēstures noskaidrošanai piecu svarīgāko kopijas ir pievienotas šai vēstulei kā pielikumi.

.2452. 1. pielikums ir pērnā gada 12. maijā uzrakstītais dokuments «Projekts DIAD» {.1880}, kurā pirmoreiz Redakcijā tika pacelts jautājums par informācijas apkopošanas dienesta izveidošanu tajā.

.2453. 2. pielikums ir pērnā gada 17. augustā uzrakstītā atklātā vēstule «Dienas» programmētājiem {.1951}. Tā šeit ir pievienota tādēļ, lai jūs zinātu, ka Vasiļjevam un viņa grupai ir iemesls mēģināt man «atspēlēties», un izturētos kritiski un piesardzīgi pret viņu dotajām negatīvām atsauksmēm par maniem priekšlikumiem (man ir zināms, ka šādas negatīvas atsauksmes viņi deva «Dienas» vadībai pēc 2. marta semināra, kurā piedalījāties arī Jūs).

.2454. 3. pielikums ir pagājušā gada 10. un 11. novembrī uzrakstītā vēstule Raudsepa kungam {.1991}, kurā izklāstīti DIAD dienesta pērnās neveiksmes cēloņi.

.2455. 4. pielikums ir šī gada 30. martā iesniegtais «Ekspertīzes slēdziens» {.2324}, ar kuru kopā tika doti arī trīs projekta NIBS dokumenti un ar kuru minētais projekts iesākās.

.2456. 5. pielikums ir mana šīsdienas vēstule Ašerādena kungam {.2576} ar pirmās NIBS apakšsistēmas (LAB) vispārēju aprakstu.

.2457. Kā redzams no šiem dokumentiem, es savu ideju par kompjuterizētu apkopotas informācijas banku izveidošanu «Dienā» un ap to esmu virzījis neatlaidīgi vairāk nekā gada laikā, neskatoties uz visiem šķēršļiem.

.2458. «Projektā DIAD» (1. pielikums) runa ir par bankām, kas vērstas uz Redakcijas iekšieni, paredzētas tās darbinieku vajadzībām, rakstu kvalitātes uzlabošanai. Nosauksim šāda tipa bankas par intravertām.

.2459. «Projektā NIBS» (4. pielikums) runa ir par bankām, kas adresētas lietotājiem ārpus redakcijas. Tās mēs varam nosaukt par ekstravertām bankām.

.2460. Saprotamu iemeslu dēļ Ašerādena kungu interesē tikai ekstrvertās bankas, jo tikai tās var tiešā veidā ienest naudu. Turpretim Jūs, es domāju, vairāk varētu interesēt tieši intravertās bankas, jo tikai tās ir spējīgas būtiski uzlabot avīzes kvalitāti.

.2461. Tagad, aiziedams no komentētāja amata, es vispirms ķeros pie ekstrvertajām bankām, jo tāda nu reiz ir konjunktūra. Tomēr es gribētu, lai Jūs zinātu, ka arī par intravertajām es neesmu aizmirsis, un, pazīdama šajā vēstulē jau vienreiz manis paša nekautrīgi pieminēto manu neatlaidību, atcerētos, ka pienāks reiz laiks, kad es uztaisīšu arī šīs bankas.

.2462. Līdz ar to es esmu Jūs kā potenciālo galveno redaktori informējis par šī domas virziena attīstību Redakcijā un šo vēstuli beidzu.

1992. g. 4. jūnijā

Valdis Egle

17. ALTIS-1 pamatmodelis

1992.04.18

.2463.

Projekts NIBS.

Dokuments Nr.4: ALTIS-1 pamatmodelis.

Dokumenta cilme: laikraksts «Diena» (V. Egle).

§1. ALTIS-1 definīcija

.2464. ALTIS-1 ir viena no iespējamajām ALTIS tipa sistēmām. To raksturo sekojošas pamatpazīmes:

.2465. 1) bāzes modelī definētā «Vārdnīca» {.2417} ir sadalīta trīs daļās:

- a) vārdnīcas bankā,
- b) driādē un
- c) nepazīto vārdu bankā;

.2466. 2) bāzes modelī definētais «Tekstu korpuss» {.2416} ir sadalīts divās daļās:

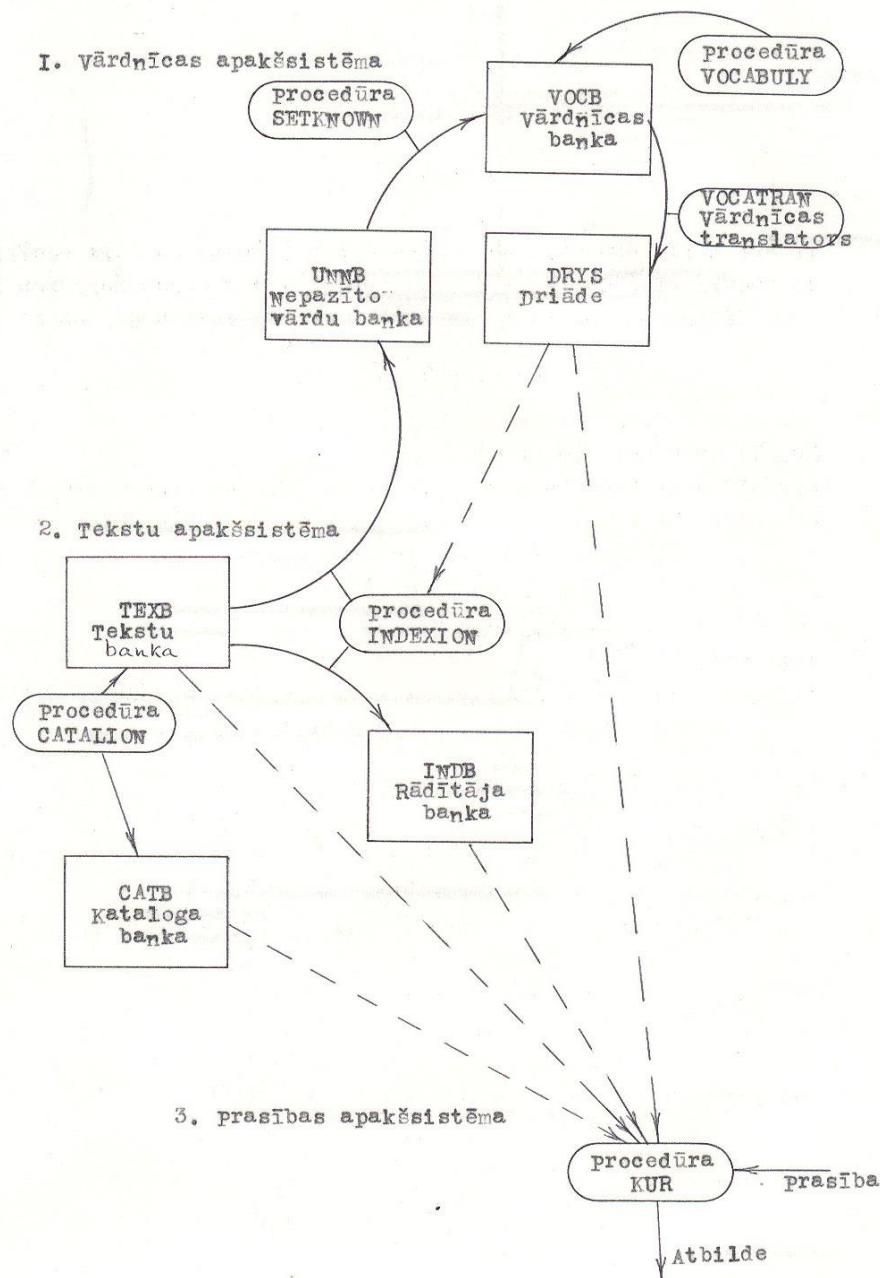
- a) tekstu banka un
- b) kataloga banka;

.2467. 3) bāzes modelī definēto darbību «Tekstu indeksēšana» {.2426} un «Prasības iesniegšana» {.2427} laikā tiek izmantots specifisks algoritms, kurš ar nosaukumu «Driādes algoritms» tiks definēts nākošajā dokumentā (Nr.5) {.2504}.

§2. Funkcionālā shēma

.2468. Sistēmas ALTIS-1 pamatmodelis ir attēlots shēmā Nr. 1 {.2469}. Šajā modelī tiek definēti 12 pamatobjekti – 6 datustrukturās (faili vai failu grupas) un 6 procedūras (programmu galvmoduļi).

.2469.

§3. Datustrukturās

.2470. ALTIS-1 pamatmodelī ir definētas 6 galvenās datustrukturās:

.2471. 1) VOGB – vārdnīcas banka ir datubāze, kurā tiek fiksēti visi sistēmai pazīstamo vārdu celmi. Šajā datubāzē ir definēti vismaz trīs lauki:

.2472. – VSTUB – vārda celms («text»); garumu nosaka pie realizācijas, bet ne mazāks par 20 baitiem);

.2473. – VPARD – paradigmas numurs («integer»); lielums līdz 99);

.2474. – VLOGM – logēmas numurs («integer»); lielums līdz 999999).

.2475. Paradigma (no grieķu «*paradeigma*» – paraugs) ir forma, kuras ietvaros mainās galotnes, vārdus lokot. Piemēram, latviešu valodā lietvārdiem ir jādefinē 6 paradigmas, jo eksistē 6 deklinācijas; darbības vārdiem vēl trīs paradigmas, jo pastāv trīs konjugācijas, utt.

.2476. Logēma (no grieķu «*logos*» – vārds) ir leksēmu kopa. Par leksēmu (no grieķu «*lexis*» – vārds) lingvistikā sauc valodas vārdu krājuma vienību. Sistēmā ALTIS-1 logēma var sakrist ar leksēmu (ja tajā ietilpst viena leksēma) vai nesakrist, ja tajā apvienotas vairākas leksēmas, kuras no sistēmas viedokļa ir loģiski ekvivalentas.

.2477. 2) DRYS – driāde (no grieķu «*dryas*» – koks) ir fails vai failu grupa, kura pēc informācijas ir ekvivalenta vārdnīcas bankai VOGB, taču informācija tajā ir kodēta koka struktūras veidā.

.2478. 3) UNNB – nepazīto vārdu banka ir datubāze, kurā indeksēšanas procedūra fiksē vārdus, kurus tā nav atradusi Vārdnīcā (driādē). UNNB bankā tiek fiksēta arī informācija par to, kur dotie vārdi lietoti. Ja procedūra SETKNOWN atzīs nepazīto vārdu par derīgu, tad šī informācija tiks ienesta Rādītājā.

.2479. 4) TEXTB – tekstu banka ir datubāze vai datubāžu grupa, kurā tiek glabātas tekstu vienības. Tekstu vienības (atkarībā no tekstu bankas konkretizācijas ceļa tās var būt rindiņas, rindkopas, raksti, dokumenti utt.) tiek sistēmā identificētas ar vienu vai vairākiem numuriem. Zinot teksta vienības numuru, tekstu bankā var dabūt attiecīgo tekstu vienību. Tekstu banka var saturēt tikai daļu no agrāk indeksētajiem un Rādītājā fiksētajiem tekstiem vai arī tekstu var nebūt sistēmā vispār.

.2480. 5) CATB – kataloga banka (no grieķu «*katalogos*» – saraksts) ir datubāze, kura satur informāciju par lielākajām tekstu vienībām (tādām kā raksti, dokumenti) saistībā ar to numuriem. Zinot teksta vienības numuru, kataloga bankā var dabūt informāciju par šo tekstu vienību. Kataloga banka ir atdalīta no tekstu bankas tādēļ, lai pat tajā gadījumā, ja tekstu banka ir nepilnīga vai tās vispār nav, Rādītājā fiksētā informācija ļautu iegūt vismaz norādes uz kādreiz indeksētajiem, bet vēlāk izmestajiem tekstiem.

.2481. 6) INDB – rādītāja banka ir datubāze vai datubāžu grupa, kura fiksē saites starp logēmām un tekstu vienībām.

.2482. Precīzas VOGB, DRYS, UNNB, TEXTB, CATB un INDB struktūras tiks definētas turpmākajos dokumentos.

§4. Procedūras

.2483. ALTIS-1 pamatmodelī ir definētas 6 galvenās procedūras:

.2484. 1) Procedūra VOCABULY apkalpo Vārdnīcas banku, ievadot tajā jaunus vārdu celmus kopā ar viņu paradigmas numuriem un piešķirot tiem logēmas numuru. Šī procedūra paredzēta galvenās vārdu masas ievadīšanai Vārdnīcas bankā. Ievadot bankā jaunu celmu, operators piešķir tam paradigmas numuru saskaņā ar gramatikas likumiem, bet attiecībā uz logēmas numuru ir divas iespējas:

.2485. a) vai nu piešķirt dotajam celmam jau eksistējošas logēmas numuru, tādējādi iekļaujot jauno leksēmu vecajā logēmā;

.2486. b) vai arī izveidot jaunu logēmu, atļaujot, lai sistēma tai automātiski piešķir kādu brīvu numuru.

.2487. 2) Procedūra SETKNOWN apkalpo nepazīto vārdu banku, ar cilvēka palīdzību šķirot tajā iegaumētos vārdus. Attiecībā uz katru bankā iegaumēto vārdu ir četras iespējas:

.2488. a) izveidot jaunu logēmu šim vārdam un fiksēt to vārdnīcā;

.2489. b) atzīt, ka vārds pieder jau eksistējošai logēmai un attiecīgi fiksēt šo faktu Vārdnīcā;

.2490. c) atzīt, ka vārds ir kļūdaini uzrakstīts eksistējošas logēmas vārds, tāpēc to vārdnīcā nefiksēt, bet Rādītājā fiksēt norādes uz doto logēmu;

.2491. d) atzīt, ka šī burtu kopa ir kāds misēklis un ka visa informācija par to ir iznīcināma.

.2492. UNNB bankā glabājamā informācija par vārda lietošanas vietu pirmajos trīs gadījumos tiek ienesta Rādītājā ar attiecīgo logēmas numuru, bet ceturtajā gadījumā to nefiksē. Pēc procedūras SETKNOWN izpildīšanas vārds un visa informācija par to tiek no UNNB bankas izmesti.

.2493. 3) Procedūra VOCATRAN ir translators, kas viennozīmīgi pārkodē Vārdnīcas banku driādē. Turpmāk pārējās procedūras izmanto tikai driādi (ne sākotnējo vārdnīcas banku).

.2494. 4) Procedūra CATALION ievieto tekstus un to aprakstus (pases) attiecīgi Tekstu bankā un Kataloga bankā, vienlaicīgi automātiski piešķirot tiem teksta vienību numurus. Pēc indeksēšanas procedūras izpildīšanas teksta vienība no TEXB var tikt izmesta, bet CATB bankā vienmēr saglabājas teksta pase.

.2495. 5) Procedūra INDEXION ir ALTIS sistēmu centrālā – indeksēšanas – procedūra. Tā izskata jauno, TEXB ievietoto tekstu, izdala no tā kārtējo vārdu, pēc driādes nosaka tā logēmas numuru un fiksē Rādītājā logēmas saiti ar indeksējamo teksta vienību.

.2496. 6) Procedūra KUR ir vienīgā procedūra, ar kuru strādā sistēmas ALTIS-1 lietotājs (visas iepriekšējās procedūras izmanto tikai sistēmu apkalpojošais personāls). Procedūra izdala ievadītajā prasībā vārdus, pēc driādes nosaka šo vārdu logēmu numurus un pēc Rādītāja – visas tās tekstu vienības, kur šīs logēmas ir lietotas. Tālāk ar atsevišķām logēmām saistīto tekstu vienību kopas tiek loģiski šķeltas, apvienotas utt. atkarībā no tā, kas norādīts Prasībā un (arī atkarībā no Prasības) tiek izsauktas vai nu pašas tekstu vienības no TEXB, vai to pase no CATB, vai arī tiek izdota tikai statistiska informācija par prasību apmierinošo tekstu apjomu.

.2497. Precīzāk procedūru daļījums programmu moduļos, starpprogrammu interfeisi un interfeisi ar lietotāju tiks definēti turpmākajos dokumentos.

§5. Apakšsistēmas

.2498. Sistēmā ALTIS-1 ir definētas trīs apakšsistēmas:

- 1) Vārdnīcas apakšsistēma;
- 2) Tekstu apakšsistēma;
- 3) Prasības apakšsistēma.

.2499. Apakšsistēmu jēga ir tā, ka tās principā var tikt novietotas dažādās mašīnās. Piemēram, var tikt izveidotas vairākas tekstu apakšsistēmas, varbūt katra ar savu tekstu korpusu, bet ar vienotu vārdnīcu. Vārdnīcas apakšsistēma tādā gadījumā darbojas vienā kompjuērā, bet tekstu apakšsistēmas – vairākos citos. Saiti starp apakšsistēmām realizē, pārnesot failus UNNB no tekstu apakšsistēmām uz vārdnīcas apakšsistēmu un failu DRYs pretējā virzienā (pārņemšanu var veikt ar diskešu palīdzību, caur tīklu utt.).

.2500. Arī Prasības apakšsistēma var tikt atdalīta no Tekstu apakšsistēmas. Sevišķi izdevīgi tas var būt tādā gadījumā, ja nepārņem pašus tekstus, bet tikai CATB, INDB un DRYs failus uz nelielu, kompaktu sistēmu, kuras lietotājs nenodarbojas ne ar vārdnīcas formēšanu, nedz ar tekstu indeksēšanu, bet tikai saņem gatavas bankas, ar kurām strādā.

§6. Tehniskie līdzekļi

.2501. Tāpat kā iepriekšējā dokumentā definētais ALTIS bāzes modelis {.2431}, arī šeit noteiktais ALTIS-1 pamatmodelis ir abstrakts un neorientējas ne uz kādu konkrētu mašīnu, operāciju sistēmu un programmēšanas vidi, tādēļ var tikt realizēts jebkurā vidē, ja tā ir spējīga izveidot šeit paredzētās datustrukturās. Ja sistēma vēl arī tiek uzrakstīta pārnesamā valodā (piemēram, tādā kā «C»), tad tā var tikt vienlaicīgi ieviesta dažādu sistēmu kompjuēros un dažādās operāciju sistēmās, ja vien tur ir šīs pārnesamās valodas translators.

.2502. Iespējamas arī šaurākas un lokālākas realizācijas kāda konkrēta kompjuēra lokālajā vidē.

.2503. Augstāk pieminētais termins «datubāze» šeit ir jāsaprot kā faili ar fiksētu rakstu formātu, kurus var realizēt gan ar dažādām standartsistēmām (tādām kā ADABAS, CLIPPER, FoxPro utt.), gan arī ar citām programmēšanas valodām (tādām kā PASCAL, C, Asemblers u.c.).

Rīga, 1992. g. 18. aprīlī

18. Driāde un driādes algoritms

.2504.

Projekts NIBS.

Dokuments Nr. 5: Driāde un driādes algoritms.

Dokumenta cilme: laikraksts «Diena» (V. Egle).

§1. Driādes fundamentālie principi

.2505. Driādes veidošana un driādes algoritma pielietošana saskaņā ar ALTIS-1 sistēmu definīciju ir to galvenā pazīme.

.2506. Fundamentālā driādes algoritma atšķirība no daudziem citiem vārdu meklēšanas algoritmiem ir tāda, ka

.2507. a) parasti vārdu (vai celmu utt.) vajag vispirms izdalīt no teksta (t.i. – atmest galotni un tml.) un tikai tad var sākt meklēšanu (piemēram, Vārdnīcas bankā),

.2508. b) bet Driādes algoritma gadījumā, tieši otrādi, vispirms sāk meklēt, un tikai pēc tam (jau ievērojot meklēšanas rezultātus) nosaka, kur vārda celms beidzas, kādas tam var būt galotnes utt.

.2509. Šis otrais ceļš ir līdzīgs tam, kā faktiski cilvēka smadzenes apstrādā viņa ausīs ienākošo fonēmu lineāro plūsmu. Daudzi psihologu izdarīto eksperimentu rezultāti ir izskaidrojami tikai tad, ja pieņem, ka cilvēka smadzenēs darbojas informācijas meklēšana pa «kokveida» struktūrām.

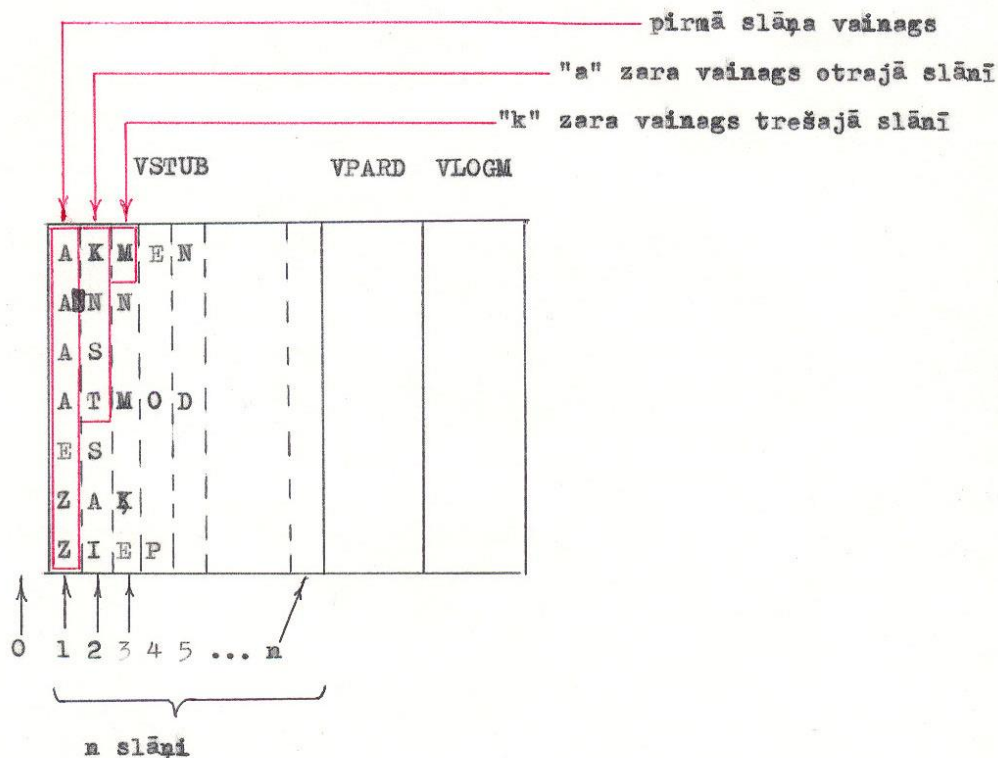
.2510. Pieminētā fundamentālā atšķirība (kas būs vispirms – vārda izdalīšana vai meklēšanas sākums) padara neiespējamu «driādes tipa» pieejas izmantošanu tradicionālajās datubāzēs. Tajā pašā laikā driāde ir samērā grūti modificējama un apkalpojama informācijas struktūra. Tāpēc šis projekts paredz abas struktūras – gan vārdnīcas banku, gan driādi un translatoru VOCATRAN kā saiti starp tām abām.

.2511. Pēc šī projekta visas modifikācijas tiek ienestas Vārdnīcas bankā, kuru pēc tam notranslē par driādi. Šīs attiecības ir tādas pat, kā starp programmas sākumtekstu kādā programmēšanas valodā un tās objektmoduli pēc translācijas.

§2. Driādes pamatjēdzieni

.2512. Šajā iedaļā tiks definēti vairāki jēdzieni, kas nepieciešami driādes un tās algoritma precīzai aprakstīšanai. Apskatīsim Vārdnīcas banku, kur laukam VSTUB ir noteikts garums n burti un informācija ir sašķirota pēc alfabēta (jeb, precīzāk, jebkurā fiksētā kārtībā):

.2513.

.2514. Šajā Vārdnīcā fiksēto vārdu kopu var iedomāties sastāvošu no n slāņiem: pirmā burta slānis, otrā burta slānis utt. (bez tam var iedomāties tiem blakus esošus hipotētiskus 0-to slāni un $n+1$ slāni).

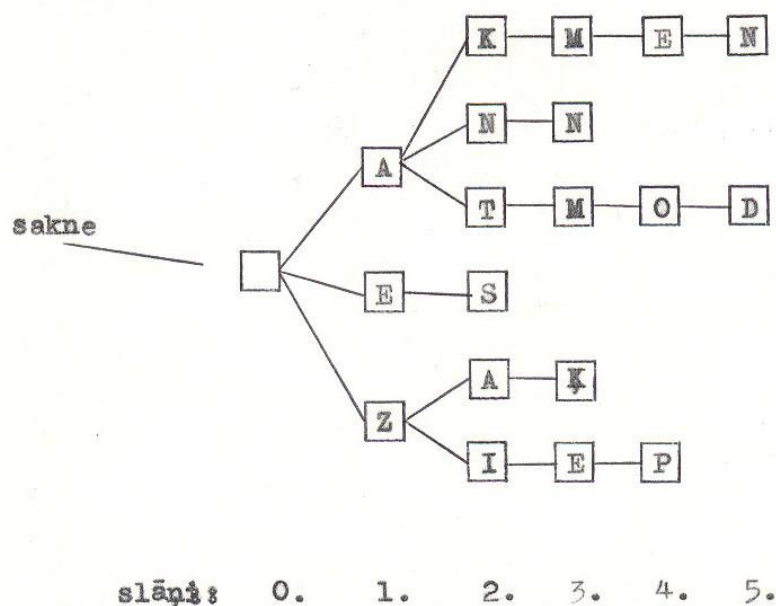
.2515. Uzskatīsim, ka nultajā slānī vienmēr atrodas viens elements – koka sakne jeb nultā slāņa zars. Pirmajā slānī šim zaram atbilst elementu grupa, kuru nosauksim par tā vainagu.

.2516. Pieņemsim, ka Vārdnīcā fiksētie vārdi sākas ar m dažādiem burtiem. Šajā gadījumā sacīsim, ka 1. slāņa vainagā ir m zari.

.2517. Katram no šiem zariem, savukārt, vainags atrodas otrajā slānī un sastāv no kaut kāda (vispārīgā gadījumā katram pirmā slāņa zaram sava) otrā slāņa zaru skaita (šo skaitli, piemēram, 1. slāņa zaram «a» noteiks tas, cik dažādu burtu var sekot pirmajam burtam «a» Vārdnīcā esošajos vārdos).

.2518. Katram 2. slāņa zaram, savukārt, ir vainags 3. slānī utt. Ja kaut cik aizpildītā vārdnīcā 1. slāņa vainags droši vien saturēs visiem alfabēta burtiem atbilstošus zarus, tad tālāko slāņu vainagi drīz vien būs daudz šaurāki vai kļūs pavisam tukši līdz ar vārdu beigām.

.2519. Driādē katram zaram atbilst viens elements:

.2520. Taču driādē var būt arī elementi, kas nav zari (paradigmas un beigu pazīmes). Tātad «elements» ir plašāks jēdziens, nekā «zars».

.2521. To elementu kopu, kas saista kādu elementu ar sakni, sauksim par saiti. Līdzīgs (bet ne pavisam tas pats) jēdziens ir ceļš: tā ir elementu kopa, caur kuriem no saknes var virzīties uz priekšu, līdz kamēr ceļš apraujas.

§3. Driādes algoritms

.2522. Kad programma «atrodas» pie kāda zara elementa, tai ir pieejams dotā zara vainags. Šajā vainagā atrodas elementi, kuriem var būt trīs principiāli atšķirīgi tipi:

.2523. 1) «zars» (kas nozīmē, ka ceļš šajā virzienā turpinās, un šim zaram būs atkal savs vainags);

.2524. 2) «paradigma» (kas nozīmē, ka ceļš šajā virzienā apraujas, bet dotais driādes elements satur paradigmas numuru, pēc kura tabulās ir atrodams, kādas galotnes tālāk ir pieļaujamas šim vārda celmam);

.2525. 3) «beigas» (kas nozīmē, ka ceļš apraujas, bet vārds nav lokāms).

.2526. Programmai, kura, pa burtiem analizējot vārdu, virzās driādē pa zināmu ceļu, pie katra elementa ir jāzin, cik garš vārda gabals vēl ir atlicis neizanalizēts un kāds tas ir, lai vajadzības gadījumā varētu salīdzināt to ar paradigmas tabulā dotajiem variantiem.

.2527. Zinot to, Driādes algoritms pamatvilcienos ir šāds:

.2528. 1) sākt ar driādes sakni, ņemt pirmo vārda burtu un izvēlēties to zaru, kurš pirmā slāņa vainagā atbilst šim burtam, tad pāriet pie otrā burta un izvēlēties attiecīgo otrā slāņa zaru utt.;

.2529. 2) ja kārtējā vainagā atrodas elements «paradigma», tad pārbaudīt, vai neizanalizētā vārda daļa nesakrīt precīzi (pēc garuma un sastāva) ar kādu no dotās paradigmas tabulā fiksētajiem

variantiem; ja sakrīt, tad atzīt šo vārdu par dotās paradigmas vārdu, un meklēšana ir beigusies veiksmīgi; ja nesakrīt, tad meklēšana turpinās;

.2530. 3) ja kārtējā vainagā atrodas elements «beigas» un arī vārdā neizanalizēto burtu skaits ir nulle, tad vārds tiek atzīts par nelokāmu, un meklēšana ir beigusies veiksmīgi; ja nav nulle, meklēšana turpinās;

.2531. 4) ja analizējamais vārds faktiski izbeidzas, bet viņam atbilstošajā ceļā driādē nav atrasts nedz elements «beigas», nedz to apmierinoša paradigma, tad šis vārds tiek atzīts par nepazītu, un meklēšana ir beigusies neveiksmīgi;

.2532. 5) ja nav fiksēta derīga paradigma, bet vārds satur tādu burtu, kuram iepriekšējā burta vainagā nav atbilstoša zara, tad meklēšana ir beigusies neveiksmīgi, un dotais vārds tiek fiksēts kā nepazīts.

.2533. Tāds pamatvilcienos ir driādes algoritms. No tā ir redzams, ka vainagos vienmēr vispirms ir jāpārbauda paradigmu elementi, un tikai pēc tam var virzīties tālāk pa burtu zariem, savādāk programma var aiziet pa galotņu burtiem, nefiksējusi paradigmu (ja vārdnīcā ir bijis kāds garāks vārds ar tādiem pašiem sākuma burtiem). Visvieglāk šo prasību nodrošināt būs tad, ja translators VOCATRAN garantē, ka katrā vainagā paradigmu elementi vienmēr atradīsies pirms zaru elementiem.

§4. Driādes kodēšana

.2534. Universāls kokveida struktūru kodēšanas veids ir saraksti (angliski: list). Šādā gadījumā katru vainagu kodē elementu ķēdīte, kur pirmā elementa adresi satur saraksta galviņa (pointer), bet pats elements – nākamā elementa adresi. Savukārt elementa iekšienē var atrasties jauna saraksta galviņa, un tā veidojas koka struktūra. Šajā gadījumā viena vainaga elementi var būt izmērīti pa visu atmiņu (vienalga, operatīvo vai disku), bet paši koki var tikt dinamiski modificēti.

.2535. Taču šajā gadījumā katram driādes elementam ir jā satur divas adreses: nākamā elementa adrese sava slāņa vainagā un pirmā elementa adrese nākamā slāņa vainagā. Ja katras adreses kodēšanai izmanto, piemēram, 4 baitus, tad katrā elementā saitēm vien būs vajadzīgi 8 baiti.

.2536. Ja, turpretī, vainagu veido kompaktu (kad viena vainaga elementi atmiņā seko viens otram), tad nav vajadzīgas adreses saitēm starp viena vainaga elementiem, un tad iepriekšējā piemērā 8 baitu vietā var iztikt ar 5 (4-baitīga vainaga adrese pointera vietā un vienbaitīgs vainaga elementu skaitītājs).

.2537. Šajā gadījumā iegūst driādei kopumā apmēram 30% vietas ekonomiju, taču koku nevar dinamiski modificēt (kas gan dotajā pielietojumā arī nav vajadzīgs, jo šeit modificē Vārdnīcas banku, kuru pēc tam tikai notranslē) un bez tam sarežģītāks kļūst VOCATRAN translators algoritms (kuru izmērīta vainaga gadījumā ļoti vienkārši realizētu ar rekursīvām programmām, bet kompakta vainaga iegūšanai būs vajadzīgs vairākkārt caurskatīt Vārdnīcas banku).

.2538. Nākošajā dokumentā tiks definēts kompaktākais (bet translators realizācijas ziņā sarežģītākais) driādes kodēšanas variants.

19. Mazs komentārs Tehniskajam uzdevumam

.2539. Visas augstāk dokumentāli parādītās iniciatīvas neatnesa man nekādus panākumus, izņemot vienu: es iepazīnos ar Latvijas Augstākās Padomes Informācijas nodaļas vadītāju Anitu Dūdiņu un datoru grupas vadītāju Lienu Pēteroni – divām ļoti jaukām sievietēm. Nekad neaizmirsīšu, kā, pirmoreiz iekļuvis t.s. «Augstajā Namā», izklāstīju viņām «Driādes algoritmu» {.2512}, bet viņas abas, katra man savā pusē uzmetušās ar ceļgaliem uz krēsliem, uzmanīgi klausījās un, – jāteic, – bija vienīgās, kuras prata manas idejas uzreiz pienācīgi novērtēt (kur nu «Malvīnes ķelneriem» {.2163}, slavenajam domātājam Ašerādenam {.2747} vai doktoram Redjko {.3080} līdz viņām!).

.2540. Vēlāk Liens uzdeva vienam no saviem «konsultantiem» – Pakalna jaunķungam – izstrādāt tehnisko uzdevumu visai šai lietai, iepriekš iepazīstoties ar manu projektu. Pakalna jaunķungs ķērās pie darba ļoti lietišķi: viņš uzmeta acis maniem papīriem, atlika tos malā ar vārdiem «To mums nevajag, FoxPro pati būvē koku!» un pēc kāda laiciņa atnesa savu papīru. Zemāk ievietotais dokuments ir mans «komentārs» šim tehniskajam uzdevumam. Vēlāk es pajautāju Lienai, vai Pakalna ķungs nav apvainojies. Liens pasmējās un atbildēja: «Tas viņam bija derīgi».

.2541. Es tajā laikā biju brīvs mākslinieks (mana brīvība izpaudās pirmām kārtām pilnīgā brīvībā no jebkādiem datoriem); projektu (ne manu, bet savu) ņēmās realizēt Redjko ar savu laboratoriju un – protams – neko jēdzīgu neizdarīja.

1992.04.20 21.27 pirmddiena
(pēc 2 dienām, 9 stundām, 37 minūtēm)

§1. Vēstule

.2542.

Cienījamie kolēģi no AP datoru grupas un no ESTI laboratorijas 5.2 !

Pētersones kundze! Redjko kungs!

Kolēģi programmisti!

.2543. Es mēģināju atdot projektēšanas iniciatīvu citiem, prasot, sevišķi no laboratorijas 5.2, kādus dokumentus par to, kas jau faktiski ir izdarīts vai kas jādara, taču no visa tā nekas labs neiznāca, tādēļ neņemiet ļaunā, ja es beigu beigās pārņēmu iniciatīvu savās rokās, tā ka tagad jums acīm redzot nāksies zināmā mērā pieskaņoties laikrakstam «Diena».

.2544. Šajā mapītē ievietotie dokumenti ir nodrukāti trīs eksemplāros. Trīs vienādas mapītes atrodas:

1) «Dienā» (pie manis);

2) AP datoru grupā;

3) ESTI laboratorijā 5.2.

.2545. Šajos dokumentos ir norādīta to cilme («Diena», V. Egle). Ja jūs nepiekrītat tam, kas tur rakstīts, ja jūs gribat izvirzīt kādus savus priekšlikumus vai kritizēt manus, tad lūdzu iesniedziet (trīs eksemplāros, lai tos ievietotu attiecīgi trīs mapītēs) savus dokumentus (arī norādot cilmi un datumu). Es ceru, ka tādā ceļā mēs nonāksim pie labas sistēmas. Ja kolēģi no ESTI pagaidām nevar iesniegt dokumentus valsts valodā, tad mēs, pārējie, es domāju, sapratīsim arī krievu vai angļu valodās.

1992.g. 20.aprīlī

Valdis Egle, «Diena»

1992.04.17 08.40 piektdiena
(pirms 3 dienām, 12 stundām, 47 minūtēm)

§2. Mazs komentārs Tehniskajam uzdevumam

.2546. Valdis Egle, «Dienas» komentētājs

.2547. Lai būtu labāk redzami šajā manā komentārā izteikto domu pirmavoti, es esmu spiests vispirms mazliet pastāstīt par sevi – tā sakot, stādīties priekšā. Strādāt par komentētāju «Dienas» galvenais redaktors uzaicināja mani kādu mēnesi pirms avīzes pirmā numura iznākšanas, – uzaicināja pēc tam, kad viņa rokās bija nonākusi viena no manām grāmatām, un viņš bija to izlasījis. Bet pirms tam es ilgus gadus biju programmētājs un projektētājs. 1969–1970. gadā, būdams LVU ekonomikas fakultātes EIMAO specialitātes (ekonomiskās informācijas mehanizētās apstrādes organizācijas) students, es diplomdarbā uzrakstīju savas pirmās programmas Valsts plāna komitejas skaitļošanas centram (ESM «Minsk-22» mašīnu kodos – tad vēl nebija pat assembleru). Vēlāk strādāju Statistikas Pārvaldes SC, Patērētāju biedrību savienības SC un Elektronikas institūtā ar mašīnām «Minsk-32» (tur parādījās «Jasks» – pirmais assemblers Latvijā), ar franču «Mitra-15» ungāru kopiju, ar «PDP-11» krievu kopiju (SM), vācu «Siemens» krievu kopiju (ASVT) un IBM-360 un -370 krievu kopijām (ES). 1976.gadā, kad Latvijā vēl nebija pat OS-360 (OS ES) un visi strādāja ar DOS operāciju sistēmu, es, vērodams šīs sistēmas acīm redzamos trūkumus, sāku izstrādāt savu operāciju sistēmu (DISPOS), kura pēc tam tika ekspluatēta 15 gadus līdz 1991. gada decembrim, kad līdz ar ES mašīnu likvidēšanu arī DISPOS pārstāja reāli eksistēt (ir kopijas uz magnētiskajām lentām, bet diezin vai kādreiz būs reāla iespēja to atkal kaut kur palaist).

.2548. DISPOS bija alternatīva operāciju sistēmai DOS, un viņā tika atrisināti daudzi jautājumi, kuri DOSā bija smagas problēmas (vēlāk šos pašus risinājumus es atradu sistēmās CMS un UNIX). Sākumā DISPOS darbojās «plikā» mašīnā, vēlāk, kad parādījās sistēma VM-370, DISPOS strādāja tajā kā viessistēma. Starpposmā starp abiem šiem variantiem dažus gadus strādāja arī DISPOSā iebūvēts hipervizors, ar kura palīdzību visu operāciju sistēmu OS-360 (OS ES) varēja palaist zem DISPOS kā vienu no tā procesiem.

.2549. Operāciju sistēmā DISPOS absolūti visas programmas bija manis izdomātas, izprojektētas un lielākā daļa arī paša uzrakstītas (daļu pēc maniem projektiem uzrakstīja mani padotie). Nekādi gatavi «gabali» no «svešām» sistēmām izmantoti netika. Tur bija gan supervizori, gan visas perifērijas draiveri, gan virtuālo disku uzturēšanas sistēma, gan uzdevumu izpildīšana pakešu režīmā, gan darbs tīklā, gan

ekrāna korektori (tekstu redaktori), gan daudz kas cits. Mūsu tekstu dokumentators nāca gatavs īsi pirms Latvijā parādījās SCRIPTs. Ar vārdu sakot, 15 gados tika daudz kas saprogrammēts.

.2550. Ārpus DISPOS pēdējā lielākā mana programma pirms aiziešanas uz «Dienu» bija PASN valodas translators (tā ir ASN.1 modifikācija). Žēl, ka Jakubaiša muļķības dēļ viss tas aizgāja bojā.

.2551. Pēdējos gados mans tiešais uzdevums bija sekot projektu JTM un VT izstrādāšanai Starptautiskajā standartizācijas organizācijā (ISO). Man piesūtīja šo projektu visu dokumentu kopijas, un tā es varēju no malas vērot, kā šīs gigantiskās starptautiskās izstrādes pamazām veidojās no pirmajiem uzmetumiem līdz biezām daudzsējumu grāmatām.

.2552. Taisni tajā laikā, kad laboratorijā parādījās «Personālais kompjūters» (PC), es aizgāju uz «Dienu», un tā ceturtais paaudzes mašīnas pagaidām palika ārpus mana redzes loka.

.2553. Jaunās paaudzes programmētāji, kuri savu karjeru iesāka uzreiz ar PC, varbūt tikai mazmazliet skarot ES vai SM, bieži skatās no augšas uz vecajiem programmistiem, jo tie nezina ceturtais paaudzes sistēmas. Savukārt vecie programmētāji brīnās, kā jaunie var strādāt, nezina, kas visām šīm FoxPro ir apakšā un iekšā, uzskatot viņu pieeju par šauru, paviršu un virspusēju. Mans mērķis nekādā gadījumā nav mēģināt noskaidrot šīs dažādu paaudžu programmētāju attiecības, bet gan, pēc iespējas izvairīties no jebkādiem konfliktiem, lietišķi darīt darbu tā, lai iespējami ātrāk virzītos pretī skaistas, loģiskas un profesionāli augstā līmenī uztaisītas sistēmas izveidošanai.

.2554. Šajā sakarībā mazliet pakavēšos pie tā, kā vispār taisa programmu sistēmas un to projektus. Savā dzīvē es esmu redzējis divus galvenos «piegājienu». Pirmais bija tas, kurš fiksēts PSRS valsts standartos («gostos»). Eksistēja vairākas «gostu» līnijas (ESKD, ESPD u.c.), paši «gosti» ar laiku mainījās, kā arī pieļāva dažādus variantus, tāpēc šeit var tikai aptuveni uzvest, kā pēc šo standartu radītāju domām bija jātaisa programmu sistēmas, pakāpeniski izstrādājot tādus dokumentus, kā:

- tehniskais uzdevums;
- skices projekts;
- darba projekts;
- tehniskais projekts.

.2555. Pēc tam bija jātaisa pati sistēma un tad tās dokumentācija:

- pielietojuma apraksts;
- sistēmprogrammētāja rokasgrāmata;
- programmētāja rokasgrāmata;
- operatora rokasgrāmata;
- programmas apraksts
- utt.

.2556. Visos šajos dokumentos bija stingri jāievēro «gosta» prasības, un, lai pārbaudītu, vai tās ievērotas, eksistēja speciāls dienests, t.s. «normokontrole». Daudz šīs normokontroles savā laikā dzēnāts, es gandrīz vai automātiski izlaboju kolēģa Pakalna tehniskajā uzdevumā tos «pārkāpumus», kuru dēļ normokontrole šo dokumentu noteikti «atsvīestu atpakaļ».

.2557. Šo «gostu» garā padomju laikā tika apmācīti arī studenti. Zināmā mērā šie standarti varbūt bija arī saprātīgi priekš mazām programmām, kuras tiek taisītas ļoti lokālos apstākļos. Taču priekš cik necik lielākām sistēmām tā bija absolūti stulba Prokrusta gulta, kurā par katru cenu vajadzēja iespiest jebkuru sistēmu, tāpēc manas paaudzes programmētāji, kad vien bija iespējams, «gostos» ignorēja, bet, ja ignorēt nebija iespējams, tad par tiem atklāti nīrgājās, piemēram, tādā veidā, ka salika dokumentā «gosta» prasītos nodaļu virsrakstus, bet iekšā rakstīja kaut ko pavisam citu (to, ko prasīja apraksta loģika). Normokontrole, redzējama «pareizos» nodaļu virsrakstus, visas šīs muļķības mierīgi laida cauri.

.2558. Kā redzams no augstāk uzskaitīto «gosta» prasīto dokumentu sistēmas, daļa dokumentu bija jāizstrādā pirms un daļa pēc pašas sistēmas radīšanas. Arī šis dalījums pēc savas būtības ir absurds. Pēc tam, kad bija parādījušies kompjuterizēti dokumentatori (kad dokumentus varēja sagatavot mašīnā, tos pakāpeniski papildinot, modificējot un labojot), kļuva acīm redzams, ka visracionālākais ceļš ir šāds: tas, kurš projektē sistēmu, sāk rakstīt (ne tehnisko uzdevumu un ne kādu no «gostos» paredzētajiem projektu variantiem, bet gan) sistēmprogrammista rokasgrāmatu, kurā izklāsta, kā sistēma (sākumā vēl tikai gaidāmā) ir uzbūvēta un kā darbojas. Tālāk realizācijas gaitā šis dokuments (kurš lielākām sistēmām parasti izaug par veselu grāmatu) tiek papildināts vai izmainīts (jo parasti jau izrādās, ka kaut kas ir jādara savādāk, nekā sākumā domāts). Tādā veidā apraksts vienmēr iet pašai sistēmai pa priekšu un vienmēr atbilst īstenībai, bet, nobeidzot sistēmu, ir gatavs arī tās galvenais apraksts (vēlāk uz tā pamata var pievienot atsevišķas, mazākas lietotāja rokasgrāmatas, atsevišķu darbību izpildīšanas instrukcijas utt.). Šādam piegājenam ir divas priekšrocības, salīdzinot ar «gostos» prasīto:

.2559. 1) ja dokumentācija ir uzrakstīta pirms pašas programmas, tad programma iznāk daudz kvalitatīvāka, jo bieži vien rakstot (tieši rakstot, nevis domājot!) atklājas nelogiskas vietas un labāki risinājumi;

.2560. 2) ja dokumentāciju raksta pēc pašas programmas, tad dokumentācija ir daudz nekvalitatīvāka, jo autors tās rakstīšanu jau uztver kā kaut ko nevajadzīgu, kā mocību, šie jautājumi viņam liekas jau tāpat skaidri, bez tam daudz kas jau ir vienkārši aizmirsies.

.2561. Tas bija par PSRS «gostos» paredzēto projektēšanas kārtību un par to, ar ko šo sistēmu faktiski aizstāja labākie programmētāji.

.2562. Otrs «piegājiens», ko man savā dzīvē ir nācies redzēt, bija vērojams lielu starptautisku ISO projektu izstrādāšanas gaitā (konkrēti – JTM un VT). Savā ziņā tas ir absolūti pretējs «gostu» metodei. Ja «gostu» tehniskajā uzdevumā bija uzreiz, pašā sākumā jānosaka, uz kādas tehnikas, ar kādiem resursiem utt. darbosies projektējamā sistēma, tad ISO projektos, tieši otrādi, šos jautājumus absolūti un principiāli ignorēja. Projektu taisīja vienkārši «gaisā», konceptuālā līmenī. Vispirms pieņēma t.s. «bāzes modeli», definēja tā pamatjēdzienus, tad ņēma tā atsevišķas daļas un pakāpeniski vienu pēc otras konkretizēja (pie kam bieži vien paralēli vairākos veidos), bet atkal bez jebkādas piesaistes pie konkrētas realizācijas. Tā tas varēja turpināties labi ilgi, kamēr jau bija pilnīgi skaidrs, ko sistēma darīs, kā darbosies, kādas tai būs daļas, ko tās viena otrai «ziņos» – un tajā pašā laikā joprojām nebija zināms, vai šīs daļas atradīsies vienā mašīnā vai dažādās, kas tās būs par mašīnām, kāda būs operāciju sistēma un kādā programmēšanas valodā tās būs uzrakstītas (un visinteresantākais ir tas, ka viss tas patiešām nebija svarīgi!). Un tikai pašās beigās realizētājs nosprieda, ka, lūk, šo te gabalu uztaisīšu tādā mašīnā, tādā operāciju sistēmā un tādā programmēšanas valodā vai vidē.

.2563. Jāsaka, ka šis piegājiens man ļoti patika, un ne jau tāpēc, ka es akli sekotu Rietumu paraugiem, bet gan tāpēc, ka tur es patiešām saskatīju pasaules klases līmeni programmu sistēmu projektēšanā. Savas pēdējās sistēmas es taisīju šādā (t.i. – ISO) stilā, un jāsaka, ka tas atmaksājas pat tad, ja īstenībā jau pašā sākumā ir zināms, uz kādas mašīnas un kādā vidē es šo sistēmu faktiski realizēšu. Abstraktais piegājiens vienalga padara to loģisku un iekšēji skaistu.

.2564. Jau pirms mūsu pirmās tikšanās jaunajās AP datoru grupas telpās man bija uzrakstīti pirmie trīs «NIBS dokumenti» (kuri šeit ir pievienoti), taču toreiz es negribēju tos jums atdot, jo sagaidīju, ka to abstraktais veids tajā laikā vēl varētu palikt nesaprasts. Jau tad es varēju uzrakstīt nākamos dokumentus ar tālāku ALTIS sistēmas konkretizāciju, taču vairāku iemeslu dēļ toreiz apstājos:

.2565. – gribēju pagaidīt un paskatīties, kādu projektu man piedāvās AP datoru grupa;

.2566. – negribējās to visu drukāt ar rakstāmmašīnu, kur neko nevar izmainīt un izlabot (bet jāmaina jau būs noteikti – tā tas ir bijis vienmēr), bet kompjūteri man nebija pieejami;

.2567. – bija kādu laiku jāpastrādā priekš redakcijas kā komentētājam.

.2568. Tagad es esmu saņēmis pirmo dokumentu no AP datoru grupas, un tas izrādījās «Tehniskais uzdevums» «gostu» stilā. Kaut gan pats es projektēšanā lietoju citu, ISO stilu, bet principā man nav iebildumu, ka jūs paralēli lietojāt «gostu» stilu, ja jums tas liktos skaidrāks, saprotamāks vai pierastāks. Tāpēc, neiebilstot pret dokumentu kā tādu, es tikai izteikšu dažas lietas, pret kurām man ir iebildumi:

.2569. 1) abreviatūra «ALTIS» ir manis izdomāta un, paturot sev, tā sakot, autortiesības uz šo vārdu, es pastāvu uz to, ka ALTIS sistēmas ir tās, kas definētas NIBS dokumentā Nr.3 {2407}, tātad «Tehniskajā uzdevumā» definētā sistēma labākajā gadījumā (ja tā apmierina dokumentā Nr.3 doto ALTIS sistēmu definīciju) ir viena no iespējamajām ALTIS versijām (kaut kāda ALTIS-n) un nevar pretendēt uz to, ka tā arī būtu viss, ko mēs saprotam ar vārdu «ALTIS»;

.2570. 2) algoritmu definīcijas, kuras «Tehniskā uzdevuma» autors ir devis blokshēmu veidā, man nav saprotamas (vismaz nav saprotamas līdz galam), jo iepriekš nav dotas dažu tajos pieminēto jēdzienu definīcijas un, galvenais, nav definētas datustruktūras, ar kurām šiem algoritmiem būtu jāstrādā.

.2571. Vispār, runājot par blokshēmām, man jāsaka, ka ar tām var adekvāti attēlot tikai ļoti vienkāršus algoritmus vai arī sarežģītākus, bet ļoti vienkāršotā, neprecīzā veidā, kurš gan var dot zināmu ilustrāciju nespeciālistam, bet nevar būt par pamatu profesionālim, kuram jātaisa pēc tā programma. Pats es blokshēmas zīmēju tikai studenta gados. Visās daudzajās JTM un VT grāmatās bija gan daudz datustruktūru un sistēmas funkcionālo bloku shēmu, bet nebija nevienas algoritma blokshēmas.

.2572. Lai projektējamā sistēma priekš speciālista iegūtu noteiktu apveidu, pirmām kārtām ir jādefinē (sākumā vismaz konceptuālā līmenī) tās funkcionālie bloki (nākamie galvenie programmu moduļi), datustruktūras (t.i. – datubāzes, faili, failu grupas utt.) un visu viņu mijiedarbība.

.2573. Kad es pirms NIBS 4.dokumenta izstrādāšanas apturēju tālāko projektēšanu, es cerēju saņemt no AP datoru grupas priekšlikumus tieši šajās lietās, lai tad tos apdomātu un apspriestu. Bet kad nu tas nav noticis, tad es esmu spiests tomēr pirmais izstrādāt šīs lietas saturošu dokumentu. Kolēģus no

AP datoru grupas tādā gadījumā es lūdzu vai nu pieņemt šos risinājumus, vai arī izstrādāt alternatīvus dokumentus.

.2574. Dokumentā Nr.4 es definēju sistēmu ar nosaukumu ALTIS-1, tātad, ja kolēģi definē alternatīvu variantu, tad tam ir jādod cits nosaukums, piemēram, ALTIS-2 (ja tas izpilda dokumentā Nr.3 minētos nosacījumus, bet ja jūs noraidāt pat pašu bāzes modeli, kas tur pieņemts, tad jums ir jādefinē savs alternatīvs bāzes modelis ar citu nosaukumu).

20. Līgums ar «Dienu»

.2575. Šajā un nākošajā nodaļā ir ievietoti dokumenti (vēstules, līgums, protokols pie līguma u.c.), kas saistīti ar manu mēģinājumu faktiski realizēt avīzes informatīvo datu banku. Kaut gan līgums tika noslēgts, no abām pusēm parakstīts un apzīmogots, un es, saskaņā ar šo līgumu, nostrādāju apmēram 2 mēnešus, taču, kad pienāca laiks maksāt, laikraksta «Diena» direktors Ašerādens to atteicās darīt. Es varētu viņu sūdzēt tiesā, taču man negribējās zaudēt vēl vairāk laika sakarā ar šo lietu. Par divu mēnešu atalgojumu, kuru man Ašerādens nozaga, es labāk nopirku tiesības turpmāk visu mūžu saukt šo Latvijas preses «līderi» par zagli.

1992.06.04 13.32 ceturtdiena
(pēc 1 mēneša, 18 dienām, 4 stundām, 52 minūtēm)

§1. Pirmā vēstule

.2576. Ašerādēna kungam

no Valda Egles.

.2577. Man teica, ka Jūs esat piekritis tam, lai «Diena» maksātu man algu par darbu ar datubāzēm, tikai gribat zināt, kas un kā konkrēti tiks darīts. Protams, es izstrādāšu (kā vienmēr – rakstiski) precīzus projektus, kurus iesniegšu Jums un Galvenajam Redaktoram (lai kas arī ieņemtu šo amatu), taču tam man ir vajadzīgs zināms laiks, tāpēc šeit tikai ļoti īsi, pa punktiem, par to, kā es to iedomājos:

.2578. 1) Kā jau tas bija teikts martā iesniegtajos «Ekspertīzes slēdzienā» {.2324} un NIBS dokumentos Nr.1 {.2359} un Nr.2 {.2380}, mūsu galamērķis ir izveidot Latvijā tādu publisku, visiem (par maksu) pieejamu datubāžu sistēmu, kurā kā galvenā (bet ne vienīgā) sastāvdaļa iekļautos avīžu (pirmām kārtām «Dienas») tekstu bankas (apgādātas ar kompjuterizētu aparātu ātrai informācijas atrašanai) un kurā «Diena» kā pasākuma iniciators un viens no galvenajiem informācijas devējiem ieņemtu vadošo lomu. Šim projektam toreiz tika dots nosaukums NIBS (Nacionālā Informācijas Banku Sistēma).

.2579. 2) Lai pilnā mērā realizētu projektu NIBS, būs vajadzīgs, lai Latvijā funkcionētu reģionāls skaitļošanas tīkls (ne tikai tie lokālie tīkli, kurus dažādas iestādes tagad uzstāda vienas ēkas ietvaros), kā arī būs vajadzīgas «lielās» mašīnas (ne IBM PC, bet tādas, kā IBM 9370). Tāpēc pilnā mērā šī iecere nav realizējama uzreiz (bet NIBS var izveidot pakāpeniski, ar laiku).

.2580. 3) Uzreiz, nekavējoties, ir realizējama NIBS viena daļa, kura darbotos uz IBM PC (kuri tagad jau ir praktiski visās iestādēs) un bez reģionālā tīkla (t.i. – darbotos atsevišķā PC mašīnā vai lokālajā tīklā). Nosauksim šo NIBS apakšsistēmu par LAB (Lokāla Avīzes Banka).

.2581. 4) Sistēma LAB varētu darboties apmēram tā: iestāde vai firma, kura vēlas iegūt sev LAB, slēdz ar «Dienu» līgumu, pēc kura «Diena» uzstāda viņu kompjuterā pašu sistēmu (programmas) un regulāri (ar disketēm) piegādā jaunāko informāciju. Atkarībā no lietotāja kompjūtera jaudas, tas var glabāt savā atmiņā:

a) visus «Dienas» tekstus;

b) daļu no tekstiem (par viņus interesējošām tēmām) vai c) vispār neglabāt tekstus,

bet tikai Rādītāju.

.2582. Jebkurā gadījumā viņi, uzdodot atslēgvārdus, var ātri uzzināt, kad un kur par šīm tēmām ir rakstīts (pie kam «a» gadījumā viņi uzreiz var arī attiecīgos tekstus izlasīt ekrānā vai izdrukāt ar printeri, bet «c» gadījumā dabū tikai precīzas norādes uz avīzes numuru, rakstu un autoru).

.2583. 5) Lai tas būtu iespējams, visi «Dienas» teksti ir iepriekš jāindeksē, t.i. – jāapstrādā ar speciālu Rādītāju veidojošu kompjūtera programmu, LAB sistēmas sastāvdaļu. Rādītāja arvien atjaunotus variantus tad (ar disketēm) periodiski piegādā lietotājam (un vēl pirms tam, protams, ir jāuztaisa pašas LAB programmas).

.2584. 6) Kad «Diena» ir uztaisījusi LAB programmas, tā var arī pārdot šīs programmas citām avīzēm vai arī (par maksu) iekļaut to tekstus savās bankās.

.2585. 7) Kad es martā apsekoju lielākos Latvijas skaitļošanas centrus (sk. dokumentu «Ekspertīzes slēdziens» {.2326}), daudzi izrādīja vēlēšanos iegādāties šādu sistēmu, ja tā būtu jau pieejama.

.2586. 8) Lai «Diena» iegūtu savā rīcībā un īpašumā sistēmu LAB, ir vajadzīgi trīs faktori:

.2587. a) lai tai būtu programmētājs, kurš spējīgs tādu sistēmu uztaisīt (jo tā ir diezgan sarežģīta sistēma, un nebūt ne katrs, kas saucas par programmētāju, var paveikt šo darbu);

.2588. b) lai šim programmētājam būtu kompjūters darbam (jo nekādas sistēmas nav uztaisāmas bez mašīnas, kā to gribēja panākt «Diena» pagājušajā gadā ar savu DIAD dienestu);

.2589. c) lai šim programmētājam būtu iespēja strādāt, t.i., lai viņam nebūtu «maizei», piemēram, jāraksta komentāri.

.2590. 9) Tagad (pateicoties galvenokārt manai iniciatīvai) visi šie trīs faktori ir noorganizēti.

.2591. 10) Kad būs gatava LAB sistēma un, jo vairāk, kad nāks gatavas arī citas NIBS apakšsistēmas, būs vajadzīgi cilvēki, kas strādās ar šīm sistēmām (veiks ar kompjūteru tekstu indeksēšanu, apgādās lietotājus ar jaunākajām Rādītāja versijām utt., vispār uzturēs visu šo saimniecību). Kādreiz perspektīvā tā būs vesela grupa vai dienests, kaut gan no sākuma es būšu viens pats. Man šķiet, ka šai «avīžu datubāzu» grupai ir jābūt paralēlai ar to programmētāju grupu, kura nodrošina avīzes ikdienas izlaišanu, un jāpakļaujas tieši Redakcijas vadībai bez kādiem starpniekiem.

.2592. 11) Par kompjūteriem man ir noslēgta vienošanās ar AP datoru grupas vadītāju Lienu Pēteroni, ka es sistēmu LAB veidošu ar viņu mašīnām, par ko AP pēc tam lietos šo sistēmu bez maksas. Taču šī mūsu mutiskā vienošanās «Dienai» ir oficiāli jānoformē ar AP Kanceleju un Lietu pārvaldi. Līguma būtība varētu būt apmēram tāda:

.2593. a) «Diena» ar sava darbinieka spēkiem apņemas izstrādāt sistēmu LAB;

.2594. b) AP apņemas nodrošināt šim darbam nepieciešamos datorus;

.2595. c) «Diena» apņemas palaist Augstākajā Padomē LAB sistēmu un bez maksas apgādāt to ar pastāvīgi atjaunojamu informāciju;

.2596. d) autortiesības uz LAB pieder «Dienai», un tai tātad ir tiesības par maksu uzstādīt sistēmu citiem lietotājiem.

.2597. 12) Šis plāns paredz, ka «Dienai» piederoša sistēma vispirms tiks uzstādīta ārpus Redakcijas, un paši avīzes darbinieki to izmantot nevarēs. Tikai tad, kad «Diena» beidzot arī pati nopirks sev kompjūteru, šī darba augļi kļūs pieejami arī pašai Redakcijai. Tomēr tas ir labāk, nekā ja sistēmas izstrādāšana SĀKTOS tikai PĒC tam, kad avīze nopirktu kompjūteru, nerunājot jau nemaz par to, ka tikmēr kāds cits Latvijā varētu izstrādāt šādas sistēmas un aizņemt šo nišu.

.2598. 13) Nosaukt pašlaik sistēmas LAB pabeigšanas termiņu ir grūti, jo pārāk daudz kas vēl ir neskaidrs un ir jāpēta. Varu tikai teikt, ka tas būs minimālais fiziski iespējamais laiks.

.2599. 14) Pie darba es ķeros nekavējoties. Mana darba vieta būs Augstākajā Padomē pie kompjūteriem (tel. 229806) vai arī mājās (tel. 999999) kad ir jādoma un jāraksta, un datori nav nepieciešami.

1992.g. 4.jūnijā

Valdis Egle

.2600. Pielikumā: 1991.g. 10–11.novembra vēstule Raudsepa kungam ar DIAD dienesta darbības analīzi {.1990}.

§2. Otrā vēstule

1992.07.09

.2601. Ašerādena kungs! Arvil!

.2602. Es apdomāju mūsu trešdienas sarunas rezultātus, un man ir principā skaidrs, kā šādu datu krātuvi vajadzētu veidot. Taču tur būtu jāizmanto daudzas idejas, kuras es esmu pietāupījis savam privātuņēmumam. Skaidrs, ka es negribētu tās atdot «Dienai» par vienkāršu kalpotāja algu.

.2603. Tāpēc es piedāvāju noslēgt ar manu uzņēmumu līgumu, kura aptuvenus projekts ir šeit pievienots. Līguma būtību var formulēt tā:

.2604. – «Diena», kā jau bija runāts, ieguldīs šajā pasākumā vienu kompjūteru un viena darbinieka algu (sākumā, kamēr manai firmai nav stabila ienākumu un man ir vajadzīga alga, šis darbinieks būšu es, vēlāk pieņemsim citu);

.2605. – ja es nespēju šo datubanku izveidot tādu, ka tā dod skaidras naudas ienākumu, tad «Dienai» tā arī paliks tikai tas labums, ka tās darbiniekiem būs operatīvi pieejama zināma apkopota informācija, bet man tikai kalpotāja alga;

.2606. – ja, turpretī, es spēšu iztaisīt no šīs datubankas skaidru naudu, tad plus pie iepriekšējā «Diena» un mans Uzņēmums saņem pa 50% no šī skaidrā ienākuma.

.2607. Es domāju, ka šādi noteikumi ir taisnīgi, un tad man ir vērts strādāt ar pilnu jaudu, izmantojot visu savu izdomu. Ja šāda līguma nav, tad, protams, spožākās idejas nāksies paturēt savai firmai.

1992.g. 9.jūlijā

Valdis Egle

§3. Trešā vēstule

1992.08.05
(pēc 27 dienām)

.2608. Ašerādena kungs!

.2609. Šeit ir pievienots Līguma teksts, ko es esmu gatavs parakstīt jebkurā brīdī (jaunās, salīdzinot ar projektu, vietas ir atzīmētas ar sarkanu). Tālāk viss ir atkarīgs no «Dienas».

.2610. Pārskaitāmās summas lielums Līgumā ir noteikts = četras minimālās algas + 37 % sociālā nodokļa (kuru «Diena» vienalga maksātu, ja Līgumā paredzētā līdzstrādnieka darba grāmatiņa atrastos «Dienā»). Jau septembrī es par šo naudu pieņemu pirmo algoto darbinieku savā firmā (cilvēks ir jau sarunāts), tā ka man šie 37 % būs jāmaksā. Ceru, ka «Diena» neiebilst.

1992.g. 5.augustā

Valdis Egle

§4. Līguma teksts

.2611.

L Ī G U M S

par datu krātuves izveidošanu

.2612. 1. Šis Līgums noslēgts starp:

.2613. – Latvijas Republikas laikrakstu «Diena» tā direktora Arvila Ašerādena personā no vienas puses un

.2614. – individuālo uzņēmumu – aģentūru «Īvīvī» – tā īpašnieka Valda Egles personā no otras puses.

.2615. 2. Šī Līguma priekšmets ir kompjūterizētas datu krātuves ar nosaukumu «Kodols» izveidošana:

.2616. – nosacījumi, ar kādiem līgumslēdzējas puses piedalās šādā izstrādē un

.2617. – nosacījumi, pēc kuriem tiek sadalītas autortiesības uz tās rezultātu un peļņa no tā.

.2618. 3. Laikraksts «Diena» datu krātuves «Kodols» izveidošanai apņemas:

.2619. – izdalīt vienu kompjūteru ne vājāku par IBM PC AT 286 ne vēlāk par 1992. gada 1. novembri;

.2620. – izdalīt darba vietu šī kompjūtera novietošanai;

.2621. – algot vienu darbinieku šī kompjūtera apkalpošanai, pārskaitot aģentūras «Īvīvī» kontā $4 \times M \times 1,37$ Latvijas naudas vienības (rubļus vai latus) ne vēlāk, kā līdz katra mēneša 15. datumam (M šeit – Latvijas valdības noteiktā minimālā alga);

.2622. – atļaut krātuvē «Kodols» sistematizētā un apkopotā veidā ievietot «Dienas» reportieru un citu darbinieku savākto informāciju.

.2623. 4. Aģentūra «Īvīvī» datu krātuves «Kodols» izveidošanai apņemas:

.2624. – izstrādāt krātuves tehnisko projektu;

.2625. – izstrādāt tās realizācijai nepieciešamās kompjūterprogrammas;

.2626. – atļaut krātuvē sistematizētā un apkopotā veidā ievietot «Īvīvī» darbinieku savākto informāciju;

.2627. – regulāri sistematizēt un apkopot «Dienas» un «Īvīvī» darbinieku savākto informāciju ievietošanai krātuvē.

.2628. 5. Autortiesības uz datu krātuvē «Kodols» pieder laikrakstam «Diena» un aģentūrai «Īvīvī» kopīgi. Šī punkta nozīmi detalizēti paskaidro punkti 6–9.

.2629. 6. Šis Līgums izšķir trīs veidus, kā līgumslēdzēja puse var izmantot savas autor-tiesības uz krātuvi «Kodols»:

.2630. – «lietošana», kad līgumslēdzēja puse izmanto krātuvē esošo informāciju jaunu preses materiālu radīšanai, tiešā veidā nekopējot krātuves materiālus; šāda veida izmantošanas tiesības reglamentē punkts 7;

.2631. – «kopēšana», kad līgumslēdzēja puse kādu krātuvē esošo materiālu tieši pārdrūk savā izdevumā (laikrakstā, žurnālā, grāmatā utt); šāda veida izmantošanas tiesības reglamentē punkts 8;

.2632. – «izplatīšana», kad līgumslēdzēja puse visu vai daļu no krātuvē esošajiem materiāliem pārdod atsevišķā izlaidumā (drukātā veidā, kompjuērfaīlos vai uz jebkuriem citiem informācijas nesējiem); šāda veida izmantošanas tiesības reglamentē punkts 9.

.2633. 7. Abām līgumslēdzējām pusēm ir tiesības bez maksas lietot krātuvi «Kodols» savu preses materiālu radīšanai.

.2634. 8. Abām līgumslēdzējām pusēm ir tiesības kopēt jebkuru krātuves materiālu savā izdevumā. Tiešā veidā kopējot materiālu savā izdevumā, kopētājs izmaksā honorāru dotā materiāla autoriem (ja tie ir viennozīmīgi nosakāmi) pēc dotajā izdevumā pastāvošajām likmēm.

.2635. 9. Abām līgumslēdzējām pusēm ir tiesības patstāvīgi izplatīt krātuves materiālus, pie kam

.2636. – materiāli obligāti jāpavada ar abu firmu («Dienas» un «Īvīvī») zīmēm;

.2637. – izplatītājs izmaksā otrai līgumslēdzējai pusei 50% no tīrā ienākuma (ko dabū, atskaitot no pārdošanas summas izplatīšanas izdevumus un ar šo darījumu saistītos nodokļus).

.2638. 10. Līgums tiek slēgts uz nenoteiktu laiku. Abām pusēm ir tiesības Līgumu jebkurā laikā pārtraukt. Šajā gadījumā abas puses saņem Līguma pārtraukšanas brīdī esošās krātuves kopiju un katra no tām var attīstīt krātuvi tālāk, pie kam attiecībā uz Līguma pārtraukšanas brīdī krātuvē esošajiem materiāliem paliek spēkā punktu 7–9 noteikumi, bet attiecībā uz jauniem vai papildinātiem materiāliem autortiesības pieder vairs tikai tai pusei, kura šos materiālus ir veidojusi vai papildinājusi.

.2639. 11. Līgums stājas spēkā ar 1992. gada 16. augustu, kad aģentūra «Īvīvī» uzsāk darbus datu krātuves izveidošanai, līdz «Dienas» izdalītā kompjuēra uzstādīšanai izmantojot šim nolūkam savus kompjuērus. Par augustu «Diena» pārskaita aģentūrai «Īvīvī» pusi no punktā 3 minētās summas kopā ar pārskaitījumu par septembri ne vēlāk, kā līdz 15. septembrim.

.2640. 12. Aģentūras «Īvīvī» konts atradīsies Slāvu komercbankā Smilšu ielā 16, un šī konta numurs tiks paziņots «Dienai» atsevišķi pēc tam, kad banka uzsāks operāciju darbus, tai skaitā klientu reģistrāciju. Līdz tam šajā Līgumā minētās summas pārskaitāmas Latvijas bankas Norēķinu centra Slāvu komercbankas kontā Nr. 000161202 MFO 310101702.

.2641.

LRL «Diena» vārdā A. Ašerādens 1992.g. « » augustā

Aģentūras «Īvīvī» vārdā V. Egle 1992.g. « » augustā

§5. Papildinājums

.2642. LR laikrakstam «Diena»

(papildinājums ar 30.augustu datētajam «Dienas» – «Īvīvī» līgumam)

.2643. Līguma 12.punkts paredz, ka aģentūras «Īvīvī» konta numurs bankā tiks paziņots atsevišķi pēc tam, kad Slavu banka uzsāks darbu.

.2644. Ar šo informēju Jūs, ka Slavu banka uzsāka darbu 1992.g. 1.septembrī.

.2645. Bankas rekvizīti ir:

Rīgā, Smilšu ielā 16,
norēķinu konts N 700161902
MFO 310101702

.2646. «Īvīvī» konts šajā bankā ir:

N 000468342

Aģentūras «Īvīvī» vārdā

Valdis Egle

1992.gada 3.septembrī.

21. Protokols un darba plāns

§1. Protokols

1992.08

.2647.

PROTOKOLS

.2648. 1. Starp LRL «Diena» un aģentūru «Īvīvī» slēdzamā Līguma 2. punkts nosaka, ka Līguma priekšmets ir abu līgumslēdzēju pušu sadarbība datu krātuves ar nosaukumu «Kodols» izveidošanā: tie nosacījumi, ar kādiem puses piedalās šajā izstrādē un pēc kādiem tiek dalītas autortiesības un peļņa no tās.

.2649. 2. Šis Protokols uzskatāms par minētā Līguma pielikumu un definē jēdzienu «datu krātuve Kodols», kā arī dod dažu Līguma nosacījumu skaidrojumu.

§2. Datu krātuves nosaukums

.2650. 3. Nosaukums «Kodols» ir izvēlēts ar tādu aprēķinu, lai:

.2651. – tas būtu latvisks vārds ar kādu simbolisku un datu krātuvei piemērotu nozīmi (šajā gadījumā tas asociējas ar «kodolīgu informāciju» vai «lietas būtību, kodolu»);

.2652. – lai tas saturētu tikai tos burtus, kas ir kā latviešu, tā arī angļu alfabētā un tādējādi šis vārds būtu izmantojams failu, direktoriju un programmu nosaukumu veidošanai kompjūtersistēmās;

.2653. – lai vārds nebūtu garāks par 6 burtiem un (tā kā kompjūtersistēmas pieļauj nosaukumus līdz 8 zīmēm) lai varētu, izmantojot numurus, izveidot līdz 100 dažādu failu un programmu nosaukumus (no KODOLS00 līdz KODOLS99);

.2654. – lai Latvijā nebūtu periodiska izdevuma ar šādu nosaukumu (piemēram, vārds «Avots» šeit neder) un lai «Kodols» varētu kādreiz iznākt kā preses izdevums.

§3. Datu krātuves priekšteči

.2655. 4. Pašlaik Latvijā pastāv vairāku tipu informācijas sistēmas, kuras var klasificēt šādi:

.2656. – jaunāko ziņu dienesti (šeit ietilpst ziņu un telegrāfa aģentūras, laikraksti, radio un TV redakcijas utt.); šie dienesti samērā pilnīgi atspoguļo dotā brīža notikumus, taču praktiski nav spējīgi izveidot kaut cik nobeigtu un sistematizētu ainu par to vai citu procesu laika griezumā, par to vai citu parādību kopumā;

.2657. – šāda tipa kopainas Latvijā plašākai lietošanai veido Enciklopēdiju redakcija, taču enciklopēdijas izdošanas process prasa vismaz vairākus gadus, un tāpēc, jau iznākot, enciklopēdija ir lielā mērā novecojusi, bet tagad, sakarā ar krīzi, vispār nav zināms, kad var gaidīt jaunus enciklopēdiskus izdevumus;

.2658. – tiek gatavoti arī dažādi daidžesti, kuri tomēr ir tikai jaunāko ziņu dienestu sniegtās informācijas īsāks pārstāstījums;

.2659. – dažādi valsts dienesti (statistikas komiteja, drošības dienests, ministrijas utt.) arī vāc un apkopo to vai citu informāciju, taču šī informācija pašlaik ir samērā grūti pieejama kā žurnālistiem, tā arī vienkāršiem lasītājiem, jo vai nu netiek publicēta (kā slepena vai līdzekļu trūkuma dēļ) vai arī tiek publicēta ļoti mazos metienos un specifiskā, dienesta vajadzībām domātā un vienkāršiem lasītājiem grūti saprotamā veidā.

§4. Datu krātuves mērķis

.2660. 5. Datu krātuve «Kodols» ir kompjuterizēta informācijas apkopošanas sistēma, kurai, salīdzinot ar iepriekšējā punktā uzskaitītajām, ir sekojoši parametri:

.2661. – informācija tajā tiek apkopota galvenokārt pēc enciklopēdiju tipa – loģiski sakārtotu, sistematizētu un ar savstarpējām norādēm sasaistītu (galvenokārt speciāli «Kodolam» sace-rētu) rakstu veidā;

.2662. – taču, izmantojot kompjūteru tehnoloģiju, šie raksti ir pieejami lietotājam nekavējoties, nevis pēc vairākiem gadiem, kā enciklopēdijās;

.2663. – izmantojot kompjūteru tehnoloģiju, šie raksti tiek pastāvīgi modificēti atbilstoši faktiskajam apskatāmās lietas stāvoklim un tādējādi «Kodola» lietotājs, pievēršoties krātuvei, vienmēr saņem visjaunāko informāciju;

.2664. – salīdzinot ar enciklopēdijām, datu krātuvi «Kodols» interesējošo jautājumu loks ir definēts savādāk: daudzi enciklopēdijās iekļautie jautājumi (piemēram, šūnas uzbūve un daudz kas cits) «Kodolu» neinteresē, un tajā pašā laikā «Kodolā» var tikt ietverti daudzi tādi jautājumi, kurus parasti neiekļauj enciklopēdijās (piemēram, atbildīgu darbinieku telefonu numuri utt.).

.2665. 6. Šis Protokols nenosaka, kādām tieši jābūt datu krātuves iedaļām, bet prasa, lai tajā būtu iespējams izveidot jebkuras iedaļas, pēc kurām reāli parādās vajadzība, kad ir iegūta informācija, kuru nepieciešams ievietot Krātuvē.

.2666. 7. Orientējoši sākotnējais datu krātuves plāns var būt tāds:

.2667. – dažādu valsts iestāžu, sabiedrisko organizāciju, politisko partiju u.c. iestādījumu adreses un telefoni, to struktūrvienību un vadošo amatu pilni un pareizi nosaukumi trīs valodās (latviešu, krievu un angļu), vadošo darbinieku pareizi vārdi un uzvārdi šajās valodās utt. (it kā pastāvīgi modificējama rokasgrāmata);

.2668. – redzamāko Latvijas cilvēku biogrāfijas ar galvenajiem dzīves datiem; arī viņu kaut kādā ziņā interesanto izteicienu citāti vai citāti no preses par viņiem; atsauces uz svarīgākajiem preses rakstiem par viņiem un tml.;

.2669. – politisko partiju un citu iestādījumu apraksti (vēsture, struktūra, pašreizējais stāvoklis utt., zīmīgākie citāti no viņu dokumentiem, norādes uz preses rakstiem utt.);

.2670. – precīza galveno notikumu hronika gan Latvijā, gan pasaulē (kura nepārtraukti aug un uzkrājas).

§5. Datu krātuves uzbūve

.2671. 8. Šis Protokols uzskata, ka datu krātuve «Kodols» sastāv no divām daļām:

.2672. – programmnodrošinājuma (kuru tēlaini var iedomāties sastāvošu no «skapja» ar daudzām tukšām «atvilktņēm» un no tukšas «burtnīcas»);

.2673. – datiem (kuri šajās «atvilktņēs» jāsaliek, bet «burtnīcā» jāieraksta, kurā atvilktņē meklējama tā vai cita lieta).

.2674. 9. Šis Protokols nenosaka, ar kādiem līdzekļiem jārada programmnodrošinājums. Principā dažādām krātuves daļām var tikt izmantotas dažādas programmu sistēmas. Piemēram, viegli formatizējamiem datiem, tādiem kā atbildīgu personu amatu pareizi nosaukumi un pilni vārdi trīs valodās, kā telefonu numuri, adreses utt. var tikt izmantotas datubāzes, kuras izveidotas tādās programmēšanas sistēmās kā «Clipper» vai «FoxPro», turpretī neformatizējamiem datiem (piemēram, personu biogrāfijām) var tikt izmantoti tekstu redaktori vai kādas tekstu indeksēšanas sistēmas.

.2675. 10. Šis Protokols uzskata, ka Krātuves programmnodrošinājums, savukārt, sastāv no:

.2676. – pamatnodrošinājuma (tēlaini tas ir pats «skapis») un no

.2677. – indeksnodrošinājuma (tā «burtnīca», kurā ieraksta kas kur atrodams).

§6. Datu krātuves lietošana

.2678. 11. Datu krātuve jārada tā, lai tā būtu izmantojama divos galvenajos veidos:

.2679. – failveidā, kad lietotājs informāciju ņem no kompjūtera failiem, ar indeksa palīdzību (vai bez tās) izsaucot ekrānā vajadzīgās ziņas un nepieciešamības gadījumā tās arī pats izdrukājot ar sava kompjūtera printeri;

.2680. – grāmatveidā, kad lietotājs pats ar kompjūteru nedarbojas, bet izmanto tipogrāfiski (vai citā veidā) nodrukātus materiālus (rakstus, rokasgrāmatas, brošūras utt., kuri gan – līdzīgi kā avīze – ir sagatavoti ar kompjūtera palīdzību).

.2681. 12. Pirmajā gadījumā datu krātuvi var izmantot ļoti operatīvi (uzreiz, līdzko informācija ir ierakstīta kompjūterā).

.2682. 13. Otrajā gadījumā datu krātuvē esošos failus (protams, bez atkārtotas ievadīšanas kompjūterā) maketē avīzes, žurnāla, brošūras vai grāmatas iespiešanai. Krātuvē esošie materiāli, tādējādi, var kļūt par avīzes rakstiem, var tikt dažādos veidos sagrupēti un regulāri (piemēram, katru gadu) izdoti kā rokasgrāmatas utt.

.2683. 14. Šie divi potenciālie lietošanas veidi jāievēro, projektējot krātuves programmnodrošinājumu, jo ne pie jebkuras Krātuves iekšējās organizācijas būs iespējama datu izmantošana ABOS šajos veidos.

§7. Datu krātuves izplatīšana

.2684. 15. Šis Protokols uzskata, ka Krātuve tiek veidota atsevišķā kompjūterā, kur atrodas trīs galvenās Krātuves komponentes:

- .2685. – Krātuvi veidojošās programmas;
.2686. – Krātuvē glabājamās informācijas izejas teksti;
.2687. – rezultējošie teksti pēc to apstrādes (indeksus u.c. papildinājumus saturoši).
.2688. 16. Pirmās divas komponentes ir nepieciešamas tikai Krātuvi apkalpojošajam personālam, tāpēc lietotājiem tās nenodod. Lietotājiem ir nepieciešama un tiek izsniegta tikai pēdējā – rezultējošā komponente.
.2689. 17. Failveida lietošanai Krātuves rezultējošie faili tiek pārrakstīti uz lokālā tīkla servera diskem vai uz lietotāja atsevišķa personālā kompjūtera diskem.
.2690. 18. Līgums paredz, ka abas Krātuves izstrādātājas firmas («Diena» un «Īvīvī») Krātuvē esošo informāciju izmanto failveidā bez īpašas maksas (Līguma 7. punkts), izņemot gadījumus, kad Krātuvē ir ievietots ne kolektīvs darbs, bet kāda autora vienpersonīgs sacerējums, un šis sacerējums tiek pārdrūcāts avīzē vai kādā citā izdevumā (Līguma 8. punkts paredz, ka šādā gadījumā ir jāizmaksā autoram honorārs).
.2691. 19. Citiem lietotājiem Krātuvē esošā informācija var tikt pārdota par maksu divos veidos atbilstoši Krātuves lietošanas diviem iespējamajiem veidiem:
.2692. – vai nu kompjūterfailu veidā (uz disketēm un tamlīdzīgi),
.2693. – vai arī tipogrāfijā nodrukātu rokasgrāmatu un citu izdevumu veidā.

§8. Datu krātuves izveidošanas termiņi

- .2694. 20. Datu krātuves veidošana jāsāk ar programmu pamatnodrošinājumu, taču tālāk ir iespējami divi ceļi:
.2695. – vispirms pabeigt arī indeksnodrošinājumu un tikai pēc tam sākt pašu datu ievadu un uzkrāšanu;
.2696. – vai arī uzreiz pēc pamatnodrošinājuma izveidošanas jau uzsākt datu ievadu, paralēli veidojot arī indeksnodrošinājumu.
.2697. 21. Pirmajā gadījumā datu ievads sāksies vēlāk, taču indeksnodrošinājumu varēs veidot, izmantojot tam visu darba laiku, bet pēc indeksnodrošinājuma pabeigšanas varēs pilnībā pāriet uz datu ievadu, ziedojot, savukārt, tam visu darba laiku un iegūstot uzreiz pilnvērtīgu, ar indeksu apgādātu krātuvi.
.2698. 22. Otrajā gadījumā datu ievads gan tiks iesākts agrāk, taču līdz indeksnodrošinājuma pabeigšanai abus darbus nāksies darīt paralēli, tātad ne viens, ne otrs nenotiks ar pilnu jaudu. Toties pirmie dati šajā gadījumā būs pieejami agrāk, kaut arī tie vēl nebūs apgādāti ar indeksiem.
.2699. 23. Visefektīvāk darbi virzītos uz priekšu, ja būtu iespējams izdalīt atsevišķu cilvēku programmnodrošinājuma veidošanai un citus darbiniekus datu vākšanai un ievadīšanai, taču ne «Diena», ne «Īvīvī» pašlaik to nevar atļauties. Tāpēc jārēķinās ar samērā lēnu darbu gaitu.
.2700. 24. Jebkurš «Kodola» izstrādei nepieciešamā darba laika vērtējums pašlaik var būt tikai aptuvens, jo tas ir ļoti atkarīgs no tā, kuru no 20. punktā minētajām metodēm izvēlēties, no tā, cik Krātuves iedaļu gribēs veidot, kādā ceļā būs iespējams iegūt Krātuvē ievietojamo informāciju un no daudz kā cita.
.2701. 25. Šis protokols nosaka orientējoši, ka ar pašreizējiem spēkiem (viens «Dienas» apmaksāts darbinieks un viens «Īvīvī» darbinieks) pamatnodrošinājums jāpabeidz divus mēnešus pēc kompjūtera uzstādīšanas (kuras termiņš – 1.novembris) un ar 1993.gada 1.janvāri jāsāk paralēli datu ievads un indeksnodrošinājuma izstrādāšana, kura jāpabeidz līdz 1.jūlijam.

§9. Datu krātuves tālāka attīstīšana

- .2702. 26. Šis Protokols atzīst, ka Līgumā paredzētie kapitālieguldījumi (konkrēti – alga tikai vienam darbiniekam) ir pārāk mazi regulāri izdodamu un plašu jautājumu loku aptverošu failveida vai rakstveida rokasgrāmatu gatavošanai un izdošanai un ir uzskatāmi tikai par sākotnējiem.
.2703. 27. Ja līgumslēdzējas puses nonāks pie atzinuma, ka šis pasākums ir perspektīvs, tad pušu kapitālieguldījumi datu krātuvē «Kodols» var tikt palielināti uz jaunu līgumu pamata vai uz pirmajos etapos gūtās peļņas rēķina.

.2704.

LRL «Diena» vārdā direktors A. Ašerādens 1992.g. « » augustā.

Aģentūras «Īvīvī» vārdā īpašnieks V. Egle 1992.g. « » augustā.

1992.09.03
(pēc 1 mēneša)

§10. Darbu plāns 1992.gadam

.2705. 1. Šis dokuments nosaka, kādi darbi un kādos termiņos veicami 1992. gadā «Dienas»-«Īvīvī» ar 30.augustu datētā Līguma ietvaros.

.2706. 2. Līdz 1992.gada III kvartāla beigām (līdz 30. septembrim) jāizstrādā datu krātuves «Kodols» sākotnējā struktūra (vēlāk tā var tikt vajadzības gadījumā papildināta ar jaunām iedaļām) un aizpildīšanas tehnoloģija. Šī darba rezultāts izpaužas divu veidu instrukcijās (datu krātuves apkalpojošajam personālam un lietotājiem domātās), un aprakstos, kuri ievadīti kompjuterā un pieejami no displeja vai izdrukātā veidā un kuru apjoms mašīnraksta lapu ekvivalentā būtu 30 lappuses (pēc «Dienas» pieņemtajām radošo darbinieku normām šādu darba apjomu viens cilvēks izpilda 1,5 mēnešos).

.2707. 3. Ar 1992.gada IV kvartālu (ar 1.oktobri) sākas datu ievadīšana Krātuvē saskaņā ar pirmajā etapā (2.punkts) izstrādāto Krātuves struktūru un tehnoloģiju.

.2708. 4. Ar 1.oktobri paralēli sākas arī tehniskā projekta izstrādāšana Krātuves indeksnodrošinājuma programmām (t.i. tām programmām, kuras ļautu Krātuvē ar kompjūtera palīdzību ātri sameklēt vajadzīgo informāciju).

.2709. 5. Tehniskais projekts izpildāms predokumentācijas veidā (t.i. kā nākamo programmu apraksti, kurus vispirms programmētāji izmantos pašu programmu uzrakstīšanai, bet pēc tam apkalpojošais personāls un lietotāji izmantos kā dokumentāciju). Predokumentācija izstrādājama kompjūterfailu veidā, un tās orientējošs apjoms mašīnraksta lappušu ekvivalentā – 30 lappuses (viena cilvēka 1,5 mēneša norma «Dienas»).

.2710. 6. Tehniskais projekts pabeidzams līdz 31.decembrim (3 mēnešu laikā, jo paralēli notiek arī datu vākšana un uzkrāšana).

.2711. 7. 1992.gada IV kvartālā savākto, uzkrāto un kompjuterā ievadīto datu apjomam jā sastāda mašīnraksta lappušu ekvivalentā 30 lappuses (1,5 mēneša norma pēc «Dienas» likmēm). Šie dati jau ir lietojami (kaut arī indeksnodrošinājuma programmas vēl nav gatavas), gan ne tik ērtā veidā, kā tas būs pēc indeksnodrošinājuma programmu izstrādāšanas. Taču, par cik datu apjomi sākumā nav lieli, informācijas meklēšana vēl būtiskas grūtības nerada.

.2712. 8. Līdz 1992.gada 1.novembrim «Īvīvī» visus augstākminētos failus veido savos kompjūteros. Līdzko «Diena» iegādājas kompjūteru datu krātuvei «Kodols», šie faili tiek pārvietoti uz «Dienas» kompjūteru.

.2713. 9. Ar 1.decembri pirmie datu Krātuves faili var tikt novietoti uz «Dienas» lokālā tīkla servera vispārējai lietošanai.

Aģentūras «Īvīvī» vārdā

Valdis Egle

1992.g. 3.septembrī

§11. Tēku pirmais fragments

1992.09.27 16.30 svētdiena
(pēc 24 dienām)

.2714. Datu krātuve KODOLS ir Latvijas Republikas laikraksta «Diena» un Valda Egles informācijas aģentūras ĪVĪVĪ kopīgs izstrādājums, kurš veikts, pamatojoties uz līgumu, kas noslēgts starp abiem izstrādātājiem un datēts ar 1992.08.30.

.2715. Datu krātuve KODOLS ir izstrādāta, balstoties uz firmas ĪVĪVĪ iekšējo standartu 'THECA', kurš nosaka datu struktūras un programmu parametrus. No šī standarta viedokļa KODOLS ir viena no Standartā definētajām «tekām».

.2716. Autortiesības uz KODOLĀ ievietoto informāciju un tekstiem, saskaņā ar 1992.08.30 līgumu, pieder kopīgi laikrakstam «Diena» un aģentūrai ĪVĪVĪ. Šo autortiesību kopīgo izmantošanu reglamentē minētais Līgums, bet pašas autortiesības aizsargā LR Likums un starptautiskās konvencijas autortiesību jomā.

.2717. Jebkura datu krātuves KODOLS kopēšana, pavairošana, izplatīšana utt. bez laikraksta «Diena» vai aģentūras ĪVĪVĪ atļaujas **ir aizliegta**.

.2718. Kontakttelefons kopēšanas atļaujas iegūšanai ir: Rīga 220123 – LR laikraksta «Diena» komercdirektors Arvils Ašerādēns.

22. Pilsonības un Imigrācijas Departaments

.2719. Kad zaglis Ašerādens bija man nozadzis divu mēnešu darba samaksu un apkāpis arī attiecībā uz turpmāko perspektīvu, es pēkšņi izrādījos bez darba un bez naudas, un man (pirmoreiz mūžā) burtiskā nozīmē nebija ko ēst. Lai nopelnītu vismaz kaut kādu iztiku, es iestājos darbā Pilsonības un Imigrācijas departamenta Rīgas Latgales priekšpilsētas datu centrā par vienkāršu operatoru, kur četrus mēnešus vadīju datorā iekšā iedzīvotāju pirmuzskaites veidlapas. Arī šīs darbības rezultātā radās daži dokumenti, kuri ievietoti šajā un divās nākošajās nodaļās.

§1. Autobiogrāfija

1992.11.30

(pēc 2 mēnešiem, 3 dienām)

.2720.

AUTOBIOGRĀFIJA

.2721. Es, Valdis Egle, esmu dzimis 1946. gada 30. novembrī Balvos, kur abi mani vecāki bija Balvu ģimnāzijas skolotāji.

.2722. Mans tēvs, Valis Egle, bija mācīties Latvijas Universitātē (to pabeigt neļāva karš, kaut gan kā osteomielīta slimnieks viņš netika iesaukts nevienā no armijām) un Balvu ģimnāzijā pasniedza matemātiku un loģiku. Viņa tēvam, Otto Eglem, Balvos, Teātra ielā 6, līdz 1940. gadam piederēja zemes gabals, kurpnieku darbnīca un apavu veikals.

.2723. Mana māte, Austra Egle, dzimusi Jaunākā, Latvijas laikā iestājās un vācu laikā pabeidza Rēzeknes Skolotāju institūtu; Balvu ģimnāzijā mācīja jaunākajās klasēs dažādus priekšmetus. Viņas tēvam Voldemāram Jaunākajam 12 km attālumā no Balviem līdz «kolektivizācijai» piederēja 40 ha zemes.

.2724. Mani senči gan no tēva, gan no mātes puses bija luterāņi, kuri pārcēlušies uz Latgali no Vidzemes gadsimta sākumā, lai iegūtu zemi, jo tajā laikā Vitebskas guberņā to varēja dabūt vieglāk nekā Vidzemē.

.2725. 1965.gadā es pabeidzu Balvu 1. vidusskolu, devos uz Rīgu, iestājos LVU un pabeidzu to 1970.gadā, iegūdam EIMAO (ekonomiskās informācijas mehanizētās apstrādes organizācijas) speciālista diplomu. Tā bija pēc savas būtības tipiska inženierzinātņu specialitāte, kaut arī to mācīja Ekonomikas fakultātē. Matemātikas un līdzīgu inženierzinātņu kursi mums pilnīgi sakrita ar analogiskiem kursiem toreizējā Politehniskajā institūtā, un tajā pašā laikā stipri atšķīrās no «īsto ekonomistu» kursiem mūsu pašu fakultātē un no «fizmatu» kursiem blakusfakultātē.

.2726. Kad es biju skolas 3. klasē, mani ieskaitīja pionieros (neuzskatu, ka būtu apzināti iestājies), bet 15 gadu vecumā pārskaitīja komjauniešos. Šajā laikā es jau apzinājos, kas notiek, biju negatīvi noskaņots, mājās klausījos «Amerikas Balsi», tomēr šai pārskaitīšanai nepretojos, jo negribēju būt vienīgais nekomjaunietis klasē un nepiešķīru arī tam visam nekādu nozīmi. 12 «komjaunieša» gadu laikā ne reizi netiku ievēlēts nekādā amatā vai delegācijā.

.2727. Uzreiz pēc Universitātes beigšanas tiku iesaukts Padomju Armijā kā «divgadnieks» (t.i. – leitnants, kurš pabeidzis civilās augstskolas Kara katedru). Dienēju Karalauču jeb Kenigsbergas (Kaļiņingradas) apgabalā Gumbinenas (Gusevas) pilsētiņā kā motostrēlnieku vada, pēc tam «kadrētās» (t.i. – bez cilvēkiem) rotas komandieris. Armiju es uztvēru kā divus gadus ilgu nepārtrauktu psihisku spīdzināšanu. Grūti pateikt, kā man izdevās nenošauties, tomēr pēc atgriešanās nācās meklēt psihiatru palīdzību. Vēl tagad sastāvu uzskaitē Rīgas psihoneiroloģiskajā dispanserā, katru dienu lietoju zāles un absolūti nelietoju alkoholu.

.2728. Līdzko pēc atgriešanās no armijas izdevās atrisināt Rīgas pierakstīšanās problēmu (kas nebūt nebija vienkārši), iestājos darbā Zinātņu Akadēmijas Elektronikas un Skaitļošanas tehnikas institūtā, kur (ar nelielu pārtraukumu) nostrādāju līdz faktiskajam Institūta sabrukumam 1992. gadā (viena gada pārtraukums bija saistīts ar to, ka pēc nodaļas vadītāja Rituma pašnāvības man par priekšnieku iecēla epileptoīdo psihopātu Šeineru, no kura pēc manis aizbēga arī visi pārējie padotie; pāriet uz citu laboratoriju, kā es to prasīju, direktors Jakubaitis neļāva, tāpēc nācās aiziet no Institūta, lai vēlāk atgrieztos).

.2729. Pēc atgriešanās no armijas es ienīdu PSRS kā vien cilvēks var kaut ko ienīst. Tendence nesadarboties ar varu gāja tik tālu, ka es atteicos aizstāvēt disertācijas (kaut gan man ir zinātniski darbi, kuri vēl gaida savu laiku), atteicos jel ko publicēt toreizējā presē (pat to, ko cenzūra būtu laidusi cauri). Tajā pašā laikā tika sarakstītas desmitiem eseju («meditāciju»), kuras tika izplatītas draugu lokā. Es

zināju, ka mani var arestēt, ja kāds no draugiem mani nodos, un rēķinājos ar to. Tomēr draugiem par godu jāsaka, ka neviens no viņiem nebija mani nodevis, un tā tas man aizgāja secen. Varbūtību sūtīt savus sacerējumus uz Rietumiem es apsvēru, bet nekādu reālu ceļu man nebija. Kontaktus ar aktīviem disidentiem es nemeklēju.

.2730. Četrus gadus pēc demobilizācijas, 1976.gadā mani izsauca uz «Stūra māju» un paziņoja, ka komjaunatnes komiteja un kara komisariāts esot ieteikuši manu kandidatūru darbam VDK. Es atbildēju, ka pateicos par man izrādīto uzticību, taču labāk vēlētos strādāt tautas saimniecībā atbilstoši Universitātē gūtajai specialitātei. Tad viņi man novēlēja labus panākumus tautas saimniecības darbā, un klātienē kontaktu man vairāk ar viņiem nav bijis. (Neklātienē, kā vēlāk izrādījās, viņi pēc 1987. gada bija man sekojuši).

.2731. Pēc 1987. gada 23. augusta demonstrācijas nāca rīkojums visās iestādēs «nosodīt ekstrēmistus». Institūtā bija gribējuši to visu izdarīt pēc iespējas klusāk (ne visa Institūta sapulcē, bet tikai «atklātā partijas sapulcē», kuru, kā viņi cerēja, neviens lieks neapmeklēs). Taču, ieraudzījis paziņojumu par šo sapulci, es tūdaļ uzrakstīju un iesniedzu Institūta partijas birojam «Atklātu vēstuli», kura pārbiedēja Institūta vadību. Man aizliedza apmeklēt «atklāto partijas sapulci», visus vēstules eksemplārus atņēma un iznīcināja (vienu gan es noslēpu un vēlāk publicēju savā žurnālā).

.2732. Pēc šī incidenta VDK bija sākusi man sekot. Kāds mans draugs, ar kuru es sarakstījos un kurš dzīvoja Krievijā, Ahtubinskā (starp Volgogradu un Astrahaņu), atbraucis 1990. gadā uz Rīgu, atzinās (ne man, bet kopējai paziņai), ka viņš vairākkārt saukts uz vietējo ČK, viņam draudējuši, pratinājuši par mani un rādījuši no Rīgas atsūtītos materiālus, bet beigās pieprasījuši «подписку о неразглашении» (kuru viņš, saprotams, Rīgā bija pārkāpis). Taču pašu mani viņi neaiztika, ne reizi neizsauca un nepratināja.

.2733. Tomēr es zināju, ka nevaru nebūt iekļuvis KGB uzmanības lokā, tāpēc faktiski pārstāju slēpties, 1988. gada februārī (vēl Pugo laikā) sāku ar Institūta kompjūteru palīdzību izdot savu personīgo žurnālu, 1989. gada 23. februārī iestājos LNNK. Žurnālam izrādījās izšķiroša loma manā dzīvē vēlāk: 1990. gadā, kad tika dibināts laikraksts «Diena», tā pirmais redaktors Viktors Daugmalis bija izlasījis 10 mana žurnāla numurus, piezvanīja man un uzaicināja strādāt viņa laikrakstā par komentētāju.

.2734. No 1990. gada oktobra līdz 1991. gada jūlijam es biju komentētājs «Dienā» uz līguma pamata (palikdams arī vecākais zinātniskais līdzstrādnieks ESTI). «Dienā» es ierosināju izveidot DIAD (informācijas apkopošanas dienestu) un, kad tas tika ar 1. augustu oficiāli nodibināts, tiku iecelts par tā vadītāju, un pārnesu darba grāmatiņu no Institūta uz Laikrakstu (palikdams līdz 1992. gada februārim Institūtā vēl uz pusslodzi). Taču «Diena» tā arī nespēja nopirkt Dienestam nevienu kompjūteru, Dienests nevarēja normāli strādāt, un es atgriezos komentētāja amatā.

.2735. Idejas, kuras neizdevās realizēt «Dienā» ar DIAD palīdzību, es nolēmu īstenot patstāvīgi, tāpēc 1992. gada 15. jūnijā reģistrēju LR Uzņēmumu Reģistrā savu individuālo uzņēmumu – Aģentūru Īvīvī. Šī Aģentūra noslēdza līgumu ar laikrakstu «Diena» par kopīgu datu krātuves «Kodols» izstrādāšanu, un es aizgāju no komentētāja darba šajā laikrakstā. Diemžēl «Diena» direktora Ašerādēna personā atkal (kā vienreiz jau DIAD gadījumā) nepildīja savas līgumā paredzētās saistības. Nostrādājis pie projekta divus mēnešus, es uzzināju ka Ašerādēns atsakās maksāt Līgumā paredzētās summas. Man un manai ģimenei nebija ko ēst, un es iestājos darbā LR PID Latgales priekšpilsētas nodaļā par operatoru.

1992. gada 30. novembrī

§2. Vēstule Latgales priekšpilsētas PID

1992.11.28 13.16 sestdiena
(pirms 2 dienām)

.2736.

LR PID Rīgas Latgales priekšpilsētas
nodaļas vadītājam Andrim Lejiņam un
LR PID Rīgas Latgales priekšpilsētas
datu centra vadītājam Uldim Žodžikam

no Valda Egles,
Aģentūras Īvīvī īpašnieka.

.2737. Lejiņa kungs! Žodžika kungs! Jūs mani pazīstat kā savas iestādes operatoru, taču, kā redzat, esmu ne tikai operators.

.2738. Lai būtu ātrāk un labāk saprotama šīs vēstules būtība, esmu spiests īsumā pastāstīt dažus faktus no savas biogrāfijas, kā arī šai vēstulei pielikumā pievienot dažu dokumentu kompjuerkopijas.

.2739. Jau 1969–1970 gados, būdams (kā tad tā saucās) LVU students, es (protams, pats pēc savas iniciatīvas) izstrādāju vairākus plānus, kurus kopumā tolaik nosaucu par «Informācijas Sistēmas Reorganizācijas Projektu» – ISRP. Šo plānu vidū bija arī Iedzīvotāju Reģistra projekts, jo mani jau kopš bērnības ļoti interesēja demogrāfija (vispār lielākā daļa ISRP plānu tagad pasaulē ir realizēti – protams, ne jau pēc maniem projektiem, bet tas tikai rāda, ka mani studiju laika plāni nebija nekādas muļķības).

.2740. Zinot par ISRP pastāvēšanu, varbūt būs labāk saprotams, kādēļ pēc 21 gada, 1991. gada pavasarī, izlasījis laikrakstā «Neatkarība» ziņu, ka Latvijā tiks veidots Iedzīvotāju Reģistrs Māra Pļavnieka vadībā, es nekavējoties sāku meklēt Pļavnieka koordinātes, 2. maijā ar viņu sazvanījos, 8. maijā pirmoreiz satikos LTF namā Vecpilsētas ielā un piedāvāju piedalīties Reģistra veidošanā. Es viņam teicu, ka esmu Latvijas ZA Elektronikas un Skaitļošanas tehnikas institūta vecākais zinātniskais līdzstrādnieks ar zināmu pieredzi lielu kompjuersistēmu izstrādāšanā (šīs vēstules 1. pielikumā ir pievienots dokuments {.2547}, ko es š.g. aprīlī uzrakstīju LR AP datoru grupai un no kura var mazliet gūt priekšstatu par minētās pieredzes raksturu).

.2741. Tālāk es teicu Pļavniekam, ka mani neinteresē Reģistra administratīvā puse, taču es ļoti gribētu piedalīties tieši zinātniskās, informātiskās puses izstrādāšanā. Pļavnieks apsolīja noteikti mani iesaistīt, teica, ka notikšot Reģistra projektu konkurss un ka viņš mani par visu noteikti informēsot. Izdzirdis par konkursu, es sāku rakstīt savu Reģistra informācijas sistēmas projektu (no šīs dienas viedokļa visaktuālākā šī projekta tēze man šķiet tā, ka tajā dokumentā es aizstāvēju viedokli, ka programmas noteikti ir jāizstrādā Latvijā, kaut arī varbūt pēc ārzemju paraugiem, jo pretējā gadījumā būs ļoti grūti tās modificēt).

.2742. Jūlija sākumā Pļavnieks man vēlreiz piezvanīja, 5.jūlijā mēs atkal satikāmies LTF namā, viņš vēlreiz apsolīja mani noteikti iesaistīt Reģistra darbā, bet vairāk nezvanīja, un drīz pēc tam es izlasīju avīzēs, ka ir noticis Reģistra projektu konkurss, kurā... utt. Kopš tā laika es pārstāju lietot vārdu «kungs» pēc uzvārda «Pļavnieks», un uz ilgu laiku atmetu domas, ka LR Iedzīvotāju Reģistram varētu būt noderīgas manas smadzenes. (Šīs vēstules 2. pielikumā ir dota IR informācijas sistēmas analīze {.2765}, ciktāl šī sistēma ir saskatāma no operatora redzes punkta; domāju, ka patiesībā nepilnību tur tālāk, «iekšā sistēmā», ir daudz vairāk; uzskatu arī, ka ja man savulaik būtu dota iespēja piedalīties šīs sistēmas izstrādāšanā, tad trūkumu tajā būtu krietni mazāk).

.2743. Es tāpat atmetu domas, ka manas smadzenes varētu būt noderīgas Latvijas Iedzīvotāju Reģistram, taču tad vēl nebiju atmetis to dīvaino viedokli, ka mana galva varētu būt noderīga Latvijai vispār, tādēļ darīju tādas muļķības, kā projektu izstrādāšana pēc savas iniciatīvas laikraksta «Diena» datubāzēm (kur tolaik biju komentētājs) un LR Augstākās Padomes stenogrammu sistēmai... (Šīs vēstules 3. pielikumā ir pievienots dokuments «DIAD projekts» {.1880}, pēc kura ar toreizējā Galvenā redaktora Daugmaļa kunga atbalstu un pūlēm laikrakstā «Diena» patiešām tika nodibināts DIAD dienests un es iecelts par tā vadītāju). Diemžēl Dienests tā arī nesāka normāli strādāt, jo komercdirektors Ašerādēns tam tā arī neiedeva nevienu kompjueru (sk. 4. pielikumā vēstuli Raudsepa kungam {.1990}).

.2744. Bija vēl arī citi projekti un citi mēģinājumi būt noderīgam Latvijai, bet visus šeit nevar aprakstīt. Visi tie tādu vai citādu iemeslu dēļ beidzās neveiksmīgi, un pamazām manī nostiprinājās uzskats, ka īstenībā nevienam nekas nav vajadzīgs un ka man ir jārikojas vienam pašam patstāvīgi. 1992.gada 15. jūnijā LR Uzņēmumu Reģistrā tika reģistrēts mans individuālais uzņēmums – «Aģentūra Īvīvi». Pēdējais mēģinājums tomēr «nevārties savā sulā» un kaut kādā veidā piedalīties Latvijas dzīvē bija tad, kad augustā tika noslēgts līgums starp manu aģentūru un laikrakstu «Diena» par kopīgas datu krātuves «Kodols» izveidošanu (sk. 5. pielikumā attiecīgo saraksti, Līguma un Protokola tekstus {.2611}).

.2745. Līgums gan tika noslēgts, Ašerādēna un manis parakstīts, no abām līgumslēdzējām pusēm apzīmogots, un es sāku strādāt, bet... «Diena» līguma noteikumus gluži vienkārši nepildīja. Nauda manai aģentūrai netika pārskaitīta. Kad es pie «Dienas» administratora un galvenā grāmatveža noskaidroju, ka bankas «maksāšanas uzdevumi» grāmatvedībā ir gan tikuši sagatavoti, bet tad pats Ašerādēns tos pievācis, kā arī pievācis Līguma un Protokola tekstus...

.2746. ...Draugi mēģināja mani pierunāt iet pie Ašerādēna lai visu noskaidrotu, un vienreiz es pat biju iegājis «Dienas» redakcijā pie kādreizējā mana kolēģa komentētāja, bet tagad galvenā redaktora vietnieka un komentētāju korpusa vadītāja Ginta Jēgermaņa, taču uz Ašerādēna kabinetu negāju. Portfelī man toreiz bija nelietota lāpsta kāta nozāģēts gals (palicis pāri no vingrošanas stieņa, ko es kādreiz dēlam uztaisīju istabas durvīs) – tāda ērta sitamā vāle. Ja tā padomā, kas tas būtu bijis par skandālu, ja Latvija uzzinātu, ka bijušais laikraksta «Diena» komentētājs Valdis Egle ar koka rungu viņa kabinetā

piekāvis «Dienas» direktoru Arvilu Ašerādeni par līguma nepildīšanu! Tomēr, kā jau teicu, es toreiz tālāk par Jēgermaņa kunga kabinetu negāju, un tā nu skandāls izpalika.

.2747. Ašerādena alkatība un muļķība («alkatība» tāpēc, ka, labi viņu pazīstot, es zinu, ka viņam vienkārši naudas palika žēl, un tas bija vienīgais nemaksāšanas iemesls, bet «muļķība» tāpēc, ka īstenībā taču datu krātuve laikrakstam ir ļoti vajadzīga) – tā tad Ašerādena alkatība un muļķība nostādīja mani ļoti smagā finansiālā stāvoklī, jo es biju rēķinājies ar to, ka saņemšu naudu no «Dienas», divus mēnešus strādājis bez jebkādiem ienākumiem, un nu pēkšņi izrādījās, ka nekādas naudas no «Dienas» nav un nebūs.

.2748. Tajā laikā es piezvanīju bijušajam kolēģim no Elektronikas institūta laboratorijas – Imantam Mētram – piezvanīju ne darbu meklēdams, bet jautājumā par viņa dalību Informātikas komitejā. Uzzinājis par manu stāvokli, Imants teica: «Nu tad nāc pie mums par datu centra vadītāju!». Es atbildēju, ka tāds amats mani pārāk saistītu, ka man ir sava firma, savi plāni, kurus es gribu realizēt. «Bet tu taču neiesi vienkārši datus vadīt mašīnā iekšā?!» – toreiz iesaucās Imants. «Un kādēļ gan ne?» – es atbildēju. «Nu, tādā gadījumā ej pie Žodžika» – Mētra teica, – «un saki, ka gribi piepelnīties!». Tā mana žilbinošā karjera sasniedza jaunas virsotnes Latgales priekšpilsētas datu centrā.

.2749. Tagad, cienījamie adresāti, priekšvēsture ir zināma, un mēs varam pāriet tieši pie tās lietas, kuras dēļ šī vēstule ir tapusi. Augstāk aprakstītā Ašerādena nodevība ne tikai nostādīja mani smagā finansiālā stāvoklī, bet arī atbrīvoja no jebkādam saistībām un termiņiem. Tā, ka tai lietai bija divas puses. Muļķim Ašerādenam bija žēl maksāt man naudu, jo viņam ar katru dienu vairāk likās, ka viņš to kaisa vējā. Bet man jau arī bija žēl atdot pusi autortiesību tādām muļķim kā viņš, kurš neprot uzrakstīt ne datorprogrammu, ne raksta galiņu savā avīzē. Tā ka tad, kad tas viss pēc Ašerādena iniciatīvas atrisinājās tādā veidā, ka «Diena» faktiski lauza līgumu ar manu aģentūru, nepildot savas saistības, man līdz ar citām izjūtām bija arī zināms gandarījums, ka tagad viss, ko es uztaisišu, piederēs man un vienīgi man. Ja līdz tam mani steidzināja zināms «iekšējs uzraugs» (literātiem labi pazīstamā «iekšējā redaktora» analogs), kurš mudināja ātrāk dabūt gatavu kaut ko tādu, ko varētu parādīt «Dienai», lai viņi tur redzētu, ka darbi virzās uz priekšu, tad tagad es varēju apstāties un vēlreiz mierīgi pārdomāt visu programmu sistēmu.

.2750. Es to izdarīju, un šo to arī projektā grozīju. Visfundamentālākais lēmums bija: atteikties no DBF-struktūrām, uz kurām es līdz tam orientējos (Žodžika kungs zina, kas tās tādas) un no ideoloģijas, kas ar tām saistīta. Es nolēmu izstrādāt savu firmas standartu, kuram devu nosaukumu 'SQUAR', un uz šī standarta balstītu datubāzu sistēmu, kuru nosaucu par «skvērsistēmu», bet pašas pēc šīs ideoloģijas veidotās datubāzes par «skvēriskajām datubāzēm».

.2751. Par cik mani vairs nesaista nekādi līgumi un termiņi, tad datubāzu izstrādāšana firmā «ĪVĪVĪ» pēc tās vai citas ideoloģijas, protams, ir šīs firmas iekšēja lieta, un dotajā jautājumā es vienkārši informēju cienījamos adresātus, ka mana firma šajā virzienā strādā, un, ņemot vērā iepriekšējo pieredzi, nevar būt nekādu šaubu, ka mazliet agrāk vai mazliet vēlāk, bet «skvēriskās datubāzes» strādās, tāpat, kā savā laikā bija darba spējīgas 1. pielikumā aprakstītā mana personīgā operāciju sistēma DISPOS {2548}, PASN translators {2550} un citas datorsistēmas.

.2752. Un nu beidzot nāk tas jautājums, kura dēļ šī vēstule ir rakstīta. Tā tad nav šaubu, ka agrāk vai vēlāk es realizēšu savu «skvērsistēmu». Man tā ir vajadzīga nevis pati par sevi (lai gan arī pati par sevi tā ir vērtība), bet gan lai tālāk uz tās bāzes veidotu datu krātuves jeb «tēkas», kā arī citas iecerētās lietas. Taču «skvērsistēma» var nākt gatava tik tiešām vai nu «agrāk» vai nu «vēlāk», un es būtu ieinteresēts, lai tas notiktu tomēr «agrāk». Bet «agrāk» tas varētu notikt tad, ja man izdotos lietderīgi izmantot to laiku, ko es tagad izšķiežu, sēžot pie datora un vadot tajā iekšā iedzīvotāju pirmuzskaites veidlapas, lai nopelnītu sev iztiku.

.2753. No otras puses, ir acīm redzams (vismaz man), ka Latgales priekšpilsētas datu centrā vispār būtu iespējams izveidot savu autonomu «Iedzīvotāju Reģistru», kurā būtu apkopotas ziņas par visiem Priekšpilsētas iedzīvotājiem un no kura tad varētu iegūt jebkurus apkopojumus un griezumus. Jau no pirmajām sava operatora darba dienām es apsvēru, vai nepiedāvāt šīs vēstules adresātiem uztaisīt šādu Reģistru (ja jau neiznāca taisīt visai Latvijai, tad varbūt vismaz vienai priekšpilsētai uztaisīt?), taču tolaik noraidīju šo ideju, jo, pirmkārt, man taču ir savi plāni un, otrkārt, manu iepriekšējo piedāvājumu (Pļavniekam, «Dienai» un citiem) bēdīgā pieredze rāda, ka labāk ir vispār nevienam neko nepiedāvāt.

.2754. Tagad Žodžika kungs grib kaut ko programmēt savā datu centrā un «iesaistīt arī mani»; šajā sakarībā es vēlreiz apsvēru, ko te varētu darīt, un nācu pie šāda secinājuma:

.2755. Kaut cik nopietnā programmēšanas darbā Latgales priekšpilsētas datu centrā es būtu patiesi ieinteresēts tikai tādā gadījumā, ja te tiktu veidots «autonoms reģistrs», pie kam uz manas

«skvērsistēmas» bāzes. Tad manas firmas intereses sakristu ar Reģistra interesēm, un abi darbi kļūtu savietojami.

.2756. Šīs vēstules mērķis ir ierosināt cienījamos adresātus apsvērt šādu iespēju. Ja adresāti atzīst par principiāli iespējamu šādu ceļu, tad var runāt tālāk, apsvērt un domāt, kas tā «skvērsistēma» tāda ir, kāds varētu izskatīties Priekšpilsētas Reģistrs, kas veidots uz tās bāzes, kādi būtu manas Aģentūras Īvīvi un PID Latgales priekšpilsētas nodaļas sadarbības noteikumi utt. Turpretim ja augstāk minētā iespēja tiek principiāli noraidīta pašā saknē, tad nav arī vērts tērēt laiku visu minēto jautājumu izklāstīšanai.

1992.g. 28. novembrī

V. Egle

1992.12.20 16:19 svētdiena
(pēc 22 dienām, 3 stundām, 3 minūtēm)

§3. Postskriptums

.2757. Tādu vēstuli es uzrakstīju cienījamajiem adresātiem vairāk nekā trīs nedēļas atpakaļ, taču neatdevu to, jo turpināju apdomāt visus šīs lietas apstākļus un svārstīties.

.2758. Visumā jau kopš oktobra beigām spēkā bija lēmums nepagarināt pēc 31. decembra līgumu ar PID par operatora darbu, taču laiku pa laikam kā viļņi man uzvēlās domas par to, ka varētu tomēr Latgales priekšpilsētai kaut ko uzprojektēt un uzprogrammēt. Vienā no šādiem viļņiem tika uzrakstīta arī augstāk novietotā vēstule. Taču pēc tam vilnis atkal aizvēlās, un es domāju: «Savas skvērsistēmas un datubāzes ar kokveida struktūrām es, protams, uztaisīšu, bet ej nu zini – kad. Varbūt paies ilgs laiks. Priekš kam man uzņemties atbildību par Latgales priekšpilsētas Reģistru, priekš kam man steigties un nervozēt? Kam man tas vajadzīgs? Skaidrs, ka ĪSTU Iedzīvotāju Reģistru bez kokveida struktūrām uztaisīt nevar, bet kāpēc man kādam tas jācenšas iestāstīt un pierādīt? Vai nav jau gana pieredzes ar Pļavnieku, ar Ašerādeni un pārējiem? Lai viss iet vien savu gaitu, lai viņi taisa vien mierīgi ar vecajiem *Paradoksiem* un *FoxPro*!».

.2759. Un atkal atjaunojās *Status quo* – vēstule gulēja nenodota, bet es ik dienas sēdos pie datucentra displeja ar pārlicību, ka 31. decembrī tas viss izbeigsies.

.2760. Tad nejauša saruna ar Nodaļas Vadītāju un vārdi par to, ka mani varētu pieņemt štatā... Atkal jauns pārdomu vilnis: «Varbūt tomēr taisīt?» – un atkal atplūdi: «Ak, nevajag neko; mani gaida Īvīvi, avīzes, žurnāli un grāmatas! Ašerādena melīgums mani uz laiku izsita no dabīgajām sliedēm, jo iestājās pilnīgs bads, un tā es te atgadījos Latgales priekšpilsētas datucentrā, bet tagad laiks beigt šo spēlīti un jāsāk profesionāla patstāvīga literāta dzīve. Protams, risks jau ir, ka kādu laiku atkal nebūs ko ēst, bet vai tam cauri nav izgājuši gandrīz visi, kuru vārdus mēs tagad pazīstam? Piemēram, Džekam Londonam jaunībā arī bija izvēle – laisties riskantajā literatūras peldējumā vai pieņemt piedāvāto mierīgo un drošo pastmeistara vietu. (Interesanti, vai mēs tagad zinātu, kas tas Džeks Londons tāds, ja viņš toreiz būtu pieņēmis to izdevīgo piedāvājumu?).

.2761. Un tā nu viļņi nāk un iet, bet 31. decembris tikmēr tuvojas, es joprojām neesmu izšķīries galīgi, un man neatliek nekas cits, kā nodot cienījamajiem adresātiem visu šo daiļliteratūru. Esiet tik laipni, palasiet, padomājiet un iesakiet man kaut ko!

.2762. Salīdzinot ar sākotnējo vēstuli, pievienoju vēl divus pielikumus:

.2763. 6) Aģentūras Īvīvi darbības pamatprincipu Deklarāciju {2835} (uzrakstīta pirmām kārtām kā pielikums gada atskaitei finansu inspekcijai);

.2764. 7) Aģentūras Īvīvi standarta `SQUAR' sākuma daļu (cik nu būs gatava uz atdošanas brīdi); savā galīgajā veidā šis dokuments definēs Aģentūras Īvīvi «skvērsistēmas» un to pielietojumus (latviešu–krievu translatorā, «tēkās» un citās manas firmas programmās).

Ar vislielāko cieņu

Valdis Egle

1992. gada 20. decembrī

23. Pārdomas par Natural

1992.12.10 11.32 ceturtdiena
(pirms 10 dienām, 4 stundām, 47 minūtēm)

.2765.

2. PIELIKUMS

Pārdomas par koncerna «Software AG»
lielisko programmu «Natural/OS2»,
kuru Dānijas kompjuterspecialisti uztaisīja
Latvijas Iedzīvotāju Reģistram
par daudziem daudziem (tūkstošiem?) dolāru
pa to laiku, kamēr Latvijas datorspecialisti
lauzīja galvu, kur ņemt maizi
un pamazām postīja savu redzi,
strādādami par operatoriem

.2766. «AG» koncerna programma «Adabas-Natural» (tā to nezin kādēļ sauc IR darbinieki) ir nepārspējami lieliska ar to, ka tās neskaitāmo trūkumu pētīšana un klasifikācija var kļūt par veselu jaunu zinātnes nozari (kuru tad varētu nosaukt par «Adabanomiju» vai «Naturaloģiju»). Šī disertācija, savukārt, pēc visa spriežot, ir pirmais nopietnais pētījums minētajā jaunajā zinātnes jomā.

.2767. Un tā, vispirms ievēsim adabanomijas jeb naturaloģijas pamatklasifikāciju. Visus apskatāmās programmu sistēmas trūkumus pirmajā tuvinājumā var iedalīt četrās lielās grupās:

.2768. 1) elementāras programmēšanas kļūdas, t.i. – vietas, kur programmētāji ir gribējuši vienu, bet programma dara citu;

.2769. 2) anomālijas, kas radušās Latvijas programmētājiem mēģinot modificēt aizjūras programmu;

.2770. 3) programmu projekta trūkumi (par «programmu projektu», atšķirībā no «tehnoloģijas projekta», mēs šeit sauksim to nākamās programmas iekšējo plānojumu, kuru programmētājs izstrādā pēc tam, kad ir saņēmis programmēšanas uzdevumu, kad viņam jau ir pateiktas taisāmās programmas specifikācijas (kas tai jādara, kādos apstākļos jādara utt.), kad ārējais «tehnoloģijas projekts» jau ir definējis tās lomu vispārējā informācijas apstrādes procesā);

.2771. 4) tehnoloģijas projekta trūkumi, t.i. – tās lietas, kas attiecas nevis uz kādas programmas iekšējo uzbūvi, bet vispār uz visu informācijas apstrādes tehnoloģiju kopumā.

.2772. Apskatīsim tagad katru no šīm grupām atsevišķi.

.2773. Par vienkāršām programmu kļūdām nebūtu daudz ko runāt. Šajā jomā visas pasaules programmas var iedalīt četrās grupās:

.2774. 1) programmas, kurām ir slavenā «aizsardzība pret muļķi», t.i. – programmas, kuras nav iespējams salauzt, lai arī kādas aplamības tām vadītu iekšā (agrāk daudzas firmas bieži vien izsludināja attiecībā uz saviem produktiem speciālas prēmijas tam lietotājam, kuram izdosies programmu izvest no ierindas; ja kādam patiešām gadījās atklāt programmā šādas vietas, tad firma tūdaļ tās laboja un atkal sludināja jaunu konkursu);

.2775. 2) programmas, kurām simtprocentīgas «aizsardzības pret muļķi» nav, bet kuras darbojas vienmēr pareizi, ja lietotājs neiziet ārpus instrukcijas ietvariem;

.2776. 3) programmas, kuras darbojas ne vienmēr pareizi arī tad, ja lietotājs ievēro instrukciju;

.2777. 4) programmas, kuras nedarbojas vispār, neatkarīgi no tā, vai lietotājs ievēro vai neievēro instrukciju.

.2778. Programmai «Adabas-Natural» par godu jāsaka, ka tā pie 4. kategorijas tomēr nepieder, un ka ja lietotājs ārpus instrukcijas ietvariem nesper ne mazāko solīti, tad sistēma pa lielāku daļu tomēr strādā, tikai šad tad izdarot pa kādai aplamībai.

.2779. Konkrēti, pie tūrām programmu kļūdām var pieskaitīt sekojošas lietas, ko man ir gadījies novērot savā vai citu operatoru darbā:

.2780. a) programma reizēm ieciklojas, un tikai «Natural» sistēmas pārlādēšana var to izvest no šā stāvokļa;

.2781. b) ja kādu anketi anulē ar taustiņu F4, tad zināmos apstākļos tās dati nonāk nākošajā anketē;

.2782. c) ja es uzrādu cilvēkam tautību, teiksim, «baltkrievs» (vai jebkuru citu), tad programma tā vietā, lai ierakstītu datubāzē atbilstošo tautības kodu «13», izspīdina man divas rindiņas:

13 – baltkrievs

.2783.

un prasa, kuru no šiem vienādajiem baltkrieviem es domājot, pēc kam man ir tai jāatbild, ka es biju domājis to baltkrievu ar kodu «13», un ja es neievadīšu skaitli «13», bet vienkārši nospiedīšu «Enter», tad sistēma ar skaņu signālu palīdzību brēks, ka kods nav pareizs.

.2784. Taču visumā elementārās programmas kļūdas ir garlaicīga lieta, tāpēc steigšimies ātrāk pie nākamās trūkumu grupas – pie tiem misēkļiem, kas, acīm redzot, radušies Latvijas nabaga programētājiem pūloties tumsā ar taustes palīdzību modificēt Rietumu etalonšedevru.

.2785. Vispār jebkurš programmētājs ar kaut vai nelielu pieredzi datorsistēmu ieviešanā un ekspluatācijā, labi zina, ka neviena sistēma nav ieviešama reālā ekspluatācijā bez tā, lai programmās izdarītu tās vai citas izmaiņas (tāpēc arī savā vēl Pļavniekam rakstītajā projektā es prasīju, lai programmu autori atrastos Latvijā). No Pļavnieka kā nespécialista, šādas zināšanas, protams, nevarētu prasīt, bet bija jābūt izcili nekompetentam tam speciālistam, kurš Pļavnieka zinātniskā padomnieka lomā pieļāva programmas izstrādāšanu ārzemēs.

.2786. Un tā nu tagad tie nabadziņi, kuriem ir šeit pat pie mums jāmaina ārzemnieku programmas, atrodas patiešām neapskaužamā stāvoklī un mēģina, tēlaini izsakoties, ar kreiso kāju kasīt aiz labās auss.

.2787. Droši vien tieši ar šādiem pretdabiski piekarinātiem papildinājumiem ir izskaidrojami tādi «Adabas-Natural» brīnumi, kā, teiksim, fakts, ka, ja es programmai pasaku, ka cilvēks ir dzimis Ventspilī, tad viņa man tūdaļ jautā, ko es ar to domāju:

Ventspili vai

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētu,

.2788.

un kamēr es neatbildēšu, ka ar to es domāju tomēr Ventspili, programma man uz priekšu nekustēsies.

.2789. Taču nebūsim pārāk nežēlīgi pret svešu sistēmu mainītājiem, nesāksim uzskaitīt visus šāda pasākuma negaidītos efektus (to ir daudz), bet pāriesim pie interesantākām sfērām, pie pašām programmu projekta idejām jeb trešās grupas mūsu adabanomiskajā un naturaloģiskajā trūkumu klasifikācijā.

.2790. Kad augsti kvalificētie Dānijas kompjūterspeciālisti saņēma mežonīgo austrumzemes Latvijas iezemiešu pasūtījumu, taisāmās programmas galvenās specifiskācijas visumā, jādodomā, bija jau projektā definētas (vismaz parasti tā notiek). Taču dāņu programmētājiem bija vēl arī iespējas pašiem šo to izdomāt, izvēlēties un uztaisīt šādi vai citādi. Piemēram, varēja iebūvēt vai neiebūvēt iespēju atgriezties par vienu ekrānu atpakaļ – un dāņi izvēlējās iespēju «neiebūvēt». Varēja uztaisīt programmu tā, lai, anulējot anketi ar taustiņu F4, tā tūlīt pazustu no ekrāna, bet varēja uztaisīt arī tā, lai jau anulēta ankete būtu tomēr jāievada līdz galam – un dāņi izvēlējās otro ceļu. Varēja uztaisīt tā, lai kursora vienmēr nostātos pie tā lauka, kurā jāvada informācija, nevis pie tā, kurā tā jau iekopēta. Neuztaisīja. Vispār varēja pastāvēt kaut kāda noteikta sistēma kursora pārvietošanā. Nepastāv, – un visgrūtākais priekš operatora acīm ir tieši izsekot, kur tad nu šis ekrāna zaķītis pašreiz lēkā savā randomizētajā skrējienā. Ļoti daudz ko varēja uztaisīt labi un ērti – pat muļķīgas tehnoloģijas ietvaros – taču neuztaisīja...

.2791. Visā PC tipa kompjūteru pasaulē simtiem un tūkstošiem programmu izmanto taustiņu F1 t.s. «palīga» jeb, programmētāju angliskajā žargonā runājot, «*helpa*» izsaukšanai. Nospiežu F1 – un ekrānā parādās vajadzīgais skaidrojošais teksts vai komandkarte izvēlei. Bet starp šiem simtiem un tūkstošiem programmu pasaulē ir viena, kurā, nospiežot taustiņu F1, ekrānā parādās nevis vajadzīgais teksts vai alternatīvas izvēlei, bet gan paziņojums ar apmēram tādu jēgu: «Ja tu vēl nospiedīsi *Enter*, tad dabūsi tev vajadzīgā kodifikatora tekstu!». Šī savā ziņā pasaulē unikālā programma, kā jau lasītājs droši vien būs uzminējis, ir «Adabas-Natural». Acīm redzot šāds starppaziņojums ir domāts Latvijas mežu iemītniekiem, kuri savādāk nezinātu, kādēļ viņi ir nospieduši F1.

1992.12.17 12:47 ceturtdiena
(pēc 7 dienām, 1 stundas, 15 minūtēm)

.2792. Biju domājis uzrakstīt neitrālu «Natural/OS2» sistēmas trūkumu analīzi, taču tās vietā iznāk nez kāds satīrisks pamflets. Tiesa, sauss šīs sistēmas trūkumu uzskaitījums būtu kaut kas ļoti garš, līdzīgs telefonu grāmatai, un tikpat grūti lasāms. Tomēr mēģināsim laboties.

.2793. Pārejam, tāpat, pie pēdējā – ceturta – punkta mūsu augstāk pieņemtajā naturaloģiskajā klasifikācijā: pie tehnoloģiskā projekta trūkumiem. Tie ir visfundamentālākie un arī visinteresantākie.

.2794. Divdesmit piecus gadus atpakaļ Universitātes pasniedzējs Lezdiņš (ļoti patīkams cilvēks; vēl tagad atceros viņu ar dziļām simpātijām) neatlaidīgi uzsvēra mums, studentiem, savās lekcijās:

projektējot tehnoloģisko procesu un tā elementus katrā ziņā (obligāti!) dariet visu, lai operatoru darbs būtu pēc iespējas automātiskāks! Tas ir ātrums, tā ir kvalitāte, tā ir datu drošība! Izstrādājot veidlapas, atdaliet perforējamās laukus ar treknu rāmi no neperforējamajiem (tolaik displeju vēl nebija, un operatori pārnesa informāciju no veidlapām uz perfokartēm un perfokartēm, bet tas mums šeit nav būtiski). Perforējamajās laukos jābūt ierakstītam tam, ko operators ievada – viņam nekas nav jāizdomā un jāizlemj. Laukiem jābūt izvietotiem tādā kārtībā, kādā notiek ievads – nekādas lēkāšanas uz priekšu un atpakaļ pa veidlapu. Viena tipa elementiem vienmēr jābūt vienādā formātā... Nu, un tā tālāk.

.2795. Kā redzat, pasniedzēja Lezdiņa lekcijas ir atstājušas uz mani iespaidu visam mūžam. Visu mūžu es šīs lietas uzskatīju par tehnoloģijas projektēšanas ābeci. Un jo lielāku ziņkāri, skatoties uz PID lietoto tehnoloģiju, manī izraisa jautājums: vai tas, kurš visu to projektēja, šo ĀBECI nezināja, vai arī apzināti ignorēja?

.2796. Saskaņā ar tehnoloģijas projektēšanas ābeci, informācijas lauku izvietojumam veidlapā un displeja ekrānā ir jāsakrīt. Īstenībā PID lietotajā tehnoloģijā tas ir rets laimīgs gadījums, kad tie sakrīt. Nesakrītību saraksts, ja es to gribētu šeit dot, aizņemtu vairākas lappuses. Vissmagāk jūtama ir laulību–šķiršanās lauku neatbilstība veidlapā un ekrānā. Kaut nedaudz noguris operators droši vien vismaz pusē gadījumu šķiršanās informāciju ievada laulību laukā un pēc tam kašā to ārā un vada vēlreiz īstajā laukā (cik tas izmaksā Latvijas Republikai?). Un ja nu vēl cilvēks nepamana savu kļūdu?

.2797. Dzimšanas datums, kurš ekrānā novietots tur, kur anketē ir personas kods (ārēji tik līdzīgs!)... Vecāku personas kods, kurš ekrānā ir informācijas bloka sākumā, bet anketēs – pašās beigās... Ar vārdu sakot – vienas vienīgas nepārtrauktas operatoru kļūdu provokācijas.

.2798. Labi, var pieņemt, ka veidlapu un ekrānu projektēja dažādi cilvēki (īstenībā viņiem obligāti bija jāaskaņo savi projekti). Bet nu, šīm neatbilstībām vismaz var atrast kaut kādu izskaidrojumu, ja ne attaisnojumu.

.2799. Taču kādu gan izskaidrojumu lai dod sekojošam faktam? Apstrādājot vienu veidlapu, operatoram trīs reizes ir jāievada datu grupa «vārds–uzvārds»: pašas personas vārds un uzvārds, tad laulātā un vecāku vārdi–uzvārdi. Un tai vajadzēja būt kaut kādai īpašai neprofesionālisma ģenialitātei, lai iemanītos katrā no šīm trīs reizēm vārdu-uzvārdu prasīt savādākā formātā:

.2800. Personai:
     uzvārds
     vārds
     agrākais uzvārds
 Laulātajam:
     uzvārds
     agrākais uzvārds
     vārds
 Vecākiem:
     uzvārds
     vārds

.2801. To jau pat gribēdams neizdomāsi!

.2802. Tagad operatoram katru reizi pēc uzvārda ievadīšanas ir jāapstājas un uz mirkli jāpadomā: «Tā! Pašlaik es vadu personas vārdu, tātad tas seko uzreiz pēc uzvārda!» vai: «Tagad es vadu laulātā vārdu, tātad man ir jāpārlec pāri agrākā uzvārda laukam, un ja es, tāpat kā pirmīt, esmu ierakstījis vārdu uzreiz aiz uzvārda, tad man tas ir jāizkasa ārā un jāieraksta vienu lauku tālāk!», vai arī: «Un nu es vadu vecāku vārdu, tātad laukam pāri šoreiz nav jālec, un ja savā automātismā es esmu pārlēcis, tad ir jāatgriežas atpakaļ!».

.2803. Cik valstij izmaksā visas šīs aizķeršanās, kuras ir ik uz soļa? Cik maksā tas laiks, ko operators tērē paša pamanīto kļūdu labošanai? Cik izmaksās viņa tā arī nepamanīto kļūdu izlabošana? Es ņemos apgalvot, ka viss trīs miljonu veidlapu ievada process varēja būt vismaz (vismaz!) divreiz lētāks, ja tehnoloģijas projektēšana būtu veikta (neteikšu: «augstā profesionālā līmenī» – nē!) gluži vienkārši elementārā profesionālā līmenī.

.2804. Pamēģināsim novērtēt to visu naudas summās. Pavisam ir simt mašīnas; ņemsim vidēji divas darba maiņas uz katru; operatora alga ir 4 000 rubļi. – tātad kopā uz visām mašīnām 800 000 rubļu mēnesī. Ja sākotnējā datu ievada kampaņa turpināsies, teiksim, gadu, tad tas nozīmē, ka ap 10 miljoni rubļu tiks izlietoti operatoru algām. Vismaz 5 no šiem miljoniem ir izsviesti vējā. (Eh! būtu labāk atdevuši man vienu no šiem miljoniem – tad es divas dienas pasēdētu un ietaupītu Latvijai pārējos četrus miljonus!).

.2805. Lai arī cik lielas ačgārnības nebūtu PID tehnoloģijā ar vārdiem–uzvārdiem un citām lietām, tomēr tas viss nobāl grandiozo datumu ačgārnību priekšā.

.2806. Kādā veidā tikai ar cipariem, nelietojot tekstu, pierakstīt datumu? Tā ir dziļa filozofiska problēma, vai ne? Varbūt vienkārši ar ciparu palīdzību pierakstīt datumu tā, kā to izrunā cilvēku valodā? Bet dažādās valodās to izrunā dažādi:

.2807.

Valoda	Izruna	Pieraksts atbilstoši izrunai
angļu:	December 19, 1992	12.19.1992
krievu:	19 декабря 1992 г.	19.12.1992
latviešu:	1992.g. 19.decembrī	1992.19.12

.2808. Kā redzam, sekojot valodas tradīcijai, arī ar cipariem dažādas tautas datumu pieraksta dažādi. Un kurai tradīcijai tad ir sekojis Latvijas PID? No trim mums vislabāk pazīstamajām valodām tas atbilst tikai krievu valodas tradīcijai. Būtu nu vismaz pieņēmuši latvisku datuma formu, – tad tas būtu ziedojums tautiskajam garam, un mēs saprastu, par ko īsti ciešam.

.2809. PID tehnoloģijā lietotās datuma formas aizstāvji droši vien apgalvos, ka tā esot pieņemta saskaņā ar Eiropas standartu. Es tomēr ļoti šaubos, vai kādreiz ir pastāvējis Eiropas mērogā saskaņots dokuments, kurš ieved šādu datuma pieraksta formu (domāju, ka drīzāk daži lietotājprogrammu izstrādātāji vienkārši sāka izmantot šo formu, vadoties pēc dažu Eiropas valodu tradīcijām un patvaļīgi nosauca to par «Eiropas standartu» pretstatā amerikāniskajam uz angļu valodas tradīciju balstītajam pierakstam).

.2810. Taču pat ja šāds Eiropas standarts kādreiz patiešām būtu pastāvējis, tad tagad tas ir absolūti morāli novecojis, jo eksistē pasaulē mēroga standarts, ko pieņēmusi Starptautiskā Standartizācijas Organizācija (SSO; franču valodā un starptautiski – ISO). Tas ir šīs organizācijas izstrādātais dokuments «ISO/2014. *Writing of Calendar dates in all-numeric form*» («SSO standarts Nr. 2014. Kalendāro datumu pierakstīšana tikai ar cipariem»).

.2811. Saskaņā ar šo standartu, datumu (precīzāk, t.s. «*time-stamp*» – laika momenta atzīmi) ar cipariem pieraksta šādi:

- .2812. – gads (kristiešu ērā; pilnajā formā – četri cipari, saīsinātajā – divi pēdējie);
- .2813. – mēnesis;
- .2814. – diena;
- .2815. – stunda (pēc 24 stundu skalas, ne pēc angļiskā «*am*», «*pm*»);
- .2816. – minūte;
- .2817. – sekunde;
- .2818. – sekundes daļas ar jebkuru precizitāti.

.2819. Datuma sastāvdaļu atdalīšanai var tikt lietoti tukšumi, punkti, divpunkti, komati un slīpsvītras. Pieraksts var tikt aprauts pēc jebkuras sastāvdaļas, un tādā veidā notiek precizitātes izvēle.

.2820. Lieki būs šeit aģitēt par šo standartu un klāstīt, cik tas ir loģisks un labs. Varbūt kādam pirmajā acu uzmetienā liekas, ka šāds pieraksts ir neērts un grūti saprotams. Taču tā ir tikai ieraduma lieta. Man pašam arī sākumā tas šķita ačgārnis, bet jau pēc nedēļas es nevarēju saprast, kā es agrāk varēju izmantot tik stulbus datumu pierakstus (kā, piemēram, tas, ko PID tagad Latvijā ieviesis uz ilgu ilgu laiku). Un nu jau daudzus gadus es savos papīros lietoju tikai SSO standartu (ja gribu pierakstīt datumu tikai ar cipariem vien; ja mēnešus dodu ar vārdiem, tad izsakos tā, kā pieņemts tajā valodā, kurā rakstu).

.2821. ISO standarts Nr. 2014 tika pieņemts 1980-to gadu otrajā pusē. Kad dāņi radīja savu Iedzīvotāju Reģistru, šis starptautiskais dokuments droši vien vēl nebija izstrādāts, tāpēc dāņiem ir zināms attaisnojums šīs datuma formas neizmantošanai. Latvijas IR radītājiem šāda attaisnojuma nav.

1992.12.20 16:15 svētdiena
(pēc 3 dienām, 3 stundām, 28 minūtēm)

.2822. Programma «Natural/OS2» datumu pārveido par decimālskaitli, kurš rāda attiecīgās dienas numuru kristiešu ērā. Šī pārveidošana ir nepieciešama tikai tādēļ, lai noskaidrotu, kurš datums ir agrāks un kurš vēlāks, jo «Eiropas standarta» pierakstā tas nav nosakāms ar vienkāršu kompjūtera salīdzināšanas operāciju.

.2823. Ja, turpretī, datums ir pierakstīts saskaņā ar ISO/2014 standartu, tad automātiski (bez kādas datuma pārveidošanas) kompjūters var izpildīt datumu salīdzināšanu un šķirošanu pēc datumiem.

.2824. (Mūsu datu centrā anketes glabā sakārtotas pēc personas dzimšanas gadiem. Normālā pierakstā tie būtu personas koda pirmie cipari, bet tagad, tādad, veidlapas ir jāšķiro pēc koda piektā un sestā cipara).

.2825. Visa šī ķibeles ar datumiem varētu kalpot par pamācību studentiem, kā mazs mazs nieciņš tehnoloģijas projektā var vai nu radīt arvien jaunus un jaunus sarežģījumus, ja tas ir neveiksmīgi izlemts, vai arī, pretējā gadījumā, pavērt ceļu uz vienkāršiem un loģiskiem risinājumiem, kur viss iznāk eleganti un skaisti, un iznāk it kā pats no sevis.

.2826. Pēc ISO/2014 standarta pierakstītu datumu var apraut jebkurā vietā. Tādējādi, piemēram, personas dzimšanas, laulības vai miršanas laiku vai dokumenta izdošanas laiku utt. varētu norādīt ar precizitāti līdz gadam, līdz mēnesim vai līdz dienai vienkārši pārtraucot pierakstu vajadzīgajā vietā. Tā kā datums nebūtu arī jāpārveido mūsu ēras dienu skaitlī, tad tas tā arī glabātos mašīnā kā pirmie zināmie cipari un tālāk visi devītnieki (devītnieki, nevis nulles, tādēļ, lai nezināmā datuma daļa pieļautu jebkuru iespējamo vērtību un visas «agrāk–vēlāk» tipa salīdzināšanas tiktu veiktas pareizi bez īpašām rūpēm par to).

.2827. Tagad, turpretī, IR tehnoloģijā ar datumiem ir patiešām apbrīnas cienīga putra. Pašai personai dzimšanas datumu drīkst norādīt vai nu ar precizitāti līdz dienai, vai arī fiksējot pazīmi, ka datums vispār nezināms (bet ja nu zināms tikai gads?). Vecākiem, savukārt, vienam un tam pašam rekvizītam (dzimšanas laikam) iebūvēti divi lauki – viens ar precizitāti līdz dienai, otrs – līdz gadam (kāpēc tad neiebūvēja vēl trešo – ar precizitāti līdz mēnesim?), un operatoram katrā anketē ir jādzēns kursori pāri vienam no šiem laukiem tukšgaitā.

.2828. Ar vecāku miršanas laiku ir vēl trakāk: ja ir zināms tikai miršanas (vai pazušanas) gads, tad mašīnā ieraksta, ka cilvēks miris (vai pazudis) attiecīgā gada 1.janvārī, bet lai saprastu, ka tas nav vis noticis 1.janvārī, lieto speciālus statusa kodus: «5 – miris gadā» un «6 – bezvēsts prombūtnē no gada». Un tajā pašā laikā neskaitāmās veidlapās ir norādīts, piemēram, «M 0281», kas nozīmē: «miris 1981.gada februārī», un operatori cītīgi atsijā «lieko» informāciju, jo ne ar kodu «2» (precizitāte līdz dienai), ne ar kodu «5» (precizitāte līdz gadam) to nevar ievadīt.

.2829. Bet arī tas vēl nav IR tehnoloģijas sasniegumu kalngals. Ja datums ar precizitāti līdz dienai nav zināms laulības vai šķiršanās laikam, tad, protams, ieraksta, ka tas esot noticis attiecīgā gada 1.janvārī, bet lai zinātu, ka tas tomēr nav noticis attiecīgā gada 1.janvārī, dzimtsarakstu akta numura priekšā pieliek burtu «G»...

.2830. Taču visas šīs superviltības tā arī nedod iespēju tikt galā ar visām daudzveidīgajām dzīves situācijām. Tā arī nav nevienā vietā iespējas fiksēt datumu ar precizitāti līdz mēnesim. Daudzās vietās tā arī paliek pieļaujama tikai viena precizitātes pakāpe (piemēram, laulātajam dzimšanas laiks – tikai gads; personas dokumentu izdošanas laiks – tikai diena). Un visu šo ķēmīgo viltību rezultātā parādās par sistēmu atbildīgajiem programmistiem, jādomā, pilnīgi negaidīti efekti. Piemēram, ja persona ir dzimusi 1918. gada, pieņemsim, 2. janvārī, bet māte mirusi tajā pašā gadā (varbūt 31. decembrī, bet zināms ir tikai gads), tad, ievadot mātei kodu «5 – mirusi gadā» un, saskaņā ar instrukciju, miršanas datumu 01.01.1918, dabū no programmas atpakaļ pilnīgi pamatotu apgalvojumu, ka tas nevar būt...

.2831. Un visas šīs ķibeles ar datumiem būtu izzudušas kā pēc burvja mājiņa, ja Iedzīvotāju Reģistra tehnoloģijas projektētājiem būtu pieticis prāta pieņemt vienu vienīgu mazu maziņu pareizu lēmumu – izmantot datumiem Starptautisko standartu. Bet varbūt viņu kompetences līmenis bija tāds, ka pati šī standarta eksistence viņiem būs vesels zinātnisks atklājums?

.2832. Par IR tehnoloģijas un programmu trūkumiem varētu runāt un runāt bez gala. Kāpēc, piemēram, datucentros bija jāuzstāda masīvā un lēndarbīgā «Natural/OS2», kura tagad tajos nedara neko citu, kā vien – gala rezultātā – formē SAG-failus? Kaut cik pieredzējis projektētājs noteikti būtu paredzējis atsevišķu programmu – mobilu, ātru, uz sākotnējo ievadu orientētu, varbūt, ja vajag, DOS-ā uzrakstītu. Lai jau viņi tur, republikāniskajā centrā, maļ ar savu «Natural/OS2», ja citādi nevar, bet vienkāršus SAG-failus pa visu Latviju varēja gatavot ātri, efektīvi un eleganti...

.2833. Runāt par IR tehnoloģijas trūkumiem jau var daudz, tikai jēgas tam nekādas vairs nav – «vilciens ir aizgājis», kā saka tagad modē nākušais teiciens.

.2834. Parasti šim rakstam līdzīgo ķengājošo paskvilu autoriem lasītāji beigās jautā: «Tagad jau visi ir gudri, bet kur tad tu, lielais gudrinieks, biji toreiz, sākumā!?». Taču šis ir tas retais gadījums, kad autors var atbildēt: Kur es, lielais gudrinieks, biji toreiz? Es biju Tautas Frontes namā, kur tad vienā istabiņā sēdēja viss PID. Es viņiem teicu, ka es protu... varu... gribu... Bet par atbildi man tikai smīkņāja: ko nu tu!... ko nu mēs!... – un skanēja jūsmīgi čuksti: dāņi!... Rietumi!... Tur tik ir galvas!... Tur tik visu prot!...

24. Aģentūras Īvīvī Deklarācija

.2835.

Aģentūras Īvīvī
darbības pamatprincipu
DEKLARĀCIJA
Īpašnieka izdots dokuments

1992.12.12 15:17 sestdiena
(pirms 8 dienām, 0 stundām, 58 minūtēm)

§ 1. Deklarācijas statuss

.2836. Šī Deklarācija juridiski uzskatāma par 1992. gada 15. jūnijā LR Uzņēmumu Reģistrā reģistrēto V. Egles individuālā uzņēmuma «Aģentūras Īvīvī» Statūtu loģisku turpinājumu jeb papildinājumu. Ja Statūti nosaka Uzņēmuma pamatprincipus tipiskajos LR privāto uzņēmumu likumdošanā paredzētajos ietvaros, tad šī Deklarācija definē Aģentūru Īvīvī tās specifiskajā, īpatnējā būtībā.

.2837. Deklarācija uzrakstīta tā, lai cilvēks, kas to izlasījis, saprastu, kas tā Aģentūra Īvīvī tāda ir, kādēļ dibināta, ar ko nodarbojas utt. Deklarācija izstrādāta, lai vajadzības gadījumā paskaidrotu Aģentūras pamatprincipus:

.2838. a) dažādām LR varasiestādēm;

.2839. b) potenciālajiem Aģentūras darbiniekiem;

.2840. c) citām ieinteresētajām personām, iestādēm vai organizācijām.

.2841. Deklarācija definē Aģentūras pamatprincipus tādā veidā, kādā Aģentūras Īpašnieks tos stādījis sev priekšā Aģentūras juridiskās dibināšanas gada (1992. g.) beigās. Turpmākajos gados šeit aprakstītie pamatprincipi var nedaudz mainīties atbilstoši dzīves prasībām.

§ 2. Aģentūras dibināšana

.2842. Ir jāizšķir Aģentūras Īvīvī fiziskā un juridiskā dibināšana.

.2843. Aģentūras Īvīvī fiziskā dibināšana notika 1988.gada sākumā, kad Latvijā pie varas bija Boriss Pugo, un līdz tās vasaras krasajam pavērsienam, kurš sākās ar vēsturisko Radošo savienību plēnumu 1988.gada jūnijā, ar sarkanbaltsarkanā karoga atļaušanu, LTF un LNNK dibināšanu utt., atlika vēl daži mēneši.

.2844. Aģentūra Īvīvī tika fiziski nodibināta pagrīdē ar mērķi kompjuāteržurnālu un kompjuātergrāmatu veidā izlaist Valda Egles iepriekšējo 23 gadu laikā sarakstītos darbus.

.2845. Laikā no 1988.gada sākuma līdz 1991.gada beigām ar parakstu «Izdevniecība Īvīvī» iznāca 8 grāmatas, 84 žurnāla numuri un vairākas brošūras. «Izdevniecības Īvīvī» izlaistie materiāli tika bez maksas izplatīti Latvijā un Krievijā, tādējādi piedaloties tā laika politiskajā dzīvē.

.2846. Pateicoties «Izdevniecības Īvīvī» izplatītajiem materiāliem, šīs izdevniecības īpašnieks un tās izdoto materiālu autors Valdis Egle apmēram 1 mēnesi pirms laikraksta «Diena» pirmā numura iznākšanas tika uzaicināts strādāt jaundibināmajā LR laikrakstā par komentētāju, un nostrādāja tur vairāk nekā 1,5 gadu līdz Aģentūras Īvīvī juridiskajai dibināšanai.

.2847. 1992.gadā neoficiāli kopš 1988.gada pastāvošās «Izdevniecības Īvīvī» vietā tika oficiāli nodibināts V. Egles individuālais uzņēmums ar nosaukumu «Aģentūra Īvīvī».

§ 3. Aģentūras nosaukums

.2848. Laikā, kad «Izdevniecība Īvīvī» tika fiziski dibināta, Valdis Egle bija Latvijas ZA Elektronikas un Skaitļošanas tehnikas institūta vecākais zinātniskais līdzstrādnieks un nodarbojās ar kompjuāterprogrammēšanu.

.2849. Kompjuāterzinātnē kā starptautisku valodu izmanto angļu valodu, līdzīgi kā medicīnā analogisku lomu spēlē latīņu valoda. Programmētāji visā pasaulē parasti dažādām viņu radītām datorprogrammām, sistēmām, failiem un citiem objektiem piešķir nosaukumus angļu terminos vai no angļu burtiem veidotās abreviatūrās.

.2850. No šīs kompjuāterzinātnē vispārpieņemtās prakses vadījās arī Valdis Egle, kad 1988. gadā piešķīra savam pagrīdes kompjuāteržurnālam nosaukumu «Computer Diary Of Madman» = CDOM = si:-di:-ou-em = Sīdiouems.

.2851. Arī pašai (tolaik pagrīdes) izdevniecībai nosaukums tika 1988. gadā piešķirts pēc līdzīga principa. Tā tika kodēta ar abreviatūru EVV (no «Egle Valdis Vaļa d.»), kuru lasīja pēc angļu burtu nosaukumiem kā i:-vi:-vi: = Īvīvī.

.2852. Kad 1992. gadā Aģentūra nodibinājās juridiski, tika nolemts tai šo nosaukumu saglabāt, jo tolaik jau pastāvēja vairāk nekā 4 gadus ilga tradīcija, un ar šādu parakstu bija izdoti un izplatīti daudzi darbi.

.2853. Kaut arī nosaukums «Īvīvī» vēsturiski ir latviešu iniciāļu angļisks lasījums, tas tomēr nesatur latviešu valodai svešas fonēmas un gramatiskās formas, ir daiļskanīgs un vajadzības gadījumā to var uzskatīt par vārda «Īvīvis» lokatīva formu. Vārds «Īvīvis», savukārt, var tikt uzskatīts par tikpat latvisku, kā, teiksim, «Rainis», kurš arī kā sugas vārds latviski neko nenozīmē, taču tika izvēlēts par dzejnieka, redaktora un izdevēja pseidonīmu.

.2854. Šī Deklarācija pasludina, ka ar vārdu «Īvīvis» turpmāk latviešu valodā apzīmējama ģiņa Valda Egles radīta intelektuālā vide jeb gaisotne, kuru nosaka šī autora sacerējumi, viņa firmas standarti, datorprogrammas un tamlīdzīgi elementi, un ka nosaukums «Aģentūra Īvīvī» turpmāk interpretējams kā «aģentūra, kas darbojas Īvīvja vidē jeb Īvīvī».

§ 4. Aģentūras simbolika

.2855. Aģentūras emblēma ir burti «EVV», kas izvietoti tā, ka burts «E» balstās uz diviem savītiem «VV». Abās pusēs burtiem novietoti divi kroņi. Šī emblēma attēlota Uzņēmuma zīmogā un pavadīs visus Aģentūras izstrādājumus un izdevumus.

.2856. Kronis pēc savas izcelsmes ir stilizēts lauru vainags, ar kuru romieši un vēl agrāk grieķi apbalvoja uzvarētājus. Tāpēc savā būtībā kronis nav valdnieka, bet gan uzvaras zīme.

.2857. Aģentūras Īvīvī Dibinātājs divas reizes ir piedalījies programmētāju konkursos un abas reizes iznācis no tiem kā uzvarētājs. Divi kroņi Aģentūras emblēmā simbolizē šīs divas Dibinātāja uzvaras.

§ 5. Aģentūras mērķis

.2858. «Izdevniecības Īvīvī» fiziskā dibināšana 1988. gadā notika ar mērķi uz nekomerciāliem pamatiem izdot un izplatīt Valda Egles sacerējumus – kā tos, kas jau bija uzrakstīti iepriekšējos gados, tā arī tos, kam vēl bija jātop uzrakstītiem.

.2859. «Aģentūras Īvīvī» juridiskajai dibināšanai 1992. gadā visumā bija tie paši mērķi, tikai nāca klāt sekojoši aspekti:

.2860. a) līdz ar nekomerciālu V. Egles sacerējumu izdošanu un izplatīšanu tā pieļāva arī komerciālu – peļņas nolūkos, pie kam peļņai no komerciāliem izdevumiem pēc Dibinātāja ieceres bija ne tikai jānodrošina Aģentūras Īpašniekam pārtika un iespēja arī turpmāk nodoties literārajai darbībai, bet arī jāsedz nekomerciālo sacerējumu (piemēram, matemātisko darbu) izdošana;

.2861. b) ne tikai sacerējumu, bet arī datorprogrammu nekomerciāla un komerciāla izgatavošana un izplatīšana;

.2862. c) datubanku ar sistematizētu informāciju izgatavošana.

.2863. Aģentūras oficiāli reģistrētie Statūti pieļauj arī cita veida darbību, tomēr faktiski tā tika paredzēta tikai kā rezerves variants visādam gadījumam.

.2864. Augstāk definētie «Aģentūras Īvīvī» pamatmērķi ir tādi, kurus cilvēks var sasniegt vai vismaz censties sasniegt arī bez sava privātuņēmuma dibināšanas. Piemēram, V. Egles, tāpat kā citu autoru, sacerējumi var tikt publicēti pastāvošajos laikrakstos, žurnālos un izdevniecībās, uz parastajiem noteikumiem saņemot autora honorāru. Tādēļ vien nav jādibina savs žurnāls vai sava izdevniecība. Analogiski arī datorprogrammas un datubankas cilvēks var izgatavot un arī pārdot vienkārši tāpat – bez savas aģentūras veidošanas.

.2865. Juridiskā Aģentūras dibināšana tika izdarīta tikai tādēļ, lai kādreiz perspektīvā, kad to atļaus Īpašnieka ienākumi, varētu pieņemt darbā algotus palīgus (programmētājus, kas realizētu V. Egles iecerētos datorprogrammu projektus, operatorus, kas ievadītu mašīnā tekstus, reportierus, kas sameklētu nepieciešamo informāciju utt.), kā arī lai varētu reģistrēt firmas zīmes, saņemt licences izdevējdarbībai utt.

§ 6. Latentais periods

.2866. Tikmēr, kamēr Īpašnieka ienākumi neatļauj pieņemt algotus palīgus, viņš darbojas viens pats, izpildīdams gan programmētāja, gan operatora, gan reportiera, gan visus pārējos pienākumus un Aģentūras vārdā radīdams intelektuālo īpašumu literāru sacerējumu un datorprogrammu veidā.

.2867. Šādā ceļā radītais intelektuālais īpašums var ilgāku laiku uzkrāties, nepārvēršoties cita veida īpašumā – naudā utt., piemēram, izdošanai sagatavotie darbi to vai citu iemeslu dēļ (teiksim, papīra dārdzības dēļ un tml.) var kādu laiku netikt izdoti, datorprogrammas var ilgstoši ekspluatēt tikai pats autors, autors var izplatīt savus sacerējumus bez maksas utt.

.2868. Šie un citi apstākļi, kurus nosaka Aģentūras darbības specifika, var novest pie ilgstošas (pat vairākus gadus ilgas) «latentās darbības», kad faktiskis intensīvs darbs ārēji neparādās finansiālu rezultātu vai plaša Aģentūras štatu darbinieku tīkla veidā.

§ 7. Aģentūras pirmais pusgads

.2869. Aģentūras Īvīvī juridiskā dibināšana notika ļoti smagos ekonomiskos apstākļos. Īpašniekam nebija absolūti nekāda sākotnējā kapitāla, izņemot intelektuālo – agrāk sarakstīto sacerējumu veidā. Nebija pieejami kompjūteri darbam, Īpašniekam nācās meklēt kaut kādas iespējas nopelnīt sev un ģimenei iztiku, atļaujoties strādāt savai firmai tikai «ārpus darba laika». Valstī bija katastrofāls ekonomiskais stāvoklis, bezdarbs, inflācija, fantastisks cenu pieaugums. Pēc «perestroikas» un «trešās atmodas» laiku lasīšanas buma sabiedrībā iestājās vispārēja vienaldzība pret rakstīto vārdu, un katastrofālas papīra dārdzības apstākļos prese un izdevniecības panīka, tādēļ V. Egles agrāko sacerējumu izdošana ne tikai savā «Aģentūrā Īvīvī», bet arī citās izdevniecībās, bija sarežģīta un nevarēja dot Aģentūrai finansiālu atbalstu.

.2870. Savas juridiskās pastāvēšanas pirmajā pusgadā (līdz 1992. gada beigām) Aģentūra Īvīvī noslēdza divus līgumus:

.2871. a) ar firmu «Forks» (direktors J. Kiseļevs) par krievu-latviešu translatora (tulkošanas datorprogrammas) izstrādi, kuras realizēšanai firma «Forks» nodeva Aģentūras Īvīvī lietošanā savu kompjūteru;

.2872. b) ar laikrakstu «Diena» (direktors A. Ašerādens) par kopīgu datu krātuves izstrādi, kurā «Dienai» bija jāpiedalās ar kompjūteru un viena darbinieka algu (šai algai vajadzēja nodrošināt V. Eglem iztiku, lai nebūtu jāstrādā vēl arī citā darbā; līdz ar šī līguma noslēgšanu V. Egle aizgāja no komentētāja darba «Dienā»).

.2873. Firmas «Forks» direktors Kiseļevs līguma noteikumus godprātīgi izpildīja, un tikai šīs firmas dotais kompjūters ļāva Aģentūrai Īvīvī vispār strādāt.

.2874. Aģentūra Īvīvī nāca pretim laikrakstam «Diena», firmas «Forks» doto kompjūteru izmantojot arī līguma ar «Dienu» pildīšanai (kamēr «Diena» nopirks savu). Taču «Dienas» direktors Ašerādens viņa parakstītā līguma noteikumus nepildīja, nesamaksājot V. Eglem par divu mēnešu darbu un nostādot Aģentūru ļoti smagā finansiālā stāvoklī. V. Eglem nācās meklēt iztikai zemas kvalifikācijas algotu gadījuma darbu un uz laiku pārtraukt datu krātuves «Kodols» izstrādāšanu (lai kādreiz atjaunotu to bez «Dienas» līdzdalības).

.2875. Visu šo apstākļu dēļ pēc Aģentūras pastāvēšanas pirmā pusgada bija skaidrs, ka var ievilkties «latentais periods», kurā notiek intelektuālā kapitāla uzkrāšana bez ārēji redzamiem rezultātiem.

§ 8. Aģentūras slēgšana

.2876. Ja «latentais periods» ievilkts, var rasties draudi, ka varasiestādes nolemj Aģentūru Īvīvī slēgt kā fiktīvi pastāvošu un faktiski nestrādājošu.

.2877. Šī Deklarācija brīdina, ka Aģentūras slēgšanas mēģinājuma gadījumā Aģentūras Īvīvī Īpašnieks izdos pavēli, ar kuru slēgs LR Tieslietu ministriju un visas citas iestādes, kas būs iesaistītas Aģentūras Īvīvī slēgšanā.

.2878. Šādas pavēles par minēto iestāžu slēgšanu tiks nosūtītas LR tieslietu ministram un attiecīgo iestāžu vadītājiem ar pavadvēstulēm, kurās tiks paskaidrots, ka šīs pavēles ir tikpat mulķīgas, kā šo iestāžu izdotie rīkojumi par Aģentūras Īvīvī slēgšanu, jo minētās iestādes nav spējīgas piespiest Aģentūru faktiski pārtraukt savu darbu. Aģentūra Īvīvī darbojās pagrīdē padomju laikā, un vajadzības gadījumā strādās pagrīdē arī Latvijas Republikā.

§ 9. Aģentūras darbības pamatvirzieni

.2879. Šādos apstākļos Aģentūra Īvīvī deklarē savas turpmākās darbības pamatvirzienus.

.2880. Arī turpmāk Aģentūras darbība notiks divās galvenajās jomās:

a) literārajā laukā un

b) datorprogrammēšanā.

.2881. Literārajā laukā, ievērojot pašreizējo krīzes stāvokli, Aģentūra uzņem kursu uz «bezpapīra» jeb «datorliteratūru». Tas nozīmē, ka Aģentūra tuvākajā laikā necentīsies radīt uz papīra iespiestus izdevumus, bet gan izlaidīs grāmatas, žurnālus un citus materiālus kompjuāterfailu veidā. Tie tiks izplatīti, pārnesot no viena kompjuātera uz otru ar diskešu palīdzību, un lasīt tos varēs vai nu displeja ekrānā vai arī katrs lasītājs pats uz sava kompjuātera varēs izdrukāt sev tos materiālus, kurus vēlēšies un kurus atļauj viņa iespējas.

.2882. Šāda veida izdevumi, protams, nav lasītājiem pieejami tik plaši, kā uz papīra iespiestie (ir potenciāli pieejami tikai tiem lasītājiem, kuriem ir pieejams kompjuāters). Tomēr aprakstītais ceļš ir mūsdienīgs lasāmā materiāla publikācijas paveids, un Aģentūra Īvīvī pilnā mērā izmantos tā iespējas. Ir acīm redzams, ka nākamajos gados personālie kompjuāteri izplatīsies arvien vairāk, un drīz vien tie var kļūt tikpat elementāri pieejami, kā tagad televizori.

.2883. Šādā veidā izplatāmo materiālu kopēšana no viena informācijas nesēja uz otru praktiski nav kontrolējama, tāpēc Aģentūra Īvīvī arī necentīsies turēt savās rokās to izplatīšanos un prasīt maksu no lietotājiem (ko tai atļauj autortiesības). Izmantojot savas autortiesības, Aģentūra atļaus visus savus materiālus brīvi kopēt no viena kompjuātera vai nesēja uz otru, aizliedzot tikai tirdzniecību ar tiem un cenšoties kontrolēt savu materiālu tipogrāfisku iespiešanu.

.2884. Tas nozīmē, ka visi Aģentūras Īvīvī materiāli varēs bez maksas brīvi izplatīties kompjuāteru vidē un tikt nekomerciālos mērķos izdrukāti ar kompjuāteru printeriem, bet ja kāds gribēs šos materiālus publicēt avīzēs, žurnālos vai grāmatās, tad tam būs jāsamaksā un jāsaņem no Aģentūras Īvīvī licence. Tas arī būs tas brīdis, kad Aģentūrai Īvīvī piederošais literārais intelektuālais kapitāls pārvērtīsies naudas līdzekļos, un tad šajā jomā būs beidzies «latentais periods».

.2885. Iespējama arī Aģentūras Īvīvī literāro kompjuātermateriālu organizēta izplatīšana pa redakcijām un organizācijām uz līgumu pamata. Šāda tipa līgumos Aģentūra Īvīvī neprasīs samaksu no redakcijām par piegādātajiem uz disketēm materiāliem, bet gan tikai honorārus par tiem materiāliem, kurus attiecīgā redakcija ir publicējusi.

.2886. Datorprogrammēšanas laukā Aģentūra Īvīvī uzsāk firmas standarta izstrādāšanu savām datubāzēm ar kokveida struktūru. Uz šāda tipa datubāzēm balstīsies visi firmas izstrādājumi, ieskaitot lingvistiskās programmas, krievu-latviešu translatoru, datu krātuves u.c. programmas.

.2887. Gan literatūrā, gan programmēšanā ielānotā Aģentūras Īvīvī darbība ir ļoti plaša un darbietilpīga. Pat ja tā notiktu ļoti labos apstākļos (kuru nav) un ja autoram būtu laba veselība (kuras atkal nav), izcilas darba spējas un palīgi (kuru joprojām nav) – arī tad visu Aģentūras Īvīvī iecerēto projektu realizācija varētu prasīt daudzus gadus.

25. Dienasgrāmata Aldai

.2888. Kad es biju vairāk nekā gadu veltīgi cīnījies par piekļūšanu «personālajam kompjuāteram» (PC), šajā nolūkā visādi zemodamies gan Ašerādēna {2019}, gan SWH {2189}, gan daudzu citu priekšā, un gada laikā tā arī nebiju vēl ticis klāt ceturtās paaudzes datoriem, es beidzot uzrakstīju zemāk ievietoto vēstuli saviem ASV radiniekiem. Padomju laikā biju daudzkārt atsaucies uz viņu pārticību, lai apgāztu toreizējo padomju propagandu (skat., piemēram, {RULES.2346}, {SUHOV.1434}). Neviens no viņiem man uz vēstuli neatbildēja, un tagad es vairs nemeklēju kontaktus ar viņiem. Taču 1992. gada beigās vienu brīdi kļūdas dēļ (māte pa telefonu man pateica, ka māsīca Alda it kā esot atsaukusies, taču tā nebija patiesība) – vienu brīdi likās, ka Alda ir atbildējusi, un tad es iesāku rakstīt «Dienasgrāmatu Aldai», bet, kad atklājās, ka tā ir kļūda, – tad pārtraucu...

§1. Vēstule mātes māsai

1992.05.20

(pirms 6 mēnešiem, 22 dienām)

.2889. Ņinas tante!

.2890. Būtu labi, ja šo manu vēstuli maniem septiņiem brālēniem un māsīcām varētu izlasīt viņi paši.

Valdis Egle

1992.g. 20. maijā

§2. Vēstule uz Ameriku

.2891. Mani cienījamie brālēni un māsīcas Amerikā!

Alda, Ināra, Ivar, Māri, Irēna, Jasmīne un Daina!

.2892. Mūsu kopējais vectēvs Voldemārs Jaunākais pirms Otrā pasaules kara saimniekoja Balvu tuvumā lauku mājās Ķīļos. Bet pirms gandrīz pusgadsimta kara vētras izšķīra viņa bērnus, un viņa mazbērni izauga dažādās pasaulēs. Vieni Brīvajā Pasaulē, bagātā un varenā valstī, otri šeit, apspiestībā un nabadzībā. Tāpēc vieni varēja sasniegt daudz, kamēr otri neko, kaut arī pēc prāta un darba spējām neatpaliktu no tiem pirmajiem. Mēs bijām kā Bībeles līdzība tās sēklas, kas vienas kritušas auglīgā zemē, bet citas uz akmeņiem.

.2893. Kad līdz ar Gorbačova ēru sākās Latvijas latviešu kontakti ar klaida latviešiem, daudzi no pirmajiem metās prasīt visādus labumus un dāvanas no otrajiem, tos pamatīgi aptīrot. Daudzi, bet ne visi. Tie lepnākie klusēja un stāvēja malā, un arī es biju viņu vidū.

.2894. Tagad, kad Latvija ir atkal brīva, kaut arī briesmīgi izpostīta un izlaupīta, mēs beidzot varam sākt strādāt, lai ar savu darbu celtu savu labklājību. Arī es gribu to darīt, bet iesākums ir ļoti grūts totālas nabadzības apstākļos.

.2895. Mēģināšu jums aprakstīt, kāda ir situācija. Es esmu viens no stiprākajiem kompjūter-programmētājiem Latvijā, esmu 20 gadus nostrādājis Zinātņu Akadēmijā un radījis daudzas sistēmas, tajā skaitā operāciju sistēmu (operating system), kuras parasti pasaulē taīsa tikai pašas lielākās firmas (tādas, kā IBM vai DEC). Diemžēl visu manu darbu līdz šim meta ārā, jo tāda bija padomju kārtība.

.2896. Strādādams Zinātņu Akadēmijā, es sarakstīju arī vairākas grāmatas, par kurām mani būtu iesēdinājuši cietumā, ja tās padomju laikā būtu nonākušas KGB (čēkas) rokās. Kad sākās vārda brīvība, mani uzaicināja strādāt Latvijas lielākajā laikrakstā «Diena» par komentētāju, un šajā avīzē jūs varat izlasīt daudzus manus rakstus.

.2897. Tagad es gribu dibināt savu firmu, kas saucas «Aģentūra ĪVĪVĪ («Agency EVV»); EVV – tas ir no «Egle Valdis Vaļa dēls», bet ĪVĪVĪ, kā jau jūs saprotat, ir šo burtu angļu lasījums; mums, kompjūterprogrammētājiem visā pasaulē angļu valoda ir kā ārstiem latīņu valoda, kuru lieto, piešķirot dažādām lietām nosaukumus; ar nosaukumu ĪVĪVĪ es vēl padomju laikā nelegāli izlaidu savas grāmatas nelielā tirāžā). «Aģentūra ĪVĪVĪ» grib nodarboties ar grāmatu izdošanu (pirmām kārtām manu grāmatu), ar datu banku un kompjūtersistēmu izstrādāšanu.

.2898. Taču, lai šajā jomā kaut ko varētu izdarīt, ir vajadzīgs pat pašam sākumam vismaz viens kompjūters. Bet tas (pats mazākais) pašreiz pie mums maksā 1200 dolāru jeb apmēram 250 000 rubļu. Mana līmeņa speciālista alga Amerikā būtu vismaz kādi 120 000 dolāru gadā, un par to tad viņš varētu nopirkt apmēram 100 kompjūterus. Mana alga, kaut arī es tagad esmu viens no vadošajiem komentētājiem lielākajā Latvijas avīzē, ir ap 25 000 rubļu gadā, tātad, lai nopirktu kompjūteru, man būtu jāstrādā 10 gadi, neko neēdot un negērbjot. Ja algu mēra kompjūteros, tad es saņemtu vismaz 1000 reižu mazāk, nekā mana līmeņa speciālists Amerikā.

.2899. Protams, kaut kā jau es iesākšu un izkustināšu šo vezumu, taču tas būtu vieglāk, ja mani brālēni un māsīcas Amerikā man palīdzētu. Tāpēc arī es griežos pie jums ar šo vēstuli. Varianti šeit varētu būt vairāki:

.2900. 1) Varbūt kāds no jums vēlas ieguldīt savus līdzekļus Latvijā? Ar kapitālu ap 100 000 dolāru, kā man šķiet, jūs pašlaik varētu ieņemt Latvijā visas galvenās pozīcijas avīžu un citu datu banku ieviešanā. Tas, protams, būtu jums piederošs uzņēmums, kur es piedalītos tikai kā palīgs, izmantojot manu pašreizējo stāvokli Latvijas presē, sakarus parlamentā (Augstākajā Padomē) utt.

.2901. 2) Otrs variants varētu būt tāds, ka kāds no jums piešķirtu man ilgtermiņa aizdevumu apmēram 10 000 dolāru. Ar tiem tad es varētu iepirkt kompjūterus darba sākumam. Lai es varētu atdot šo aizdevumu, vajag pelnīt dolārus, tātad pārdot kaut ko Amerikā. Te ir divas galvenās iespējas. Viena ir izdot Amerikā kādas no manām grāmatām (latviešu valodā priekš latviešiem, krievu valodā priekš krievu emigrantiem, vai arī šo to varētu tulkot angļiski). Otra iespēja varētu būt pārdot Amerikas firmām kādas kompjūterprogrammas, sevišķi tādas, kas būtu saistītas ar Latviju, latviešu valodu un tādējādi palīdzētu tām iespiesties nākamajā Latvijas tirgū.

.2902. 3) Un ja nu neviens no jums negrib nedz ieguldīt Latvijā naudu, nedz arī aizdot to man, tad par visiem septiņiem kopā jūs varētu man vismaz nopirkt vienu kompjūteru, ar ko man sākt darbu.

.2903. Tas viss ir tikai aptuvenus uzmetums, un varbūt jums ir kādi citi priekšlikumi par sadarbības iespējām?

.2904. Mēs aicinām jūs visus ciemos apraudzīt savu senču zemi un apskatīties, kā mēs tagad te dzīvojam un strādājam.

Valdis Egle

Rīgā, 1992.g. 20. maijā

§3. Pilnvaras uzmetums

1993.01.11 14:07 pirmdiena
(pirms 18 dienām, 17 stundām, 22 minūtēm)

.2905. Šis dokuments apstiprina, ka Aģentūra Īvīvī tās Īpašnieka Valda Egles personā, izmantojot savas autortiesības uz sacerējumu «Īvīvis jeb Dienasgrāmata Aldai», nodod Aldai ..... tiesības publicēt šo sacerējumu visu kopumā vai pa daļām Amerikas kontinentā latviešu, angļu vai jebkurā citā valodā. Visi ienākumi no šādām publikācijām ir Aldas ..... Īpašums.

.2906. Dokuments sastādīts Rīgā 1993. gada 11. janvārī latviešu un angļu valodā divos eksemplāros, no kuriem viens nododams Aldai ....., bet otru patur aģentūra Īvīvī.

.2907. Ja šī dokumenta angļu tekstā sliktās angļu valodas vai citu iemeslu dēļ ir kādas neskaidrības, tad latviešu teksts ir uzskatāms par prioritāru.

Aģentūras Īvīvī Īpašnieks

Valdis Egle

§4. Īvīvis

.2908.

Valdis Egle
Īvīvis
jeb
Dienasgrāmata Aldai

sākta 1993. gada 1. janvārī
1. izdevums

Izdevniecība Īvīvī
Rīgā, 1993

.2909.

Valdis Egle
IVIVIS
or
Journal to Alda

1-st edition

Agency EVV Publishing House
Riga 1993

.2910.

Copyright (C) Agency EVV 1993
All Rights Reserved

§5. Ievads

1993.01.01 12:53 piektdiena
(pēc 7 mēnešiem, 12 dienām)
Jaungada diena

.2911. 1944. gada vasarā, kad bija jau visumā skaidrs, ka Vācija karu ir zaudējusi, Padomju Armija, gan ciešot ārkārtīgi smagus zaudējumus, ielauzās Latvijas teritorijā. Divi vecākie un jau precētie mana vectēva Voldemāra Jaunākā bērni savāca savas mantiņas, cik nu varēja paņemt līdzi, un devās fronteī pa priekšu uz rietumiem, bet trīs jaunākie un neprecētie viņa bērni palika tēva mājās sagaidīt

savu likteni šeit. Tā nu iznāca, ka no 14 Voldemāra Jaunākā mazbērniem 7 izauga Amerikā, bet 7 Latvijā.

.2912. Pagāja 48 gadi. Savus septiņus Amerikas brālēnus un māsīcas es zināju tikai pēc vārdiem un fotogrāfijām, bet nekad nebiju tos redzējis dzīvē. Es vairākkārt viņus pieminēju savās grāmatās: viņu dzīves apstākļu aprakstus es izmantoju, lai atspēkotu oficiālās padomju propagandas stāstus par «Sinepju paradīzes bērnu»³⁹ sūro dzīvi Amerikā.

.2913. Kad Latvija pēc 1991. gada augusta neaizmirstamajām dienām kļuva atkal brīva, es nodibināju savu «Aģentūru Īvīvi», lai nu jau atklāti turpinātu to darbu, ko gadu desmitiem agrāk biju darījis slepenībā, ik brīdi baidīdamies, ka vienādos pelēkos uzvalkos ģērbti vīri var kādreiz ienākt manā dzīvoklī un sākt rakņāties manos papīros, lai uzzinātu, kādu tad īsti pretpadomju propagandu es te rakstu.

.2914. Aģentūru jau nu es nodibināju, taču, lai tā varētu strādāt, tai bija vajadzīgs vismaz viens kompjūters. Bet, lai sakrātu naudu pašam lētākajam datoram, man par manu algu būtu jāstrādā 10 gadus, neko neēdot un neģērbjot. Tad es uzrakstīju vēstuli saviem Amerikas brālēniem un māsīcām ar lūgumu vai nu aizdot man naudu, vai arī uzdāvināt kompjūteru. Vispār man nepatīk ubagot, tāpēc bija ļoti grūti rakstīt šo vēstuli.

.2915. Pagāja vairāk nekā pusgads. Nekādu ziņu no Amerikas nebija, vasarā, kā bija rakstījuši, Amerikas radi neatbrauca. «Nu», – es nodomāju – «es viņus tā slavēju savās grāmatās, aprakstīju viņu pārticīgo dzīvi, bet īstenībā viņi uzskata mani par «nabadzīgo radinieku» un negrib pat pazīt! Nu, tad es arī viņus turpmāk vairs nepazīšu!».

.2916. 1992. gada beigās es piezvanīju savai mātei uz Cēsīm un uzzināju, ka ir pienākusi vēstule no Amerikas. Māsīca Alda esot nokopējusi to manu vēstuli un izsūtījusi kopijas visiem pārējiem brālēniem un māsīcām. Viņa nopirkšot man kompjūteru, tikai neko no tiem nesaprotot, lai es pats atbraucot un izvēloties, viņa izmaksāšot man ceļu...

.2917. – Ak, māsīca Alda! Ceļš līdz Amerikai tikai vienā virzienā tagad maksājot kādus tūkstoš dolārus. Par to jau var nopirkt vēl vienu kompjūteru vai, teiksim, lāzerprinteri. Labāk izmantosim šo naudu lietderīgāk! Es negribu braukt uz Ameriku. Kā tur izskatās, es zinu tāpat, un neko jaunu priekš sevis tur neieraudzīšu. Man nav jābrauc uz Antarktīdu, lai uzzinātu, ka tur ir ledus un dzīvo pingvīni. Man nav jālido uz Mēnesi, lai zinātu, ka tas ir klāts ar putekļiem un krāteriem.

.2918. Bet ziņa, ka māsīca Alda ir ar mieru uzdāvināt manai Aģentūrai kompjūteru, kuru Aģentūra citā ceļā pagaidām nevar iegūt, mani aizkustināja. «Ko gan tādu es varētu uzdāvināt Aldai» – es domāju, – «man taču kā filozofam Biantam visa manta vienmēr līdzī: (omnia mea mecum porto...). Nu tad šo «omnia mea...» arī uzdāvināšu!». Domas sāka raisīties un plūst, kā tas tik bieži ir gadījies manā dzīvē: «Es uzrakstīšu un uzdāvināšu māsīcai Aldai savu kārtējo grāmatu!... Tā būs kā dienasgrāmata vēstulēs... Kā Svifta «Journal to Stella»... Es sākšu to 1993. gada 1. janvārī, tieši Jaungada dienā!... Es aprakstīšu tajā mūsu dzīvi Latvijā 1993. gadā, taču ne šauri, ne ierobežoti, ne aprobežoti, ne tikai par mums, ne tikai par dzīvi šeit, ne tikai par 1993. gadu! Es tur izdarīšu lielas vēsturiskas, filozofiskas, psiholoģiskas atkāpes! Tā būs plaša eseja, brīva, neapvaldīta prāta rotaļa!... O! Es sarīkošu Aldai tādu domu un vārdu orgiju, kādu viņa vēl nebūs redzējusi! Lai viņa zin, ar ko viņai ir darīšana un kādās rokās viņa atdod savu kompjūteru!».

.2919. Tā es toreiz domāju, pārguris, ar sāpošu galvu un sūrstošām acīm sēdēdams naktī mūsu šaurajā virtuvē pēc septiņas stundas ilga nekvalificēta operatora darba Pilsonības un Imigrācijas departamenta Latgales priekšpilsētas nodaļā. Tā dzima šīs grāmatas ideja.

.2920. Šodien ir 1. janvāris, un es sāku to īstenot, cik nu lielā mērā man tas izdosies.

.2921. Tātad, māsīca Alda! Šī grāmata ir mana dāvana Jums. Jūs man kompjūteru, – es Jums grāmatu, un mēs būsīm kviti. Šīs grāmatas titullapā es ierakstīju «Copyright (C) Agency EVV». To es izdarīju tāpēc, lai man paliktu tiesības kādas tās daļas publicēt arī šeit, Latvijā. Bet visas tiesības publicēt kopumā šo grāmatu vai jebkuras atsevišķas tās daļas Amerikas kontinentā no pat Horna raga līdz Kanādas ziemeļiem latviešu, angļu vai jebkurā citā valodā es atdodu Jums līdz ar visiem potenciālajiem honorāriem, ko tādas publikācijas kādreiz varētu nest.

.2922. Kas zin, māsīca Alda, kāda būs mūsu nākotne? Cik nav bijis tādu mākslinieku, kuri dzīves laikā badojās, bet tagad viņu gleznas maksā miljoniem dolāru! Varbūt arī mana grāmata Jums kādreiz atmaksās vismaz daļu no tās naudas, ko Jūs tagad izdosiet par manu kompjūteru. Bet ja nu tomēr neatmaksās, tad paliks taču pats šis rokraksts. Cerēsim, ka tas vismaz Jums patīks.

³⁹ Кальма Н. «Дети горчичного рая». Государственное Издательство Детской Литературы Министерства Просвещения РСФСР, Москва, Ленинград 1950.

.2923. Domājot par šo nākamo grāmatu, man prātā arvien nāca Džonatana Svifta «Dienasgrāmata Stellai». Tās ir 65 vēstules, ko teoloģijas doktors Svifts laikā no 1710. gada 9. septembra līdz 1713. gada 16. maijam nosūtīja no Londonas uz Dublinu Esterei Džonsonei un kurās aprakstīja savu dzīvi karalistes galvaspilsētas augstākajā sabiedrībā, brīvi ļaudams vaļu sava nevaldāmā prāta iegribām. Tās bija vēstules, kuras nebija domāts publicēt, un nosacīto nosaukumu «Dienasgrāmata Stellai» (oriģinālā «Journal to Stella») tai piešķīra tikai izdevēji. Estere Džonsone bija sieviete, kuru Svifts mīlēja un kura mīlēja Sviftu, bet kura nekad nekļuva par viņa sievu, jo viņš tā arī neaprecējās ne ar viņu, nedz ar kādu citu, kaut gan greizsirdīgi sargāja Esteri, nelaizdams tai tuvumā arī nevienu citu pielūdžēju. Savās viņai adresētajās vēstulēs Svifts rakstīja gan par savām sarunām ar Anglijas karalieni Annu, ministriem, lielākajiem tālaika literātiem, gan arī turpat blakus vienkārši blēņojās, taisīja mistifikācijas un mazus jociņus, vai arī stāstīja, ko šodien ēdis un kā viņa slinkais kalps Petriks nopircis kanāriļputniņu.

.2924. Mans adresāts nav līgava, bet gan māsīca, ar kuru mēs nekad neesam redzējušies, es nedomāju rakstīt par to, ko šodien ēdu pusdienās, man nav arī ne kalpu, ne kanāriļputniņu, un ar Latvijas prezidentiem, ministriem un lielākajiem literātiem es nesatiekos. Un tomēr šis darbs, ko es šodien iesāku, saistās man tieši ar Svifta «Dienasgrāmata Stellai» četrus iemeslu dēļ:

.2925. 1) tā ir dienasgrāmata vēstulēs reālai personai par to, kas notiek no viņas tālā zemē;

.2926. 2) tāpat kā toreiz Svifts, es gribu šeit ļaut brīvu vaļu sava prāta iegribām, kaut arī manai izdomai varbūt būtu cita ievirze;

.2927. 3) tāpat kā es, Svifts bija šizoīds (es vēlāk pastāstīšu, ko tas nozīmē);

.2928. 4) Svifts dzīvoja tādā laikā, kurā Anglija bija apbrīnojami līdzīga mūsdienu Latvijai (toreiz Anglijā, kā tagad Latvijā, tikai sāka veidoties demokrātijas un brīvā tirgus saimniecības iedīgli).

.2929. Neskatoties uz to, ka es negribu šajā grāmatā ierobežot sevi ar vienu noteiktu tēmu, tomēr vadmotīvs tajā būs «Latvija šodien un vakar». Pirmām kārtām, neskatoties uz visām atkāpēm un domu ekskursijām, tas būs stāsts par Latviju, par latviešiem, par mums, par mūsu pagātņi, mūsu šodien, par mums salīdzinājumā ar citām tautām un zemēm. Es rakstu šo stāstu Jums, Alda, bet ne tikai Jums vienai: arī citiem latviešiem Amerikā, arī nelatviešu amerikāņiem. Lasiet to, stāstiet saviem draugiem un paziņām, iepazīstiet un saprotiet mūs!

§6. Stāsta sākums

1993.01.01 17:00 piektdiena
(pēc 4 stundām, 7 minūtēm)

.2930. Un tā, māsīca Alda, es sāku savu stāstu. Lielāko daļu no tā, par ko es runāšu, Jūs varētu atrast dažādās grāmatās un rakstos. Bet reti kuram cilvēkam visas šīs grāmatas ir pie rokas. Lai tās izlasītu, būtu jāiet uz lielām bibliotēkām un ilgi ilgi tajās jārakņājas. Daudz vieglāk un labāk ir vienkārši sekot man šajā gājienā, vēl jo vairāk tāpēc, ka vienu otru reizi es varbūt pateikšu arī kaut ko oriģinālu vai izdarīšu kādu negaidītu salīdzinājumu. Tādēļ sekojiet man – un uz priekšu!

.2931. Jūs, māsīca Alda, esat dzimusi Latvijā, kaut gan bijāt pavisam maziņa, kad vecāki aizveda Jūs tālu tālu projām. Tomēr Latvija bija, ir un vienmēr paliks Jūsu dzimtene, kaut arī es nezinu, cik daudz Jūs par šo zemi atceraties. Un iesākumam mēs izdarīsim nelielu ekskursiju šī mazā pasaules gabaliņa vēsturē. Pamēģināsim izveidot vispārēju ainu lielos vilcienos uz pasaules lielo pārmaiņu fona.

1993.01.11 10:50 pirmidiena
(pēc 9 dienām, 17 stundām, 50 minūtēm)

.2932. Ir pagājušas desmit dienas, kurās man nebija iespējas savu stāstu turpināt. Šajās desmit dienās ievērojamākie notikumi Latvijā bija laupīšanas.

.2933. 4. janvārī rūpnīcā «Latvijas Balzāms» (tā ražo alkoholu) ienāca cilvēks, kurš nosauca sevi par inkasatoru. Kasieris, neko tālāk neprasiņams, atdeva viņam 2,5 miljonus Latvijas rubļu un lika parakstīties par saņemšanu. Tikai kad atnāca vēl viens inkasators, atklājās, ka pirmais bijis krāpnieks.

.2934. 6. janvāra rītā Latvijas Bankas kasiere izkāpa no apsargātas mašīnas un iegāja bankas ēkā, kur kāpņu telpā viņu sagaidīja kāds vīrietis. Tas iešļāca viņai sejā asaru gāzi, izrāva no rokām somu un mierīgi devās laukā no bankas nama. Somā palika ārzemju valūta 8 miljonu rubļu vērtībā.

.2935. Tā paša 6. janvāra vakarā mans 14-gadīgais dēls Roberts izgāja iznest atkritumus (Rīgā iedzīvotāji no tiem var atbrīvoties divas reizes dienā, kad noteiktā laikā piebrauc speciāla mašīna, kurā tad visi draudzīgi samet visu nevajadzīgo). Pēc tam Roberts atstāja tukšo atkritumu spaini pavārtē un pats iegāja parunāties pie sava drauga Romāna. Tikmēr viņam atkritumu spaini nozaga.

.2936. Tas viss labi raksturo tagadējās Latvijas iedzīvotājus. Viens atstāj atkritumu spaini pavārtē. Otrs atdod svešam cilvēkam divarpus miljonus rubļu, neprasīdams no tā vispār nekādus dokumentus...

1993.01.30 07:29 sestdiena
(pēc 18 dienām, 20 stundām, 39 minūtēm)

.2937. Un atkal ir aizskrējušas 19 dienas, kurās atkal man nebija iespējas pa īstam iesākt šo «Dienasgrāmatu». Bet par to, kas pa šīm dienām ir noticis, es pastāstīšu vēlāk, jo savādāk man nāktos pārāk stipri novirzīties no sava stāsta iecerētā kursa.

.2938. Tātad sāksim nu beidzot vēstījumu, stāstu par Jūsu, Aldiņ, dzimtās zemes pagātni.

.2939. Pirms apmēram 12,5 miljardiem gadu (citi zinātnieki gan nosauc arī citus skaitļus) tā pirmatnējā ola, kurā neiedomājamā blīvumā bija saspiesta visa mums tagad pazīstamā pasaule, nezin kādēļ pēkšņi uzsprāga. Šo dabas parādību tagad zinātnē sauc par Lielo Sprādzienu. Kopš 1965. gada, kopš divu amerikāņu zinātnieku Hoila un Gamova slavenā strīda beigām, – nu jau drīz 30 gadus, – pasaulē neviens nopietns zinātnieks vairs nešaubās, ka Lielais Sprādziens patiešām ir bijis. Faktiski gan šis sprādziens turpinās vēl arī tagad, jo tā izmestās šķembas joprojām lido uz visām pusēm, pamazām sadrūpot, atdzīstot un pārvēršoties par tādiem ķermeņiem, kā mūsu Zeme.

.2940. Kas bija pirms Lielā Sprādziena (un vai vispār kaut kas bija), to pagaidām neviens mūsu pasaulē nevar pateikt. Katrā ziņā attiecībā uz laiku pirms Sprādziena nevar nopietni runāt ne par vienu mums tagad zināmu lietu: nebija tad ne galaktiku, ne zvaigžņu, ne planētu, ne Zemes, ne Amerikas, ne Latvijas...

.2941. Pēc Lielā Sprādziena pagāja kādi astoņi miljardi gadu. Kvazāri – šīs gigantiskās Sprādziena izmestās šķembas, kuras pēc apjoma bija dažu zvaigžņu lielumā, bet dega kā desmitiem galaktiku, sāka pamazām apdzist un sadrupt, pārvēršoties par atsevišķu zvaigžņu miriādēm – galaktikām. Sāka veidoties mums tagad pazīstamā zvaigžņotā debess (uz kuru gan tad vēl nebija kam skatīties). Pašas mazākās ugunīgās vielas pilītes, kas virpuļoja ap lielākajām, sāka pavisam dzist un pārklāties ar cietu un tumšu garozu. Viena no šādām pilītēm bija arī tā, ko mēs tagad saucam par planētu Zemi.

.2942. Zeme ne uzreiz pārklājās ar cietu garozu. Jādomā, ka tas norisinājās apmēram tā: vispirms uz ugunīgās lavas bumbas virsmas, tai atdzīstot, sāka parādīties atsevišķi tumši un cieti plankumi, kurus degošais šķidrums atkal drīz vien pārklāja, bet ap kuriem tomēr cietās vielas kristalizācija arvien turpinājās, kamēr pamazām lielākā daļa no lodes virsmas jau bija sacietējusi, un tikai vietvietām garoza atkal pārsprāga, lai ļautu lavai vēlreiz izlauzties laukā, tecēt pa cieto virsmu un no jauna sacietēt par melniem bazalta bluķiem. Agrāk tas notika biežāk un lielākos apmēros, bet laiku pa laikam kā mēs zinām, tādas parādības atgadās arī tagad, – un šos caurumus Zemes garozā mēs saucam par vulkāniem.

.2943. Pēc angļu zinātnieka Rezerforda un franču pētnieka Kirī ieteiktās radioloģiskās metodes zinātne tagad var diezgan precīzi noteikt, kāds minerāls kad ir sacietējis, no ugunīgās lavas pārvēršdamies par akmeni. Visvecākajiem uz Zemes atklātajiem minerāliem ir apmēram 3,5 miljardi gadu. To tad arī var uzskatīt par Zemes kā cieta ķermeņa vecumu.

.2944. Tai granīta plātnei, uz kuras kā uz Atlanta pleciem, balstās mūsu Latvijas zeme, ir 2,5 miljardi gadu. Tātad Latvijas pamatne nav pati vecākā uz šīs planētas. Tikpat vecas vai vēl vecākas plātnes guļ zem lielākās Austrumeiropas daļas, zem atsevišķiem Kanādas, Grenlandes, Brazīlijas, Centrālāfrikas, Indijas, Vidussibīrijas, Indoķīnas un Rietumaustālijas apgabaliem. Tomēr, ja paskatās uz ģeologu sastādītajām kartēm, cenšoties novērtēt, cik daudzām pasaules zemēm pamatne ir jaunāka par Latvijas pamatni un cik daudzām – vecāka, tad jāteic, ka apmēram 70% zemju tā ir tomēr jaunāka nekā Latvijai. Piemēram, visa Rietumeiropa (izņemot maziņu Skotijas gabaliņu) un gandrīz visa ASV (izņemot Kanādas pierobežu Minesotas un Dakotas štatu rajonā) ir krietni jaunākas par Latviju.

.2945. Kad kristaliskais pamatklintājs zem tagadējās Latvijas bija sacietējis, turpmāko 2,5 miljardu gadu laikā norisinājās divi svarīgi procesi. Pirmkārt, pamatklintājs pamazām pārklājās ar putekļiem un citiem atkritumiem. Katra mājsaimniece zina, cik ātri var uzkrāties putekļi pat slēgtā, no vējiem, straumēm un lietiem aizsargātā telpā. Un nu mēs tagad redzam, kas notiek ar granīta plātņi, ja to neaizsargā nekāds jumts un neviens to neslauka, nemazgā un neuzkopj veselus divarpus miljardus gadu. Latvijā to tagad sedz nogulumu kārtā, kuras biezums ir no 350 m Valmieras un Strenču apkārtnē līdz 1900 m pie Rucavas Liepājas rajonā.

.2946. Otrs svarīgs process bija tas, ka pati šī granīta plātne, nesdama uz sevis nākošo Latvijas valsti, Zemes griešanās un citu iemeslu dēļ peldēja pa tai apakšā esošo šķidro lavu kā ledus gabals pa ezeru. Grūti pateikt, kur tā varēja izblandīties iepriekšējos 2,3 miljardos gadu, bet pēdējo 200 miljonu gadu laikā tā atpeldēja uz savu tagadējo vietu no apmēram Persijas liča rajona. Pa to pašu laiku

Ziemeļamerika atrāvās no Rietumeiropas un aizpeldēja pāri Atlantijas okeānam tā, ka Kolumbam vēlāk nācās dzīties tai pakal; Austrālija atrāvās un atpeldēja nost no Antarktīdas, Indija uzgrūdās virsū Āzijai, galīgi sakrokodama to Himalaju un Tibetas rajonā, un vispār notika daudzas interesantas lietas.

.2947. Tā ka, ja mēs būtu palikuši tur, kur bijām tajā laikā, kad pa šo planētu rāpoja dinozauri, tad pie mums tagad augtu palmas un mums vajadzētu krietni mazāk kurināmā (bet naftas mums tomēr tā arī nebūtu, jo kamēr mēs slīdējām uz ziemeļiem, nākamā Kuveita ar visu savu naftu atpeldēja uz mūsu agrāko vietu kaut kur no ekvatora puses).

.2948. Kad šīs planētas garoza bija puslīdz sacietējusi un kļuvusi pietiekoši auksta, lai ūdens, ar to saskaroties, vairs nevērtos, tas sāka uzkrāties planētas zemākajās vietās. Pirmkārt, tas kondensējās no atdziestošās atmosfēras (kura tad bija daudz biezāka nekā tagad, un vairāk līdzinājās mūsdienu Venēras atmosfērai) un, otrkārt, ūdens pastāvīgi izdalījās no zemes dziļēm. Tā izveidojās pirmatnējais okeāns. Tas, jādūmā, sākumā bija ļoti silts (pat karsts), un ļoti duļķains – īstas samazgas, jo nebija vēl nosēdies tas, kas vēlāk nosēdīsies nogulumu iežos, nebija vēl apēsts tas, ko vēlāk apēdīs dažādas baktērijas.

.2949. Un tā nu gar cietās planētas tukšajiem, neauglīgajiem granīta un bazalta krastiem skalojās silts buljons, ļoti bagāts ar visvisādām no biežās atmosfēras izskalotajām nebioloģiskas izcelsmes organiskajām vielām, kuras, pakļaudamās ķīmijas likumiem, dažādi reaģēja savā starpā. Un atgadījās tā, ka šo reakciju rezultātā kaut kur šajā buljonā radās viena molekula, kurai piemita vienlaicīgi trīs īpašības, kuras katra par sevi nebūtu arī nekas īpašs, bet kuras visas trīs kopā radīja vēl neredzētu dabas brīnumu:

.2950. 1) šī molekula bija gara kā rāvējslēdzējs un zināma katalizatora ietekmē varēja sevi «uzšķērst», sadaloties divās pusītēs, no kurām tad katra pieaudzēja sev trūkstošo pusīti klāt tā, ka vienas vietā iznāca divas vienādas molekulas un līdz ar to šī molekula bija spējīga VAIROTIES;

.2951. 2) tajā pašā laikā šī molekula bija spējīga gar sava «rāvējslēdzēja» sāniem sintezēt dažādas organiskās vielas, kuras, savukārt, varēja kalpot par katalizatoriem dažādām ķīmiskajām reakcijām, tajā skaitā arī pašai šīs molekulas vairošanās reakcijai;

.2952. 3) un šīs molekulas radītie katalizatori kopā izsauca tādu ķīmisko reakciju ansambli, kuru rezultātā ap molekulu radās noslēgts apvalks, un tā iekšienē izveidojās sava pabeigta enerģētiskā un vielmaiņas saimniecība.

.2953. Šī molekula bija slavenā DNS – dezoksiribonukleīnskābe – un tās radītais noslēgtais ķermenis bija šūna. Varēja sākties dzīvības evolūcija.

.2954. Dzīvības pirmsākumus uz Zemes zinātnei nācās pamazām atvirzīt arvien tālāk atpakaļ pagātnē, jo pastāvīgi tika atrasti arvien vecāki un vecāki organiskas dabas nogulsņējumi. Tagad izskatās, ka dzīvība radās uz Zemes gandrīz vai tūlīt, līdzko planētas garoza bija vairāk vai mazāk sacietējusi un līdzko bija radies pirmatnējā buljona okeāns...

* * *

.2955. Tiktāl uzrakstījis «Dienasgrāmatu Aldai», es, nonācis Cēsīs, pats izlasīju agrāk telefonsarunā {2888} minēto vēstuli no Amerikas un pārliecinājos, ka nekādu solījumu uzdāvināt man datoru vai aicinājumu apmeklēt Ameriku tajā nav. Tad es šo «Dienasgrāmatu Aldai» atstāju novārtā.

.2956. Toreiz, 1992.gada maijā, pēc gadiem ilgām mokām ar kompjūteriem rakstot «ubagu vēstuli» Amerikas radniekiem, pašam nopirkt datoru likās nereāli («...10 gadi jāstrādā, neko neēdot un neģērbjot...»). Tomēr «dzīvīte, dzīvīte, šūpoja mani» kā «žubīti liepzariņā»... Pusotru mēnesi pēc vēstules nosūtīšanas man mājās negaidīti parādījās (gan svešs) XT dators; pēc pusotra gada tas kļuva mans; vēl pēc apmēram gada parādījās otrs, ar i-386 procesoru, vēl pēc gada – trešais, ar i-486 procesoru... Tā, ka iztikām tomēr bez amerikāņu dāvanām.

26. Vēstule «DatorTehnikas» redakcijai

1993.12.16 09:48 ceturtdiena
(pēc 11 mēnešiem, 4 dienām, 19 stundām, 41 minūtes)

§1. Vēstule

.2957. Ļoti cienījamā «DatorTehnikas» redakcija!

Noliņo ledstekās vēri,
Bizoņā pirmatnes mīts,
Atziņa ieklimstas sēri,
Kļavaini vaski šķind rīts.

Zilgmājā mūžība veras;
Spārnkumeļš līrīgi dūc,
Zvaigznīti virsuma sfērās
Roka ar spieķgalu plūc.

(Rūdolfs Blaumanis, 1906)

.2958. Jūs esat sākuši apspriest datorzinātnes latvisko terminoloģiju. Piemēram, trešā numura satura rādītāju atzīmē šāds te fragments no kāda otrā numura raksta: «Šī vārdnīca ir pirmais autoriem zināmais mēģinājums veidot latviešu terminu sistēmu lokālo datoru tīklu jomā. Tās sastādītāji būs pateicīgi visiem lasītājiem par konstruktīvām piezīmēm un priekšlikumiem, kas veicinātu latviešu tehniskās terminoloģijas šā atzara attīstību».

.2959. Ja šie vārdi ir taisnība un sastādītāji patiešām «būs pateicīgi visiem lasītājiem par konstruktīvām piezīmēm un priekšlikumiem», tad šajā sakarībā varu teikt, ka vārdos «pirmais autoriem zināmais mēģinājums» dzirdamā piesardzība ir tik tiešām pamatota, jo, piemēram, man personīgi ir zināms arī vēl kāds cits mēģinājums, un tas ir aģentūras Īvīvī firmas standarts `TERMI'. Aģentūrā Īvīvī ir izstrādāti vairāki standarti, kuri katrs regulē kādu ar firmas darbību saistītu lietu. Piemēram, standarts `THECA' reglamentē tekstuālo datu krātuves, standarts `LINGA' – lingvistisko datu krātuves utt. (tā, piemēram, šo dokumentu, kuru jūs pašlaik lasāt, attiecīgā programma ir noformējusi atbilstoši standartam `THECA', precīzāk, – tai šī standarta daļai, kura reglamentē «bazotēku» – firmas iekšējām vajadzībām izdrukājamo dokumentu krātuvi).

.2960. Standarts `TERMI', savukārt, nosaka, kāda latviešu (arī angļu un krievu) terminoloģija ir lietojama firmas ietvaros. Ar aģentūras Īpašnieka pavēli mums, firmā strādājošajiem programmētājiem un citiem darbiniekiem, ir uz to visstingrāko aizliegts izmantot kādu citu terminoloģiju savu programmu komentāros, dokumentācijā, interfeisos ar lietotāju utt.

.2961. Dažus no tiem principiem, no kuriem vadījās standarta `TERMI' izstrādātāji, varētu noformulēt šādi:

.2962. 1) katram objektam ir jādod unikāls apzīmējums, sastāvošs no viena (viena!) vārda, kurš ir lokāms pēc latviešu valodas paradigmām (tātad pēc iespējas jāizvairas no objektu apzīmēšanas ar diviem, trim, četriem utt. vārdiem, pēc iespējas jāizvairas no homonīmijas parādīšanās; sevišķi šī prasība attiecas uz svarīgāko objektu apzīmējumiem, kuri turpmāk tiks lietoti biežāk nekā pārējie);

.2963. 2) standarta izstrādātāji labprāt pieļauj tādus sinonīmus, no kuriem viens ir «starptautisks», otrs «tīri latvisks» (kā tas bija, piemēram, agrāk pieņemtajos terminos «telefons» un «tālrunis»);

.2964. 3) standarta autori parasti ņem kādu «lauciņu», vispirms tajā izstrādā to jēdzienu nomenklatūru, kuriem būtu vajadzīgi savi apzīmējumi, un pēc tam piešķir šos apzīmējumus pēc vienotas sistēmas; šī pieeja ir tieši pretēja parastajai, kad vienkārši ņem kādu (bieži vien stihiski radušos) «ārzemju» terminu un tad meklē tam piemērotu aizstājēju latviešu valodā.

.2965. Kā klasisku pēdējā principa pielietojumu var minēt to risinājumu, kuru standarta `TERMI' autori ir devuši slavenajai «menu» problēmai. Zemāk es minēšu gan šo risinājumu, gan arī dažus citus piemērus no standarta `TERMI'.

§2. Vēles

.2966. Mums, firmas darbiniekiem, ir aizliegts lietot tādus terminus, kā nelokāmo vārdu «menu», kā «komandkarte», «ēdienkarte» utt., bet ir jālieto šeit vārds vēle (no «vēlēties»).

.2967. Viena noteikta no vēles dotajām alternatīvām (iespējām) ir novēle («viena no vēles»); vēles ietvaros tiek pārvietots krāsas vai gaismas marķieris, kuru sauc par vēlzīmi (tā «atzīmē vienu novēli»); vēlzīmes izceltā (bet vēl neizvēlētā!) novēle ir uzvēle (tai ir «uzlikts marķieris»); ja lietotājs nolemj izvēlēties to novēli, kura patlaban ir uzvēle (tas ir – atzīmēta ar marķieri) un signalizē par to datoram, tātad dod pavēli, tad šī uzvēle pārvēršas par izvēli.

.2968. Pats šis process saucas par vēlēšanu (vienskaitlī, atšķirībā no Saeimas vēlēšanām). Teksts, kurš apzīmē vienu novēli, saucas par vēlrakstu; dažās vēlēs šo (īso) tekstu var pavadīt viena (vai pat vairākas) garākas paskaidrojošas rindiņas, un tad šis papildteksts saucas par vēlskaidrojumu. Vēlraksti ir redzami vienā vai vairākos vēllogos.

.2969. Vēles var būt dažādas. Ja vēlraksti ir izvietoti viens zem otra, tad tādu vēli sauc par stabiņvēli. Stabiņvēles vēllogā parasti ir redzama tikai daļa no vēlrakstiem; mēģinot pārvietot vēlzīmi uz

augšu, ārpus vēlloga, vēllogā parādās iepriekšējo novēļu vēlraksti, pārvietojot uz leju – tālāko novēļu vēlraksti.

.2970. Ja vēllogi ir izvietoti horizontāli ekrāna augšmalā, un katrā vēllogā ir tikai viens vēlraksts, bet pavēle izsauc stabiņvēles parādīšanos zemāk («izkrišanu»), tad šāda tipa horizontālā vēle saucas par bārvēli.

.2971. Ja vēlraksti ir izmētāti pa visu ekrānu, tad tāda vēle saucas par klaidvēli.

.2972. Ja vēlēšanu organizē kāda apakšprogramma vai funkcija – vēlprogramma, – tad saucējprogrammai tā atdod vēlkoduli, kurš raksturo lietotāja izdarīto izvēli.

.2973. Lūk, šāda terminoloģija mums ir obligāti jālieto, runājot par vēlēm. Nu jau esam pieraduši.

§3. Rogas

1993.12.18 16:31 sestdiena
(pēc 2 dienām, 6 stundām, 43 minūtēm)

.2974. Tagad pastāstīšu par pašu vispārīgāko terminoloģiju, kādu paredz standarts `TERMI'.

.2975. Piemēram, pašam vārdam «programma», šim latīņu «pro» un grieķu «grammas» hibrīdam, standarts ievieš latviešu sinonīmu «roga». Autori šādi skaidro savu izvēli:

.2976. Pirmkārt, pēc rakstības «roga» esot saīsinājums no «programma», tā ir – pROGrammA (patskanis «o» gan ir aizstāts ar divskani «o»).

.2977. Otrkārt, latviešu valodā vārds «roga» pastāv («tukša, nolauzta vārpa»), bet tā lietošanas areāls ir tik tāls no datortehnikas, ka praktiski homonīmija nedraud ar pārpratumiem. Šim vecajam latviešu vārdam zinātnieki dod divus etimoloģijas skaidrojumus (starp valodniekiem nav vienprātības):

.2978. a) ka «roga» ceļas no senā indoeiropiešu *reg(h) – «nolikt taisni, vadīt, izstiept» un ir radniecīga ar vārdu «rags»; šī senā nozīme, sevišķi jau «vadīt», ir ļoti piemērota dziļi latviska «programmas» sinonīma darināšanai;

.2979. b) ka «roga» ceļas no indoeiropiešu *er- («sakustēties, satraukties, pacelt, izaugt») un ir radniecīga grieķu vārdam «ernos» («dzinums, atvase, zars»); arī šajā gadījumā vārds ir piemērots programmas apzīmēšanai: gan kā kaut kas tāds, kas «sakustina», «paceļ», gan arī kā «atvase», «zars» (angļu «branch»), jo katra sistēma ir kā koks, kurš zarojas programmās, apakšprogrammās, procedūrās, funkcijās utt.

.2980. No senās saknes *reg(h) ceļas arī, piemēram, vārds «rēķināt» (vēl viena asociācija ar «programm»).

.2981. Vārda «roga» pastāvēšana mums neaizliedz paralēli lietot arī vārdu «programma», taču dažādos salikteņos «rogai» kā īsākai un labskanīgākai dodama priekšroka. Vispār tekstos mēs parasti mijam abus šos sinonīmus, lai raksti nebūtu pārāk piesātināti ar «programmām», kā tas parasti iznāk, kad lieto tikai šo vienu vārdu.

§4. Rocis un tā daļas

.2982. Savā parastajā stilā darבודamies kompleksi, standarta `TERMI' autori dod latvisku sinonīmu arī vārdam «procesors»: ROCIS (pirmkārt tas ir daļējs saīsinājums no «pROCeSorS»; otrkārt radniecīgs vārdam «roka» pēc vārda «ierocis» parauga; tāpat tas «ierocis», «rocis», kurš programmu jeb rogu īsteno).

.2983. Ar vārdu «atmiņa» viņi apzīmē jebkuru ierīci, kurā informāciju var saglabāt, tajā skaitā, piemēram, diskus, bet «operatīvajai atmiņai» jeb RAM (Random Access Memory) viņi dod nosaukumu atmis. Tipiski ir izteicieni: «ierakstīt diskā», «ierakstīt atmī», «pārsūtīt no diska uz atmi», «pārrakstīt no atmja uz disku» utt.

.2984. Rocis jeb procesors darbojas pa soļiem. solis – tas ir latvisks sinonīms vārdiem «mašīnas komanda», «instrukcija».

.2985. Vienu minimālo loģisko (ne fizisko) atmiņas (jebkuras atmiņas, ne tikai atmja) abstraktu vienību viņi sauc par šūnu.

.2986. Šūnām no rogas viedokļa (sevišķi no tulkprogrammu viedokļa) var būt nemainīgs vai mainīgs saturs. Attiecīgi pirmās sauc par stāvšūnām jeb konstantēm (sinonīmu pāris punkta {2963} garā), bet otrās par maiņšūnām jeb variablēm (arī sinonīmu pāris). Tas ir līdzīgi kā astronomijā ir «stāzvaižznes» un «maiņzvaižznes» (ja Saimnieks ieraudzītu, ka es kādā vietā «maiņšūnas» vietā rakstu surogātu «mainīgais», kā jūs savā žurnālā, tad viņš laikam gan mani nosīstu).

§5. Tulkrogas

.2987. Būs varbūt interesanti paskatīties arī, kā standarta autori risina problēmu ar dažādu «translatoru», «kompilatoru», «assembleru», «objektmoduļu», «ekzekmoduļu» utt. apzīmēšanu. Taču tad vispirms ir jāatceras, kā viņi apzīmē ar kodēšanu vispār saistītos jēdzienus.

.2988. Standarta autori raksta, ka kods ir sistēma, pēc kuras kaut kādi elementi atbilst citiem elementiem, piemēram, ASCII kods jeb Āskis, kā tas tiek saukts tajā dokumentā, nosaka bitu kombināciju atbilstību grafiskām zīmēm. Kodēšana ir elementu nomainīšana, izmantojot doto atbilstības sistēmu jeb kodu; kodētājs ir tas subjekts, kurš veic šo kodēšanu jeb elementu aizstāšanu, kodējamais ir tas objekts, kas tiek kodēts, jeb kodēšanas darbībā apstrādāts un, beidzot, kodējums ir tas objekts, kurš radies kodēšanas rezultātā. Viens kodējamā elements, kurš kodēšanas rezultātā tiek nomainīts, ir kodaļa, bet viens kodējuma elements, ar kuru kodaļa tiek aizstāta, ir kodulis.

.2989. Parasti roga tās gatavošanas gaitā iziet trīs tipiskos stāvokļus, kuri angļiski saucas par «source text», «object code» un «executable code (or module)». No iepriekšējā {.2988} punkta terminu viedokļa tie visi trīs ir rogas kodējumi, tikai savā starpā atšķirīgi kodējumi.

.2990. Pirmo Standarta izstrādātāji sauc par sākumkodējumu, otro, kurš radies tulkošanas (jeb «translācijas») rezultātā, – par tulkkodējumu, bet trešo par izpildkodējumu.

.2991. Programmas, kuras apstrādā rogas sākumkodējumu, standarts `TERMI' sauc par tulkrogām vai tulkprogrammām (sinonīms «translatoru»); tulkrogas iedalās soļtulkos jeb «assembleros», šūntulkos jeb «kompilatoros» un liettulkos jeb «objektorientētos translatoros» (pirmajām būtiskākais ir roča soļa {.2984} jēdziens; otrajām – atmja šūnas {.2985} jēdziens, bet trešajām – datukopas jeb «lietas» jēdziens). Protams, dažas reālas tulkrogas, tādas, piemēram, kā «Turbo Pascal 6.0», ir spējīgas vienlaicīgi veikt gan soļtulkšanu, gan šūntulkšanu, gan liettulkšanu.

.2992. Programmas, kuras pārveido tulkkodējumu par izpildkodējumu, Standarts sauc par kopvācējiem jeb «linkeriem», bet pašu darbību par kopvākšanu (autori šeit ironizē tādā garā, ka terminus «linkot» un «linkošana», lūk, labāk nevajagot lietot).

§6. Rogošana

.2993. Visādu terminu Standarts min ļoti daudz. Es varētu te pastāstīt par soļkodējiem, soļgarumu utt. Piemēram, angļisko «stack» autori aizstāj nevis ar tradicionālo «steku» vai «kaudzi» vai kā tamlīdzīgi, bet gan ar latviešu vārdu «lāstekš» (vīriešu dzimtē) – un tad zīmē, kā, atbilstoši tradicionālajam «Intel» roču atmiņas attēlojumam, lāstekš no augstākajām (lielākajām) adresēm aug uz leju (uz mazākajām adresēm) kad kaut ko ievieto lāstekā un atkal paceļas augšup, kad kaut kas tiek no lāstekā izņemts.

.2994. Sevišķi daudz visādu vārdu standarta autoriem ir saistīti ar pašu rogas jēdzienu. Viņiem, piemēram, pastāv vesela gamma niansētu terminu dažādu programmētāju apzīmēšanai:

.2995. – rogotājs (cilvēks, kurš raksta datorprogrammas neatkarīgi no profesijas);

.2996. – rognieks (profesionāls programmētājs);

.2997. – rodziniēks (cilvēks, kuram jāmokās, lai uzrakstītu kādu programmu; vājš programmētājs);

.2998. – rogkalis (cilvēks, kurš programmē ātri, bet ne sevišķi kvalitatīvi);

.2999. – roggalis (datorvīrusu programmētājs);

.3000. – rogdaris (programmē ātri un kvalitatīvi; labs programmētājs);

.3001. – roggars (ģeniāls programmētājs), – utt.

.3002. Analogiska terminu gamma pastāv arī programmēšanas procesa apzīmēšanai:

.3003. – rogot (programmēt vispār – bez niansēm);

.3004. – rogāt (programmēt priekš citiem vai naudas dēļ);

.3005. – rogoties (programmēt priekš sevis vai prieka pēc);

.3006. – rodzīties (pēc «raudzīties» parauga: projektēt, izplānot programmu vai sistēmu);

.3007. – rodzēt (pēc «audzēt» parauga: radīt pašu rogas sākumkodējumu);

.3008. – rodzināt (pēc «kustināt» vai «audzināt»: mēģināt rogu darbināt, skaņot to);

.3009. – roglaist (atzīt kārtējo programmas versiju par gatavu, «laist to pasaulē»; angļu «release»);

.3010. – rogdarbība (komerciāla darbība programmēšanas laukā), – utt.

.3011. Protams, te pastāv visi darbības apzīmējošie lietvārdi ar «-šana»: rogošana, rogāšana, rogošanās, rodzīšanās, rodzēšana, rodzināšana, roglaišana utt., kā arī visādi atvasinājumi ar «sa-», «pa-», «uz-», «no-», «iz-» utt.

.3012. Ir arī gamma priekš rogošanas rezultātiem un ar tiem saistītajām lietām:

- .3013. – rogojums (jebkurš rogošanas rezultāts – bez niansēm);
- .3014. – rogums (pabeigta, nošķirta roga, «programmprodukts»);
- .3015. – rogājs (rogumu kopa kādā izstrādājumā – «programmatūra», «programmnodrošinājums», angļu «software», ja tas pretstatīts «hardveram»);
- .3016. – rogaine (datorprogrammēšanas lauks vispār, kā darbības sfēra);
- .3017. – rogātne (datorprogrammēšanas zinātne);
- .3018. – rogvide (vide, kuru rada vienas rogas un kurā darbojas citas rogas);
- .3019. – rogdarbi (komerciāli programmu produkti, piemēram, «Turbo Pascal» ir viens rogdarbs);
- .3020. – rogija (viena rogdarba viena versija, piemēram, «Turbo Pascal 5.0» un «Turbo Pascal 6.0» ir divas dažādas rogijas);
- .3021. – roglaiids (viena roglaišanas akta rezultāts, tātad produkts ar atšķirīgu versijas un modifikācijas identifikāciju, piemēram, «Turbo Pascal 5.0» un «Turbo Pascal 5.1» ir divi dažādi roglaiidi);
- .3022. – rogeklis (vīruss vai kāds cits kaitīgs rogojums), – utt.
- .3023. Rogvides jēdzienu Standarts izvērs visai plaši. Galvenie rogvīzu veidi ir:
- .3024. – bāzvides (piemēram, Bios);
- .3025. – opervides (piemēram, MSDOS, OS/2, UNIX utt. – tātad «operāciju sistēmas», «operacionālās sistēmas»);
- .3026. – radvides (piemēram, Paskālvide, Sīvide, Sīplusvide, Klipervide, Foksprovide utt. – tātad «programmēšanas valodas»; ja runājam tieši par sākumkodējuma pierakstīšanas veidu, tad var lietot arī jēdzienus «Paskālviloda», «Sīviloda», «Sīplusviloda», «Kliperviloda», «Foksproviloda» utt., bet, domājot par standartfunkciju kopu, par rogu un datu specifisku iekšēju organizāciju, pareizāk tomēr ir lietot «vides» jēdzienu);
- .3027. – procvides (angliski «process environment»; vide, kuru nosaka noteikta vidšūnu kopa).
- .3028. Standarts dod arī terminus, kas saistīti ar rogu savstarpējām attiecībām:
- .3029. – galvroga (pati pirmā programma vai procedūra kādā sistēmā vai modulī);
- .3030. – saucējroga (programma, kura kādā aplūkojamā divu rogu attiecībā izsauc citu rogu);
- .3031. – saukumroga (tā programma, kuru izsauc kāda cita roga);
- .3032. – augšroga (programma, kura kādā izsaukumu hierarhijā atrodas augstāk par doto rogu, bet ne obligāti tā ir galvroga vai dotās programmas saucējroga);
- .3033. – apakšroga (programma, kura kādā izsaukumu hierarhijā atrodas zemāk par doto rogu, taču ne obligāti tā ir saukumroga);
- .3034. – saukumšūnas (šūnas, kuras ir definētas, aprakstot kādu rogu – procedūru, funkciju utt. – un kurās izsaukuma brīdī ievietos saukumdatus; tātad «formālie parametri»);
- .3035. – saukumdati (dati, kurus saucējroga nodod saukumrogai un kuri tiek ievietoti saukumšūnās; «argumenti»; vārds tiek lietots arī vienskaitlī, piemēram, «otrais saukumdati ir izlaists» utt.);
- .3036. – sākumdati (visi dati, kurus izmanto kāda saukumroga; te ietilpst visi saukumdati, ja tādi ir, bet ne tikai tie – arī saukumrogai pieejamo ārējo maiņšūnu (āršūnu) dati, kopējo lauku (kopšūnu) dati, rogvides maiņšūnu (vidšūnu) vērtības utt.);
- .3037. – rogdevums (vērtība, kuru kāda roga-funkcija atdod atpakaļ saucējrogai);
- .3038. – beigdati (visi dati, kuri ir izmainīti saukumrogas darbības rezultātā; te ietilpst gan rogddevums, ja tāds ir, gan visas maiņšūnas (āršūnas, vidšūnas), kuru saturs ir grozīts).
- .3039. Te varētu vēl runāt daudz, taču šai reizei par standarta `TERMI' vispārējo pieeju pietiks (kādu citu reizi pastāstīšu vairāk), bet pagaidām (nākošajā vēstulē) pievērsīsimies tam, ko šis dokuments saka tieši par mūsu lietu, par kuru jūsu žurnāls arī (punktā { .2958 }) aicināja mani izteikties, t.i. – par «lokālajiem tīkliem».

Paulis Podnieks,
aģentūras Īvīvī rognieks,

Cēsīs, Zirņu ielā 22 dz. 1,
LV-4100

1994.01.18 13:56 otrdienā
(pēc 30 dienām, 21 stundas, 25 minūtēm)

.3040. P.S. Pagāja diezgan ilgs laiks, kamēr to visu ievadīju datorā un izlaboju kļūdas. Nav jau man tā laika un neesmu arī pieradis rakstīt, tā ka lūdzu piedošanu. Šajās dienās Izpilddirektora kungs braukšot uz Rīgu, tad garāmejojot varēšot ieskriet Preses namā un atdot šo vēstuli jums. Es tikmēr sāksu rakstīt otru, bet kad tiks gatava, to gan nezinu.

1994.02.10 17:22 ceturtdiena
(pēc 23 dienām, 3 stundām, 26 minūtēm)

§7. Pirmais fragments no «Datorīvija»

.3041. Īvīvis vispār savā laikā {.2854} tika definēts kā Valda Egles īpaša domu un uzskatu vide jeb gaisotne. Datorīvīvis ir šīs vides jeb gaisotnes apakškopa – tā Īvīvja daļa, kas aptver datorus jeb kompjūterus.

.3042. Vispār pastāv trīs datorīvīvi. Pirmais, pats vecākais, attiecas uz otrās paaudzes (tranzistoru) ESM «Минск-22» un «Минск-32», ar kurām Valdis Egle strādāja apmēram 4 gadus no 1969. līdz 1973. gadam. Šis datorīvīvis šajā dokumentu krājumā neatspoguļojas.

.3043. Otrais datorīvīvis attiecas uz trešās paaudzes (integrālo shēmu) ESM IBM/360 un IBM/370 un to padomju ekvivalentiem. Ar šīm mašīnām Valdis Egle strādāja aptuveni 18 gadus no 1973. līdz 1991. gadam. Arī šis datorīvīvis šeit neparādās.

.3044. Šajā grāmatā (kura ir viens no Veddas dokumentu krājumiem) ievietoti materiāli, kas apraksta trešo datorīvīvi. Tas attiecas uz ceturtais paaudzes (mikroprocesoru) mašīnām, konkrēti, uz IBM-PC tipa datoriem, ar kuriem Valdis Egle sāka nodarboties 1992. gadā (...).

.3045. Laikā no 1973. līdz 1991. gadam, strādājot ar «lielajām» (IBM-360 un IBM-370) mašīnām, man bija radītas lielas un daudzveidīgas programmas, ieskaitot arī personīgo operāciju sistēmu DISPOS, cik man zināms, vienīgo operāciju sistēmu, kas Latvijā jebkad izveidota. Taču iespējas šīs programmas ekspluatēt (kaut vai pašam, ja ne citiem) bija pilnīgi atkarīgas ne no manis, bet no «lielo» mašīnu saimniekiem. Kad 1991. gada beigās Latvijas ZA Elektronikas institūtā pēc pusotra gada ilgas mokošas agonijas, kura maksāja man ļoti daudz nervu šūnu, «lielās» mašīnas beidzot tika likvidētas, viss mans daudzu gadu darbs tika nenovēršami un neglābjami iznīcināts. Liekas un nevienam nevajadzīgas kļuva arī fundamentālas zināšanas par šo mašīnu uzbūvi, to operāciju sistēmām un programmēšanas valodām. Stāvokli vēl vairāk pasliktināja tas, ka arī jaunie, ceturtais paaudzes datori palika man nepieejami apgūšanai un darbam vairāk nekā divu gadu laikā, kad no manas puses tika pieliktas visas, dažreiz pat pazemojošas, pūles tomēr kaut kādā ceļā tikt tiem klāt. Tas bija drūms, ar daudzām depresijām piesātināts laiks...

.3046. Kad nu beidzot, pateicoties firmai «Forks» un vēl pēc pusgada arī jaunnodibinātajam laikrakstam «Latvijas Vēstnesis», man atvērās iespēja apgūt IBM-PC tipa datorus, es stāvēju milzīgi plašas «terra incognita» priekšā. Visas vecās zināšanas gulēja sagrautas drupās, bet no šī te jaunā es nezināju neko. Neviena mašīnas komanda, neviena operāciju sistēma, neviena programmēšanas valoda no tām, ko es pratu agrāk, te vairs nederēja. Absolūti visa konkrētika nu bija pilnīgi cita; no vecajām zināšanām palika pāri tikai vispārīga kompjūterzinātnes filozofija. Es, kas uzskatīja sevi par vienu no Latvijas labākajiem programmētājiem, jutos tagad kā kāds iesācējs.

.3047. Un tad es teicu sev: «Nu pagaidiet jūs visi! Gan jūs vēl dabūsi redzēt, kas ir Valdis Egle datorzinātnē. Vienu milzīgi plašu manis radīto vidi sagrava un aizslaucīja ne manas vainas dēļ. Labi, es radīšu otru, tikpat plašu un vēl skaistāku! Tagad laiki ir mainījušies, un to vairs nevarēs iznīcināt kāda tur akadēmiķa Jakubaiša muļķības dēļ. Tieši otrādi, ja pirmo vidi varēju redzēt un lietot gandrīz vai es viens pats, tad tagad, pateicoties personālo kompjūteru izplatībai un savietojamībai, mana tagad jaunradītā vide būs pieejama katram, kas vien to vēlēties».

.3048. Bet pirms ķerties pie savu programmu radīšanas, vajadzēja apgūt to milzīgi plašo personāldatoru «nezināmo zemi», kas nu izpletās manā priekšā (...), un šīs apgūšanas rezultāts būs ne vien manas zināšanas un prasme ar tām strādāt, bet arī par tām uzrakstīta savdabīga grāmata – pa daļai konspekts, pa daļai datorfilozofija, pa daļai lēmumi par manis izvēlēto programmēšanas stilu – lūk, tas viss arī ir «datorīvīvis».

.3049. Tālāk radās problēma ar valodu. Agrāk es strādāju krieviski – laiki bija tādi, un arī tehnika, sākot ar rakstāmmašīnu un beidzot ar datorprinteri, prata drukāt tikai krievu tekstus. Tagad gan laiki ir mainījušies, gan arī līdz ar personāldatoriem ir parādījušies tāda tehnika, kurai latviešu teksti vairs nav problēma. Tā ka tagad var pāriet uz dzimto valodu, bet parādās atkal jauna nelaieme – visa literatūra ir pieejama tikai krieviski vai angļiski, un tāpēc arī visa terminoloģija ir pazīstama tikai šajās valodās. Tiesa gan, bija dzirdēts, ka kaut kur kaut kādi speciālisti izstrādājot arī latviešu terminoloģiju. Pie

Ministru Padomes it kā esot informātikas komiteja. Un tajā pat it kā darbojoties mans bijušais kolēģis Imants Mētra... Es piezvanīju Imantam un pajautāju, kā tad tur apstāv ar to latviešu terminoloģiju. «Jā,» – viņš atbildēja, – «Zinātnes Padome šim nolūkam ir izdalījusi grantu. Ar to nodarbojas Elektronikas institūtā Fricnovičs un Ilziņa. Zvani viņiem. Bez saskaņotas terminoloģijas tu nevari nopietni strādāt!».

.3050. Ak, Dievs! Fricnovičs un Ilziņa! Ja nu es viņus nepazītu {[TRANS.2806](#)} {[FOURT.1996](#)}, tad varbūt vēl arī zvanītu, bet tagad... Mans mēģinājums iepazīties ar «oficiālo» latviešu valodas datorterminoloģiju bija nokauts pašā saknē. Kas gan viņi tādi ir, lai es viņiem jautātu, kā man saukt to vai citu datorlietu? Vai viņi ir literāti? (tas taču ir drīzāk mans, kā rakstnieka, pienākums darināt jaunus vārdus!). Vai viņi ir programmētāji, kuru radītās sistēmas var likt līdzās manējām? Vai viņi ir loģiķi, spīdošu prāta būvju autori? Lai nu viņi, Latvijas valsts finansēti, taisa vien savu oficiālo latviešu valodas datorterminoloģiju, bet es tikmēr rāmā garā radīšu savu!

§8. Otrais fragments no «Datorītvija»

.3051....Šī burtnīca bija uzrakstīta līdz šai vietai (un pārējās «Datorītvija» burtnīcās bija ievietoti šādi tādi konkrēti ziņu materiāli), kad apmēram 1993. gada vasaras beigās es «Dienas Biznesā» izlasīju rakstu par to, ka top jauns žurnāls «DatorTehnika», bet rudenī parādījās arī paši tā pirmie numuri. Radāmās latviešu datorterminoloģijas apspriešana tagad kļuva zināmā mērā publiska, un nebija vairs nepieciešamības konfidenciali zvanīt Ilziņai un Fricnovičam, kā tas izskanēja augstāk punktā {.3049}. Pirmā doma man tad bija saistīties ar jaunradīto žurnālu un arī pašam piedalīties visā šajā lietā.

.3052. Taču, rūpīgāk papētījis redkolēģijas sastāvu, es ieraudzīju tur atkal pazīstamus vārdus: atkal tas pats Guntis Fricnovičs (tagad Datortehnikas institūta direktora vietnieks, bet 1987. gadā ZA Elektronikas un skaitļošanas tehnikas institūta partijas biroja loceklis un atbildīgais tajā par ideoloģisko darbu; kad es sakarā ar 1987. gada 23. augusta demonstrāciju biju uzrakstījis Institūta partijas birojam «Atklātu vēstuli» {.2730}, tad man ar Fricnoviču iznāca darīšana {[FOURT.1853](#)}; vēlāk nāca notikums ar rakstiem Enciklopēdijai – abas šīs epizodes atspoguļotas CDOMa grāmatās), atkal tas pats Andrejs Vasiļjevs, ar kuru man bija darīšana vēl laikrakstā «Diena» {.1951}. Un vispār jaunais žurnāls izradījās stipri saistīts ar bijušo LVU SC (tagadējo LU Matemātikas un informātikas institūtu), par kurā valdošo augstprātību un lielību tik spilgti vārdi tika savā laikā teikti «Kantoriānā» {[CANTO.2264](#)} (ir nu gan maza tā Latvija, sevišķi jau datortehnikas Latvija: visi tie paši te savā starpā vien rīvējamies!).

.3053. Un tā nu man kaut kā pārgāja vēlēšanās personīgi kontaktēt ar žurnāla «DatorTehnika» redakciju. Tomēr šī izdevuma parādīšanās pati par sevi neapšaubāmi bija Notikums Latvijas datorzinātnes dzīvē. Negribēdams sadarboties ar viņiem personīgi, es tomēr Redakcijai uzrakstīju vēstuli (tās pilns teksts šeit arī tiek dots {.2957}). Šī vēstule bija pilna slēptas zobgalības (es bieži smējos pats pie sevis, iedomādamies vien, kā viņi tur pūlēties atšķetināt visu, kas tajā sarakstīts, un uzminēt, kas tas īsti ir par papīru, ko viņi ir saņēmuši). Arī paraksts «Paulis Podnieks» ir zobgalība par maniem «draugiem» no LVU SC – par «nešķiramo pāri» kādreizējiem zinātņu kandidātiem, tagadējiem doktoriem Pauli Ķikustu un Kārli Podnieku, – «Kantoriānas» {[CANTO.4](#)} varoņiem (tiesa, pseidonīmu «Paulis Podnieks» tajā pašā laikā var tulkot arī kā «Mazais podu gāzējs» – «Paulis» latīniski nozīmē «Mazais»).

.3054. Pašlaik, kad es rakstu šo nodaļu, es nezinu, kā tas viss beigsies, taču es nolēmu šo Datorītvija burtnīcu pārvērst par savdabīgu tā attīstības hroniku, par dienasgrāmatu, par žurnālu, kurā hronoloģiskā secībā tiks vienkārši fiksēts viss, kas ar un ap Datorītvīvi notiks turpmāk. Kādreiz vēlāk palaidīšu šo sacerējumu mūsu šaurajā Latvijas datorpasaulītē kompjuāterfaila veidā vai pat izdošu tipogrāfiski, ja varbūt tālā nākotnē reiz pienāktu tik labi laiki...

27. Tekuss iznāk no pagrīdes

.3055. Šajā un nākošajā nodaļā ir ievietotas divas vēstules laikraksta «Latvijas Vēstnesis» galvenajam redaktoram; pirmā no tām adresātam atdota tika, otrā – netika.

1994.07.13 11:42 trešdiena
(pēc 5 mēnešiem, 2 dienām, 18 stundām, 20 minūtem)

.3056.

Valsts uzņēmuma «Latvijas Vēstnesis»
ģenerāldirektoram – galvenajam redaktoram
Oskaram Gerta kungam

no informācijas centra vadītāja
Valda Egles.

.3057. Šajā dokumentā es mēģināšu populārā veidā izklāstīt visas tās idejas un plānus, ar kuru realizēšanu pašlaik nodarbojas Informācijas centrs, kaut arī šis uzdevums nav viegls, jo savā pilnā apjomā plānojamās sistēmas ir ļoti lielas un sarežģītas.

.3058. Pašā pirmajā tuvinājumā ir jāizšķir divas lietas jeb sistēmas, kurām esmu devis simboliskus nosaukumus TECUS un IUSTA; šo nosaukumu lietošana datoros prasa, lai tie sastāvētu no latīņu (ne latviešu) burtiem, skaitā ne vairāk par pieciem (vajadzības gadījumā, protams, šos kodētos nosaukumus var aizstāt ar savādākiem, tomēr šie vārdi ir jau visai dziļi «iešūti» datoros, un to nomaiņa prasītu diezgan lielu darbu).

.3059. TECUS (jeb ar lokāmu latviešu īpašvārdu: Tekuss) ir datorprogrammu sistēma, kura «uztur» noteiktā veidā organizētu tekstu krātuvi. Vārds «uzturēt» šeit nozīmē – izpildīt ar tekstiem ļoti daudz dažādu operāciju, kas visas virzītas uz vienu mērķi: galu galā izveidot tādu «eksportējamu» (t.i. – citiem lietotājiem nododamu) tekstu monolītu, kuram piemistu tādas īpašības, kā, piemēram, iespēja viegli un vienkārši atsaukties uz jebkuru vietu tekstos ar precizitāti līdz rindkopai, zibenīgi atrast jebkuru tekstos izmantojamo vārdu vai vārdu kombināciju (šīs īpašības un to iegūšanas ceļi daļēji tiks apskatīti zemāk).

.3060. Šāda (Tekusa uzturēta un noteiktā veidā organizēta) tekstu krātuve tiek saukta par «tēku» (no latīņu «*theca*» – lādīte, kas, savukārt, no grieķu «krātuve»).

.3061. Kā programmu sistēmai Tekusam ir vienalga, kādi tieši teksti ir ievietoti tēkā; Tekuss var uzturēt arī vienlaicīgi vairākas tēkas ar dažādu informāciju.

.3062. IUSTA (jeb ar lokāmu latviešu īpašvārdu: Justa – no latīņu «*iustitia*» – taisnīgums, justīcija, tieslietas; «iusta» burtiski – taisnīgā, likumīgā, pamatotā) ir viena konkrēta tēka, kurā ievietoti dažādi Latvijas juridiskie dokumenti kopā (kā tas iecerēts galīgajam variantam) ar speciālistu skaidrojumiem, komentāriem un redakcijas dotām saitēm (norādēm) starp dažādiem dokumentiem un papildtekstiem.

.3063. Tātad var uzskatīt, ka pašlaik «Latvijas Vēstnesis» šajā jomā izstrādā divas dažādas lietas:

.3064. a) programmu sistēmu TECUS, kura uztur tēkas vispār, un

.3065. b) vienu konkrētu tēku ar Latvijas juridisko informāciju,

.3066.

bet nākotnē, izmantojot to pašu Tekusu, varētu tikt izstrādātas arī kādas citas tēkas (piemēram, Saeimas stenogrammu tēka utt.).

.3067. Aplūkosim tagad, kā varētu izskatīties Justa (vai kāda cita tēka) savā galīgajā veidā (pareizāk: savos galīgajos veidos, jo, pēc ieceres, no viena un tā paša sākuma punkta ar Tekusa palīdzību, cilvēkam iejaucoties ne vairāk, kā programmas palaišanai, tēkas teksti var tikt novesti līdz dažādiem galapunktiem).

.3068. Viens no šiem galapunktiem Tekusa dokumentācijā tiek apzīmēts ar vārdu «librotēka» (no latīņu «*liber*» – lūksna, lapa, grāmata). Šajā gadījumā galamērķis ir grāmatu (vai brošūru) ciklu iespiešana, taču tās ir īpaša veida grāmatas, kādas (vismaz Latvijā) vēl nav bijušas un kādas bez datoriem vispār nav iespējams izveidot.

.3069. Mēģināsim aprakstīt šīs ieceres būtību. Tātad mēs varam uzskatīt, ka tēkas tekstiem ir sākumpunkts (kuru veido cilvēks; Tekusa dokumentācijā šis sākumpunkts tiek saukts par «manotēku» – no latīņu «*manus*» – roka) un galapunkts (librotēka), līdz kuram, pakāpeniski pārveidojot, tos noved Tekusa programmas.

1994.07.15 piektdiena
(pēc 2 dienām)

.3070. Manotēkā (sākumpunktā) katrai tēkvienībai (rindkopai, paragrāfam, nodaļai utt.) tiek piešķirts simbolisks apzīmējums, pēc kura uz šo tēkvienību var atsaukties jebkurā tēkas vietā, un šī atsaucē saglabājas pareiza, lai arī kā mainītos tēkas teksti (piemēram, tajos tiktu iesprausti papildinājumi utt.).

.3071. Librotēkā (beigu punktā) dators ir visus simboliskos apzīmējumus aizstājis ar lineāru numerāciju un arī atsaucēs ievietojis jaunos numurus. Rezultātā, piemēram, Justas librotēkas izlaidums izskatītos kā grāmatu un brošūru sērija, kurā ietilpst, teiksim, 50 grāmatas; katrā grāmatā rindkopas sanumurētas kā punkti no 1 līdz, piemēram, 2000 vai 5000 utt. Tad atsaucē uz jebkuru vietu Latvijas

likumdošanā iegūst universālu raksturu, piemēram: 34.1829, kas nozīmē – Justas 34. sējums, punkts 1829 (protams, Justas numerācija ir tikai virsbūve, un «iekšā» saglabājas arī oriģinālā dokumentu un to daļu identifikācija pa «pantiem», «sadaļām» utt.). Tādas atsaucis, kā «34.1829» cilvēkam ir ļoti viegli atrodamas arī milzīgā dokumentu masīvā. Sevišķi svarīgi tas būtu tad, ja Justas izdevumi saturētu ne vien pašus dokumentus, bet arī komentārus un skaidrojumus, kuri pastāvīgi atsaucas uz noteiktām dokumentu vietām. Taču arī oriģinālie dokumenti ļoti bieži atsaucas cits uz citu un tad mēs tajos iespraustu savas ar datoru apstrādājamās norādes.

.3072. Pēc kāda laika «LV» izdotu jaunu Justas izdevumu, ietverot tajā juridiskajos dokumentos notikušās izmaiņas, un dators atkal pārnumurētu visus punktus, nezaudējot vecās norādes (kaut arī dokuments vai tā daļa būtu «aizpeldējusi» kaut kur jaunā vietā) un atrisinot jaunās, klāt nākušās atsaucis. Jaunajā izdevumā atkal visas grāmatas un tajās visi punkti būtu lineāri sanumurēti, atkal visas atsaucis atrisinātas ar precizitāti līdz rindkopai.

.3073. Bez tam Justas grāmatas būtu apgādātas ar datora sastādītiem rādītājiem, kuros (atkal ar precizitāti līdz rindkopai) uzskaitītas vietas, kur definēti vai lietoti kādi termini utt.

.3074. Agrāk, kad nebija kompjūteru, tāda veida izdevumus principiāli nebija iespējams sagatavot. Tagad principiāla iespēja ir – ja vien ir tāda programmu sistēma kā Tekuss.

.3075. Ja «Latvijas Vēstnesim» izdotos sagatavot šādu Latvijas likumdošanas aktu izdevumu (un pēc tam regulāri izlaist atkārtotus laidumus), tad visai ticama šķiet iespēja, ka Justa drīz vien izkonkurētu visus pārējos likumdošanas aktu izdevumus (piemēram, tos, kurus tagad gatavo SWH komerccentrs kopā ar Tiesiskās informācijas centru) un kļūtu par normatīvo aktu etalonu Latvijā.

.3076. Tāda apmēram varētu izskatīties Justa librotēkas veidā. Taču librotēka nav vienīgais galapunkts, līdz kuram Tekuss varētu novest sākotnējos manotēkas dokumentus. Otrs plānotais galapunkts ir tas, kas Tekusa projektdokumentācijā tiek dēvēts par «displotēku» (no angļu «display» – attēlot ekrānā).

.3077. Displotēkas gadījumā Tekuss sākotnējos manotēkas dokumentus pārvērš par īpašā veidā kodētiem failiem, kurus nosūta lietotājiem (vai nu caur modēmu, vai ar disketēm) un tad lietotājs savā datorā (caur vienu no Tekusa programām) var Justu skatīt apmēram tā, kā mēs tagad strādājam ar SWH NAIS sistēmu (tikai iespēju Tekusa lietotājam būtu krietni vairāk).

.3078. Arī displotēkā saglabājas visas atsaucis no vienas Justas vietas uz otru. Darbošanās ar displotēku izskatītos apmēram tā, ka ekrāns ir sadalīts divos «logos»; lietotājs vienā logā lasa kādu dokumentu, un tajā ir atsaucis uz kādu citu dokumentu, kurš atrodas (librotēkā) kaut kur pavisam citā grāmatā. Lietotājs grib paskatīties šo otro dokumentu, neatraujoties no pirmā, un pavēl datoram parādīt otrajā ekrāna logā to tekstu, uz kuru ir atsaucis pirmajā.

.3079. Displotēkā ir arī indeksi (rādītāji), – pat vēl spēcīgāki nekā librotēkā, jo šeit tos lasīs nevis cilvēks, bet pats dators. Cilvēks tikai «pasaka» datoram, ka viņš vēlas redzēt visas tās vietas, kur Latvijas likumdošanā ir pieminēta, teiksim, «Ministru kabineta iekārta» (frāze var būt jebkura, nekādas iepriekš fiksētas terminu kopas nav). Dators, vadoties pēc sava iekšējā rādītāja (indeksa), sameklē visas tās vietas (rindkopas), kur (jebkurā locījumā) ir vienlaicīgi pieminēti vārdi «ministri», «kabinets» un «iekārta» – un izdod lietotājam statistiku par kopējo šādu tekstu apjomu. Ja apjoms ir pārāk liels (kas nozīmē, ka datoram iedotā atslēgfrāze ir bijusi pārāk vispārīga, un ka viņš ir gatavs izdot lietotājam gandrīz vai visu tēkas saturu) vai pārāk mazs (nulle, kas nozīmē, ka uzdotā frāze nav bijusi precīza, un ka tādu vārdu kombināciju likumdošanā vispār nelieto), tad cilvēks var savu frāzi precizēt, kamēr dabū kādu apmierinošu apjomu, kuru tad viņš akceptē un saņem no datora attiecīgos tekstus ekrānā vai izdrukā.

.3080. Vispār šāda informācijas meklēšana pēc jebkuru vārdu kombinācijas, pie kam tādā veidā, lai dators pareizi reaģētu uz vārdu fleksijām (locīšanu utt.) un lai sistēmas reakcijas ātrums būtu cilvēkam pieņemams (dažas sekundes, nevis stundas, kā tas būtu, vienkārši caurskatot tekstus) – tā ir sarežģīta zinātniska un tehniska problēma, kura latviešu valodai pagaidām nav atrisināta. Latvijas Zinātnes Padome 1991.–1993.gados izdalīja grantu (finansējumu) šīs problēmas atrisināšanai LZA Elektronikas un datorzinātnes institūta (agrākā ESTI) Redjko kunga vadītajai laboratorijai (apmēram 5 cilvēki), kura ar to nodarbojās gadus trīs, līdz grantu atņēma un laboratoriju likvidēja. Viņi mēģināja uztaisīt šāda veida informācijas meklēšanas sistēmu Latvijas Augstākajai Padomei. Es tur biju pieaicināts 1992.gadā kā konsultants, taču Redjko kungs, padomju laika pseidozinātnieks pensijas vecumā, bija ieinteresēts, tāpat kā vecajos laikos, tikai «pūst miglu acīs», nevis patiešām uztaisīt reāli strādājošu sistēmu. Es iesniedzu viņam konkrētu projektu kā problēmu atrisināt, un šis projekts viņu ļoti uztrauca, jo iznāca, ka viss, ko viņi bija iesākuši, ir jāmet laukā un jātaisa pavisam savādāk. Viņš manu projektu noraidīja, un es aizgāju no turienes ar domu, ka Redjko laboratorija nekad neuztaisīs strādājošu

lingvistisku sistēmu, bet ka es gan tādu varētu uztaisīt. Pirmā šī apgalvojuma daļa tagad ir piepildījies, un Saeimai tādas sistēmas joprojām nav.

.3081. Protams, ka šajā aprakstā es varēju tikai ļoti nelielā mērā ieskicēt Tekusa sistēmas projektu. Īstenībā visādu nianšu ir daudz daudz vairāk.

.3082. Librotēka un displotēka ir tie divi tēkas galapunkti, kuri mums bija ieplānoti un uz kuriem mēs sākām virzīties pēc Lolitas atnākšanas. Nesen Krūmiņa kungs ieradās ar piedāvājumu novietot mūsu dokumentus skaitļošanas tīklos – Latvijas Universitātes fizikas un matemātikas fakultātes informātikas katedras Goferservera datubāzē. Es nolēmu arī šo iespēju izmantot, kaut gan pašlaik mēs varam tur ievietot tikai sākotnējos (neapstrādātos) failus (pēc kāda laika varētu novietot, teiksim, librotēkas failus – daudz augstākā kvalitātē). Tomēr es baidījos, ka šo nišu tikmēr varētu aizņemt kāds cits, ja mēs tagad no tās atteiksimies. Tāpēc labāk pagaidām ievietosim tur ko varam, zinot, ka tikai pēc kāda laika dosim savu īsto kvalitāti. Gofera datubāzes tad būtu trešais galamērķis Justas tēkai.

.3083. Tādi Gofera datubāzē ievietoti dokumenti gan ir pieejami no jebkuras vietas pasaulē (no Amerikas, Austrālijas utt.), taču tur nevar realizēt nekādas meklēšanas sistēmas, kādas bija displotēkā (var tikai vienkārši lasīt tekstu); arī «sazvanīt» caur modēmu tādu bāzi ir samērā neērti, tāpēc tā nekādā gadījumā nevarētu būt vienīgais mūsu produkts, bet kā trešais variants tā tomēr der.

.3084. Tādi ir mūsu plāni. Ir jāsaprot, ka pilnā apjomā visas šīs sistēmas ir ļoti lielas un darbietilpīgas. Salīdzināšanai varu atgādināt, ka Redjko laboratorijā 5 cilvēki strādāja apmēram 3 gadus un nespēja tikt galā ar problēmu. «Softverhauzā» 6 cilvēku grupa strādāja 2 gadus, kamēr dabūja gatavu pirmo pārdodamo produktu (un pēc tam vēl turpināja to uzlabot un papildināt). Bet mūsu sistēma, saskaņā ar projektu, spēj daudz vairāk par viņējo.

.3085. Datorprogrammēšanā kā reti kādā citā nozarē ārkārtīgi liela nozīme ir projektam. Viena un tā pati izpildītāju grupa, strādājot pēc laba projekta, uztaisīs sistēmu, teiksim, gada laikā, bet pēc sliktā projekta strādās 3 gadus, un sistēma tā arī paliks kroplīga un nespējīga tālāk attīstīties.

.3086. Tikai un vienīgi cerība, ka mūsu projekts ir labāks un tālredzīgāks nekā Redjko un SWH projekti, dod mums vispār iespēju sacensties ar šiem izstrādātājiem, izmantojot tik niecīgus resursus, kā 2 cilvēku liela grupa. Taču arī mēs neesam burvji, un nevaram radīt lielu sistēmu ar vienu mājienu.

.3087. Pilnā augstāk aprakstītajā apjomā sistēma var būt gatava pēc 2–3 gadiem. Kad mēs skatāmies nākotnē, tad 2 gadi liekas ļoti ilgs laika posms. Bet ja mēs raugāmies pagātnē, tad šķiet, ka 2 gadi atpakaļ, – tas taču bija pavisam nesen, un nekas liels pasaulē pa šo laiku nav izmainījies.

.3088. Tas, ka pilnā apjomā plāns var tikt realizēts tikai pēc 2–3 gadiem, nenozīmē, ka līdz tam laikam nebūs redzami nekādi rezultāti. Programmas, kas realizē librotēku, es ceru pabeigt līdz šī gada beigām. Tātad kaut kad ar jauno gadu «LV» varētu sākt gatavot Justas grāmatu sēriju izdošanu.

.3089. Displotēka (vēl bez lingvistiskās meklēšanas, bet ar visu pārējo) varētu būt gatava nākošā gada vidū (un tad «LV» jau varētu sākt to pārdot, kaut arī vēl bez visām projektā paredzētajām iespējām).

.3090. Nu, bet Gofera bāzēs mēs dokumentus sāksim ievietot vispār vistuvākajā laikā – varbūt gan ne tik ātri, kā to gribētu redzēt Uģis vai Krūmiņa kungs (jo mums, lai to darītu, tomēr ir jāatrujas no pārējiem darbiem un kamēr mēs nodarbojamies ar Goferu, viss cits stāv – un otrādi: kamēr nodarbojamies ar citu, Gofers stāv).

.3091. Kad librotēkas (un vēlāk displotēkas) programmas nāks gatavas, varbūt vajadzēs kādam uzņemties šo programmu ekspluatāciju, lai paši mēs varētu turpināt darbu pie programmām, jo informācijas apjoms ir tomēr milzīgs.

.3092. Mēs «izsūknējam» visus datus, kas atradās SWH datubāzēs (gan dokumentu tekstus, kur tie bija, gan vienkārši ziņas par dokumentiem – absolūti visu) un pārrakstījām savā bibliotēkā. Tur tagad ir gandrīz 20 000 dokumentu un vairāk nekā 100 miljoni zīmju.

.3093. Divdesmit tūkstoši dokumentu – pat ja katrs dokuments aizņemtu tikai lappusi, – arī tad tas būtu 20 sējumi, katrs pa 1000 lappusēm. Pat lai vienkārši caurskatītu tādu dokumentu lēveni, vajag ļoti daudz laika, kur nu vēl izredīgēt (tēkai vajadzīgo apzīmējumu un atsauču ziņā), formatizēt, kā tas vajadzīgs tēkai utt., sašķirot, sistematizēt. Kad programmas būs gatavas, būtu vajadzīgs, lai ar to nodarbotos speciāls cilvēks. Bet pagaidām mums vienalga tas ir jādara pašiem, lai izjustu un redzētu, kā tas iznāk un kā ir jātaisa. Cik paspēsīm izredīgēt, tik ieliksīm Gofera datubāzē; šeit klāt ir pievienoti daži paraugi no Gofera datubāzē ievietojamajiem failiem. Tie ir manotēkas faili ar tēkai domāto «virsbūvi» – tēkvienību simbolisko identifikāciju, – kā arī lielāko tēkvienību – burtnīcu (brošūru) un krājumu (grāmatu) titullapas (iespiežot librotēku tipogrāfiski, protams, titullapas var būt savādākas).

.3094. Tādi ir «LV» Informācijas centra plāni un tādā virzienā mēs strādāsim, ja «LV» vadība šos plānus akceptēs.

1994.07.18 pirmdiena
(pēc 3 dienām)

- .3095. Rezumēsīm tagad augstāk aprakstīto: var sacīt, ka tiek veidotas divas lietas:
- .3096. 1) programmu sistēma Tekuss, kura spējīga uzturēt dažādas tēkas;
- .3097. 2) viena konkrēta tēka Justa ar Latvijas juridisko informāciju.
- .3098. Katru tēku (tajā skaitā Justu) Tekuss var novest līdz trīs dažādi izmantojamiem veidiem:
- .3099. a) librotēkai, kura ir grāmatu sērija ar globālu punktu numerāciju, ar kompjūtera uzturētām atsaucēm (ar precizitāti līdz rindkopai) kā vienas grāmatas ietvaros, tā arī starp dažādām sērijas grāmatām un ar datora veidotiem indeksiem (rādītājiem) – arī ar precizitāti līdz rindkopai;
- .3100. b) displotēkai, kura ir eksportējama datorfailu grupa un kuru var lasīt ar vienu no Tekusa programmām, izmantojot informācijas lingvistisko meklēšanu un citus datorsistēmas pakalpojumus;
- .3101. c) globāla skaitļošanas tīkla datubāzēs ievietotai tekstu kopai tajā vai citā formātā.
- .3102. Tekusa librotēku uzturošā daļa orientējoši var tikt pabeigta līdz 1995. gada 1. janvārim, Tekusa displotēku uzturošā daļa bez lingvistiskās meklēšanas – līdz 1995. gada 1. jūlijam, bet ar lingvistisko meklēšanu – līdz 1996. gada 1. jūlijam. Šie termiņi rāda iespējamo Tekusa sistēmas programmēšanas, nevis Justas dokumentu apstrādāšanas darbietilpību. Ja abus pasākumus veic viens un tas pats personāls, tad termiņi attiecīgi jākorrigē.
- .3103. Izvirzītais projekts «Tekuss + Justa» visumā nav tradicionāls laikraksta redakcijas darbības veids. Tradicionāli šādu izstrādi varētu veikt kāda zinātniska iestāde vai privāta programmēšanas firma. Tāpēc «Latvijas Vēstnesis» kā laikraksts varētu atteikties no šāda darbības virziena. Taču «Latvijas Vēstnesis» kā valsts uzņēmums ar daudz plašākām funkcijām, nekā tikai oficiāla laikraksta izdošana, varētu arī uzņemties iniciatīvu izstrādāt būtībā valsts mēroga kompjūterizētu juridiskās informācijas krātuvi, ja šāda izstrāde tam būtu pa spēkam.
- .3104. Galīgais lēmums ir jāpieņem Uzņēmuma vadībai, novērtējot no vienas puses tos resursus, kādus šī projekta realizācija var prasīt, un no otras puses – projektējamo sistēmu radīto pakalpojumu nepieciešamības un efektivitātes pakāpi.
- «LV» Informācijas centra vadītājs

Valdis Egle

1994.gada 18.jūlijā

28. Dekuss aiziet pagrīdē

1994.10.10 21:12 pirmdiena
(pēc 2 mēnešiem, 22 dienām)

- .3105. Redaktora kungs!
- .3106. Pirms kārtējā ziņojuma par darbu norisi Informācijas centrā es gribētu padalīties ar Jums dažu apstākļu apgaismojumā, par kuriem agrāk būtu bijis grūti runāt. Tagad, kad ir zināms, kas tie tādi Tekuss, tēka Justa, Vedda utt., var aplūkot arī šos jautājumus.
- .3107. Vispirms par Tekusa priekšvēsturi un vēsturi. Kā jau Jūs droši vien nojautāt, Tekuss sākotnēji tika izprojektēts nebūt ne Latvijas likumu datorizētai uzturēšanai. Īstais pirmais mērķis Tekusam bija mani sacerējumi – tēka, kura tagad saucas VEDDA (Valda Egles Dokumentu DatorArhīvs).
- .3108. Būdams no vienas puses profesionāls programmētājs un no otras – rakstītājs, es 1982.gadā, tāpat apmēram pirms 12 gadiem, sāku savienot šīs abas lietas un veidot savu šajā virzienā pirmo programmu sistēmu, kura saucās #MEDITOR (Meditors). Tā gan tikai palīdzēja veidot virsbūvi virs mašīnrakstu tekstu korpusa (paši teksti kompjūterā nebija ievadīti). 1988.gada pavasarī es pieņēmu lēmumu Meditoru demontēt un sākt veidot citu, daudz spēcīgāku sistēmu (ar nosaukumu TECA), kur teksti atradās mašīnā un bija jau realizēti daudzi šīs dienas Tekusa principi. Ar sistēmas TECA palīdzību 1988.–1991.gados tika izlaists žurnāls CDOM un datorveidotas grāmatas ar tādu mašīnas radītu lineāru punktu numerāciju, atsaucēm, rādītājiem, kādus es aprakstīju savā iepriekšējā, 18. jūlija ziņojumā {3071}. (Viena no šīm grāmatām 1990. gadā nonāca Viktora Daugmaļa rokās, un viņš uzaicināja mani par komentētāju jaunradāmajā laikrakstā «Diena», – tādā veidā es arī vispār nonācu presē). Sistēma TECA darbojās uz vecajām (trešās paaudzes) mašīnām un 1991. gadā tika pilnīgi iznīcināta līdz ar šo mašīnu likvidāciju Latvijas Zinātņu Akadēmijā (tas man maksāja ļoti daudz nervu šūnu).
- .3109. 1992.gadā es sāku projektēt analogisku (tikai daudz spēcīgāku) sistēmu priekš jaunajiem (ceturtais paaudzes) kompjūteriem, ievērojot visu iepriekšējās sistēmas pieredzi. Šim nolūkam tajā 1992.

g. pavasarī tika nodibināts un reģistrēts mans individuālais uzņēmums – aģentūra Īvīvī (*Agency EVV*). Aģentūrai bija divi mērķi – programmu sistēmas radīšana un ar šīm programmām apstrādāto manu sacerējumu publicēšana.

.3110. Nekāda sākumkapitāla Aģentūrai nebija (pat ASV dzīvojošie 7 mani brālēni un māsīcas palīdzēt atteicās). Rezultātā pat kompjūteri man nebija vispār pieejami. Tādos apstākļos es piedāvāju sadarbību laikrakstam «Diena», kurā tieši tajā laikā Ašerādens, Ēlerte un Raudseps atstūma malā Daugmali. 1992. gada augustā Ašerādens «Dienas» vārdā un es Aģentūras Īvīvī vārdā parakstījām līgumu, saskaņā ar kuru mēs kopīgi veidojam programmu sistēmu (to, kura tagad saucas Tekuss, bet toreiz nosaukums vēl nebija pieņemts) un informatīvu tēku «Dienas» vajadzībām. Līgums paredzēja kopīgas autortiesības uz šiem izstrādājumiem, detalizēti reglamentēja šo tiesību izmantošanu, kā arī, protams, apmaksas kārtību.

.3111. Saskaņā ar šo līgumu ar «Dienu» tēkas darbu finansēšanai laikrakstam vajadzēja maksāt man ik mēnesi summu, kas atbilstu mēnešalgai laikraksta redakcijā (līguma jēga bija tā, ka «Diena» turpina man maksāt tā, it kā es vēl strādātu pie viņiem, bet aiziešana no darba un līguma slēgšana bija vajadzīga, lai legalizētu Aģentūras Īvīvī autortiesību daļu uz izstrādājumu un varbūtējos vēlākos ienākumus no patstāvīgas tirdzniecības ar to).

.3112. Paļaujoties uz šo līgumu, es aizgāju no darba laikrakstā «Diena» un sāku strādāt pie programmām. Pēc līguma «Dienai» bija jāapgādā mani ar datoru, bet Ašerādens vilcinājās ar tā iegādi, jo esot grūtības ar privatizāciju utt. Lai nezaudētu laiku, es sāku strādāt mājās ar savu datoru, kuru man tikmēr bija izdevies dabūt caur citu līgumu ar firmu FORK.

.3113. Kad pienāca maksāšanas termiņš, Ašerādens sākumā vilcinājās, bet vēlāk vispār atteicās maksāt, tādējādi nostādīdams mani ļoti grūtā stāvoklī, jo es izrādījos bez darba un bez jebkādiem iztikas avotiem. Man nācās uz laiku apturēt darbu pie programmām un kļūt par vienkāršu kompjūteru operatoru Pilsonības un imigrācijas departamentā, kur es nostrādāju 4 mēnešus, kamēr man piezvanīja Oskars Gerta kungs un piedāvāja darbu «Latvijas Vēstnesī».

.3114. «Latvijas Vēstnesī» es sākumā biju «radošais» darbinieks, turpinādams savu programmu izstrādi tikai tajā laikā, kas palika pāri pēc rakstīšanas. Par Tekusu un tēkām es neko nestāstīju, jo man pašam nebija skaidrības, kādas varētu būt šajā jomā manas attiecības ar «Latvijas Vēstnesi», nebija pieņemta noteikta nostāja.

.3115. Kad Ašerādens savā alkatībā un muļķībā lauza (vai vienkārši nepildīja) līgumu ar mani, principā, protams, varēja ar viņu tiesāties, bet man negribējās zaudēt laiku (jau tā tik daudz laika bija pazaudēts, kamēr gatavoja visus tos līgumus, protokolus un skaidrojumus, kamēr neskaitāmas reizes kvernēju tā puikas pieņemamajā telpā utt.). Tāpēc es nolēmu, ka ja jau Ašerādens bija tik stulbs, ka nesaprata, ko «Diena» varētu iegūt no sadarbības ar mani, tad rezultāts būs vienkārši tas, ka sistēma piederēs man vienam pašam. Visumā Ašerādēna nelietība aizkavēja mani apmēram par gadu.

.3116. Tā «Latvijas Vēstnesī» es «pagrīdē» turpināju Tekusa izstrādi, cik nu to ļāva brīvais laiks. Bija arī citi varianti. Kad dibinājās «Labrīt», man piezvanīja tāpat, kā savā laikā no jaundibināmā «Latvijas Vēstneša». Tomēr Ivars Bušmanis bija pārāk aizņemts ar laikraksta veidošanu, lai iedziļinātos un saprastu, ko es viņam stāstīju un rakstīju. Galu galā viņa piedāvājums reducējās uz kaut ko līdzīgu vienkārša operatora darbam, pie tam uz pazemojošiem noteikumiem, un es atteicos.

.3117. Kamēr es «Latvijas Vēstnesī» biju rakstītājs un Tekusu taisīju tikai «no darba brīvajā laikā», es uzskatīju, ka nekādu problēmu ar autortiesībām šeit nav (pirmajām Tekusa programmām stāv virsū zīme «Copyright Agency EVV» vai «Copyright Valdis Egle»). Taču kad Nīls Muižnieks tik laipni parūpējās, lai mani atbrīvotu no rakstīšanas {[ANTIS.29](#)}, kad tika nopirkta SWH «NAIS sistēma», kad tika pieņemta darbā Lolita, kurai tagad principā varēja uzticēt dažu vienkāršāko Tekusa programmu uzrakstīšanu, autortiesību problēma kļuva aktuālāka.

1994.10.11 15:12 otrdienā
(pēc 18 stundām, 0 minūtēm)

.3118. Likums «Par autortiesībām» paredz, ka tajos gadījumos, kad kāda firma ņemas izstrādāt kādu ražojumu un šim nolūkam nolīgst vienu vai vairākus darbiniekus, autortiesības uz izstrādājumu pieder firmai. Piemēram, autortiesības uz sistēmu «NAIS» pieder a/s SWH, nevis tiem cilvēkiem, kuri to taisīja.

.3119. Taču mans gadījums nav tāds. «Latvijas Vēstnesis» neprojektēja Tekusa izstrādāšanu un nenolīga mani šim nolūkam. Tieši otrādi, es iesāku šo sistēmu būvēt ilgi pirms iestāšanās darbā «Latvijas Vēstnesī», man tā bija jau trešā sistēma arvien spēcīgāku izstrādājumu virknē, es izvilku viņu

cauri Zinātņu Akadēmijas sabrukumam un iepriekšējās manas sistēmas iznīcināšanai, cauri Ašerādēna nelietībai, cauri kompjūteru un pat fiziskam badam. «Latvijas Vēstnesis» šajā lietā ir nejaus faktors; ja nebūtu manis, šai avīzei nekāda Tekusa nebūtu. Turpretī es šeit esmu būtiskais faktors: lai kur arī es nenonāktu, – vai tā būtu «Diena», «Latvijas Vēstnesis», «Labrīt» vai vēl kur citur, – tur arī tiktu taisīta sistēma Tekuss. Jebkura tiesa atzītu manu autorību, jo es varētu tai uzrādīt iepriekšējo sistēmu listingus un darba augļus, arī trešās sistēmas – Tekusa – projektdokumentāciju un citus materiālus, kuri izstrādāti ilgi pirms «Latvijas Vēstneša» dibināšanas, kā arī piesaukt daudzus lieciniekus.

.3120. Taču, no otras puses, sistēmas izstrādāšanā tika arvien vairāk iesaistīti «Latvijas Vēstneša» resursi. Kaut gan kompjūters man ir arī mājās, taču tika izmantots arī «LV» dators, arvien vairāk tika izmantots «LV» apmaksātais darba laiks (sevišķi pēc «ebreju lietas»), «LV» pirktie licencētie produkti («Borland Pascal») un beidzot arī Lolitas darbs.

.3121. Kad šī gada jūlijā es rakstīju Jums savu iepriekšējo ziņojumu {3056} un (daļēji) «atklāju kārtis», šis solis nozīmēja, ka es esmu gatavs legalizēt «Latvijas Vēstneša» daļu autortiesībās uz Tekusu. Lēmums izkristalizējās tāds: es radīšu DIVAS sistēmas, kurām «iekšā» būs vienas un tās pašas programmas, bet ārējās fasādes atšķirīgas. Vienai stāvēs virsū zīme «Copyright (c) “Latvijas Vēstnesis”», otrai «Copyright (c) Valdis Egle». Viena tiks izplatīta kopā ar Justu, otra kopā ar Veddu. Efekts tāds, it kā divas firmas būtu radījušas divus līdzīgus programmu produktus. Es domāju, ka šis lēmums ir taisnīgs un ka «Latvijas Vēstnesis» neiebildīs.

.3122. No šeit parādītās ainas visumā ir skaidrs, ka es strādāju būtībā ne jau par algu un ka darba līgums ar «Latvijas Vēstnesi» ir tikai līdzeklis, kā nodrošināt sev eksistenci un «jumtu» savu projektu realizēšanai.

.3123. Kādā savā rakstā «Latvijas Vēstnesī» (kurš vēlāk tika pārdrukāts brošūrā «ANTIS») es runāju par to, kā cilvēki projicē savu pašu domāšanas veidu uz citiem {ANTIS.258}. Būdam pēc dabas sīks zaglēns, Ašerādēns savu psiholoģiju projicēja arī uz mani, un viņam likās, ka es par to vien domāju, kā apzagt un apkrāpt «Dienu» (t.i. – viņu, jo ap to laiku viņš šo avīzi jau bija Latvijai nozadzis un padarījis par savu privātpašumu). Tas bija redzams «ar neapbruņotu aci», un tas arī bija vienīgais iemesls, kādēļ viņš man galu galā atteicās maksāt.

.3124. Arī «Latvijas Vēstnesī» es netaisos nedz apzagt, nedz apkrāpt. Objektīvi «Latvijas Vēstnesim» ir izdevīgi sadarboties ar mani, iegūt savā īpašumā Tekusa dublikātu (vai oriģinālu – vienalga, kā uzskatīt) un «pabāzt zem tā apakšā» Latvijas likumus un varbūt vēlāk arī kaut ko vairāk. Bet man ir izdevīgi sadarboties ar «Latvijas Vēstnesi» tikmēr, kamēr tas man kalpo par «jumtu» un nodrošina labvēlīgus apstākļus manu projektu realizēšanai.

.3125. Tas, ka Tekuss būtībā ir nevis «Latvijas Vēstneša», bet mana personīgā izstrāde, ir labākā garantija, ka darbi tiks virzīti uz priekšu tādos tempos, kādi vien ir fiziski iespējami. Es vēlreiz apstiprinu, ka, neskatoties uz patiešām milzīgo darbu apjomu, termiņi, kas tika minēti manā 18. jūlija ziņojumā, ir reāli, un pagaidām nav nekāda pamata domāt, ka tie varētu netikt izpildīti.

.3126. Lai «kārtis būtu atklātas» līdz galam, atliek tikai vēl viens: izskaidrot motīvu – kādēļ tad man ir vajadzīgs šis Tekuss un šīs tēkas. No minētā motīva es noslēpumu netaisu, taču adekvāts izskaidrojums, lai gan nav sevišķi grūts, bet ir visai garš, un es pat īsti nezīnu, ar ko lai sākt.

.3127. Brošūrā ANTIS bija tāda Nīlam Muižniekam adresēta frāze, ka tagad viņš ir iegājis vēsturē {ANTIS.177}, jo šis mans sacerējums kopā ar citiem paliks latviešu kultūrā tikmēr, kamēr pastāvēs pati šī kultūra. Jūs vēlāk man teicāt, ka Jums esot gribējies kā redaktoram dažas vietas manā brošūrā svītrot, jo kad cilvēks tā, «kancelē sludinādams», aizrāvēs, tad tikai cits var pamanīt, kur pārmērīga sevis izcelšana.

.3128. Patiesība tomēr ir sarežģītāka. Brošūrā ANTIS ir ļoti daudz zemtekstu, noklusējumu un slēptu mājienu. Viens no tiem ir arī augstāk minētā Nīlam Muižniekam adresētā frāze. Pati par sevi tā ir tautoloģija (t.i. – tāda patiesība, kura ir spēkā vienmēr, kā «aplis ir apaļš»), jo latviešu kultūrā, protams, paliek ikviens darbs, kurš ir uzrakstīts latviešu valodā. Pat pantiņu

.3129.

Jānītim bij zili pauti,
Pēterītim iepelēki

.3130.

taču izdod «Nerātnajās dainās» ar Knuta Skujenieka ievadu. Es savus sacerējumus tomēr uzskatu par vērtīgākiem nekā citētā informācija par Jānīti un Pēterīti. Protams, stingri ņemot, šeit viss ir atkarīgs no definīcijas: ko nozīmē «palikt latviešu kultūrā». Svarīgi ir tas, ka sabiedrībā tiek lietota arī tāda šī jēdziena plaša definīcija, pēc kuras minētais mans izteiciens ir vienkārši tautoloģija.

.3131. Kā tautoloģija aplūkojamā frāze ir loģiski neapstrīdama, un tikpat neapgāzamas ir arī citas līdzīgas vietas. Jūs bijāt liecinieks «mācībstundām loģikā», kuras tika dotas Nīlam Muižniekam un Andrievam Ezergailim un ticiet man! – jebkurš uzbrukums šīm tēzēm būtu tikai iegansts jaunam izsmieklam un ņirgu straumei. Vēl vairāk. Brošūrā ANTIS vienā vietā es «skaidroju» Biksonam, ko nozīmē vārds «provokācija»: darbība ar nolūku izsaukt pretdarbību {[ANTIS.638](#)}. Tad lūk: šīs vietas ar savu izaicinošo un nekaunīgo toni bija tipiskas provokācijas, saliktas tur speciāli ar nolūku izsaukt uzbrukumus tām, lai tad varētu sākt atkal ņirgāties, jo – kā jau teicu, – loģiski tās ir neapgāzamas.

.3132. Tomēr šis provokatīvais raksturs ir tikai viens lietas aspekts. Ir arī citi aspekti, un viens no tiem tieši skar mūsu tagadējo tēmu. Šajā plāksnē frāze par to, ka brošūra ANTIS kopā ar citiem maniem sacerējumiem paliks latviešu kultūrā tikmēr, kamēr pastāvēs šī kultūra, ir zināma deklarācija – slēpta deklarācija, kas pasludina manu mērķi.

.3133. Šo mērķi varētu noformulēt tā: ierakstīt savus sacerējumus Latvijas kultūrā ne tikai tajā plašajā šī vārda nozīmē, pēc kuras aplūkojamais apgalvojums ir tautoloģija, bet arī šaurākā šī vārda nozīmē – tā, lai tos zinātu, pazītu, atcerētos, pieminētu, uzskatītu par nozīmīgiem utt.

.3134. Tradicionālie tamlīdzīgu mērķu stimuli skaitās slava un nauda. Es nevaru teikt, ka tie būtu arī mani motīvi tādā ziņā, kā tas parasti tiek saprasts. Ja man būtu ļoti daudz naudas, tad mana dzīve gandrīz nemaz neizmainītos: tieši tāpat es sēdētu pie kompjūtera, rakstītu savus sacerējumus utt., tikai uzreiz nopirktu, ja kas būtu vajadzīgs. Iznāk, ka nauda man ir vajadzīga tikai tāpēc, lai varētu vispār nedomāt par naudu.

.3135. Kad es domāju par iespējamo slavu, «nemirstību» utt., tad pirmā emocija ir trauksme vai pat bailes: nāks visādi biogrāfi un vienkārši ziņkārīgie un sāks rakņāties – kas tur viņam bija un kā tur viņam bija?... Tad jau labāk dzīvot nemanāmi un nomirt tā, lai izzustu pavisam, un lai neviens vairs nemeklētu pakaļ... Taču līdzko es iedomājos par tādu dzīvi, tad tai uzreiz zūd jebkura jēga, – tad atliek tikai ņemt striķi un iet kārties.

.3136. Ja man pirms nākšanas šajā pasaulē būtu jautājuši, vai es gribu te nākt, un ja es domātu tā, kā domāju tagad, tad es būtu atbildējis: «Nē, es negribu te nākt un spēlēt tās jūsu dumjās spēlītes, lieciet mani mierā!». Bet man neko nejautāja, izgrūda mani te, un tagad nu nekas cits vairs neatliek, kā vai nu tomēr spēlēt tās viņu spēles, vai arī patiešām mākslīgi to visu beigt. Tā beigšana arī ir diezgan riebīga lieta, un tā nu iznāk, ka faktiski atliek tikai viens ceļš – tomēr spēlēt.

.3137. Nu, bet ja jau spēlēt, tad spēlēt! Tad spēlēt tā, lai vinnētu!

.3138. Tas arī ir galvenais manas rīcības motīvs. Tas ir līdzīgs tam motīvam, ar kuru mēs sēžamies pie šaha galda – ne lai gūtu slavu, ne lai gūtu naudu, bet vienkārši lai spēlētu, un vinnētu, un gūtu prieku par spēli un vinnestu.

.3139. Arī mana «prāta divkauja» ar Nīlu Muižnieku un Andrievu Ezergaili un ar tiem daudzajiem iepriekšējiem būtībā ir tāda pati spēle: ja viņi taisa tādu gājienu, tad es taisu šitādu gājienu, un ja viņi atkal iet tā, tad es eju šitā! Un lai pamēģina mani apspēlēt, ja var!

.3140. Nu lūk, un ierakstīt savus sacerējumus Latvijas kultūras vēsturē par spīti visiem šķēršļiem, par spīti demonstratīvi izaicinošajam tonim, nekaunīgajām pretenzijām un ņirgām par tradicionālo, ortodoksālo, «kārtīgo» zinātni un literatūru – tas ir tas mats, pēc kura šī spēle skaitās vinnēta.

.3141. Brošūru ANTIS es atdevu izdevniecībā «Avots» ar šādu pavadvēstuli: «Piedāvāju jums iespēju izdot...». Kā literāts Jūs, protams, jūtat šo stilistisko nokrāsu: nevis «Piedāvāju jums izdot...», bet «Piedāvāju jums iespēju izdot...». Skaidrs, ka tā pati par sevi atkal ir zobgalība. Un nav svarīgi, kā viņi uz to noreagēs, tāpat kā nav svarīgi, kā reagēs Ezergailis, Ulmanis un tie citi. Lai kā arī viņi reaģētu, sekos nākošais gājiens spēlē (viņu klusēšana ir ne vairāk kā viens no reakcijas variantiem, un tam attiecīgs gājiens sekos tāpat).

.3142. Bet vispārējā spēles stratēģija balstās uz sekojošiem apsvērumiem:

.3143. 1) kompjūteri neapturami ieiet cilvēku dzīvē; jau tagad tie ir daudzās mājās, jau tagad gandrīz visi puikas tos pārzin, un turpmāk šī tendence tikai pastiprināsies; drīz kompjūteri mājās būs tikpat parasta lieta kā tagad televizori;

.3144. 2) tas nozīmē, ka tuvā nākotnē kompjūterizētas datu un tekstu krātuves var tikt izplatītas bez tipogrāfiju palīdzības tikpat viegli un plaši, kā tagad dziesmu ieraksti magnetofona lentās;

.3145. 3) es kļūšu par īpaša jauna literatūras veida dibinātāju Latvijā – par Latvijas «datorliteratūras» pamatlicēju, – un tas arī būs tas mats šajā spēlē.

.3146. Jau brošūra ANTIS tika izplatīta galvenokārt disketēs. Tai sekos viss pārējais, gan «vecais», agrāk sarakstītais, gan «jaunais», ko es vēl varbūt uzrakstīšu. Viss kā vienota Sistēma; norādes ar precizitāti līdz rindkopai, alfabētiski rādītāji, programmas, kuras ļauj braukāt pa Sistēmu uz priekšu un atpakaļ... Ar vārdu sakot – tēka! Nebijuša veida literatūra.

.3147. Uz pasaules mērogu es nepretendēju. Pasaule ir liela un nepārskatāma. Es nezinu, kas notiek kaut kur Dienvidkorejā, Portugālē vai Bolīvijā, kādi tur darbojas īpaņņi un ko viņi tur taisa.

.3148. Bet Latvija ir maza un pārskatāma. Tas ir redzams, kādi te cilvēki darbojas presē, literatūrā, datorzinātnē. Un es redzu, ka nopietnu konkurentu man nav. Nevienš nepaspēs ātrāk par mani uztaisīt līdzvērtīgu konkurējošu sistēmu. Tātad es būšu pirmais – un šī spēle būs vinnēta.

.3149. Lai izdevniecības nedrukā manas grāmatas! Lai «speciālisti» sauc tās par neprofesionālām, nekorektām, ambiciozām utt.! Es izdarīšu tā, ka starp mani un lasītāju nenostāsies neviens – ne izdevniecības, ne redaktori, ne korektori, – ko es uzrakstīšu, tas arī nonāks taisnā ceļā līdz lasītājam, lai arī cik tas būtu kļedzošs vai vēl kaut kāds. Es varu to izdarīt un izdarīšu; viņi nemaz nevar mani apturēt, – un tāpēc es arī varu paņirgāties par izdevniecībām, par akadēmiķiem, pat par Valsts prezidentu utt.

.3150. Bet kad viss, ko es esmu sarakstījis par visvisādām tēmām, būs tādā ceļā publicēts, tad parādība Latvijas mērogos būs jau tāda, kuru vienkārši ignorēt vairs nebūs iespējams. Brošūru ANTIS disketēs pavadīja jau pirms diviem gadiem uzrakstīts fails, kurš apraksta tās juridisko statusu, un tas pavadīs arī turpmākos eksportfailus.

.3151. Kā autortiesību īpašnieks es atļauju visiem brīvi bez maksas kopēt Veddas sacerējumus un izdrukāt ar kompjuterprinteriem. Lai izplatās, lai cilvēki zin! Bet tipogrāfiski izdot bez atļaujas es aizliedzu. Ja kāds grib tipogrāfiski izdot, lai nāk un slēdz līgumu!

.3152. Jo vairāk cilvēki uzzinās par šiem sacerējumiem, jo drīzāk nāks pie manis izdevēji. Citi maksā televīzijai par reklāmu. Es to daru savādāk. Brošūrā ANTIS trīs reizes ar nelielām variācijām atkārtojas frāze «...un iegaumējiet labi pamatīgi manu vārdu!» {[ANTIS.31](#)} {[ANTIS.290](#)} {[ANTIS.549](#)}. Jūs domājat, ka tas ir veltīts formālajiem adresātiem, – Muižniekam un Ezergailim? Ka es, aizrāvis, zaudēju mēra sajūtu? Tas ir domāts nebūt ne Muižniekam un Ezergailim (viņi jau mani neaizmirsīs tāpat!). Tas ir domāts pārējiem lasītājiem. Tas iedarbojas uz viņu zemapziņu: «Iegaumējiet... iegaumējiet... iegaumējiet... – un pievērsiet uzmanību ar šo vārdu parakstītajām grāmatām, kad tās parādīsies veikalos!».

.3153. Tāds, Redaktora kungs, plāns, tāda stratēģija, tāda taktika, tāds motīvs... Bet visumā, protams, blēņas vien ir, kā teikts kādā vecā dzejolī:

.3154.

Viss ir spēle:
Šaha zirgi, –
Balti, melni, –
Beigās mats!

.3155. Tātad tagad vairs nekādu «balto plankumu» šajā lietā nav. Nu Jums ir zināmi mani īstie mērķi un motīvi. Protams, «Latvijas Vēstnesis» man ir bijis tikai «jumts» savu mērķu sasniegšanai, bet tas ir bijis samērā labs jumts, salīdzinot ar iepriekšējiem. Sistēmas ir tālu gājušas uz priekšu pa šo laiku. Es netaisos nekādi apkrāpt «Latvijas Vēstnesi». Tekuss tiks izgatavots divos variantos tā, it kā tie būtu divi neatkarīgi izstrādājumi. Viens no tiem piederēs «Latvijas Vēstnesim». Justa tiks noformēta un apstrādāta tāpat kā Vedda. Visas šīs sistēmas tiks pamatvilcienos pabeigtas 1–2 gadu laikā, un pēc tam varēs domāt, kā tās tālāk pilnveidot, attīstīt un uzlabot.

.3156. Šo sacerējumu es iesāku rakstīt tādēļ, ka Jūs man bijāt uzdevis uzrakstīt vispārīgu populāru aprakstu par Tekusu un Justu. Pa šo laiku es vairākkārt ķēros pie šī darba, taču iekšēja psiholoģiska pretestība to vienmēr apturēja.

.3157. Es nevaru rakstīt vienkārši «gaisā». Man ir jāzina, kam tas ir adresēts un kādu mērķi ar to vajag sasniegt. Ar pirmo pusi vēl varētu tagad izlīdzēties un uzskatīt, ka adresāts ir jaunais tieslietu ministrs Romāns Apsītis. Bet ar sacerējuma mērķi ir vēl sliktāk, – es ne tikai tādu nesaskatu, bet, tieši otrādi, – faktiski man mērķis ir klusēt un nevienam neko neteikt par Tekusu un Justu, ja vien darbi netiek ar to kavēti.

.3158. Ja mēs Justu un Tekusu pasludinām par valstisku sistēmu, tad uz to tūlīt attiecas 1994. gada 24. maijā pieņemtie un 14. jūnijā «Latvijas Vēstnesī» publicētie Ministru kabineta noteikumi Nr. 107 «Par valsts nozīmes automatizētajām informācijas sistēmām»...

* * *

.3159. Darbs «Latvijas Vēstnesī» un Tekusa legalizācija Redakcijā ļāva man krietni pavirzīt lietas uz priekšu. Taču Justas ideja izrādījās nerealizējama ar Redakcijas spēkiem vien. Lai sagatavotu tādu izdevumu kā Justa {3062}, ir nepieciešams dokumentus speciāli apstrādāt. Ja dokuments tiek modificēts, tad izmaiņas būtu jāienes jau apstrādātajā variantā, lai saglabātos iepriekš izdarītais darbs. Ja, turpretim, modifikāciju izdara sākotnējā dokumenta variantā, tad viss agrākais darbs pazūd, un apstrāde jāsāk no jauna. Izrādījās, ka nepārtraukti nāk arvien jaunas un jaunas dokumentu versijas tā, ka

viens un tas pats darbs jāatkārto daudzas reizes. Justas ideja būtu realizējama tikai tad, ja Tekusa tehnoloģiju ieviestu nevis «LV» redakcijā, bet gan tur, kur dokumentus gatavo – Saeimā, Ministru kabinetā, Prezidenta kancelejā, ministrijās, departamentos... To mēs nespējam, un kļuva skaidrs, ka Justa ir (vismaz pagaidām) nerealizējama.

.3160. Taču Tekusu priekš Veddas es visumā uztaisīju.

VEcordia ir Valda Egles elektroniska literāra dienasgrāmata, kurā viņš ir citējis arī daudzus citu autoru tekstus. Vekordija dibināta 2006.gada 30.jūlijā un sākotnēji sastāvēja no lineāri numurētiem sējumiem, katrs apmēram 250 lappušu apjomā A4 formātā, taču vēlāk par galveno izdevuma eksistences formu kļuva «izvilkumi». Vekordijas izvilkums ir fails, kurā atkārtots viena vai vairāku Vekordijas iecirkņu teksts bez lineāras numerācijas un bez iepriekš uzdota apjoma. Izvilkums parasti reproducē kādu Valda Egles vai cita autora grāmatu vai brošūru. Izvilkuma faila nosaukumā pirmais burts «L» nozīmē, ka grāmatas pamatteksts ir dots latviski, burts «E», ka angļiski, burts «R», ka krieviski, un burts «M», ka jaukts. Burts «S» nozīmē, ka fails ir sagatave, kura vēl tiks stipri modificēta, bet burts «X» apzīmē faksimilus. Dienasgrāmatas VEcordia oriģinālos un izvilkumu failus Jums **ir tiesības** kopēt, pārsūtīt pa e-pastu, ievietot WWW serveros, izdrukāt un nodot citām personām bez maksas informatīvos, estētiskos vai diskusiju nolūkos. Bet, pamatojoties uz LR un starptautiskajām autortiesībām, **ir aizliegta** šī faila jebkura veida komerciāla izmantošana bez Dienasgrāmatas autora rakstiskas atļaujas, un **ir aizliegts** šos failus jebkurā veidā modificēt. Ja attiecībā uz šeit doto tekstu bez Dienasgrāmatas autora tiesībām darbojas vēl citas autortiesības, Jums jārespektē arī tās.

Šī sējuma izdošanas brīdī (kurš titullapā apzīmēts ar vārdu «Versija:») Vekordijas galvenās pārstāvniecības Internetā bija vietnes: <http://vekordija.blogspot.com/> – latviešu grāmatām; <http://vecordija.blogspot.com/> – krievu grāmatām.

Satura rādītājs

VEcordia	1
Izvilums L-DOCUP	1
Valdis Egle.....	1
DOKUMENTPORTRETS.....	1
Priekšvārds Vekordijā	2
Burtnīca «DokumentPortrets»	3
1. Manas dzīves lauskas	3
§1. Stāsts par Sanmikelu	3
§2. Stāsts par kaķēnu.....	4
§3. Par zinātniskām konferencēm	5
§4. Vēstule redaktoriem	5
2. Sākums un stress	6
§1. «Puslappuse» par darbības programmu	6
§2. Vēstule Guntim Valujevam.....	9
3. Fašisms.....	11
§1. Loģiski un filoloģiski apsvērumi par vārdu «fašisms»	11
§2. Vārda «fašisms» loģiskais un etimoloģiskais skaidrojums	12
4. Projekts DIAD	13
§1. DIAD dokumenti	13
§2. Dienests.....	14
§3. Žurnāls «Kodols».....	14
§4. Enciklopēdija DICA.....	15
§5. Rubrikas laikrakstā.....	15
§6. Par projektu DIAD	16
§7. Vēstule V. Daugmalim.....	16
5. Spēriens	18
§1. DatorTehnika	18
§2. «Trieciens».....	18
6. Vēstule Paulam Raudsepam.....	22
7. Pirmā vēstule Viktoram Daugmalim.....	25
§1. Divas vēstules	25
§2. Pirmā vēstule.....	26
8. Otrā vēstule Viktoram Daugmalim	27
§1. Otrās vēstules sākums	27
§2. Iesniegums E.A. Jakubaitim par streiku.....	31
§3. Vēstules turpinājums	32
9. «Malvīnes» ķelneri.....	36
§1. Vēl viens mēģinājums	36
§2. Vēstule SWH vadībai.....	37
§3. Vēstule Tālbergam	38
10. «Dienas» komentētāja gals.....	40
§1. Tālākās pūles.....	40
§2. Vēstule LNNK vadībai.....	40
§3. Raksta galviņas izsvītrotā daļa	40
§4. Konflikts ar Inesi Zanderi	41
§5. Ulda Ušacka vēstule.....	42
§6. Piebilde, ja publicēt.....	42
§7. Zīmīte Gintam Jēgermanin.....	43
§8. «Sestdienas» redakcijai protests.....	43
11. Nes priekus, nes bēdas, kā kuram	47

§1. Lūdzu uz paša vēlēšanos.....	47
§2. Meditācija par komentēšanu	47
12. Ekspertīzes slēdziens.....	50
§1. Apsekotais priekšmets.....	50
§2. Apsekošanas rezultāti.....	51
§3. Vispārīnājumi.....	52
§4. Konkrētas darbības pirmie soļi	52
13. Projekta būtība	53
§1. Projekta NIBS sākums	53
§2. Projekta galamērķis.....	53
§3. Finansiālie un organizatoriskie jautājumi	54
§4. Tuvākā darbība.....	54
14. NIBS arhitektūra	54
§1. NIBS bankas pamatmodelis	55
§2. Trīs darba režīmi	55
§3. Banku grupas	56
§4. Tuvākā darbība.....	56
15. ALTIS bankas pamatmodelis.....	57
§1. ALTIS definīcija	57
§2. ALTIS bāzes modelis.....	57
§3. Pamatjēdzienu definīcijas	57
§4. Bāzes modeļa konkretizācija.....	58
16. Bezcerīgi mēģinājumi	58
§1. Atgādinājums	58
§2. Vēstule Sarmītei Elertei	60
17. ALTIS-1 pamatmodelis.....	60
§1. ALTIS-1 definīcija.....	60
§2. Funkcionālā shēma.....	61
§3. Datu struktūras	62
§4. Procedūras.....	62
§5. Apakšsistēmas.....	63
§6. Tehniskie līdzekļi.....	63
18. Driāde un driādes algoritms	63
§1. Driādes fundamentālie principi.....	64
§2. Driādes pamatjēdzieni.....	64
§3. Driādes algoritms	65
§4. Driādes kodēšana	66
19. Mazs komentārs Tehniskajam uzdevumam	66
§1. Vēstule	67
§2. Mazs komentārs Tehniskajam uzdevumam	67
20. Līgums ar «Dienu».....	70
§1. Pirmā vēstule.....	70
§2. Otrā vēstule	71
§3. Trešā vēstule	72
§4. Līguma teksts	72
§5. Papildinājums.....	73
21. Protokols un darba plāns	74
§1. Protokols	74
§2. Datu krātuves nosaukums	74
§3. Datu krātuves priekšteči.....	74
§4. Datu krātuves mērķis	74
§5. Datu krātuves uzbūve.....	75
§6. Datu krātuves lietošana	75
§7. Datu krātuves izplatīšana	75
§8. Datu krātuves izveidošanas termiņi	76
§9. Datu krātuves tālāka attīstīšana.....	76
§10. Darbu plāns 1992.gadam.....	77

§11. Tēku pirmais fragments	77
22. Pilsonības un Imigrācijas Departaments	78
§1. Autobiogrāfija	78
§2. Vēstule Latgales priekšpilsētas PID	79
§3. Postskriptums	82
23. Pārdomas par Natural	83
24. Aģentūras Īvīvi Deklarācija	88
§ 1. Deklarācijas statuss	88
§ 2. Aģentūras dibināšana	88
§ 3. Aģentūras nosaukums	88
§ 4. Aģentūras simbolika	89
§ 5. Aģentūras mērķis	89
§ 6. Latents periods	90
§ 7. Aģentūras pirmais pusgads	90
§ 8. Aģentūras slēgšana	90
§ 9. Aģentūras darbības pamatvirzieni	91
25. Dienasgrāmata Aldai	91
§1. Vēstule mātes mātai	91
§2. Vēstule uz Ameriku	92
§3. Pilnvaras uzmetums	93
§4. Īvīvis	93
§5. Ievads	93
§6. Stāsta sākums	95
26. Vēstule «DatorTehnikas» redakcijai	97
§1. Vēstule	97
§2. Vēles	98
§3. Rogas	99
§4. Rocis un tā daļas	99
§5. Tulkrogas	100
§6. Rogošana	100
§7. Pirmais fragments no «Datorīvīvja»	102
§8. Otrais fragments no «Datorīvīvja»	103
27. Tekuss iznāk no pagrīdes	103
28. Dekuss aiziet pagrīdē	107
Satura rādītājs	113